

Doing Business u Europskoj Uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka

Usporedba poslovnih propisa za domaća poduzeća
u 25 gradova u Češkoj, Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj
sa 186 drugih gospodarstava

© 2018 Međunarodna banka za obnovu i razvoj / Svjetska banka
1818 H Street NW, Washington DC, 20433, USA
Telefon: 202-473-1000; Internet: www.worldbank.org

Neka su prava pridržana
1 2 3 4 19 18 17 16

Ovaj dokument izradilo je osoblje Svjetske banke uz vanjske suradnike. Nalazi, tumačenja i zaključci izraženi u ovom dokumentu ne odražavaju nužno stajališta Svjetske banke, njezina Odbora izvršnih direktora ili vlada koje oni predstavljaju. Svjetska banka ne jamči točnost podataka uključenih u ovaj dokument. Granice, boje, denominacije i druge informacije prikazane na bilo kojoj karti u ovom dokumentu ne impliciraju nikakvo stajalište Svjetske banke o pravnom statusu bilo kojeg područja ili potvrdu ili prihvaćanje tih granica. Sve karte u ovom izvješću izradila je Kartografska jedinica Grupe Svjetske banke.

Ništa u ovom dokumentu ne čini niti se može smatrati ograničenjem ili odricanjem povlastica i izuzeća Svjetske banke, od kojih su svi posebno pridržani.

Prava i dopuštenja

Ovaj je dokument dostupan na temelju licence *Creative Commons Attribution* 3.0 IGO (CC BY 3.0 IGO) <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/igo>. Na temelju licence *Creative Commons Attribution* smijete kopirati, distribuirati, prenositi i prilagoditi ovaj dokument, uključujući u komercijalne svrhe, pod sljedećim uvjetima:

Imenovanje—Molimo da ovaj dokument citirate kako slijedi: Svjetska banka. 2018. *Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka*. Washington, DC: Svjetska banka. Licenca: *Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO*.

Prijevod—Ako prevodite ovaj dokument, molimo da uz imenovanje navedete sljedeće ograničenje odgovornosti: *Ovaj prijevod nije izradila Svjetska banka i ne bi se smio smatrati službenim prijevodom Svjetske banke. Svjetska banka nije odgovorna ni za kakav sadržaj ili pogrešku u prijevodu.*

Prilagodbe—Ako prilagođavate ovaj dokument, molimo da uz imenovanje navedete sljedeće ograničenje odgovornosti: *Ova je prilagodba izvornog dokumenta Svjetske banke. Stajališta i mišljenja izražena u ovoj prilagodbi isključiva su odgovornost autora prilagodbe i Svjetska banka ih nije potvrdila.*

Sadržaj trećih strana—Svjetska banka nije nužno vlasnik svake komponente sadržaja ovog dokumenta. Svjetska banka stoga ne jamči da se korištenjem pojedinačne komponente ili dijela ovog dokumenta u vlasništvu treće strane ne krše prava tih trećih strana. Isključivo Vi snosite rizik od tužbe koji proizlazi iz takve povrede. Ako želite ponovno koristiti komponentu ovog dokumenta, Vaša je odgovornost odrediti je li potrebno dopuštenje za to ponovno korištenje te dobiti dopuštenje vlasnika autorskog prava. Primjeri komponenti mogu uključivati, ali nisu ograničeni na tablice, slike ili fotografije.

Sve upite u pogledu prava i licenci potrebno je uputiti na adresu World Bank Publications, The World Bank Group, 1818 H Street NW, Washington, DC 20433, USA; telefaks: 202-522-2625; e-mail: pubrights@worldbank.org.

- © Slika na stranici 1: Kletr/Shutterstock.com. Korišteno uz dopuštenje; za ponovno korištenje potrebno je dodatno dopuštenje.
- © Slika na stranici 18: Northfoto/Shutterstock.com. Korišteno uz dopuštenje; za ponovno korištenje potrebno je dodatno dopuštenje.
- © Slika na stranici 44: Kaprik/Shutterstock.com. Korišteno uz dopuštenje; za ponovno korištenje potrebno je dodatno dopuštenje.
- © Slika na stranici 55: Oscity/Shutterstock.com. Korišteno uz dopuštenje; za ponovno korištenje potrebno je dodatno dopuštenje.
- © Slika na stranici 68: Fotokon/Shutterstock.com. Korišteno uz dopuštenje; za ponovno korištenje potrebno je dodatno dopuštenje.
- © Slika na stranici 81: DeymosHR/Shutterstock.com. Korišteno uz dopuštenje; za ponovno korištenje potrebno je dodatno dopuštenje.

Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka

Usporedba poslovnih propisa za domaća poduzeća
u 25 gradova u Češkoj, Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj
sa 186 drugih gospodarstava

Resursi na web-mjestu *Doing Business*

Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka

<http://www.doingbusiness.org/EU2>

Trenutačne značajke

Vijesti o projektu *Doing Business*
<http://www.doingbusiness.org>

Rangiranje

Rangiranje gospodarstava od 1. do 190.
<http://www.doingbusiness.org/rankings>

Podaci

Svi podaci za 190 gospodarstava –
rangiranje prema područjima, vrijed-
nosti pokazatelja, popisi regulatornih
postupaka i podacima na kojima se
temelje pokazatelji
<http://www.doingbusiness.org/data>

Izvješća

Pristup izvješćima *Doing Business* te
subnacionalnim i regionalnim izvješćima,
studijama slučaja i prilagođenim
profilima gospodarstava i regija
<http://www.doingbusiness.org/Reports>

Metodologija

Metodologije i znanstveni radovi na
kojima se temelji *Doing Business*
<http://www.doingbusiness.org/Methodology>

Znanstveni radovi

Sažeci radova o temama iz izvješća
Doing Business i povezanim politikama
<http://www.doingbusiness.org/Research>

Reforme *Doing Business*

Sažeci reformi poslovnih propisa u okviru
DB2018 te popisi reformi od DB2006
<http://www.doingbusiness.org/Reforms>

Subnacionalni i regionalni projekti

Razlike u poslovnim propisima na
subnacionalnoj i regionalnoj razini
[http://www.doingbusiness.org/](http://www.doingbusiness.org/Subnational)
Subnational

Povijesni podaci

Prilagođeni skupovi podataka od DB2004
[http://www.doingbusiness.org/](http://www.doingbusiness.org/custom-query)
custom-query

Zbirka zakona i drugih propisa

Online zbirka zakona i propisa koji se
odnose na poslovanje
[http://www.doingbusiness.org/](http://www.doingbusiness.org/Law-library)
Law-library

Podaci o poduzetništvu

Podaci o gustoći novih poduzeća (broj
novih registriranih trgovačkih društava
na 1000 radno sposobnih osoba) za 136
gospodarstava
[http://www.doingbusiness.org/data/](http://www.doingbusiness.org/data/exploretopics/entrepreneurship)
exploretopics/entrepreneurship

Udaljenost od graničnog broja bodova

Podaci na temelju kojih se mjeri udalje-
nost 190 gospodarstava od graničnog
broja bodova u pogledu regulatorne
prakse te kalkulator udaljenosti od
graničnog broja bodova
[http://www.doingbusiness.org/](http://www.doingbusiness.org/data/distance-to-frontier)
data/distance-to-frontier

Informacije o dobrim praksama

Prikaz područja u kojima su usvojene
brojne dobre prakse utvrđene u izvješću
Doing Business
[http://www.doingbusiness.org/data/](http://www.doingbusiness.org/data/good-practice)
good-practice

Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka

UKRATKO

Najnovije subnacionalno izvješće iz serije *Doing Business* u Europskoj uniji

Cijelo izvješće: www.doingbusiness.org/EU2

Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka usmjeren je na poslovne propise i njihovu provedbu u pet područja koja mjeri *Doing Business*. Uz Zagreb, Prag, Lisabon i Bratislavu mjeri se još dodatni 21 grad.

Ovo izvješće sadrži podatke od 15. veljače 2018. te uključuje usporedbe s drugim gospodarstvima na temelju podataka iz izvješća *Doing Business 2018: Provedba reformi radi otvaranja radnih mjesta*.

Doing Business mjeri aspekte propisa koji poduzetnicima pomažu ili otežavaju pokretanje, vođenje ili širenje poslovanja te pruža preporuke i dobre prakse za poboljšanje poslovnog okruženja.

Pet skupova pokazatelja *Doing Business* kojima su obuhvaćena područja lokalne nadležnosti ili prakse

Pokretanje poslovanja

Bilježi postupke, vrijeme, trošak i minimalni uplaćeni temeljni kapital koji su malom ili srednjem domaćem društvu s ograničenom odgovornošću potrebni za formalno započinjanje poslovanja; uključuje dimenziju spolova kako bi se u obzir uzele sve diskriminirajuće prakse s obzirom na spol.

Ishođenje dozvola za gradnju

Bilježi postupke, vrijeme i trošak koji su malom ili srednjem domaćem poduzeću potrebni za dobivanje odobrenja za izgradnju komercijalnog skladišta i njegovo priključenje na vodovod i kanalizaciju; ocjenjuje mehanizme kontrole kvalitete i sigurnosti u sustavu izdavanja dozvola za gradnju.

Rješavanje trgovačkih sporova

Bilježi vrijeme i trošak rješavanja trgovačkog spora na lokalnom prvostupanjskom sudu koji razmatra argumente radi donošenja odluke o meritumu predmeta te imenuje vještake radi davanja mišljenja o kvaliteti sporne robe; ocjenjuje postojanje dobre prakse u sustavu sudova.

Dobivanje električne energije

Bilježi postupke, vrijeme i trošak koji su poduzeću potrebni za dobivanje stalnog komercijalnog priključka na električnu mrežu za standardizirano skladište; ocjenjuje pouzdanost opskrbe električnom energijom i transparentnost tarifa.

Uknjižba prava vlasništva

Bilježi postupke, vrijeme i trošak koji su potrebni za prijenos prava vlasništva s jednog domaćeg poduzeća na drugo tako da kupac imovinu može koristiti za proširenje svojeg poslovanja, kao instrument osiguranja ili je, ako je potrebno, prodati; ocjenjuje kvalitetu sustava upravljanja zemljištem; uključuje dimenziju spolova kako bi se u obzir uzele sve diskriminirajuće prakse s obzirom na spol.

25
gradova

HRVATSKA:

Osijek, Rijeka, Split, Varaždin, Zagreb

ČEŠKA:

Brno, Liberec, Olomouc, Ostrava, Plzen, Prag, Usti nad Labem

PORTUGAL:

Braga, Coimbra, Evora, Faro, Funchal, Lisabon, Ponta Delgada, Porto

SLOVAČKA:

Bratislava, Košice, Prešov, Trnava, Žilina

Prednosti i ograničenja metodologije *Doing Business*

Usmjerenost na zakone i praksu

Čine pokazatelje djelotvornima jer su zakoni ono što kreatori politika mogu promijeniti.

Korištenje standardiziranih scenarija slučaja

Omogućuje usporedbu lokacija, ali smanjuje opseg podataka.

Oslanjanje na stručne suradnike

Odražava znanje osoba s najviše iskustva.

Usmjerenost na domaći i formalni sektor

Pažnja usmjerena na formalni sektor u kojem su poduzeća najproduktivnija, ali ne uzima u obzir neformalni sektor ili strana poduzeća.

Doing Business ne obuhvaća:

- ✗ Zaštitu
- ✗ Veličinu tržišta
- ✗ Makroekonomsku stabilnost
- ✗ Stanje financijskog sustava
- ✗ Učestalost mita i korupcije
- ✗ Razinu usavršavanja i vještina radne snage

Suradnja Grupe globalnih pokazatelja i lokalnih ureda Svjetske banke s Agencijom za investicije i konkurentnost pod pokroviteljstvom Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta Republike Hrvatske; Ministarstva trgovine i industrije Češke, Ministarstva predsjedništva i modernizacije uprave Portugala; te Ministarstva gospodarstva i Ministarstva financija Slovačke. Financiarni Europska komisija, Glavna uprava za regionalnu i urbanu politiku.

Sadržaj

Predgovor	vii
Pregled	1
Koji su glavni nalazi?	2
Koji su sljedeći koraci?	9
<hr/>	
Pokretanje poslovanja	18
Kako pokretanje poslovanja funkcionira u ovim četirima državama članicama?	19
Što se može poboljšati?	26
Ishođenje dozvola za gradnju	32
Kako ishođenje dozvola za gradnju funkcionira u ovim četirima državama članicama?	33
Što se može poboljšati?	39
Dobivanje električne energije	44
Kako dobivanje električne energije funkcionira u ovim četirima državama članicama?	45
Što se može poboljšati?	52
Uknjižba prava vlasništva	55
Kako uknjižba vlasništva funkcionira u ovim četirima državama članicama?	57
Što se može poboljšati?	64
Rješavanje trgovačkih sporova	68
Kako rješavanje trgovačkih sporova funkcionira u ovim četirima državama članicama?	69
Što se može poboljšati?	77
<hr/>	
O izvješću <i>Doing Business</i> i <i>Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka</i>	81
Bilješke uz podatke	94
Ukratko o gradovima	116
Ukratko o pokazateljima	119
Pojedinosti o pokazateljima	124
Pokretanje poslovanja	124
Ishođenje dozvola za gradnju	125
Dobivanje električne energije	131
Uknjižba prava vlasništva	133
Rješavanje trgovačkih sporova	136
<hr/>	
Zahvale	138
Okviri	
1.1 Što <i>Doing Business</i> u Europskoj uniji mjeri?	2
1.2 Kako je međusobno učenje funkcioniralo u drugim državama članicama EU-a?	12
1.3 SIMPLEX: kombinacija inicijative e-Portugal i smanjenja birokracije u toj zemlji	13
2.1 Kako se smanjenje zahtjeva u pogledu minimalnog kapitala isplatilo u Češkoj	28
2.2 Pokretanje platforme za pružanje usluga e-vlade u Slovačkoj	30

2.3 E-vlada u Češkoj: korištenje podatkovnih sandučića radi poboljšanja poslovne komunikacije	31
5.1 Uvođenje elektroničke uknjižbe prava vlasništva – primjer dobre prakse u EU-u iz Danske	66
6.1 Novo razdoblje za funkciju ovršitelja u Portugalu	75
6.2 Skoro uvođenje elektroničkih podnesaka na svim hrvatskim sudovima	77

Predgovor

Kohezijska politika, glavna investicijska politika Europske unije, ima veći utjecaj na gospodarski razvoj u regijama s dobrim poslovnim okruženjem. Međutim, izvješća *Doing Business* pokazuju da u poslovnom okruženju i dalje postoje znatne razlike između i unutar država članica EU-a. U regijama u kojima se poduzeća suočavaju s višim troškovima i duljim kašnjenjima, strategije regionalnog razvoja će se boriti za poticanje poduzetništva i ulaganja. Bez dodatnih ulaganja i novih poduzeća, multiplikativni učinak politika regionalnog razvoja bit će ograničen.

Kohezijska politika velik dio svojih sredstava ulaže u manje razvijene regije i zemlje, koje obično imaju manje povoljno poslovno okruženje. Kao rezultat toga, smanjenje kašnjenja i troškova s kojima se poduzeća suočavaju bit će ključno kako bi se tim regijama i zemljama pomoglo da sustignu ostatak EU-a. I u 7. kohezijskom izvješću¹ i u Izvješću Europske komisije o konkurentnosti u regijama s niskim dohotkom i slabim rastom² naglašava se potreba za poboljšanjem javne uprave te transparentnijim i efikasnijim postupcima.

Drago nam je što smo udružili snage sa Svjetskom bankom i vladama Hrvatske, Češke, Portugala i Slovačke u provedbi ove studije u 25 gradova, u kojoj smo se usmjerili na regulatorni sustav, prirodu poslovnog upravljanja i efikasnost birokracije. Jednostavnije poslovanje posebno je važno za mala i srednja poduzeća kojima često nedostaju resursi kako bi brzo odgovorili na administrativne zahtjeve.

Ovo je izvješće drugo u nizu subnacionalnih izvješća *Doing Business* koje obuhvaća države članice Europske unije na subnacionalnoj razini i koje financira Glavna uprava za regionalnu i urbanu politiku. Prvim izvješćem, objavljenim 2017., obuhvaćene su Bugarska, Mađarska i Rumunjska. Naša je namjera nastaviti ovu seriju dok ne obuhvatimo sve države članice s najmanje 4 milijuna stanovnika.

Neki se rezultati ovog izvješća ističu.

- Sve četiri zemlje ostvarile bi koristi od smanjenja složenosti postupaka. Većina gradova mjerenih u ovom izvješću ima postupke za pokretanje poslovanja i ishođenje dozvola za gradnju koji su složeniji od prosjeka EU-a.
- Od četiri mjerene zemlje, Portugal ima najusklađenije rezultate u svim svojim gradovima, što upućuje na relativno dosljednu provedbu propisa u zemlji. S druge strane, Češka i Hrvatska bilježe najveće razlike na subnacionalnoj razini.
- Poslovanje je lakše u manjim gradovima u Hrvatskoj, dok su u Češkoj najveći gradovi, Prag i Brno, ostvarili bolje rezultate od manjih gradova u toj zemlji. Prag je, zapravo, jedini glavni grad koji je ostvario najbolje rezultate u svojoj zemlji. Bratislava, Lisabon i Zagreb zaostaju za većinom manjih gradova u svojim zemljama.
- Najizraženije razlike unutar svake zemlje zabilježene su u područjima koja se odnose na ishođenje dozvola za gradnju, dobivanje električne energije i rješavanje trgovačkih sporova.

Na primjer, dobivanje električne energije u Žilini u Slovačkoj lakše je nego u Austriji što je dovoljno da se rangira među 10 najuspješnijih država članica EU-a. Istodobno, Trnava, drugi grad u Slovačkoj, zabilježila je rezultat niži od prosjeka EU-a.

- Budući da se globalno rangiranje *Doing Business* temelji na rezultatima glavnoga grada, poboljšanja u Zagrebu i Bratislavi dovela bi do višeg ranga Hrvatske odnosno Slovačke. Ako bi Zagreb preuzeo najbolje prakse zabilježene u pet gradova u pet područja koja se ovdje mjere, Hrvatska bi zauzela 40. mjesto na globalnom rangiranju 190 gospodarstava prema lakoći poslovanja, što je 11 mjesta više od njezina trenutnog ranga prema izvješću *Doing Business 2018*. Slično tome, ako bi Bratislava usvojila sve dobre prakse iz Slovačke, nalazila bi se na 30. mjestu na globalnom rangiranju 190 gospodarstava prema lakoći poslovanja, što je 9. mjesta više od trenutnog ranga Slovačke prema izvješću *Doing Business 2018*.

Nadamo se da će ovo izvješće državama članicama, regijama i gradovima pomoći da utvrde svoja uska grla i pronađu dobre prakse kako bi poboljšali svoje poslovno okruženje.

Marc Lemaitre,

Glavni direktor za regionalnu i urbanu politiku
Europska komisija

¹ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/cohesion-report/

² http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/reports/2017/competitiveness-in-low-income-and-low-growth-regions-the-lagging-regions-report

Pregled

GLAVNI NALAZI

- Rezultati se značajno razlikuju u gradovima koji su obuhvaćeni mjerenjem u Hrvatskoj i Češkoj: u obje zemlje oni gradovi koje se nalaze na vrhu i na dnu su odvojeni za gotovo šest bodova od rezultata udaljenosti od graničnog broja bodova (DTF) - mjere koja pokazuje koliko je svaki grad u apsolutnom smislu udaljen od najboljih svjetskih praksi.
- Portugal prikazuje najujednačenije rezultate među svojim gradovima koji su obuhvaćeni mjerenjem, s najmanjom razlikom (manje od dva boda) u rezultatu udaljenosti od graničnog broja bodova (DTF) što upućuje na relativno dosljednu provedbu propisa širom zemlje.
- U prosjeku, najznačajnije razlike u rezultatima u svakoj zemlji su u područjima koja se odnose na ishođenje dozvola za gradnju, dobivanje električne energije i rješavanje trgovačkih sporova.
- Sve četiri zemlje bi imale koristi kada bi smanjile složenost postupaka. Većina gradova obuhvaćenih mjerenjima u ovom izvještaju ima postupke za pokretanje poslovanja i ishođenje dozvola za gradnju koji su složeniji od prosjeka diljem država članica Europske unije.
- Prag je jedini glavni grad koji se nalazi na vrhu među gradovima koji su obuhvaćeni mjerenjima u toj zemlji. Bratislava, Lisabon i Zagreb zaostaju za većinom manjih gradova u svojim zemljama.
- Službenici orijentirani na reforme mogu učiniti opipljiva poboljšanja preuzimanjem dobrih praksi od drugih gradova u svojoj zemlji. Usvajanjem svih dobrih praksi utvrđenih na subnacionalnoj razini, sve četiri države članice bi se značajno približile granici najboljih regulatornih praksi. Za Hrvatsku to bi značilo pomicanje za 11 mjesta, a za Slovačku pomicanje za 9 mjesta u globalnom poretku *Doing Business* koji uključuje 190 gospodarstava.

Postizanje veće ekonomske i socijalne kohezije jedan je od glavnih ciljeva Europske unije. To zahtijeva smanjenje nejednakosti u razinama razvoja regija EU-a pružanjem pomoći onima koje su manje razvijene kako bi dosegnule višu razinu razvoja. Međutim, politike gospodarskog razvoja potpune rezultate mogu ostvariti samo u okruženju koje omogućava ulaganja. Stvaranje jednakih uvjeta za sve dionike u gospodarstvu ključno je kako bi se osiguralo da poduzetnici s dobrim idejama i energijom mogu pokrenuti i razviti poslovanje te otvoriti nova radna mjesta. To je posebno važno za mala i srednja poduzeća koja čine više od 98 % svih poduzeća u EU-u te osiguravaju oko dvije trećine radnih mjesta u privatnom, nebankarskom, sektoru, odnosno zapošljavaju 93 milijuna ljudi.¹

Jasno, jednostavno i dosljedno pravno uređenje poslovanja može osigurati stabilna i predvidljiva pravila koja su tim poduzećima potrebna za učinkovito poslovanje, čime se potiču dugoročan rast i održivi gospodarski razvoj. S druge strane, prekomjernim propisima može se ograničiti sposobnost poduzeća da ostvare minimalan rast koji im je

potreban da bi bila konkurentna te im se tako umanjuju izgledi za bolju produktivnost, poslovanje na međunarodnom tržištu i privlačenje stranih ulaganja.

KOJI SU GLAVNI NALAZI?

Iz nalaza ove studije vidljiva je znatna razlika u poslovnim propisima četiriju zemalja te čak i među gradovima unutar iste zemlje. Te su razlike važne. Nalazi nedavne studije Svjetske banke pokazuju da poduzeća koja se nalaze u regijama s boljim poslovnim okruženjem bilježe bolje rezultate u prodaji, zapošljavanju, rastu produktivnosti i ulaganju.²

Brojni aspekti poslovnih propisa analiziranih u ovom izvješću uređuju se na nacionalnoj razini. Međutim, način njihove provedbe može se znatno razlikovati među gradovima i regijama (okvir 1.1). Nadalje, uz nacionalni zakonodavni okvir, lokalna tijela mogu utvrditi vlastite propise, politike i poticaje, što ponekad dovodi do značajnih razlika u lakoći poslovanja. Razlike u uspješnosti propisa u različitim područjima unutar iste zemlje kreatorima politika mogu pomoći utvrditi prilike za poboljšanje upravnih

postupaka i izgradnju kapaciteta lokalnih institucija.

Među četirima zemljama, Portugal bilježi najuskladenije rezultate među svojim mjerenim gradovima, uz najmanje razlike u udaljenosti od graničnog broja bodova – mjeri koja pokazuje koliko je svaki grad u apsolutnom smislu udaljen od najboljih globalnih praksi te pruža osnovu za rangiranje. Češka i Hrvatska bilježe najveće razlike na subnacionalnoj razini.

Nadalje, Bratislava, Lisabon i Zagreb zaostaju za većinom manjih gradova u svojim zemljama, dok je Prag ostvario najbolje rezultate među češkim gradovima. U prosjeku su najizraženije razlike u rezultatima unutar svake zemlje zabilježene u područjima koja se odnose na ishođenje dozvola za gradnju, dobivanje električne energije i rješavanje trgovačkih sporova.

Koje su razlike na subnacionalnoj razini u Hrvatskoj?

Od ukupno pet ispitivanih regulatornih područja, najlakše je poslovati u Varaždinu, a u Splitu najteže (tablica 1.1.). Ako se promatraju odvojeno, rangiranje pet mjerenih gradova u Hrvatskoj

OKVIR 1.1 Što *Doing Business* u Europskoj uniji mjeri?

Doing Business prati poslovne propise koji utječu na mala i srednja domaća poduzeća u 190 gospodarstava. U godišnjim izvješćima svako je gospodarstvo predstavljeno prema svojem najvećem poslovnom gradu.^a Izvješća *Doing Business* na subnacionalnoj razini pružaju detaljniju sliku jer brojne propise i upravne mjere provode ili utvrđuju lokalna tijela. Koordinacija među različitim razinama vlade i institucija nužna je za smanjenje regulatornog opterećenja za trgovačka društva.

Ova je studija posljednja u nizu u kojoj je mjerenje prošireno na dodatne gradove u državama članicama EU-a s populacijom višom od 4 milijuna stanovnika, kako bi se pružio sveobuhvatniji prikaz poslovnog i regulatornog okruženja.^b Ovo izdanje obuhvaća 25 gradova u Hrvatskoj, Češkoj, Portugalu i Slovačkoj.^c Ove četiri zemlje dijele značajni potencijal za razvoj, snažan interes za konvergenciju s ostatkom Europske unije, fokusom za poboljšanje investicijske klime i poticanje rasta privatnog sektora. Izvješće je usmjereno na skup pokazatelja koji mjere složenost i trošak regulatornih postupaka, kao i snagu pravnih instituta, koji utječu na pet faza životnog ciklusa malih i srednjih domaćih poduzeća: pokretanje poslovanja, ishođenje dozvola za gradnju, dobivanje električne energije, uknjižbu prava vlasništva i rješavanje trgovačkih sporova pred lokalnim sudom.

a. Jedanaest gospodarstava koja su u 2013. imala više od 100 milijuna stanovnika (Bangladeš, Brazil, Kina, Indija, Indonezija, Japan, Meksiko, Nigerija, Pakistan, Ruska Federacija i Sjedinjene Američke Države) su također predstavljene od drugog najvećeg poslovnog grada. Podaci za tih 11 gospodarstava su prikazani kao ponderirani prosjek stanovništva za dva najveća poslovna grada.

b. Ranija istraživanja uključuju Svjetsku banku, *Doing Business u Europskoj uniji 2017.*, *Bugarska, Mađarska i Rumunjska* (Washington, DC: Svjetska banka, 2017.), *Doing Business u Poljskoj 2015.* (Washington, DC: Svjetska banka, 2015.), *Doing Business u Španjolskoj 2015.* (Washington, DC: Svjetska banka, 2015.) i *Doing Business u Italiji 2013.* (Washington, DC: Svjetska banka, 2013.).

c. Osijek, Rijeka, Split, Varaždin i Zagreb u Hrvatskoj; Brno, Liberec, Olomouc, Ostrava, Plzen, Prag i Usti nad Labem u Češkoj; Braga, Coimbra, Evora, Faro, Funchal, Lisabon, Ponta Delgada i Porto u Portugalu; i Bratislava, Košice, Prešov, Trnava i Žilina u Slovačkoj.

TABLICA 1.1 Manji gradovi u Hrvatskoj nadmašuju veće gradove kroz pet promatranih regulatornih područja

Grad	Stanovništvo	Ukupni rang (1-5) ^a	Prosječni DTF rezultat (0-100) ^a	Pokretanje poslovanja		Ishođenje dozvola za gradnju		Dobivanje električne energije		Uknjižba prava vlasništva		Rješavanje trgovačkih sporova	
				Rang (1-5)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-5)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-5)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-5)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-5)	DTF rezultat (0-100)
Varaždin	46.946	1	75,89	4	85,38	1	66,20	1	84,29	3	74,07	3	69,49
Osijek	105.921	2	75,68	3	85,50	2	61,10	4	81,70	1	75,86	1	74,24
Rijeka	121.975	3	74,45	2	87,59	2	61,10	2	82,87	2	75,02	4	65,67
Zagreb	801.349	4	72,47	5	82,49	4	54,77	5	80,43	3	74,07	2	70,60
Split	173.109	5	70,50	1	89,55	5	43,67	3	82,66	5	71,08	5	65,56

Izvor: baza podataka za *Doing Business*. Za podatke o stanovništvu: Eurostat za sve gradove osim Varaždina (Državni zavod za statistiku).

Napomena: Udaljenost od graničnog broja bodova (DTF) pokazuje koliko je grad udaljen od najboljih rezultata drugih gospodarstava prema svakom pokazatelju iz izvješća *Doing Business*. Rezultat je normaliziran na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje). Za više pojedinosti vidjeti poglavlje „O izvješću *Doing Business* i *Doing Business* u Europskoj uniji 2018.: Hrvatska, Češka, Portugal i Slovačka.“ Podaci za Zagreb revidirani su od objave izvješće *Doing Business* 2018. Potpuni skup podataka nalazi se na web-stranici *Doing Business* na <http://www.doingbusiness.org>.

a. Na temelju udaljenosti od graničnog broja bodova za svaki od pet gradova u pet regulatornih područja uključenih u tablicu.

može upućivati na neočekivane rezultate. Kao i u drugim gospodarstvima u svijetu, neki gradovi koji se čine manje dinamičnima mogu postići iznenađujuće visok rang, dok se čini da veći poslovni centri zaostaju. Razlog je tome činjenica da se u izvješću *Doing Business* ne mjere svi aspekti poslovnog okruženja koji su važni za poduzeća ili investitore, niti se mjere svi čimbenici koji utječu na konkurentnost.³

Na temelju detaljnijeg uvida u rangiranje može se donijeti nekoliko zaključaka. Prvo, nijedan grad nije izvrstan u svih pet mjerenih područja. Pokretanje poslovanja najlakše je u Splitu, gdje se najviše društava s ograničenom odgovornošću osniva korištenjem vladinog servisa koji olakšava osnivanje (usluga HITRO.HR ili „jedinstvena pristupna točka“). U Splitu je, naime, zabilježen najveći broj takvih slučajeva među pet gradova.⁴ Ishođenje dozvola za gradnju najlakše je u Varaždinu. Taj grad vodi i u području dobivanja električne energije zahvaljujući pouzdanijoj opskrbi električne energije, uz kraće i rjeđe prekide usluge u usporedbi s drugim gradovima, te relativno kratka čekanja za novo priključenje. Osijek se prema svojim rezultatima ističe u uknjižbi prava vlasništva i rješavanju trgovačkih sporova, vjerojatno i očekivano uzimajući u obzir manji broj predmeta kod lokalnog zemljišnoknjižnog odjela te manjeg broja

zaostalih neriješenih predmeta na njegovim sudovima. No biti na čelu regulatorne reforme, kao što je uvođenje u veljači 2017. novog softwera koji omogućuje online dostavu zahtjeva za prijenos prava vlasništva od strane ovlaštenih pravnih stručnjaka je dodatni faktor koji utječe na najbolje rezultate Osijeka. Rijeka, koja bilježi drugi najbolji rezultat u četirima područjima, zaostaje samo u rješavanju trgovačkih sporova.

Drugo, postoje značajne razlike u uspješnosti propisa u tih pet gradova. Višestruke regulatorne reforme tijekom godina dovele su do nedosljednog načina primjene propisa na lokalnoj razini. Nadalje, čini se da neujednačen broj predmeta utječe na rezultate u nekim područjima. Na primjer, u Splitu se zbog velikog opterećenja odjela za graditeljstvo za građevinsku dozvolu čeka triput duže od prosječnog vremena čekanja u drugim gradovima: tri mjeseca umjesto jednog.

Međutim, veći broj predmeta ne dovodi do poteškoća u svim gradovima. U Zagrebu je za prijenos vlasništva potrebno mjesec dana manje nego u Splitu, unatoč četiri puta većem broju predmeta.⁵ Dobro upravljanje, osposobljeni zaposlenici i efikasni interni postupci mogu u velikoj mjeri ublažiti probleme povezane s većim opsegom posla, a da pritom nisu nužno potrebni dodatni resursi.

Druge države članice EU-a također imaju primjere dobre prakse. Na primjeru Poljske, sudski postupak na regionalnom sudu u Krakovu, pred kojim se vodi velik broj postupaka, traje manje od godinu dana, odnosno šest mjeseci kraće nego u Gdanjsku ili Varšavi.⁶ Suci u Krakovu primjenjuju najbolje nacionalne prakse i aktivno prate predmete koristeći, u najvećoj mogućoj mjeri, odredbe Zakona o parničnom postupku koje omogućuju izvođenje dokaza na početku postupka te određivanje rasporeda očekivanih ročišta i dostavljanja podnesaka kad je to moguće.

Treće, najveće razlike u rezultatima u Hrvatskoj zabilježene su u ishođenju dozvola za gradnju, rješavanju trgovačkih sporova i pokretanju poslovanja (slika 1.1.). Na primjer, za ishođenje dozvola za gradnju za jednostavno skladište u Varaždinu je potrebno 112 dana uz trošak od 5,3 % vrijednosti skladišta, odnosno dvostruko kraće i uz trećinu troška u odnosu na Split. Neki su od razloga za te razlike veliko opterećenje odjela za graditeljstvo u Splitu, visoki obvezni doprinosi za komunalnu infrastrukturu te dodatni zahtjevi na razini općine, kao što su inspekcija sigurnosti na radu i potvrde tijela za odvoz otpada. Uz udaljenost od graničnog broja bodova za ishođenje dozvola za gradnju od 43,67, Split bilježi jednako loše rezultate kao najlošijih 10 %

SLIKA 1.1 U Hrvatskoj su najveće razlike u uspješnosti propisa zabilježene u ishođenju dozvola za gradnju, rješavanju trgovačkih sporova i pokretanju poslovanja

Udaljenost od graničnog broja bodova (DTF) (0–100)

Izvor: baza podataka za *Doing Business*.

Napomena: Udaljenost od graničnog broja bodova pokazuje koliko je grad udaljen od najboljih rezultata drugih gospodarstava prema svakom pokazatelju iz izvješća *Doing Business*. Rezultat je normaliziran na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje). Prosječni rezultati za Hrvatsku temelje se na podacima za pet gradova mjerenih u toj zemlji. Prosječni rezultati za EU temelje se na podacima za 28 država članica EU-a na razini pojedinačnih gospodarstava.

gospodarstava u svijetu. S druge strane, rezultat Varaždina od 66,20 nalazi se iznad svjetskog prosjeka.

U pogledu rješavanja trgovačkih sporova, udaljenost od graničnog broja bodova u Osijeku je (74,24) koji smješta navedeni grad blizu vrha država članica EU-a, samo iza Litve, Austrije i Estonije. S druge strane, Split je zabilježio rezultat (65,56) koji je ispod prosjeka EU-a. To nije iznenađujuće jer je za rješavanje predmeta na Trgovačkom sudu u Splitu obično potrebno više ročišta. Odgode i promjene datuma održavanja ročišta uzrokuju dodatna kašnjenja. Isohođenje nalaza i mišljenja vještaka također traje

dulje te vještaci svoje nalaze i mišljenja često dostavljaju nakon isteka roka. Kao rezultat toga, za rješavanje trgovačkog spora i izvršenje presude je potrebno gotovo 11 mjeseci više nego u Osijeku te je zaostataka gotovo dvostruko više (15,9 % predmeta koji su stariji od 3 godine u odnosu na 8,7 % u Osijeku).⁷

Slične razlike javljaju se u pokretanju poslovanja i to zbog razlika u načinu registracije trgovačkih društava. U Splitu, više od polovice novo osnovanih društava s ograničenom odgovornošću je osnovano putem HITRO.HR usluga i za osnivanje je potrebno šest postupaka i šest dana. Nasuprot tome, u Zagrebu većina novih

društava se osniva osobnim dolaskom na sud.⁸ Za to je potrebno osam postupaka i više od tri tjedna.

Koje su razlike na subnacionalnoj razini u Češkoj?

Među sedam gradova mjerenih u Češkoj, u tri najveća grada u zemlji, Pragu, Brnu i Ostravi je najlakše poslovati u svih pet mjerenih područja. Prag je prvi u dvama područjima (dobivanju električne energije i rješavanju trgovačkih sporova), dok je Brno prvi u ishođenju dozvola za gradnju, a Ostrava u uknjižbi prava vlasništva. To dokazuje da veliki gradovi mogu ostvariti efikasnost i kvalitetu propisa korištenjem ekonomije razmjera i ulaganjem u modernizaciju uprave.

Od četiri države članice obuhvaćene ovom studijom, u Češkoj su ukupno zabilježene najveće razlike na subnacionalnoj razini. Prag, s najvećim ukupnim rezultatom u pogledu udaljenosti od graničnog broja bodova između sedam gradova i Liberec, s najmanjim, udaljeni su gotovo šest bodova (tablica 1.2.).

Najveća je razlika u dobivanju električne energije (slika 1.2.). To je uglavnom rezultat razlika u vrsti priključka koji je najvjerojatnije potreban za novo skladište koje odgovara skladištu iz studije slučaja *Doing Business*. U pet od sedam gradova takvo se skladište obično priključuje na srednjenaponsku mrežu te je za taj postupak potrebno više vremena i sredstava od prosjeka EU-a. Za postupak priključenja potrebno je gotovo osam mjeseci (kao u češkom gradu Ústí nad Labem). Do takvih kašnjenja uglavnom dolazi zbog vremena potrebnog za dobivanje brojnih općinskih dozvola. Nadalje, poduzetnik mora pokriti sve troškove unaprijed, uključujući trošak nabave trafostanice, što može dosegnuti 283,2 % dohotka po glavi stanovnika (kao u Ostravi). Samo bi se u Brnu i Pragu skladište vjerojatno priključilo na niskonaponsku mrežu. Zbog toga dolazi do velike razlike: u Pragu se taj postupak može dovršiti u dva mjeseca uz trošak od 25,9 % dohotka po glavi stanovnika.

TABLICA 1.2 U pet mjerenih područja, lakše je poslovati u većim češkim gradovima

Grad	Stanovništvo	Ukupni rang (1-7) ^a	Prosječni DTF rezultat (0-100) ^a	Pokretanje poslovanja		Ishođenje dozvola za gradnju		Dobivanje električne energije		Uknjižba prava vlasništva		Rješavanje trgovačkih sporova	
				Rang (1-7)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-7)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-7)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-7)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-7)	DTF rezultat (0-100)
Prag	1.267.449	1	74,24	7	83,55	5	56,17	1	95,35	6	79,74	1	56,38
Brno	377.028	2	72,88	4	84,55	1	57,90	2	89,92	2	80,10	7	51,95
Ostrava	292.681	3	69,67	3	85,31	3	56,89	3	69,89	1	80,22	3	56,05
Plzen	169.858	4	69,13	4	84,55	6	55,38	4	69,67	6	79,74	2	56,32
Usti nad Labem	93.248	5	69,11	1	85,56	2	57,24	5	67,70	2	80,10	5	54,96
Olomouc	100.154	6	68,54	1	85,56	7	54,45	6	67,09	4	79,98	4	55,64
Liberec	103.288	7	68,28	2	84,55	4	56,67	7	66,32	4	79,98	6	53,86

Izvor: baza podataka za *Doing Business*. Za podatke o stanovništvu: Eurostat.

Napomena: Udaljenost od graničnog broja bodova (DTF) pokazuje koliko je grad udaljen od najboljih rezultata drugih gospodarstava prema svakom pokazatelju iz izvješća *Doing Business*. Rezultat je normaliziran na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje). Za više pojedinosti vidjeti poglavlje „O izvješću *Doing Business* i *Doing Business* u Europskoj uniji 2018.: Hrvatska, Češka, Portugal i Slovačka.“ Podaci za Prag revidirani su od objave izvješća *Doing Business 2018*. Potpuni skup podataka nalazi se na web-stranici *Doing Business* na <http://www.doingbusiness.org>.

a. Na temelju udaljenosti od graničnog broja bodova za svaki od sedam gradova u pet regulatornih područja uključenih u tablicu.

Vidljive razlike unutar zemlje postoje i u pokretanju poslovanja, ishođenju dozvola za gradnju i rješavanju trgovačkih sporova, odnosno trima područjima u kojima češki gradovi zaostaju za sličnim gradovima u EU-u. Naime, u tim je trima područjima čak i udaljenost najuspješnijeg češkog grada od graničnog broja bodova lošija od prosjeka EU-a.

Vrijeme je osnovni razlog koji uzrokuje razlike među češkim gradovima u lakoći pokretanja poslovanja i upisa u registar poreznih obveznika. Upis u registar obveznika poreza na dobit obično traje od jednog do pet dana. Međutim, za upis u registar obveznika poreza na dodanu vrijednost (PDV) podnositelji zahtjeva mogu čekati od 10 dana u Olomouci i Ustiju nad Labemu do 18 dana u Pragu gdje je najveći broj zahtjeva. U svim je gradovima potrebno osam postupaka za pokretanja poslovanja; među državama članicama EU-a samo je u Njemačkoj potrebno više postupaka (devet).

Za ishođenje dozvola za gradnju potrebno je 20 ili 21 postupak, ovisno o gradu s dodatnim postupkom odnosno informativnim sastankom koji investitori uobičajeno zahtijevaju od općinskog odjela za okoliš radi pojašnjenja potencijalnih zahtjeva procjene utjecaja na

SLIKA 1.2 U Češkoj su najveće razlike u uspješnosti propisa zabilježene u dobivanju električne energije

Udaljenost od graničnog broja bodova (DTF) (0–100)

Izvor: baza podataka za *Doing Business*.

Napomena: Udaljenost od graničnog broja bodova pokazuje koliko je grad udaljen od najboljih rezultata drugih gospodarstava prema svakom pokazatelju iz izvješća *Doing Business*. Rezultat je normaliziran na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje). Prosječni rezultati za Češku temelje se na podacima za sedam gradova mjerenih u toj zemlji. Prosječni rezultati za EU temelje se na podacima za 28 država članica EU-a na razini pojedinačnih gospodarstava.

okoliš. Broj odobrenja koji su u Češkoj potrebni prije početka gradnje iznosi u prosjeku 13, što je najviše među državama članicama EU-a. To uzrokuje znatna kašnjenja. U Olomoucu, gdje je postupak najsporiji, ishođenje dozvola za gradnju traje devet mjeseci. Postupak je brži u Brnu, zahvaljujući efikasnijoj komunikaciji između općine i poduzetnika, bržoj obradi zahtjeva za ishođenje dozvole za zoniranje te za dovršenje potrebnih odobrenja prije gradnje. Dodatno, komunalnim društvima u Brnu treba manje vremena za identificiranje potencijalne priključne točke zato što ima infrastrukturne mape s aktualnijim podacima nego u ostalim gradovima.

Rješavanje trgovačkih sporova najkraće traje u Pragu, no i tamo traje više od 22 mjeseca – duže od prosjeka Europske unije. U Brnu isti postupak je dulji za pet mjeseci. Među državama članicama EU-a, samo je u Ujedinjenom Kraljevstvu trošak rješavanja trgovačkih sporova viši od troška u češkim gradovima.

U području uknjižbe prava vlasništva češki gradovi zabilježili su slične rezultate te je svima udaljenost od graničnog broja bodova viša od prosjeka EU-a. Rezultati se razlikuju samo u trajanju postupka, što

uglavnom ovisi o efikasnosti lokalnoga katastarskog ureda: vrijeme potrebno za prijenos vlasništva kao u studiji slučaja Doing Business u rasponu je od 23,5 dana (u Ostravi) do 27,5 dana (u Plzenu i Pragu).

Koje su razlike na subnacionalnoj razini u Portugalu?

Ukupno gledano, u pet mjenjenih regulatornih područja Ponta Delgada i Evora predvode osam gradova mjenjenih u Portugalu, dok su Braga i Faro na začelju. Međutim, razlike u ukupnim rezultatima manje su izražene u Portugalu, nego u ostalim trima državama članicama, što upućuje na relativno dosljednu provedbu propisa u cijeloj zemlji. Naime, ukupna udaljenost od graničnog broja bodova između Ponte Delgade i Brage razlikuje se za samo 1,81 bod (tablica 1.3.)

Neovisno o tome, razlike ipak postoje te nijedan grad nije najbolji u svih pet područja. Porto je najuspješniji u ishođenju dozvola za gradnju, ali je bliže začelju u uknjižbi prava vlasništva i rješavanju trgovačkih sporova. Coimbra predvodi u dobivanju električne energije i rješavanju trgovačkih sporova, ali zaostaje u ishođenju dozvola za gradnju. Faro je, uz Funchal i Pontu Delgadu, najbolji u uknjižbi prava

vlasništva, ali je posljednji u dobivanju električne energije.

Rezultati portugalskih gradova najviše se razlikuju u dobivanju električne energije i ishođenju dozvola za gradnju (slika 1.3.). U tim dvama područjima neki su gradovi bolji od prosjeka EU-a, dok drugi zaostaju. Međutim, u područjima pokretanja poslovanja, rješavanja trgovačkih sporova i uknjižbe prava vlasništva rezultati svih osam gradova viši su od prosjeka EU-a.

Razlike u rezultatima za ishođenje dozvola za gradnju uglavnom su odraz vremena potrebnog za dobivanje potvrda za gradnju i početak rada industrijskog skladišta. Dok u Portu taj postupak traje nešto više od pet mjeseci, u Coimbri traje gotovo devet mjeseci. Razlog dugotrajnijem postupku u Coimbri je sporija obrada predmeta u općinskim uredima: u Coimbri odobravanje arhitektonskih projekata može trajati do šest mjeseci. Kašnjenja su povezana sa složenijim lokalnim propisima za dobivanje dozvola (prostornim planovima), za što je potrebno uložiti dodatne napore kako bi se uskladili s nacionalnim propisima o gradnji. Međutim, ona su i posljedica neefikasnosti općina.

TABLICA 1.3 Razlike u ukupnom rezultatu u Portugalu su minimalne - manje od dva boda između najviše i najmanje rangiranih gradova

Grad	Stanovništvo	Ukupni rang (1-8) ^a		Prosječni DTF rezultat (0-100) ^a		Pokretanje poslovanja		Ishođenje dozvola za gradnju		Dobivanje električne energije		Uknjižba prava vlasništva		Rješavanje trgovačkih sporova	
		Rang (1-8)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-8)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-8)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-8)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-8)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-8)	DTF rezultat (0-100)		
Ponta Delgada	68.352	1	80,37	1	90,88	2	73,59	3	85,12	1	79,43	4	72,82		
Evora	56.596	2	80,20	1	90,88	3	73,53	5	84,19	5	79,19	3	73,23		
Funchal	104.813	3	80,18	1	90,88	6	72,83	4	84,96	1	79,43	4	72,82		
Coimbra	134.348	4	79,59	1	90,88	8	65,93	1	87,49	6	79,07	1	74,60		
Porto	948.613	5	79,51	1	90,88	1	74,04	6	82,71	7	78,59	7	71,32		
Lisabon	1.842.352	6	79,34	1	90,88	5	73,10	2	86,45	8	78,35	8	67,91		
Faro	61.073	7	78,97	1	90,88	4	73,42	8	78,83	1	79,43	6	72,28		
Braga	181.182	8	78,56	1	90,88	7	66,58	7	82,27	4	79,31	2	73,78		

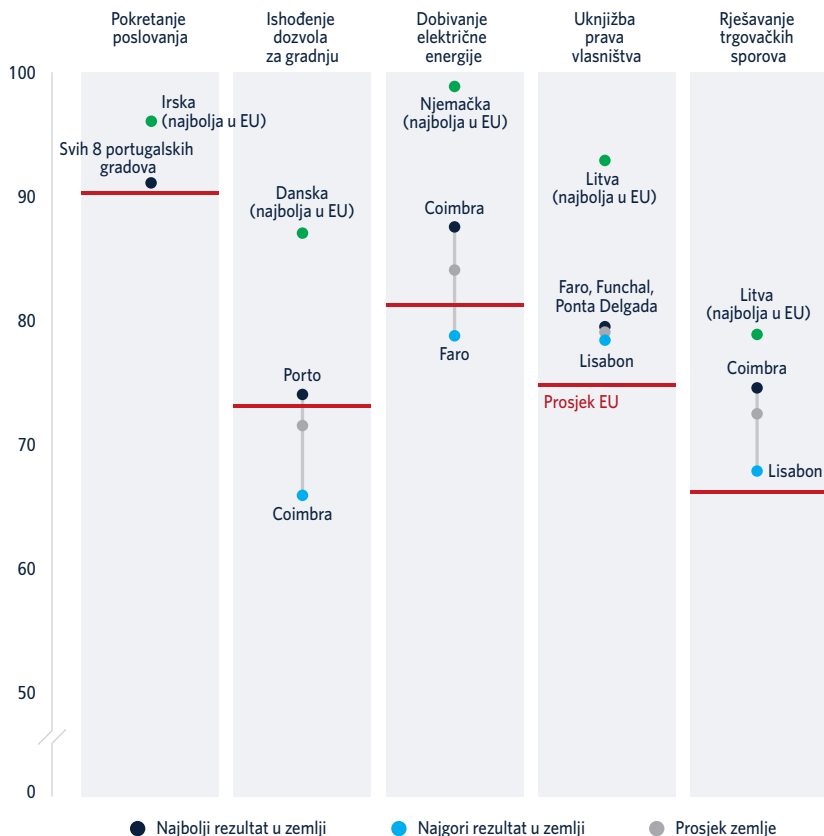
Izvor: baza podataka za Doing Business. Za podatke o stanovništvu: Eurostat za sve gradove osim Evore (Statistički ured Portugala)

Napomena: Udaljenost od graničnog broja bodova (DTF) pokazuje koliko je grad udaljen od najboljih rezultata drugih gospodarstava prema svakom pokazatelju iz izvješća Doing Business. Rezultat je normaliziran na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje). Za više pojedinosti vidjeti poglavlje „O izvješću Doing Business i Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Hrvatska, Češka, Portugal i Slovačka.“ Podaci za Lisabon revidirani su od objave izvješće Doing Business 2018. Potpuni skup podataka nalazi se na web-stranici Doing Business na <http://www.doingbusiness.org>.

a. Na temelju udaljenosti od graničnog broja bodova za svaki od osam gradova u pet regulatornih područja uključenih u tablicu.

SLIKA 1.3 U Portugalu su najveće razlike u uspješnosti propisa zabilježene u dobivanju električne energije i ishođenju dozvola za gradnju

Udaljenost od graničnog broja bodova (DTF) (0–100)

Izvor: baza podataka za *Doing Business*.

Napomena: Udaljenost od graničnog broja bodova pokazuje koliko je grad udaljen od najboljih rezultata drugih gospodarstava prema svakom pokazatelju iz izvješća *Doing Business*. Rezultat je normaliziran na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje). Prosječni rezultati za Portugal temelje se na podacima za osam gradova mjerenih u toj zemlji. Prosječni rezultati za EU temelje se na podacima za 28 država članica EU-a na razini pojedinačnih gospodarstava.

Postupak dobivanja električne energije najviše je pojednostavnjen u Coimbri i Pontu Delgadi. Ondje klijenti moraju obaviti četiri postupka, umjesto šest kao u Bragi, Faru i Portu. U Coimbri je lokalna podružnica komunalnog društva uvela sustav georeferenciranja kojim je ukinuta potreba za posjetom lokaciji kako bi se odredio trošak priključka. U Pontu Delgadi klijenti ne moraju ishoditi potvrdu o uporabljivosti električne instalacije građevine; umjesto toga mogu dostaviti izjavu o odgovornosti koju je potpisao njihov tehničar.

U Funchalu postupak dobivanja novog priključka traje najkraće (50 dana).

Komunalno društvo relativno brzo pregledava zahtjeve. Klijenti mogu jednostavno dostaviti obavijest da je električna instalacija izvedena te ne moraju osigurati pregled električne instalacije koji obavlja specijalizirana treća strana, kao što je to potrebno u kontinentalnom dijelu Portugala.

Među portugalskim gradovima, Coimbra i Braga najbrži su u rješavanju trgovačkih sporova, zahvaljujući manjim kašnjenjima sudova u imenovanju vještaka, ishođenju i komentiranju njihovih nalaza i mišljenja te određivanju datuma ročišta. Lisabon i Porto posebni su slučajevi s velikim gradskim područjima koji zajedno obuhvaćaju

više od polovice portugalskog stanovništva. Pred sudovima u tim gradovima vodi se velik broj predmeta, od kojih su brojni složeni trgovački predmeti za čije je rješavanje potrebno više vremena. Ukupno se Portugal ističe zbog niskih troškova ovrhe koje treba platiti unaprijed: za pokretanje ovršnog postupka vjerovnik treba unaprijed platiti samo 0,5 % iznosa tražbine (manje od 200,00 EUR kako je izračunato za studiju slučaja u *Doing Business*).

Od pet mjerenih regulatornih postupaka u Portugalu su najstandardiziraniji uknjižba prava vlasništva i pokretanje poslovanja. U svih osam gradova za uknjižbu prava vlasništva potreban je samo jedan postupak te je, stoga, Portugal jedna od samo četiri zemlje u svijetu u kojima je potrebna tek jedna interakcija. U Faru, Funchalu i Pontu Delgadi taj se postupak može obaviti unutar nekoliko sati dolaskom podnositelja zahtjeva u lokalni ured Casa Pronta. U drugim gradovima termin se najčešće mora unaprijed dogovoriti telefonski, a čeka se osam dana, kao u Portu, ili deset dana, kao u Lisabonu.

Portugal ima i najmoderniju jedinstvenu pristupnu točku i elektroničku platformu za pokretanje poslovanja (vidjeti okvir 1.3. niže). Unutar jednog ili dva sata poduzetnik na jednom mjestu može registrirati trgovačko društvo i obaviti registraciju poreza, socijalnog osiguranja te zaposlenika. Sve se informacije automatski razmjenjuju između uključenih tijela javne vlasti. Registracija poduzeća se zaista može obaviti na licu mjesta, iako je u Lisabonu i Portu potrebno unaprijed dogovoriti termin.

Koje su razlike na subnacionalnoj razini u Slovačkoj?

Slovačkim poduzetnicima važno je gdje će osnovati svoje poduzeće zbog regulatornih prepreka koje mogu očekivati. Pokretanje poslovanja jednostavnije je u Prešovu ili Žilini gdje je za dobivanje obrasca za prijavu neplaćenih poreza i upis u registar obveznika PDV-a potrebno osam dana, tjedan manje nego u Bratislavi. Ishođenje dozvola za gradnju

efikasnije je u Prešovu, uglavnom zahvaljujući jednostavnijem postupku dobivanja lokacijske i građevinske dozvole te kraćem vremenu čekanja za priključenje na vodovod i kanalizaciju. Žilina predvodi u području dobivanja električne energije zbog svojeg bržeg i jeftinijeg postupka priključenja. Trnava se ističe u području uknjižbe prava vlasništva, za što je potrebno manje od tjedan dana – tripit brže nego u Bratislavi ili Prešovu. Okružni sud u Košicama uspješniji je od drugih sudova zahvaljujući kraćim postupcima i vremenu donošenja presude.

Bratislava zaostaje za većinom manjih slovačkih gradova u većini mjerenih područja (tablica 1.4.). Taj se rezultat djelomično može pripisati većom potražnjom za poslovnim uslugama u glavnom gradu. Kao primjer, Bratislava bilježi više novih zahtjeva za osnivanje poduzeća ili izmjene u registru nego ostala četiri slovačka grada zajedno.⁹ Međutim, neki su gradovi bolji u upravljanju većim brojem zahtjeva. Prag ima najviši rang u usporedbi sa sedam čeških gradova, što je dokaz efikasnog rješavanja visoke potražnje za poslovnim uslugama.

Rezultati slovačkih gradova u pogledu uspješnosti propisa najviše se razlikuju u područjima dobivanja električne energije i ishođenja dozvola za gradnju (slika 1.4.). To ne bi trebalo biti iznenađujuće

jer u različitim dijelovima zemlje posluju različita komunalna društva, a brojni zahtjevi za izdavanje dozvola za gradnju u nadležnosti su općina. Detalji tih razlika u rezultatima korisni su za potrebe kreiranja javnih politika jer upućuju na područja u kojima su poboljšanja moguća bez većih izmjena zakonodavstva.

Na primjer, udaljenost od graničnog broja bodova za dobivanje električne energije razlikuje se za više od osam bodova između gradova s najvišim i najnižim rangom. Žilina je zabilježila bolji rezultat (88,41) od Austrije tako da je njezin rang među deset najuspješnijih država članica EU-a. S druge strane, rezultati Trnave lošiji su od prosjeka EU-a. Ta je razlika uglavnom posljedica različitih internih postupaka društava za distribuciju električne energije i različite raspoloživosti kapaciteta za priključenje novih građevina. U Košicama, Prešovu i Žilini, u kojima bi se skladište sličnih karakteristika kao skladište iz studije slučaja *Doing Business* najvjerojatnije priključilo na niskonaponsku mrežu, vrijeme čekanja je kraće i postupak je jeftiniji. Za razliku od toga, u Bratislavi i Trnavi skladište bi se najvjerojatnije priključilo na srednjenaponsku mrežu, za što je potrebno postaviti privatnu trafostanicu uz trošak od oko 28.000,00 EUR. Dok je za dobivanje električne energije u Žilini potrebno 56 dana uz trošak od 55,2 % dohotka po glavi stanovnika, u Bratislavi

i Trnavi potrebno je mjesec dana više uz četiri puta veće troškove.

Udaljenost od graničnog broja bodova za ishođenje dozvola za gradnju otkriva gotovo jednake razlike. Žilina, s rezultatom manjim od 58,00 jednako je loša kao gospodarstva koje zauzimaju rang na dnu 20og percentila na globalnoj razini, ispod razine svih država članica EU-a, dok je Prešov bolji od svih čeških i hrvatskih gradova (osim Varaždina). Razlika uglavnom proizlazi iz različite efikasnosti odjela za graditeljstvo pri izdavanju dozvola za gradnju te lokalnih katastarskih ureda pri upisu novih građevina. Za dobivanje lokacijske i građevinske dozvole za jednostavno skladište u Prešovu je potrebno 120 dana, u Košicama 135, ali u Bratislavi 170.

Čak ni slovački gradovi s najboljim rezultatima u ishođenju dozvola za gradnju nisu ni blizu prosjeku EU-a. Taj je postupak u prosjeku znatno teži u Slovačkoj nego u većini drugih država članica EU-a, uglavnom zbog dugog vremena čekanja za dobivanje potrebnih dozvola. Čak i u Prešovu, gradu s najbržim postupkom izdavanja dozvola među pet mjerenih gradova, poduzetnik treba čekati dva i pol mjeseca dulje od prosjeka EU-a te šest mjeseci dulje nego u državama članicama EU-a s najbržim postupcima (Danskoj i Finskoj).

TABLICA 1.4 Osim Bratislave, svi gradovi u Slovačkoj imaju najviši rezultat u barem jednom području

Grad	Stanovništvo	Ukupni rang (1-5) ^a		Prosječni DTF rezultat (0-100) ^a		Pokretanje poslovanja		Ishođenje dozvola za gradnju		Dobivanje električne energije		Uknjižba prava vlasništva		Rješavanje trgovačkih sporova	
		Rang (1-5)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-5)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-5)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-5)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-5)	DTF rezultat (0-100)	Rang (1-5)	DTF rezultat (0-100)		
Prešov	89.618	1	78,78	1	84,73	1	62,91	2	86,27	4	90,17	2	69,81		
Košice	239.141	2	78,19	4	83,72	3	60,74	3	85,29	2	91,24	1	69,95		
Žilina	81.041	3	77,82	1	84,73	5	57,90	1	88,41	3	91,00	4	67,08		
Trnava	65.536	4	76,96	3	83,98	2	61,39	5	80,07	1	91,48	3	67,90		
Bratislava	425.923	5	76,16	5	81,97	4	59,33	4	83,19	4	90,17	5	66,12		

Izvor: baza podataka za *Doing Business*.

Napomena: Udaljenost od graničnog broja bodova (DTF) pokazuje koliko je grad udaljen od najboljih rezultata drugih gospodarstava prema svakom pokazatelju iz izvješća *Doing Business*. Rezultat je normaliziran na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje). Za više pojedinosti vidjeti poglavlje „O izvješću *Doing Business* i *Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Hrvatska, Češka, Portugal i Slovačka.*“ Podaci za Bratislavu revidirani su od objave izvješće *Doing Business 2018*. Potpuni skup podataka nalazi se na web-stranici *Doing Business* na <http://www.doingbusiness.org>.

a. Na temelju udaljenosti od graničnog broja bodova za svaki od pet gradova u pet regulatornih područja uključenih u tablicu.

SLIKA 1.4 U Slovačkoj su najveće razlike u uspješnosti propisa zabilježene u dobivanju električne energije i ishođenju dozvola za gradnju

Udaljenost od graničnog broja bodova (DTF) (0–100)

Izvor: baza podataka za *Doing Business*.

Napomena: Udaljenost od graničnog broja bodova pokazuje koliko je grad udaljen od najboljih rezultata drugih gospodarstava prema svakom pokazatelju iz izvješća *Doing Business*. Rezultat je normaliziran na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje). Prosječni rezultati za Slovačku temelje se na podacima za pet gradova mjerenih u toj zemlji. Prosječni rezultati za EU temelje se na podacima za 28 država članica EU-a na razini pojedinačnih gospodarstava.

Međutim, svi su slovački gradovi, osim Trnave, bolji od prosjeka EU-a u području dobivanja električne energije te svih pet bilježe bolje rezultate od prosjeka EU-a u područjima uknjižbe prava vlasništva i rješavanja trgovačkih sporova. Svi gradovi ostvaruju koristi od niskih troškova uknjižbe prijenosa prava vlasništva u Slovačkoj, koji su najniži u EU-u i za studiju slučaja *Doing Business* iznose 272,00 EUR, te od dobrih rezultata u pogledu kvalitete upravljanja zemljištem jer je svako privatno zemljište službeno upisano i propisno prikazano na karti. U svijetu je samo u petini gospodarstava cjelokupno privatno zemljište obuhvaćeno i u zemljišnim knjigama i u katastru. U području rješavanja trgovačkih

sporova svih se pet gradova ističe po niskim troškovima ovrhe koji se plaćaju unaprijed i visokim rezultatima indeksa kvalitete sudskih postupaka; rezultati su za više od dva boda viši od prosjeka EU-a.

KOJI SU SLJEDEĆI KORACI?

Razvoj povoljnog poslovnog okruženja, koje omogućuje stvaranje i rast poduzeća, u fokusu je svih četiriju država članica EU-a koje su obuhvaćene mjerenjima u ovoj studiji. Slovačka i Hrvatska su među pet država članica Europske unije koje su ostvarile najveći napredak u smanjivanju zaostataka za najboljim svjetskim

praksama u pravnom uređenju poslovanja u posljednjih 14 godina (slika 1.5.). I obje zemlje, Portugal i Češka su nadmašile prosjek EU-a u pogledu jednostavnosti poslovanja. Međutim, izazovi ostaju za sve četiri zemlje.

Nalazi ove studije kreatorima politika na različitim razinama, odnosno europskoj, nacionalnoj i lokalnoj, služe kao dokaz za donošenje strateških odluka u promicanju boljeg regulatornog okruženja za razvoj i rast. Ukidanjem nepotrebne birokracije i poboljšanjem učinkovitosti upravnih postupaka može se smanjiti trošak poslovanja lokalnih poduzeća te poboljšati njihova efikasnost i sposobnost natjecanja u drugim zemljama.

Na temelju pregleda regulatornog okruženja u Hrvatskoj, Češkoj, Portugalu i Slovačkoj u ovom se izvješću upućuje na moguća poboljšanja (vidjeti tablicu 1A.1 na kraju ovog Pregleda). Neke se preporuke primjenjuju na sve četiri zemlje, a druge samo na jednu ili dvije. Neka se poboljšanja mogu ostvariti preuzimanjem najboljih praksi iz EU-a ili svijeta, a druga promatranjem primjera unutar zemlje.

Naime, učinkovit napredak može se ostvariti razmjenom informacija i iskustava među gradovima, omogućujući gradovima s lošijim rezultatima da uče od uspješnijih gradova. Preuzimanjem efikasnijih postupaka iz drugih gradova unutar iste zemlje može se znatno poboljšati efikasnost bez potrebe za većim izmjenama zakonodavstva. Iskustvo drugih država članica koje su ostvarile koristi od sličnih regulatornih analiza na subnacionalnoj razini pokazuje da se ta poboljšanja mogu uvesti relativno brzo, uključujući u okviru programa kohezijske politike EU-a (okvir 1.2.).¹⁰

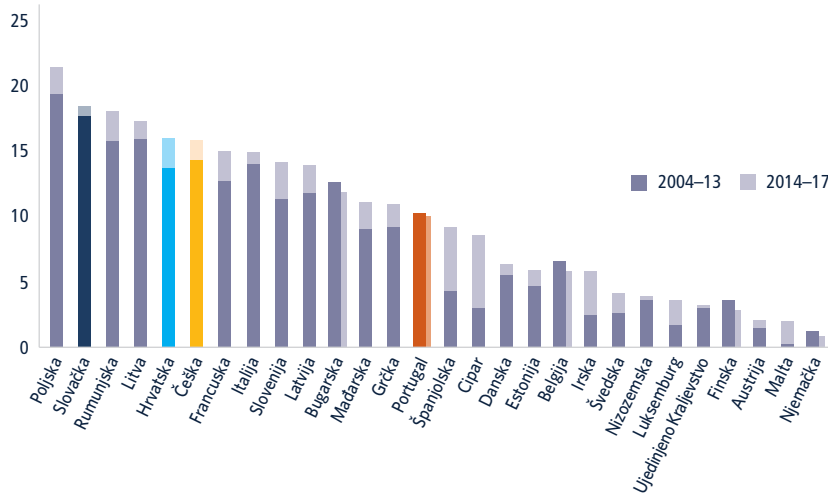
Kako poboljšati poslovanje u Hrvatskoj?

Hrvatska je znatan napredak ostvarila u približavanju najboljim praksama u svijetu u pogledu poslovnih propisa. Međutim, regulatorno opterećenje za trgovačka društva moglo bi se dodatno smanjiti te bi se regulatorni postupci mogli uskladiti

SLIKA 1.5 Slovačka i Hrvatska su među pet država članica Europske unije koje su ostvarile najveći napredak u smanjivanju zaostataka za najboljim svjetskim praksama u pravnom uređenju poslovanja

Napredak u udaljenosti od graničnog broja bodova (DTF)

Izvor: baza podataka za *Doing Business*.

Napomena: Udaljenost od graničnog broja bodova pokazuje koliko je gospodarstvo udaljeno od najboljih rezultata postignutih od strane drugih gospodarstava prema svakom pokazatelju iz izvješća *Doing Business*. Viši rezultati upućuju na veću efikasnost i kvalitetu propisa. Okomiti stupci na slici prikazuju samo razinu poboljšanja, ali ne i ukupnu udaljenost od graničnog broja bodova. Zbog znatnih promjena u metodologiji *Doing Business* u razdoblju od 2013. do 2014. poboljšanja se mjere u dva zasebna razdoblja, od 2004. do 2013. i od 2014. do 2017. Skup podataka nepotpun je za Cipar, koji je u uzorak *Doing Business* uključen 2008., i za Maltu, koja je uključena 2013.

s dobrim praksama utvrđenima u drugim državama članicama EU-a.

Kako bi se olakšalo pokretanje poslovanja ili prijenos prava vlasništva, Hrvatska bi mogla slijediti primjer Portugala te ukinuti obvezno korištenje javnih bilježnika za trgovačka društva koja koriste standardne dokumente ili isprave o osnivanju. Time bi se poduzetnicima omogućile znatne uštede jer danas za pokretanje poslovanja plaćaju troškove u iznosu od 7,3 % dohotka po glavi stanovnika, što je više nego dvostruko više od prosjeka EU-a od 3,4 %. Uz to, Hrvatska bi dugoročno mogla olakšati pokretanje poslovanja objedinjavanjem svih elektroničkih platformi koje se koriste za različite korake u jedinstveni sustav registracije poduzeća putem interneta.

Kako bi poboljšala ishođenje dozvola za gradnju, Hrvatska bi mogla uvesti sustav inspekcije na temelju rizika te sustav obveznog osiguranja za sudionike u gradnji. Mogla bi objediniti i potvrde potrebne prije početka gradnje uvođenjem jedinstvenog mehanizma. Također bi mogla razmotriti

sniženje pristojbi za razvoj infrastrukture raspodjelom troškova razvoja na širu bazu postojećih i potencijalnih investitora, kao što je to učinio Novi Zeland.

Kako bi povećala pouzdanost opskrbe električnom energijom u cijeloj zemlji, Hrvatska bi od komunalnih društava mogla zatražiti da kupcima nadoknade štetu ili plate kaznu kad prekidi u opskrbi premaše određenu granicu. Uz to, dobivanje električne energije moglo bi se olakšati uvođenjem sustava informacijske tehnologije koja bi poduzetnicima omogućila podnošenje projekata putem interneta, praćenje zahtjeva i digitalizaciju dokumentacije. Lokalna podružnica nacionalnoga komunalnog poduzeća u Varaždinu nudi najnapredniji primjer u Hrvatskoj za korištenje tehnologije kako bi se olakšala interakcija s podnositeljima zahtjeva te organizirao posao u back officeu.

Kako bi skratila vrijeme obrade prijensa vlasništva i pomogla pri prioritiziranju posla zemljišnoknjižnih odjela, Hrvatska bi mogla slijediti primjer Portugala i

Slovačke uvođenjem službenog ubrzanog postupka uz dodatnu naknadu. Hrvatska bi, također, mogla poboljšati kvalitetu upravljanja zemljištem uvođenjem jedinstvenog identifikacijskog broja za svaku nekretninu u zemljišnim knjigama i katastru te posebnog mehanizma za efikasno rješavanje zemljišnih sporova.

Rješavanje trgovačkih sporova također se može poboljšati. Uz ocjenjivanje efikasnosti sudova u cilju smanjenja zaostataka, Hrvatska bi mogla razmotriti poboljšanje postupka za sporove male vrijednosti te dodavanje „ubrzanih“ značajki, kao što su uvođenje manje formalnih pravila izvođenja dokaza i ograničenje broja vještaka koji mogu davati izjave u postupku.

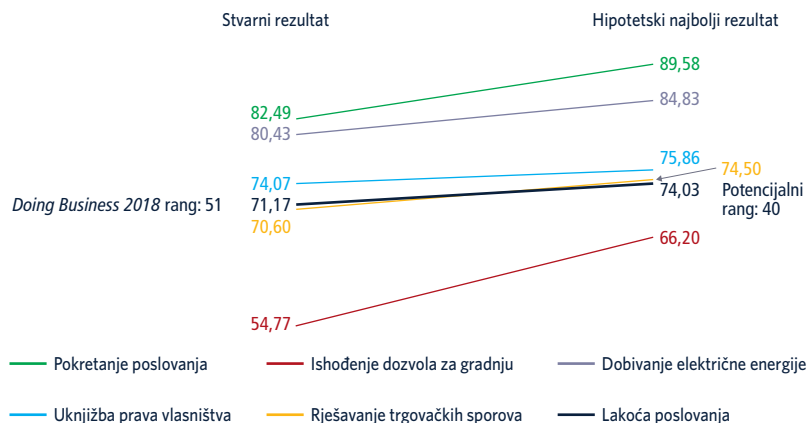
Hrvatski gradovi mogli bi znatno povećati svoju konkurentnost preuzimanjem dobrih praksi koje se primjenjuju unutar zemlje. Budući da Zagreb predstavlja Hrvatsku u globalnom rangiranju *Doing Business*, poboljšanja u tom gradu odrazila bi se na rang zemlje. Ako bi Zagreb preuzeo najbolje prakse zabilježene u pet gradova u područjima pokretanja poslovanja, ishođenja dozvola za gradnju, dobivanja električne energije, uknjižbe prava vlasništva te rješavanja trgovačkih sporova, Hrvatska bi zauzela 40. mjesto u globalnom rangiranju 190 gospodarstava prema lakoći poslovanja, što je 11 mjesta više od njezina trenutačnog ranga prema izvješću *Doing Business 2018* (slika 1.6.).

Koje bi izmjene propisa u Zagrebu mogle pridonijeti poboljšanju ukupnog ranga Hrvatske? Učeci na primjeru Varaždina kako skratiti vrijeme i smanjiti troškove potrebne za ishođenje dozvola za gradnju, Hrvatska bi svoju udaljenost od graničnog broja bodova poboljšala za više od 11 bodova i svoj rang za gotovo 20 mjesta (sa 126. na 107.) te bi se našla ispred Španjolske. Učeci na primjeru Splita kako potaknuti široku primjenu usluga HITRO. HR za registraciju poduzeća, Hrvatska bi svoju udaljenost od graničnog broja bodova za pokretanje poslovanja poboljšala za više od 7 bodova, a svoj rang u tom području za 22 mjesta, odnosno s 87.

SLIKA 1.6 Ako bi se usvojile sve lokalne dobre prakse, Hrvatska bi skočila za 11 mjesta - na 40-to. mjesto na svjetskoj ljestvici lakoće poslovanja

Udaljenost od graničnog broja bodova (0–100)

Izvor: baza podataka za *Doing Business*.

Napomena: Za stvarnu udaljenost od graničnog broja bodova Hrvatsku predstavlja Zagreb. Hipotetski najbolji rezultat za pet regulatornih područja temelji se na najboljim rezultatima zabilježenima u pet gradova mjerenih u zemlji. Ti rezultati su korišteni zajedno s aktualnim rezultatima Zagreba za pet drugih regulatornih područja mjerenih u izvješću *Doing Business* (dobivanje kredita, zaštita manjinskih ulagatelja, plaćanje poreza, prekogranična trgovina i rješavanje insolventnosti) kako bi se izračunao hipotetski najbolji rezultat za cjelokupnu lakoću poslovanja i odgovarajući rang na globalnoj ljestvici. Udaljenost od graničnog broja bodova pokazuje koliko je grad u prosjeku udaljen od najboljih rezultata drugih gospodarstava prema svakom pokazatelju iz izvješća *Doing Business*. Rezultat je normaliziran na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje).

na 65. Slično tome, učeci kako postupak priključenja na elektroenergetsku mrežu učiniti efikasnim kao u Osijeku, opskrbu električnom energijom pouzdanom kao u Varaždinu, Rijeci ili Splitu, udaljenost Hrvatske od graničnog broja bodova za dobivanje električne energije poboljšala bi se za više od četiri boda. U području rješavanja trgovačkih sporova primjenom najboljih praksi zabilježenih u svih pet gradova u pogledu vremena, troška i kvalitete, udaljenost zemlje od graničnog broja bodova poboljšala bi se za gotovo 4 boda te bi Hrvatska mogla skočiti za 12 mjesta, s 23. na 11. rang.

Kako poboljšati poslovanje u Češkoj?

Od četiri države članice, Češka je jedina u kojoj glavni grad vodi u ukupnom rezultatu u odnosu na sve druge gradove obuhvaćene istraživanjem u svih pet mjerenih područja. Dok za Prag ukupna udaljenost od graničnog broja bodova za tih pet područja nadilazi prosjek Europske unije, ostalih šest gradova obuhvaćenih istraživanjem zaostaju za tim prosjekom.

Ostali gradovi u Češkoj mogli bi znatno poboljšati svoju konkurentnost preuzimanjem dobrih praksi koje se već primjenjuju u Pragu.

Dobro mjesto za početi je područje dobivanja električne energije: Prag ima jedan od najefikasnijih postupaka priključenja u EU i u svijetu. Dobivanje novog priključka u glavnom gradu traje samo dva mjeseca, što je četvrtina vremena potrebnog u Usti i Labemu uz trošak od 25,9 % od dohotka po glavi stanovnika, odnosno manje od desetine troška u Ostravi. Slično tome, češki gradovi bi se mogli ugledati u efikasnost pravosuđa u Pragu koji ima najbolji rezultat u rješavanju trgovačkih sporova usprkos većem opsegu posla. Aktivno upravljanje sudskim predmetima, što uključuje utvrđenje realnijih rokova za ključne sudske radnje, pridonosi pravovremenom rješavanju predmeta i izbjegavanju korištenja odgoda.

Prag nije jedini češki grad od kojeg se može učiti o kvaliteti i efikasnosti propisa. Dobar je primjer i Brno, drugi najveći grad

u zemlji. Kroz efikasniju komunikaciju s investitorima i drugim dionicima kao i kroz ažurirane infrastrukturne mape za identificiranje priključnih točaka za postrojenja, u Brnu je ishođenje dozvola za gradnju lakše i brže nego u ostalim gradovima u Češkoj koji su obuhvaćeni ovim istraživanjem. Izvođači radova u Brnu postupak ishođenja dozvola mogu dovršiti šest tjedana brže nego u Olomoucu, koji nema te mogućnosti.

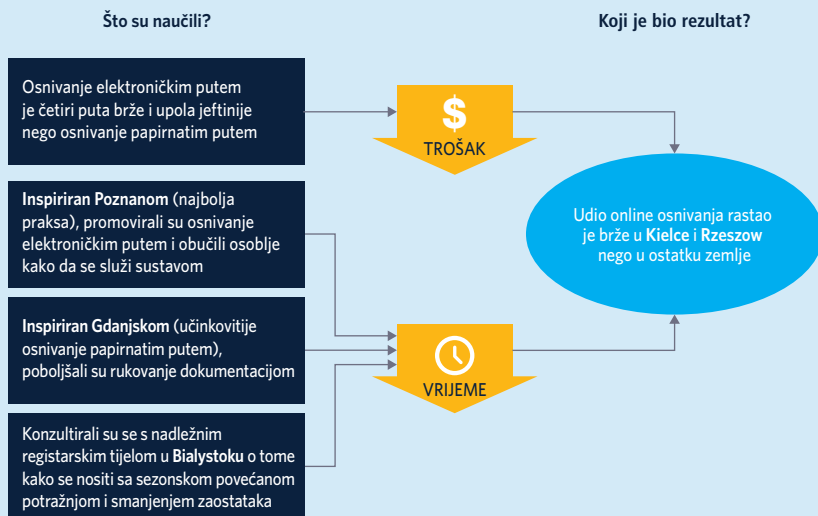
Iako Češka već primjenjuje brojne dobre prakse, kako je zabilježeno u ovom izvješću, i dalje se može poboljšati u većini mjerenih područja kako bi dosegla najuspješnije zemlje u EU-u. Kako bi ubrzala postupak pokretanja poslovanja, Češka bi primjerice mogla slijediti primjer Hrvatske ili Portugala, u kojima se upis u registar obveznika PDV-a obavlja putem jednostavne obavijesti. U srednjoročnom razdoblju mogla bi razmotriti objedinjavanje upisa u registre obveznika PDV-a i poreza na dobit s početnom registracijom trgovačkog društva na sudu, kao što je to već učinila Mađarska. Češka bi ishođenje dozvola za gradnju mogla ubrzati i pojednostavniti objedinjavanjem potvrda potrebnih prije početka gradnje u jedinstveni mehanizam. Dugoročno bi mogla povećati efikasnost uvođenjem elektroničke jedinstvene kontaktne točke putem koje sve agencije zahtjeve za izdavanje dozvola pregledavaju putem interneta.

Kako bi olakšala dobivanje električne energije u slučajevima u kojima su potrebni složeniji priključci, kao što je priključak na sredjenaponsku mrežu, Češka bi mogla pojednostavniti postupak dobivanja potrebnih općinskih dozvola. U tu bi se svrhu zemlja mogla ugledati u Litvu, gdje podnositelji zahtjeva općini dostavljaju jedinstveni objedinjeni obrazac, a ona zatim u njihovo ime prikuplja potvrde različitih odjela. Kako bi olakšala uknjižbu prava vlasništva, Češka bi mogla razmotriti uvođenje mogućnosti ubrzanog postupka prijenosa vlasništva. Trenutačno postupak uknjižbe prava vlasništva kasni zbog 20-dnevnog razdoblja koje započinje po primitku zahtjeva, a

OKVIR 1.2 Kako je međusobno učenje funkcioniralo u drugim državama članicama EU-a?

U okviru inicijative Europske komisije za „regije koje zaostaju“ u Poljskoj pokrenute u lipnju 2015. uloženi su naponi kako bi se utvrdila i uklonila ograničenja za rast u manje razvijenim regijama. Na temelju rezultata procjene *Doing Business* na subnacionalnoj razini, istaknulo se pitanje razlika u efikasnosti registracije poduzeća. U suradnji s Europskom komisijom i Svjetskom bankom poljska vlada osmislila je akcijski plan kako bi dvama gradovima s najlošijim rezultatima pomogla da usvoje prakse najuspješnijih gradova i postupak registracije učine efikasnijim (vidjeti sliku). Nadahnuti primjerom Poznana, grada u kojem se sustav za registraciju poduzeća putem interneta najviše upotrebljava, Kielce i Rzeszow pokrenuli su promotivnu kampanju za podizanje

Što su poljski gradovi s najmanje efikasnom registracijom poduzeća naučili od gradova s boljim praksama?

Izvor: baza podataka za *Doing Business*.

Slično tome, poseban program kohezijske politike usmjeren je na reformu sudstva u Italiji, gdje su razlike u rezultatima sudova nevjerojatne, pri čemu regije koje zaostaju bilježe najlošije rezultate. Trgovački sporovi pred talijanskim sudovima mogu trajati od malo više od dvije godine u Torinu do pet i pol godina u Bariju.^b

a. World Bank, *Poland Catching-Up Regions* (Washington, DC: Svjetska banka, 2017.).

b. Svjetska banka, *Doing Business u Italiji 2013.* (Washington, DC: Svjetska banka, 2013.).

tijekom kojeg razdoblja se ništa ne može učiniti sa zahtjevom niti se može izvršiti bilo kakva uknjižba.

Kako poboljšati poslovanje u Portugalu?

Portugal je posljednjih godina uložio nevjerojatne napore u reformu propisa - zemlja je implementirala više od 1000 mjera u svrhu pojednostavnjenja administrativnih postupaka i uvela sustav e-vlada između 2006. i 2011. godine pod uspješnim SIMPLEX programom (vidjeti okvir 1.3.).¹¹ Uz to, zemlja ima vrhunske sustave za pokretanje poslovanja i uknjižbu prava

vlasništva. Međutim, subnacionalne razlike u rezultatima u područjima ishođenja dozvola za gradnju, dobivanja električne energije i rješavanja trgovačkih sporova upućuju na to da bi gradovi mogli znatno povećati svoju konkurentnost primjenom dobrih praksi u cijeloj zemlji.

Budući da Lisabon predstavlja Portugal u globalnom mjerenju *Doing Business*, poboljšanja u tom gradu odrazila bi se na udaljenost zemlje od graničnog broja bodova i njegov rang. Ako bi Lisabon usvojio sve dobre prakse koje se već primjenjuju u osam mjerenih gradova,

svijesti o tom sustavu te su obučili zaposlenike sudskog registra o njegovoj upotrebi.

Kako bi poboljšali obradu papirnatih zahtjeva, Kielce i Rzeszow su učili od Gdanjska, gdje se zahtjevi obrađuju 40 % brže zahvaljujući efikasnijim internim postupcima. Kako bi riješili zaostale neriješene zahtjeve i prilagodili se sezonskom rastu potražnje, ta su se dva grada savetovala sa sucima sudskog registra u Bialystoku koji su im pružili savjete o sustavima nagrađivanja zaposlenika prema učinku u cilju povećanja efikasnosti. Napori su se isplatili: udio zahtjeva za registraciju poduzeća podnesenih elektroničkim putem brže je rastao u tim gradovima nego u ostatku zemlje. Iako je broj zahtjeva vraćenih na ispravak u prosjeku u Poljskoj ostao stabilan, u Kielceu i Rzeszowu se smanjio.^a

Portugal bi se popeo na 25 mjesto u svjetskom poretku od 190 gospodarstava u lakoći poslovanja - četiri mjesta više nego što je njegov trenutni rang iz izvješća *Doing Business 2018.*, te bi se našao ispred Španjolske i Poljske (slika 1.7.). Rezultat Portugala u udaljenosti od graničnog broja bodova za rješavanje trgovačkih sporova bi se poboljšao za gotovo sedam bodova i za gotovo šest bodova u području dobivanja električne energije.

No potencijal za poboljšanje postoji i za druge gradove osim Lisabona. Portugalski gradovi bi mogli olakšati rješavanje

OKVIR 1.3 SIMPLEX: kombinacija inicijative e-vlada i inicijative smanjenja birokracije u Portugalu

Do 2006. za pokretanje poslovanja u Portugalu bilo je potrebno posjetiti nekoliko državnih ureda, obaviti 11 postupaka, ispuniti 20 obrazaca, čekati oko dva i pol mjeseca i uplatiti iznos koji odgovara 13,5 % dohotka po glavi stanovnika.^a Sve se to promijenilo 2006. kad je vlada pokrenula program SIMPLEX u cilju modernizacije javne uprave, smanjenja birokracije i sniženja troškova postupka. Taj je program posvuda prepoznat kao program koji je promijenio javni sektor i njegovo pružanje usluga te je pritom nagrađen međunarodnim priznanjima.^b

Jedna od prvih inicijativa bio je program *Empresa na Hora*, koji je omogućio registraciju trgovačkog društva na jednom mjestu. Programom je uveden prethodno odobreni društveni ugovor, kreirani su popisi prethodno odobrenih imena društava i uklonjene su zastarjele formalnosti kao što je registracija poslovnih knjiga društva. Danas se sve informacije koje pruži poduzetnik automatski razmjenjuju između uključenih državnih agencija, a poduzetnik može ishoditi porezni broj poduzeća, broj socijalnog osiguranja i registraciju društva u roku od jednog sata uz trošak od 360,00 EUR.

Zahvaljujući još jednoj ranijoj inicijativi iz 2007., programu *Casa Pronta*, korisnici mogu u okviru jednog postupka izvršiti prijenos vlasništva. Cjelokupni postupak dubinske analize, uključujući provjeru tereta na imovini, sada se obavlja u jednom prozoru, odnosno u jednom koraku. Slično tome, zahvaljujući inicijativi *Zero Licensing* vlasnik restorana u Lisabonu više ne mora platiti 11 posjeta u četiri različite agencije kako bi dobio dozvole za rad. Dovoljan je jedan podnesak putem jedinstvene elektroničke kontaktne točke.

Zajedno s pojednostavnjenjem uvedene su i elektroničke usluge. Međutim, elektronički portal za registraciju trgovačkog društva najprije je bio dostupan samo odvjetnicima i javnim bilježnicima koji su posjedovali digitalni certifikat. U 2009. pristup portalu omogućen je javnosti. Za pristup portalu i registraciju poduzeća iz svojeg vlastitog ureda poduzetnici danas mogu koristiti *cartão do cidadão* - identifikacijsku iskaznicu koja korisnicima omogućuje identifikaciju za korištenje javnih usluga putem interneta te elektroničko potpisivanje dokumenata. Uz to, uvođenjem online usluga više nije potrebno izdavati papirnate dokumente. Trgovačka društva imaju stalan pristup ažuriranim potvrdama na poslovnom portalu.

Za stvaranje javnog sektora koji je prilagođeniji zahtjevima javnosti bila je potrebna snažna politička volja. Jedan od ključnih čimbenika uspješnosti programa bila je činjenica da je bio pod izravnim vodstvom predsjednika vlade.^c Drugi važan čimbenik bilo je uključivanje službenika srednje razine tako da su oni mogli preuzeti odgovornost za reformu. Kako bi se osigurala stalna provedba, uspostavljena je mreža kontaktnih točaka za SIMPLEX s predstavnikom svakog ministarstva te se napredak kontrolirao svaka dva tjedna.

Deset godina nakon uvođenja prvih mjera programa SIMPLEX, program je ponovo pokrenut uz veću razinu suradnje. U programu SIMPLEX+ korisnici su pokretač ključnih mjera, a potiče ih se javnim savjetovanjima, promotivnim aktivnostima u cijeloj zemlji, blogovima i Facebook stranicom te dodjelom nagrada za najbolje ideje. Sve inicijative i njihov učinak javnost može pratiti na <http://www.simplex.pt>.

Program SIMPLEX+ iz 2016. uključivao je 255 mjera usmjerenih na smanjenje nepotrebnih postupka i uklanjanje potrebe za ispunjavanjem obrazaca, uključujući obrasce za prijavu poreza na dohodak. U 2017. porezno tijelo počelo je automatski izračunavati porez na dohodak za oko milijun poreznih obveznika. Porezni obveznici trebaju samo provjeriti odgovaraju li privremena rješenja stavljena na portal Ministarstva financija njihovoj stvarnoj situaciji. Zahvaljujući sporazumu o razmjeni podataka sklopljenom između tijela javne vlasti više nije potrebno podnositi informacije koje su javnoj upravi već dostupne.

Iako su uspješni, programi SIMPLEX kreirali su veću količinu transakcija zahvaljujući pojednostavnjenim postupcima. Kako bi osigurala održivost, agencije trebaju pažljivo procijeniti svoje resurse. Na primjer, u uredima programa *Casa Pronta* građani su mogli primiti usluge kad su došli. Sada su neki lokalni uredi zagušeni, kao što je slučaj u Lisabonu, te korisnici ponekad moraju termin ugovoriti 10 - 15 dana unaprijed. Zbog takvih čekanja djelomično se umanjuje svrha pojednostavnjenja propisa.

a. baza podataka za *Doing Business*.

b. OECD (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj), *Making Life Easy for Citizens and Businesses in Portugal: Administrative Simplification and E-government* (Pariz: OECD, 2008.). Europska komisija programu je 2016. dodijelila Europsku nagradu za promicanje poduzetništva u kategoriji smanjenja birokracije.

c. Program SIMPLEX+ iz 2016. Prezentacija dostupna na: ww.simplex.gov.pt/app/files/8926586c0ad2c9a5e0cc2bd56e30987f.pdf

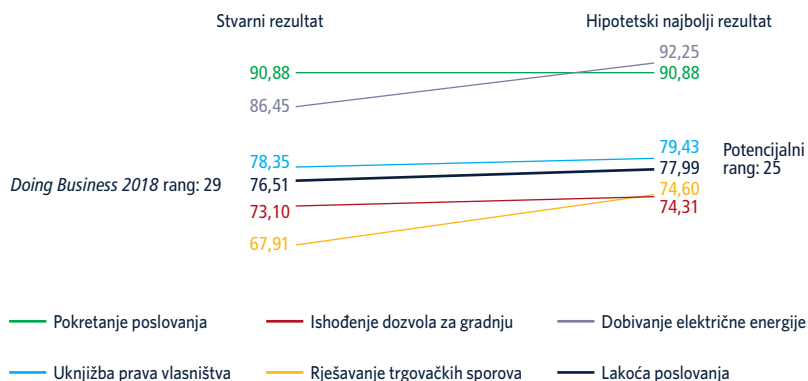
trgovačkih sporova sljedeći primjer Coimbre i Braga, koji imaju najbrže procese od svih mjerenih gradova. Coimbra i Braga imaju najmanja kašnjenja u imenovanju vještaka i dobivanju njihovih nalaza

i mišljenja te najkraća čekanja za datume ročišta. Coimbra također slijedi dobru praksu u postupku električnog priključenja koju bi mogli preuzeti i drugi gradovi: zahvaljujući upotrebi georeferencijskih

sustava, očivid više nije potreban za izradu procjene troškova priključenja. Dodatno, kontinentalni gradovi u Portugalu bi mogli slijediti primjer Funchala i Ponta Delgada u kojima je potvrda o uporabljivosti

SLIKA 1.7 Usvajanjem svih lokalnih dobrih praksi položaj Portugala na globalnoj ljestvici lakoće poslovanja skočio bi za četiri mjesta – na 25.

Udaljenost od graničnog broja bodova (0–100)

Izvor: baza podataka za *Doing Business*.

Napomena: Za stvarnu udaljenost od graničnog broja bodova Portugal predstavlja Lisabon. Hipotetski najbolji rezultat za pet regulatornih područja temelji se na najboljim rezultatima zabilježenima u osam gradova mjerenih u zemlji. Ti rezultati su korišteni zajedno s aktualnim rezultatima Lisabona za pet drugih regulatornih područja mjerenih u izvješću *Doing Business* (dobivanje kredita, zaštita manjinskih ulagatelja, plaćanje poreza, prekogranična trgovina i rješavanje insolventnosti) kako bi se izračunao hipotetski najbolji rezultat za cjelokupnu lakoću poslovanja i odgovarajući rang na globalnoj ljestvici. Udaljenost od graničnog broja bodova pokazuje koliko je grad u prosjeku udaljen od najboljih rezultata drugih gospodarstava prema svakom pokazatelju iz izvješća *Doing Business*. Rezultat je normaliziran na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje).

izvedene električne instalacije zamijenjena obaviješću kojom tehničari preuzimaju odgovornost. Kako bi olakšali ishođenje dozvola za gradnju, Portugalski gradovi bi mogli uvesti elektronički sustav dozvola i vodič kroz postupak sličan onome koji je usvojen u Portu. Također bi mogli uvesti pravilo pristanka šutnjom kako bi skratili vrijeme potrebno za dobivanje potvrde arhitektonskog projekta.

Druge države članice EU-a nude primjere načina dodatnog poboljšanja poslovnog okruženja. Kako bi pojednostavnio pokretanje poslovanja, Portugal bi mogao ukinuti obavijesti koje je potrebno dostaviti po sklapanju radnog odnosa slijedeći primjer Danske, u kojoj se pretpostavlja da je poduzetnik postao poslodavac kad prvi put prijavi isplatu plaća. Druga je mogućnost da se trgovačkim društvima omoguću da informacije o ugovorima sa zaposlenicima dostave prilikom osnivanja, kao što je to slučaj u Španjolskoj putem internetske platforme CIRCE. Kako bi olakšala uknjižbu prava vlasništva, portugalska tijela mogla bi procijeniti izvedivost smanjenja troškova uknjižbe prava vlasništva. S troškom od 7,3 %, (što

uključuje porez na promet nekretninama u visini 6,5 % vrijednosti nekretnine) Portugal se nalazi među šest država članica EU-a s najvišim troškom uknjižbe prava vlasništva. Nadalje, Portugal bi mogao poboljšati pouzdanost svoje infrastrukture objedinjavanjem baza podataka u kojima se drže informacije zemljišnoknjižnih i katastarskih ureda.

Kako bi povećao efikasnost rješavanja trgovačkih sporova, Portugal bi mogao nastaviti raditi na smanjenju zaostataka u građanskim ovršnim postupcima te povećati efikasnost tih postupaka. Reformom regulatornog sustava koji uređuje pitanje ovršitelja ojačan je nadzor, ali se istodobno daje i veća autonomija u izvršenju ovršnih postupaka. Izmijenjen je i sustav pristojbi kako bi se povećali poticaji za naplatu. Sve su te mjere dovele do povećanja efikasnosti ovršnog postupka, a jednostavni ovršni postupci vođeni isključivo od strane ovršitelja se rješavaju relativno brzo. Međutim, dodatni naponi mogli bi se uložiti u poboljšanje rezultata sudova. Iako su u protekle četiri godine smanjeni zaostaci, pred sudovima se vode još stotine tisuća predmeta.

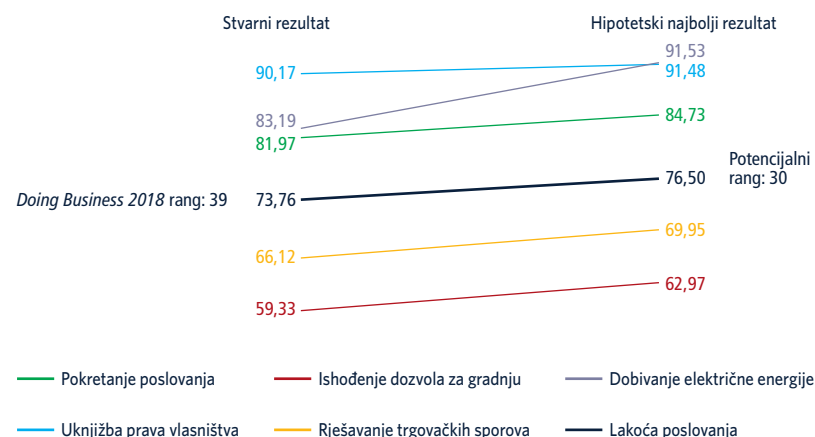
Kako poboljšati poslovanje u Slovačkoj?

Slovačka je uspješno primjenjivala primjere iz EU-a i koristila međunarodna mjerila kao što je *Doing Business* kako bi poboljšala svoj regulatorni okvir. Sada je vrijeme da se usmjeri i na primjere unutar svojih granica. Njezini gradovi mogli bi znatno povećati svoju konkurentnost uvođenjem poboljšanja koja se već uspješno primjenjuju u drugim gradovima u zemlji. Naime, ako bi hipotetski grad usvojio sve najbolje prakse zabilježene u pet mjerenih gradova u područjima pokretanja poslovanja, ishođenja dozvola za gradnju, dobivanja električne energije, uknjižbe prava vlasništva te rješavanja trgovačkih sporova, Slovačka bi došla na 30. mjesto u globalnom rangiranju 190 gospodarstava prema lakoći poslovanja, što je devet mjesta više od njezina trenutnog ranga prema izvješću *Doing Business 2018*. (slika 1.8.).

Jednako tako, ako bi taj hipotetski grad predstavljao Slovačku u globalnom mjerenju, te bi se promjene odrazile u višim rezultatima i višem rangiranju. Na primjer, ako bi se za rješavanje trgovačkih sporova potrebno vrijeme skratilo na 635 dana, kao u Košicima, udaljenost Slovačke od graničnog broja bodova poboljšala bi se za gotovo četiri boda, što bi tu zemlju svrstalo među 30 najuspješnijih zemalja u svijetu prema lakoći rješavanja trgovačkih sporova. Slično tome, ako bi postupak priključenja na elektroenergetsku mrežu bio efikasan kao u Žilini, a opskrba pouzdana kao u Bratislavi, Košicima i Prešovu, udaljenost Slovačke od graničnog broja bodova za dobivanje električne energije poboljšala bi se za više od osam bodova, što bi tu zemlju svrstalo među 15 najuspješnijih u svijetu. Drugi gradovi mogli bi slijediti primjer Žiline, gdje je poduzeće za distribuciju električne energije uvelo niz mjera za poboljšanje efikasnosti. Na primjer, Žilina je ukinula potvrdu projektne dokumentacije te, umjesto toga, projektantima unaprijed osigurava detaljnije tehničke uvjete tako da im malo toga ostaje nejasno. Zamijenila je i izvješće o dovršetku projekta izjavom

SLIKA 1.8 Usvajanjem svih lokalnih dobrih praksi položaj Slovačke na globalnoj ljestvici lakoće poslovanja bio bi za devet mjesta viši - 30-ti

Udaljenost od graničnog broja bodova (0–100)

Izvor: baza podataka za *Doing Business*.

Napomena: Za stvarnu udaljenost od graničnog broja bodova Slovačku predstavlja Bratislava. Hipotetski najbolji rezultat za pet regulatornih područja temelji se na najboljim rezultatima zabilježenima u pet gradova mjerenih u zemlji. Ti rezultati su korišteni zajedno s aktualnim rezultatima Bratislave za pet drugih regulatornih područja mjerenih u izvješću *Doing Business* (dobivanje kredita, zaštita manjinskih ulagatelja, plaćanje poreza, prekogranična trgovina i rješavanje insolventnosti) kako bi se izračunao hipotetski najbolji rezultat za cjelokupnu lakoću poslovanja i odgovarajući rang na globalnoj ljestvici. Udaljenost od graničnog broja bodova pokazuje koliko je grad u prosjeku udaljen od najboljih rezultata drugih gospodarstava prema svakom pokazatelju iz izvješća *Doing Business*. Rezultat je normaliziran na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje).

kojom investitor potvrđuje da je vanjski priključak izveden u skladu s tehničkim uvjetima.

Međutim, ako bi Slovačka usvojila postojeće dobre prakse koje se primjenjuju u zemlji, i dalje bi zaostajala za većinom država članica EU-a u području pokretanja poslovanja. To vrijedi i za ishođenje dozvola za gradnju. Slovačka bi mogla poboljšati svoju konkurentnost i kad bi slijedila primjere izvan svojih granica, odnosno dobre prakse u EU-u ili čak svijetu.

Kako bi olakšala pokretanja poslovanja, Slovačka bi mogla slijediti primjer Češke, gdje minimalni temeljni kapital iznosi simboličnu 1 CZK, ili Portugala, gdje nema minimalnog temeljnog kapitala. Danas slovački poduzetnici moraju uplatiti 2.500,00 EUR minimalnog temeljnog kapitala, što kao udjel u dohotku po glavi stanovnika iznosi 17,2 %; taj je iznos i dalje među najvišima u EU-u. Slovačka bi mogla i razmotriti objedinjavanje upisa u registar obveznika PDV-a s registracijom

poslovanja i upisom u registar obveznika poreza na dobit u okviru jedinstvene kontaktne točke Ureda za izdavanje dozvola za obavljanje djelatnosti. To bi bilo u skladu s primjerom iz Mađarske, gdje upis u registar obveznika PDV-a uključuje jednostavnu obavijest koja se dostavlja tijekom postupka osnivanja.

Slovačka bi ishođenje dozvola za gradnju mogla olakšati povećanjem uloge ovlaštenih stručnjaka iz privatnog sektora u postupku izdavanja dozvola, objedinjavanjem potvrda potrebnih prije početka gradnje i uvođenjem elektroničkog sustava za dozvole. Kako bi olakšala rješavanje trgovačkih sporova, Slovačka bi mogla rasteretiti sudove poticanjem alternativnog rješavanja sporova, kao npr. proširenjem vrsta predmeta koji se mogu podnijeti pred arbitražu te jačanjem valjanosti arbitražnih klauzula. Konačno, kako bi olakšala uknjižbu prava vlasništva, Slovačka bi mogla u potpunosti digitalizirati postupak prijenosa vlasništva.

BILJEŠKE

1. Patrice Muller, Jenna Julius, Daniel Herr, Laura Koch, Viktoriya Psycheva i Sean McKiernan, *Annual Report on European SMEs 2016/2017: Focus on Self-Employment*, izvješće za Europsku komisiju (Bruxelles, 2017.), https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review-2016_en.
2. Thomas Farole, Issam Hallak, Peter Harasztosi i Shawn Tan, „Business Environment and Firm Performance in European Lagging Regions,” Policy Research Working Paper 8281 (Svjetska banka, Washington, DC, 2017.).
3. Vidjeti poglavlje „O izvješću *Doing Business* i *Doing Business* u Europskoj uniji 2018.: Hrvatska, Češka, Portugal i Slovačka.”
4. Podaci uključuju sva društva s ograničenom odgovornošću osnovana u razdoblju od srpnja do prosinca 2017. Statistički podaci hrvatskog Ministarstva pravosuđa.
5. „Izvješća o radu zemljišnoknjižnih odjela”, hrvatsko Ministarstvo pravosuđa, pristup 18. travnja 2018., <https://pravosudje.gov.hr/strategije-planovi-i-izvjesca/6346>.
6. Svjetska banka, *Doing Business u Poljskoj 2015*. (Washington, DC: Svjetska banka, 2015.).
7. Ukupno za sve predmete na trgovačkim sudovima u Rijeci i Osijeku u 2017. Podaci hrvatskog Ministarstva pravosuđa.
8. Podaci uključuju sva društva s ograničenom odgovornošću osnovana u razdoblju od srpnja do prosinca 2017. Statistički podaci hrvatskog Ministarstva pravosuđa.
9. Podaci uključuju sva nova društva s ograničenom odgovornošću osnovana u 2016. i prvih šest mjeseci 2017. Statistički podaci slovačkog Ministarstva unutarnjih poslova.
10. Kohezijska politika strategija je Europske unije za promicanje i pružanje potpore „sveukupnom harmoničnom razvoju” njezinih država članica i regija. Cilj je kohezijske politike EU-a, ugrađene u Ugovor o funkcioniranju Europske unije (članak 174.), jačati ekonomsku i socijalnu koheziju smanjenjem razlika u stupnju razvijenosti među regijama. Politika je usmjerena na ključna područja koja će EU-u pomoći da se suoči s izazovima 21. stoljeća i ostane konkurentan na globalnoj razini.
11. „SIMPLEX+2016 Program”, prezentacija, <https://www.simplex.gov.pt/app/files/8926586c0ad2c9a5e0cc2bd56e30987.pdf>.

TABLICA 1A.1 Potencijalne mogućnosti za poboljšanje u četiri države članice

Regulatorno područje	Hrvatska	Češka	Portugal	Slovačka	Preporuka za reforme	Nadležna ministarstva i agencije ^a	
						Nacionalna razina	Lokalna razina
Pokretanje poslovanja		•		•	Pojednostavniti postupak upisa u registar obveznika PDV-a	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo pravosuđa (Hrvatska, Češka, Slovačka) Nadležno porezno tijelo (za sve četiri zemlje) Ministarstvo unutarnjih poslova (Češka, Slovačka) Državni zavod za statistiku (Hrvatska) Zavod za mirovinsko ili zdravstveno osiguranje (sve četiri zemlje) Financijska agencija (FINA) (Hrvatska) 	<ul style="list-style-type: none"> Lokalni, regionalni ili okružni trgovački sudovi (Hrvatska, Češka, Slovačka) Uredi za licenciranje trgovačkih djelatnosti (Češka, Slovačka) FINA, HITRO.HR uredi (Hrvatska)
	•			•	Smanjiti ili eliminirati najniži iznos temeljnog kapitala koji je potrebno uplatiti kod osnivanja društva s ograničenom odgovornošću		
		•		•	Razmotriti mogu li se određeni zahtjevi smanjiti ili eliminirati za mala i srednja poduzeća		
	•	•			Učiniti uključenost trećih strana opcionalnim		
	•				Učiniti postupak rezervacije imena društva transparentnijim i utemeljenim na jasnim pravilima		
			•		Pojednostavniti postupak obavještanja o zasnivanju radnog odnosa		
	•	•		•	Uključiti postosnivačke postupke u osnivački postupak		
	•	•		•	Kreirati jedan jedinstveni online postupak za pokretanje poslovanja		
Ishođenje dozvola za gradnju	•	•	•	•	Uvesti ili poboljšati sustav za elektroničko plaćanje	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo gradnje ili urbanističkog planiranja (sve četiri zemlje) Katastarska tijela (sve četiri zemlje) Hrvatske Vode (Hrvatska) Nadležno porezno tijelo (Portugal) 	<ul style="list-style-type: none"> Općine i uredi za gradnju ili prostorno planiranje (sve četiri zemlje) Lokalna vodoopskrbna i komunalna društva (Hrvatska, Češka, Slovačka)
	•	•	•	•	Pojasniti i jasnije komunicirati smjernice i zahtjeve za ishođenje dozvola za gradnju		
	•	•	•	•	Uvesti obavezan zahtjev osiguranja od izvedbenih (strukturnih) nedostataka		
		•	•	•	Pojednostavniti postupke za registraciju građevina poboljšanjem komunikacije između javnih tijela		
	•	•		•	Konsolidirati odobrenja potrebna prije gradnje		
		•		•	Poboljšati kvalitetu regulatorne stručnosti u suradnji s privatnim sektorom		
	•				Razmotiriti načine smanjenja opterećenja poduzetnika vezano uz infrastrukturne projekte		
		•			Pojednostavniti postupak ishođenja uporabne dozvole		
Dobivanje električne energije		•		•	Pojednostavniti postupak za ishođenje općinskih dozvola	<ul style="list-style-type: none"> Državne regulatorne agencije za električnu energiju (sve četiri zemlje) Državno društvo za elektroprivredu HEP (Hrvatska) Opća uprava za energiju i geologiju (Portugal) 	<ul style="list-style-type: none"> Općine (sve četiri zemlje) Ovlaštena društva za instalaciju električne energije (sve četiri zemlje) Profesionalne udruge inženjera i izvođača električne energije (sve četiri zemlje) Lokalna društva za komunalne usluge i distribuciju (Češka, Portugal, Slovačka) Regionalna uprava za energiju (Portugal) Regionalna uprava za gospodarstvo i transport (Portugal)
	•	•	•	•	Pojednostavniti postupak za ishođenje dozvola za obavljanje radova iskopa		
	•				Poboljšati pouzdanost opskrbe električnom energijom		
	•	•		•	Smanjiti predujam troškova za ishođenje novog priključka		
				•	Eliminirati potrebu očevida na licu mjesta radi utvrđivanja tehničkih uvjeta i troškova priključka		
			•		Zamijeniti certifikat o uporabljivosti izvedene električne instalacije s certifikatom o usklađenosti		
			•		Eliminirati potrebu očevida na licu mjesta radi utvrđenja tehničkih uvjeta i troškova priključka		

TABLICA 1A.1 Potencijalne mogućnosti za poboljšanje u četiri države članice (nastavak)

Regulatorno područje	Hrvatska	Češka	Portugal	Slovačka	Preporuka za reforme	Nadležna ministarstva i agencije ^a	
						Nacionalna razina	Lokalna razina
Uknjižba prava vlasništva	•	•			Uvesti postupak brzog upisa	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo pravosuđa (Hrvatska) Katastarstka tijela (Češka, Slovačka) Institut za Upisnik i javne bilježnike (Portugal) Porezno nadležno tijelo (Hrvatska, Portugal) 	<ul style="list-style-type: none"> Općinski sudovi (Hrvatska) Zemljišnoknjižni odjeli (Hrvatska, Češka, Slovačka)
	•				Ažurirati lokalne i nacionalne interne porezne informacije povezivanjem sustava među institucijama		
			•		Procjena isplativosti smanjenja poreza na promet nekretnina		
	•	•		•	Uvođenje standardiziranih ugovora za prijenos prava vlasništva i razmatranje upotrebe odvjetnika i javnih bilježnika opcionalnim		
	•	•	•	•	Kreiranje elektroničke platforme za prijenos prava vlasništva		
Rješavanje trgovačkih sporova	•	•	•	•	Nastaviti s procjenom internih sudskih postupaka s ciljem smanjenja utroška vremena i zaostataka	<ul style="list-style-type: none"> Ministarstvo pravosuđa (sve četiri zemlje) Sudovi (sve četiri zemlje) 	<ul style="list-style-type: none"> Lokalni općinski i trgovački sudovi (Hrvatska) Okrušni sudovi (Češka, Slovačka) Prvostupanjski sudovi (Portugal)
	•	•	•	•	Promovirati postupke alternativnog rješavanja sporova		
	•	•	•	•	Uspostava pravnih ograničenja za odobrenje odgoda		
	•	•			Poboljšati ili uvesti postupke za ubrzanje rješavanja sporova male vrijednosti		

Bilješka: Sve preporuke reformi su detaljnije pojašnjenje u odjeljku "Što se može poboljšati?" odgovarajućeg poglavlja.

a. Popis uključuje glavna ministarstva i agencije koja su relevantna za svako regulatorno područje, ali i druge institucije mogu biti uključene.

Pokretanje poslovanja

GLAVNI NALAZI

- Postoje znatne razlike u lakoći pokretanja poslovanja među gradovima mjerenima u Hrvatskoj, Češkoj i Slovačkoj. No, nikakve razlike u rezultatima ne javljaju se među gradovima u Portugalu.
- Naime, ako bi Hrvatsku predstavljao Split, a ne Zagreb, na globalnom rangiranju *Doing Business* prema lakoći pokretanja poslovanja, Hrvatska bi skočila za 22 mjesta, s 87. na 65. U Splitu se više od polovine novih društava s ograničenom odgovornošću pokreće koristeći vladin servis koji to pojednostavljuje. U Zagrebu se većina osnivača društava odlučuje osobno registrirati svoje društvo na sudu.
- Pokretanje poslovanja u Češkoj ili Slovačkoj traje od nešto više od dva tjedna (kao u Olomoucu, Prešovu i Žilini) do gotovo mjesec dana (kao u Pragu i Bratislavi). Razlog su tome razlike u efikasnosti regionalnih podružnica nacionalne porezne uprave pri izdavanju identifikacijskog broja za porez na dodanu vrijednost.
- Sve četiri zemlje uvele su elektroničko podnošenje dokumenata za registraciju društava. Međutim, osim u Portugalu, postupak se ne može u potpunosti dovršiti *online* jer osnivači društava još uvijek moraju dostaviti ili preuzeti neke od dokumenata u tiskanom obliku.

Svake godine milijuni poduzetnika u cijeloj Europskoj uniji pokreću nova poduzeća. To može biti od tvornice pločica u Portu, male knjižare u Plzenu s manje od 15 zaposlenika do velikog brodarskog poduzeća u Splitu koje zapošljava više od 100 osoba ili IT poduzeća u Košicama s godišnjom zaradom od preko 20 milijuna EUR. Ovakva mala i srednja poduzeća čine 9 od 10 poduzeća te stvaraju 2 od 3 radna mjesta u EU-u.¹ Svo to poduzetništvo pomaže gospodarskom rastu EU-a, stvara nova radna mjesta i povećava inovaciju. Ne čudi onda da je brojnim državama članicama EU-a prioritet poticanje poduzetništva i stvaranje pozitivnog poslovnog okruženja.

U tim se nastojanjima prednost daje pojednostavnjenju formalnosti pri pokretanju poslovanja, koje su često prvi državni propisi koje društva moraju poštovati. *Doing Business* zabilježio je u proteklih 10 godina čak 66 reformi za lakše pokretanje poslovanja u državama članicama EU-a.² Sve države članice osim dviju provele su najmanje jednu takvu reformu u tom

razdoblju.³ Rezultati na razini zemalja pokazuju važnost tih nastojanja. U Portugalu su reforme poslovnih propisa smanjile vrijeme i trošak osnivanja poduzeća, povećale broj novih poduzeća za 17 %, a broj novih radnih mjesta otvorenih mjesečno na 100.000 stanovnika povećao se za 7. Nadalje, reformama se moglo stvoriti pristupačnije okruženje za nove poduzetnike: nakon što su provedene, vlasnici novih poduzeća češće su bile žene te su poduzeća bila manja, a poduzetnici su imali manje iskustva i obrazovanja.⁴ Rezultati na regionalnoj razini za Italiju pokazuju slično: regije s duljim procesom pokretanja poslovanja imaju manji broj novih poduzeća od regija s jednostavnijim procesom.⁵

KAKO POKRETANJE POSLOVANJA FUNKCIONIRA U OVIM ČETIRIMA DRŽAVAMA ČLANICAMA?

Sve četiri zemlje u ovoj studiji imaju proces pokretanja poslovanja koji je

složeniji od prosjeka EU-a (slika 2.1). Potrebno je osam postupaka za pokretanje poslovanja u Češkoj, Slovačkoj i većini gradova mjerenih u Hrvatskoj, dok ih je u Rijeci (Hrvatska) potrebno sedam, a u Portugalu i Splitu (Hrvatska) šest. Prosjek EU-a je pet postupaka. Belgija, Estonija, Finska, Irska i Švedska uspjele su urediti pokretanje poslovanja sa samo tri postupka.

Proces pokretanja poslovanja u Češkoj i Slovačkoj relativno je spor, ali jeftin. Proces je u Portugalu i brz i relativno jeftin. U Hrvatskoj je situacija složenija. Pokretanje poslovanja traje manje od tjedan dana u svim mjerenim gradovima u Portugalu i u Splitu (Hrvatska). U Zagrebu (Hrvatska) i svim mjerenim gradovima Češke i Slovačke trebaju u prosjeku gotovo tri tjedna. Među državama članicama EU-a samo poduzetnici u Poljskoj, Bugarskoj i Austriji čekaju dulje.

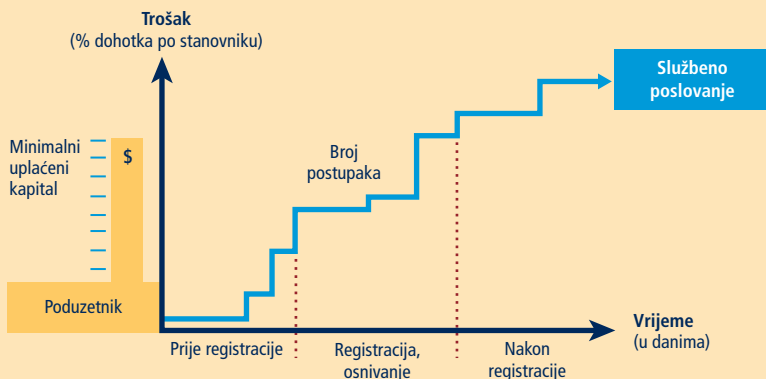
Prosječni trošak pokretanja poslovanja u Hrvatskoj od 7,3 % dohotka po stanovniku sedam je puta veći od prosjeka u Češkoj i Slovačkoj te više nego dvostruko veći od prosjeka EU-a koji je 3,4 %, gdje su pri vrhu Slovenija (bez troškova) i Irska (0,2 %). U Hrvatskoj oko 90 % troškova čine javnobilježničke nagrade za sastavljanje društvenog ugovora i ostalih osnivačkih dokumenata. Uz to, poduzetnici u Slovačkoj moraju uplatiti 2.500 EUR minimalnog kapitala, a u Hrvatskoj 10.000 HRK (1.344 EUR). U Češkoj treba uplatiti tek simboličan iznos od 1 CZK. U Portugalu nije potrebno uplatiti minimalni kapital.

Popis formalnosti i postupaka potrebnih za pokretanje poslovanja u ovim četirima zemljama pokazuje da je Portugal uspio pojednostavniti i objediniti većinu tih postupaka na jednom mjestu (tablica 2.1). Međutim, još su uvijek potrebne tri odvojene obavijesti pri sklapanju novog radnog odnosa (vidjeti formalnost br. 13 u tablici 2.1.).

U tri od četiri zemlje upis u registar obveznika poreza na dobit (vidjeti formalnost

ŠTO POKRETANJE POSLOVANJA MJERI?

Doing Business bilježi sve postupke koji su službeno potrebni, ili se obično obavljaju u praksi, a koje poduzetnik treba izvršiti kako bi osnovao i službeno vodio industrijsko ili trgovačko poduzeće te vrijeme i trošak za dovršetak tih postupaka i potrebni uplaćeni minimalni kapital (vidjeti sliku). Kako bi se mogli usporediti podaci za različite lokacije, *Doing Business* koristi standardizirano društvo s ograničenom odgovornošću koje je u 100-postotnom domaćem vlasništvu, ima pet vlasnika, početni kapital 10 puta veći od dohotka po stanovniku, obavlja opće industrijske ili komercijalne poslove te u prvom mjesecu poslovanja ima od 10 do 50 zaposlenih.

SLIKA 2.1. U svih 25 gradova proces pokretanja poslovanja složeniji je od prosjeka EU-a, ali je u nekima i brži ili jeftiniji

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Prosječni rezultati za EU temelje se na podacima za 28 država članica EU-a na razini pojedinačnih gospodarstava.

a. Još tri države članice ne zahtijevaju minimalni kapital: Cipar, Nizozemska i Ujedinjena Kraljevina. A drugih pet zahtijeva minimalni kapital u iznosu manjem od 0,1 % dohotka po stanovniku: Bugarska, Francuska, Grčka, Italija i Latvija.

br. 6 u tablici 2.1.) uključen je registraciju društva. Međutim, u Češkoj se poduzeća moraju odvojeno upisati u taj registar. U Slovačkoj osnivači društava moraju dobiti potvrdu o nepostojanju poreznih dugovanja prije nego što podnesu zahtjev za registraciju poduzeća. A u Hrvatskoj, iako je prema zakonu pečat društva nedavno ukinut, većina novih društava svejedno ga izrađuje jer je u praksi još uvijek potreban.

U svim četirima zemljama zahtjevi za registraciju poduzeća i upis u registar poreznih obveznika mogu se podnijeti

elektronički, koristeći elektroničke potpise, elektroničku identifikaciju (e-ID) ili elektronički poštanski sandučić. Međutim, u Hrvatskoj je uz elektroničku prijavu potrebno dostaviti i tiskane primjerke dokumenata. Na kraju procesa registracije većina društava u Hrvatskoj, Češkoj i Slovačkoj dobiva tiskane primjerke svojih dokumenata vezano uz registraciju poslovanja i upis u registar poreznih obveznika koji će im biti potrebni u daljnjoj interakciji s javnopravnim ili privatnim subjektima. U Portugalu se ne izdaju papirnati dokumenti. Umjesto

toga, društvima se izdaje lozinka (koja se uz naknadu može produljiti) za pristup registracijskim dokumentima *online*.

Korištenje posrednika (javnih bilježnika, odvjetnika, računovođa) u procesu osnivanja poduzeća značajno se razlikuje među ovim četirima zemljama. U Hrvatskoj i Češkoj društva moraju angažirati javnog bilježnika za sastavljanje i potvrdu odnosno ovjeru dokumenata društva. U Portugalu to nije potrebno, već su standardni dokumenti za osnivanje dostupni javnosti. U Slovačkoj potpise

TABLICA 2.1. Portugal je uspio pojednostavniti i objediniti većinu formalnosti za pokretanje poslovanja na jednom mjestu

Formalnosti	Hrvatska	Češka	Portugal	Slovačka
1. Provjera imena društva	Da, u većini slučajeva postoji rezervacija	Da	Uključeno u točku 5.	Da
2. Ovjeravanje dokumenata društva	Da	Da	n/p	Da (ili ovjera u uredu voditelja registra)
3. Nepostojanje poreznih dugovanja osnivača društva	n/p	n/p	n/p	Da
4. Dozvola za obavljanje djelatnosti	n/p	Da	n/p	Da
5. Registracija poduzeća	Da	Da	Da	Uključeno u točku 4.
6. Upis u porezni registar	Uključeno u točku 5.	Da	Uključeno u točku 5.	Uključeno u točku 4.
7. Upis u registar obveznika PDV-a	Da (obavijest)	Uključeno u točku 6.	Da (zadano)	Da
8. Otvaranje bankovnog računa	Da	Da	Da	Da
9. Pečat društva	Da ^a	n/p	n/p	n/p
10. Registracija u uredu za statistiku	Da ^a	n/p	Uključeno u točku 5.	n/p
11. Prijava za socijalno ili mirovinsko osiguranje	Da	Da	Uključeno u točku 5.	Da
12. Prijava za zdravstveno osiguranje	Uključeno u točku 11.	Da	n/p	Da
13. Prijava zaposlenika	Uključeno u točku 11.	Uključeno u točke 11. i 12.	Tri zasebne obavijesti ^b	Uključeno u točke 11. i 12.

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: n/p = nije primjenjivo

a. Ako se koristi HITRO.HR (jedinstvena kontaktna točka), ovaj postupak može se uključiti u postupak 5.: registracija poduzeća.

b. Za socijalno osiguranje, osiguranje radnika od posljedica nesretnog slučaja i fondove u slučaju nesposobnosti za rad (FCT i FGCT).

može ovjeriti javni bilježnik ili voditelj javnog registra.

U Portugalu ovlašteni računovođa mora novoosnovano društvo upisati u registar poreznih obveznika. Hrvatska je jedina od četiri zemlje koja ograničava pristup *online* sustavu za registraciju poduzeća (na javne bilježnike i zaposlenike jedinstvene kontaktne točke). U Češkoj javni bilježnici imaju povlašten pristup *online* sustavu registracije poduzeća. Online registracija s pojednostavnjenom javnobilježničkom ispravom najbrža je, traje samo jedan dan, ali i javnost ima pristup toj *online* platformi i može je koristiti.

Većina mjerenih postupaka može se obaviti u kratkom roku (od jednog do tri dana), u skladu sa zakonskim vremenskim ograničenjima koja se jednako primjenjuju u svim gradovima svake zemlje. U Češkoj i Slovačkoj iznimka je upis u registar obveznika PDV-a: zahtjevi se ocjenjuju radi procjene rizika kako bi se utvrdila mogućnost i namjera podnositelja da izvrši obveze vezane za PDV i taj

postupak traje od jednog do tri tjedna. U Hrvatskoj je, pak, za upis u registar obveznika PDV-a potrebna obična obavijest, a u Portugalu su sva društva automatski upisana u taj registar.⁶

Od 25 mjerenih gradova u ovoj studiji, pokretanje poslovanja najlakše je u osam portugalskih gradova, dok je najteže u Pragu (Češka), Zagrebu (Hrvatska) i Bratislavi (Slovačka) (tablica 2.2.). Među mjerenim portugalskim gradovima nema razlike u rezultatima. Međutim, postoje znatne razlike među gradovima ostalih triju zemalja. U Češkoj i Slovačkoj razlog su tome razlike u efikasnosti regionalnih podružnica nacionalne porezne uprave pri izdavanju identifikacijskog broja za porez na dobit i porez na dodanu vrijednost. U Hrvatskoj je to zbog razlika u načinu registracije društava. U Splitu i Rijeci, gradovima s najboljim rezultatima u zemlji, najmanje polovina društava registrira se koristeći državni servis koji u njihovo ime obavlja nekoliko formalnosti kako bi osnivanje društva bilo jednostavnije i brže; u drugim gradovima to čini manje od polovine društava.

Kako se taj proces razlikuje unutar Hrvatske?

Za registraciju poslovanja u Hrvatskoj potrebne su brojne agencije i posrednici, kao što su sudski registar, javni bilježnici, poslovne banke, HITRO.HR (jedinstvena kontaktna točka), Državni zavod za statistiku, Porezna uprava, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (slika 2.2.). Hrvatski poduzetnici mogu na više načina registrirati novo društvo. Mogu koristiti HITRO.HR, državnu platformu dostupnu u svim većim hrvatskim gradovima na šalterima Financijske agencije (FINA-e), javnopravnog tijela za financijsko posredovanje i usluge informacijske tehnologije. Javni bilježnik to može učiniti u njihovo ime. Mogu to obaviti i izravno u sudskom registru. Samo javni bilježnici ili službenici HITRO.HR-a mogu zahtjeve podnijeti elektronički putem *online* sustava za registraciju poduzeća. Neovisno o tome koji način poduzetnici odaberu, osnivački dokumenti moraju se potvrditi odnosno ovjeriti, a tiskani primjerci dokumentacije predati u sudski registar.

TABLICA 2.2. Pokretanje poslovanja u Češkoj, Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj – gdje je lakše?

Grad (zemlja)	Rang	Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)	Postupci (broj)	Vrijeme (u danima)	Trošak (% dohotka po stanovniku)	Minimalni uplaćeni kapital (% dohotka po stanovniku)
Braga (Portugal)	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Coimbra (Portugal)	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Evora (Portugal)	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Faro (Portugal)	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Funchal (Portugal)	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Lisabon (Portugal)	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Ponta Delgada (Portugal)	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Porto (Portugal)	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Split (Hrvatska)	9	89,55	6	6	7,4	12,5
Rijeka (Hrvatska)	10	87,59	7	8	7,4	12,5
Olomouc (Češka)	11	85,56	8	16,5	1,0	0,0
Usti nad Labem (Češka)	11	85,56	8	16,5	1,0	0,0
Osijek (Hrvatska)	13	85,50	8	10,5	7,3	12,5
Varaždin (Hrvatska)	14	85,38	8	11	7,3	12,5
Ostrava (Češka)	15	85,31	8	17,5	1,0	0,0
Prešov (Slovačka)	16	84,73	8	15,5	1,1	17,2
Žilina (Slovačka)	16	84,73	8	15,5	1,1	17,2
Brno (Češka)	18	84,55	8	20,5	1,0	0,0
Liberec (Češka)	18	84,55	8	20,5	1,0	0,0
Plzen (Češka)	18	84,55	8	20,5	1,0	0,0
Trnava (Slovačka)	21	83,98	8	18,5	1,1	17,2
Košice (Slovačka)	22	83,72	8	19,5	1,1	17,2
Prag (Češka)	23	83,55	8	24,5	1,0	0,0
Zagreb (Hrvatska)	24	82,49	8	22,5	7,2	12,5
Bratislava (Slovačka)	25	81,97	8	26,5	1,1	17,2

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Rangiranje se temelji na prosječnoj udaljenosti od graničnog broja bodova koja se odnosi na postupke, vrijeme, trošak i minimalni uplaćeni kapital potreban za pokretanje poslovanja. Rezultat udaljenosti od graničnog broja bodova normaliziran je na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje). Za više pojedinosti vidjeti poglavlje „O izvješću *Doing Business* i *Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka*.” Podaci za Bratislavu, Lisabon, Prag i Zagreb revidirani su od objave izvješća *Doing Business 2018*. Potpuni skup podataka nalazi se na web-mjestu *Doing Business* na <http://www.doingbusiness.org>. U Hrvatskoj podaci za Split i Rijeku bilježe registraciju poduzeća koristeći usluge HITRO.HR-a. Podaci za Zagreb bilježe registraciju osobno na sudu, dok podaci za Osijek i Varaždin bilježe elektroničku registraciju.

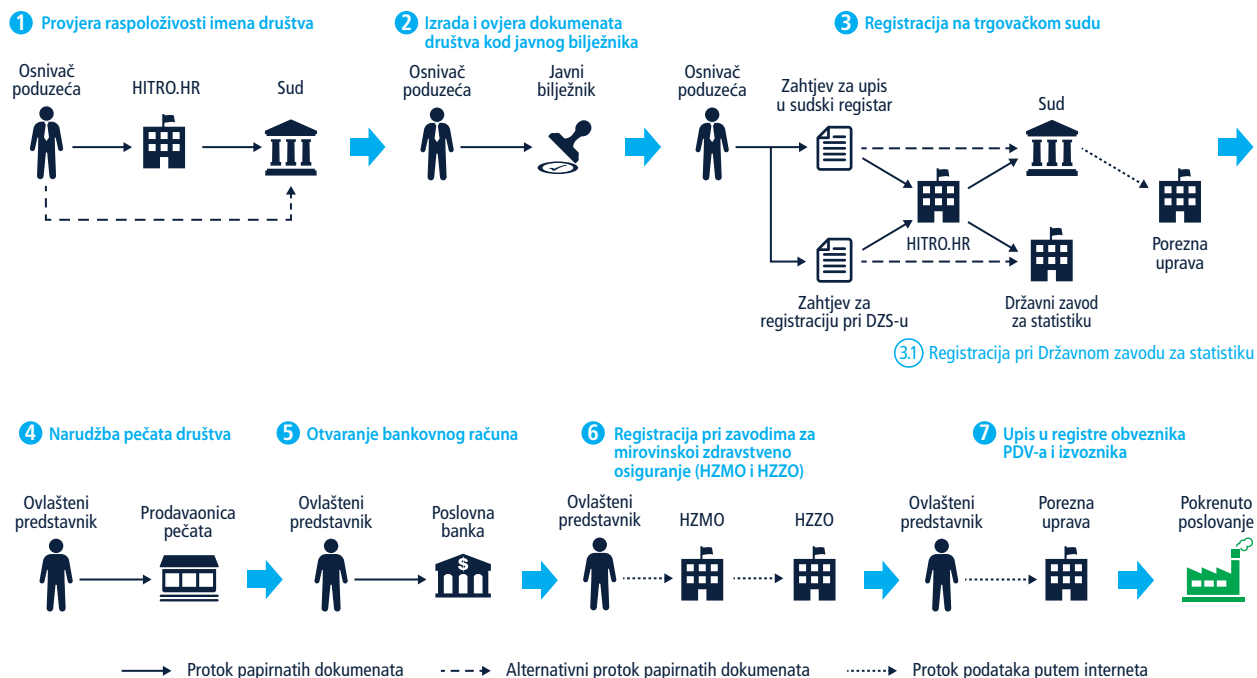
Među pet ispitanih gradova Zagreb je jedini gdje se većina društava s ograničenom odgovornošću ne osniva korištenjem *online* sustava za registraciju poduzeća,⁷ iako registracija na sudu traje dulje (14 dana, dok je prosjek za *online* registraciju⁸ 3 dana). U Zagrebu je potrebno 8 postupaka i više od tri tjedna za pokretanje poslovanja.

U Splitu i Rijeci HITRO.HR koristi se za osnivanje više od polovine novih društava s ograničenom odgovornošću zbog čega je u tim gradovima lakše pokrenuti poslovanje. U ostala tri grada te se usluge manje koriste (slika 2.3.). Kad poduzetnici koriste HITRO.HR, njegovi službenici mogu izvršiti registraciju pri Državnom zavodu za statistiku u njihovo ime bez

potrebe za dodatnim podnošenjem zahtjeva, čime se ukida jedan od postupaka potrebnih za pokretanje poslovanja.

Nadalje, većina podnositelja zahtjeva odmah naručuje i pečat društva preko HITRO.HR-a koji ima ugovor s lokalnim proizvođačem pečata, zbog čega nije potreban odlazak privatnom prodavatelju.

SLIKA 2.2. Registracija poduzeća u Hrvatskoj uključuje više agencija i posrednika

Izvor: „Summary Note—Policy Options for Reforming the Business Entry Regime” (Grupa Svjetske banke, Washington, DC, listopad 2017.).

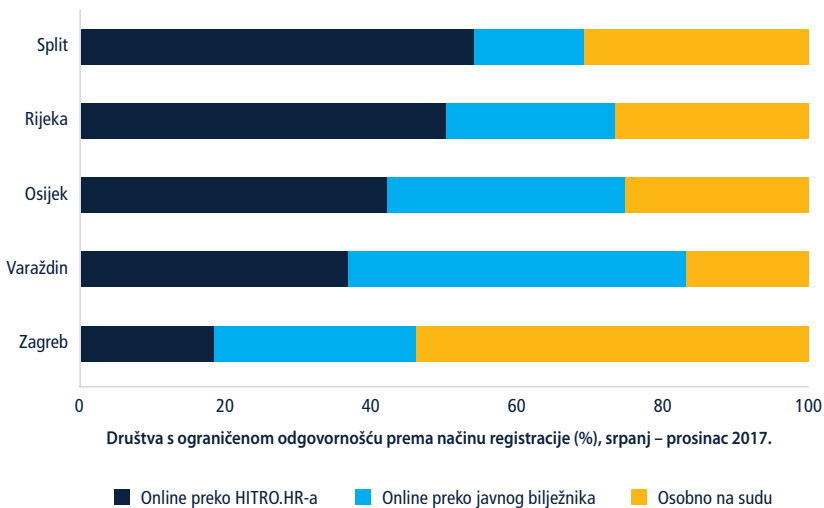
Podaci za Split pokazuju da je za pokretanje poslovanja koristeći HITRO.HR potrebno samo šest postupaka i šest dana. Naime, ako bi Hrvatsku predstavljao Split, a ne Zagreb, na globalnom rangiranju *Doing Business* u pogledu lakoće pokretanja poslovanja, Hrvatska bi skočila za 22 mjesta, s 87. na 65.

Još uvijek postoje prepreke zbog kojih se usluge HITRO.HR-a možda ne koriste češće. Službenici HITRO.HR-a poduzetnicima mogu pomoći pri obavljanju nekih koraka potrebnih za registraciju društva, no za neke imaju ograničene ovlasti. Na primjer, HITRO.HR nema ovlasti društva svojih klijenta upisati u registar nekih uključenih tijela, kao što su Porezna uprava i zavodi za mirovinsko i zdravstveno osiguranje. Poduzetnici su obvezni društveni ugovor sastaviti i potvrditi kod javnog bilježnika, zbog čega bi HITRO.HR mogao biti još manje privlačan poduzetnicima koji se često, umjesto toga, odlučuju za proces registracije društva kod javnih bilježnika.

Razlike među gradovima proizlaze i iz diskrecijske ovlasti sudaca u procesu registracije zbog čega dolazi do razlika u praksi. Primjer je jednostavan proces

odabira imena društva. Raspoloživost imena društva može se besplatno provjeriti *online*. Međutim, zbog manjka jasnih smjernica za imena društava i

SLIKA 2.3. HITRO.HR za registraciju koristi najmanje polovina novih društava s ograničenom odgovornošću u Splitu i Rijeci

Izvor: Statistički podaci hrvatskog Ministarstva pravosuđa.

diskrecijske ovlasti sudaca više od 30 % zahtjeva za rezervaciju imena u Zagrebu se odbija, iako su stope odbijenih zahtjeva niže u drugim gradovima.⁸ Većina poduzetnika koji osnivaju novo društvo s ograničenom odgovornošću u Zagrebu ili Osijeku odlučuje se za rezervaciju imena društva prije osnivanja kako bi izbjegli ponovno slanje dokumentacije u slučaju da im se ime odbije. Sudska odluka o imenu društva čeka se od dva do pet dana. U Varaždinu, koji ima niže stope odbijenih zahtjeva, ime se rezervira unaprijed za samo petinu novih društava s ograničenom odgovornošću.⁹

Razlike među gradovima proizlaze i iz vremena koje je potrebno da sud donese konačnu odluku o registraciji društva. Sud je prema zakonu obavezan u roku od 24 sata registrirati društvo ako je zahtjev podnesen elektronički (ili unutar 15 dana ako je osobno podnesen). Međutim, uz elektronički zahtjev potrebno je predati i tiskane primjerke originalnih dokumenata. Nakon što zaprimi dokumentaciju, sud sastavlja i donosi konačnu odluku koju društvo treba imati u papirnatom obliku za daljnje interakcije s javnopravnim ili privatnim agencijama (kao što su Porezna uprava, Državni zavod za statistiku i banke). Konačna sudska odluka čeka se od jednog dana u Splitu do četiri dana u Varaždinu.¹⁰

Trošak pokretanja poslovanja u Hrvatskoj kreće se od 7,2 % dohotka po stanovniku u Zagrebu do 7,4 % u Splitu i Rijeci. Razlike nastaju zbog naknada za usluge HITRO. HR-a. Čak i ako ne koriste HITRO. HR za registraciju društava, poduzetnici izvan Zagreba moraju posjetiti HITRO. HR kako bi se prijavili za statistički broj jer Državni zavod za statistiku nema podružnice izvan glavnoga grada.¹¹

Kako se taj proces razlikuje unutar Češke?

U Češkoj, u svih sedam ispitanih gradova, za pokretanje poslovanja potrebno je izvršiti osam istih postupaka, uz trošak od 1 % dohotka po stanovniku. Proces najduže traje u glavnom gradu, gotovo

mjesec dana. U Olomoucu i Ustiju nad Labem traje osam dana kraće (slika 2.4.).

Prvi je korak u svih osam ispitanih gradova odlazak javnom bilježniku jer se sva društva s ograničenom odgovornošću moraju registrirati na temelju javnobilježničke isprave. Za jednostavne slučajeve javnobilježnička nagrada za sastavljanje isprave paušalno iznosi 2.000 CZK (78,83 EUR). Za društva sa složenijom strukturom javnobilježnička nagrada određuje se kao postotak početnog kapitala. Javni bilježnici imaju i zakonsku ovlast društvo izravno upisati u registar trgovačkih društava, bez naknadne interakcije sa sudskim službenicima ili njihove daljnje provjere. Ako javni bilježnik registrira društvo *online*, ne plaća se sudska pristojba od 6.000 CZK (236,50 EUR), već se, umjesto nje, naplaćuje javnobilježnička nagrada od 1.300 CZK (51,24 EUR) te se proces može dovršiti isti dan.

Glavni je uzrok razlika u trajanju upisa u registar poreznih obveznika. Upis u registar obveznika poreza na dobit obično traje od jednog do pet dana. Međutim, podnositelji zahtjeva mogu čekati 10 dana na upis u registar obveznika poreza na dobit i PDV-a u Olomoucu i Ustiju nad Labem, a 18 dana u Pragu, gdje je broj zahtjeva najveći. Porezna

uprava procjenjuje imovinu, prostor i poslovne planove društva te, ako je potrebno, pokreće saslušanje u okviru procesa registracije kako bi osigurala da osnivači nemaju povijest rizičnog postupanja.

Društvo koje obavlja opće trgovačke ili industrijske djelatnosti mora imati i dozvolu za te djelatnosti. Ured za izdavanje dozvola za obavljanje djelatnosti mora proces registracije dovršiti unutar pet radnih dana, a većinom to učini u jednom (kao u Ostravi) ili dva dana uz naknadu od 1.000 CZK (39,42 EUR). Novosnovana društva obvezna su prijaviti se i za socijalno i zdravstveno osiguranje.

Poduzetnici mogu istodobno podnijeti nekoliko zahtjeva za upis u te registre koristeći usluge Czech Points (integri-rane centre za podnošenje prijave za javnopravna tijela koji se nalaze u poštanskim uredima u cijeloj zemlji). Međutim, većina se odlučuje za podnošenje zahtjeva odvojeno svakoj agenciji. Zaposlenici centra *Czech Point* možda nisu upoznati sa zakonima i propisima kojima se uređuje upis u registar i ne pružaju dovoljno savjeta za podnošenje zahtjeva. Nadalje, za podnošenje zahtjeva preko centra *Czech Points* plaća se dodatna naknada, a dokumenti se relevantnim tijelima šalju

SLIKA 2.4. Vrijeme potrebno za pokretanje poslovanja znatno se razlikuje među gradovima u Hrvatskoj, Češkoj i Slovačkoj

Izvor: podaci za Doing Business.

običnom poštom. Stoga se zajedničkim podnošenjem zahtjeva ne štede ni vrijeme ni novac.

Kako se taj proces razlikuje unutar Portugala?

Portugal ima jedan od najbržih procesa pokretanja poslovanja u EU-u. Ima centraliziranu bazu podataka registra trgovačkih društava što omogućuje osnivanje društva bilo gdje u zemlji neovisno o tome gdje mu je sjedište. U svih osam ispitanih gradova za pokretanje poslovanja potrebno je obaviti istih šest postupaka, što traje oko tjedan dana uz trošak od 360 EUR (odnosno 2,1 % dohotka po stanovniku). Većina postupaka može se obaviti na licu mjesta, iako je u Lisabonu i Portu potrebno unaprijed ugovoriti termin na jedinstvenoj kontaktnoj točki *Empresa na Hora* (poduzeće u jednom koraku).¹² Kontrole se obavljaju naknadno. Tih šest postupaka uključuje registraciju poduzeća na jedinstvenoj kontaktnoj točki (slika 2.5.), otvaranje bankovnog računa, obavješćivanje porezne uprave o početku

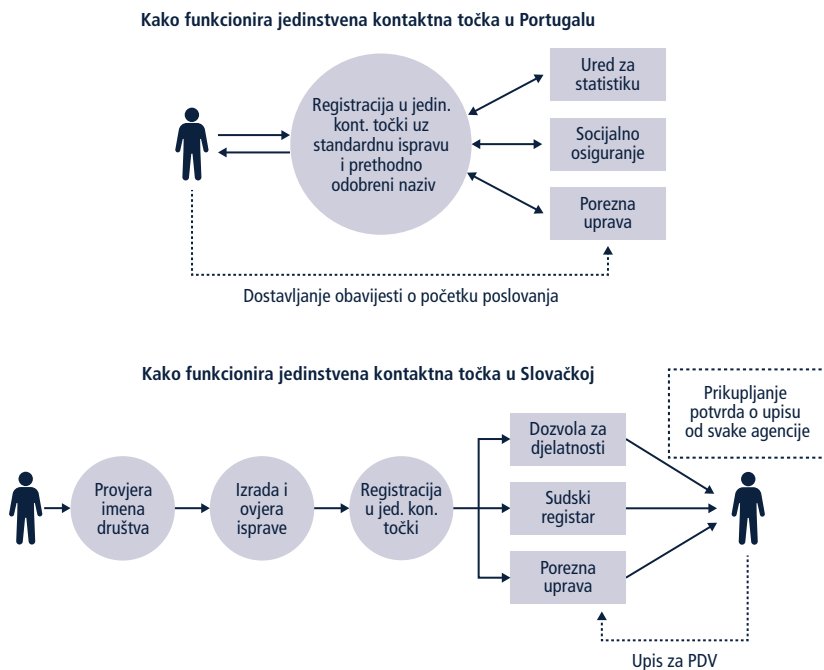
poslovanja i prijavu zaposlenika u trima subjektima – socijalnom osiguranju, osiguranju radnika od posljedica nesreće te fondu u slučaju nesposobnosti za rad (FCT i FGCT).

Proces nije uvijek bio tako jednostavan. Za registraciju poduzeća prije je bilo potrebno posjetiti nekoliko različitih tijela javne vlasti, obaviti 11 postupaka, pripremiti 20 obrazaca i dokumenata, čekati oko dva i pol mjeseca i platiti oko 13,5 % dohotka po stanovniku.¹³ To se promijenilo 2006. kad je vlada uvela program *Empresa na Hora* koji je bio dio veće inicijative za pojednostavljenje administracije i e-vladu (SIMPLEX). Programom je uveden prethodno odobreni društveni ugovor (zbog kojeg više nije bilo potrebno dostaviti javne isprave ili javnobilježničke akte), znatno su smanjene administrativne naknade, sastavljeni su popisi prethodno odobrenih imena društava i ukinute zastarjele formalnosti kao što je registracija poslovnih knjiga. Danas, koristeći prethodno odobreno ime

društva i standardne društvene ugovore, poduzetnik može osnovati društvo unutar jednog ili dva sata na jedinstvenoj kontaktnoj točki. Sve se informacije automatski dostavljaju uključenim tijelima javne vlasti (registru, socijalnom osiguranju, poreznoj upravi).

Nadalje, poduzeće se sada registrira *online*, zahvaljujući novim identifikacijskim dokumentima kojima građani mogu potvrditi svoj identitet kad koriste javne *online* servise te potpisati dokumente elektronički. Odvjetnici, javni bilježnici i obični građani mogu pristupiti portalu *Empresa Online* i izvršiti proces registracije poduzeća bez napuštanja svojeg ureda ili predavanja papirologije. Uz to, *Empresa Online* društvima nudi stalni pristup najnovijim certifikatima i ostalim dokumentima društva te nema više potrebe za papirnatim obrascima. Kad neko javnopravno ili privatno tijelo zatraži takve dokumente od društva, društvo mu jednostavno može poslati šifru kojom će moći pristupiti tim dokumentima.

SLIKA 2.5. Kako se jedinstvene kontaktne točke u Portugalu i Slovačkoj razlikuju?

Kako se taj proces razlikuje unutar Slovačke?

U Slovačkoj, za pokretanje poslovanja bilo gdje u zemlji potrebni su osam istih procedura i ista naknada od 1,1 % dohotka po stanovniku. Unatoč tome, u pet mjerenih gradova javljaju se velike razlike u vremenu potrebnom za to – od oko dva tjedna u Prešovu i Žilini do oko četiri tjedna u Bratislavi (vidjeti sliku 2.4.).

Nadležna tijela poduzeće moraju registrirati unutar nekoliko dana. Međutim, rok za registraciju poreznih obveznika znatno je duži, do 30 dana za porez na dobit i 21 dan za PDV.

Za upis u registar obveznika PDV-a osnivači društava dostavljaju značajan broj informacija (kao što su poslovni plan, pojedinosti o imovini društva i dokaz da je registrirani prostor primjeren za trgovačku djelatnost). Porezna uprava na temelju tih informacija određuje zadovoljava li podnositelj zahtjeva uvjete za upis u registar obveznika PDV-a. Cilj je spriječiti porezne

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

prijevara osiguranjem da osnivači društva nemaju povijest rizičnog postupanja. Ako porezna uprava smatra da je zahtjev rizičan, može zatražiti financijsko jamstvo kako bi se zaštitila od potencijalnog neplaćanja PDV-a. Upis u registar obveznika PDV-a najbrži je u Žilini gdje traje pet dana za društva za koje je utvrđeno da ne predstavljaju velik rizik. U Bratislavi, gdje ima najviše zahtjeva, upis traje oko 10 dana.

Prije registracije poduzeća, potrebno je od porezne uprave dobiti pismenu potvrdu da osnivači društva nisu na popisu poreznih dužnika. U Prešovu su za dobivanje te potvrde potrebna dva dana, a u Bratislavi pet.

Neki su od ovih postupaka za registraciju objedinjeni. Na primjer, osnivači društva mogu u isto vrijeme podnijeti zahtjev za upis u registar obveznika poreza na dobit i za registraciju poduzeća u jedinstvenoj kontaktnoj točki u Uredu za izdavanje dozvola za obavljanje djelatnosti (u okviru Ministarstva unutarnjih poslova). Međutim, potvrda o nepostojanju poreznih dugovanja, upis u registar obveznika PDV-a (što većina novih društava odmah svojevrijem rješava)¹⁴ i prijava zaposlenika

za zdravstveno i socijalno osiguranje i dalje su odvojeni postupci.¹⁵ Uz to, iako je proces podnošenja zahtjeva zajednički za sve, svako tijelo (porezna uprava, sud i ured za dozvole) podnositelju šalje zasebno rješenje (vidjeti sliku 2.5.).

Uz malu naknadu za ovjeru potpisa na dokumentima društva, nadležna tijela naplaćuju i naknadu za registraciju društva: 150 EUR ako je zahtjev podnesen *online*, a dvostruko više ako je podnesen osobno. Za druge postupke naknada se ne naplaćuje.

ŠTO SE MOŽE POBOLJŠATI?

U pregledu procesa pokretanja poslovanja za ove četiri države članice EU-a u ovom poglavlju upućuje se na nekoliko područja koja se mogu poboljšati. Većina preporuka odnosi se na Hrvatsku, Češku i Slovačku. Portugal već ima najmoderniju jedinstvenu kontaktnu točku i elektroničku platformu za pomoć pri osnivanju poduzeća (vidjeti okvir 1.1. u Pregledu). U budućnosti treba osigurati primjerenu raspodjelu resursa kako bi išao u korak s napretkom ostalih vodećih gospodarstava u ovom području.

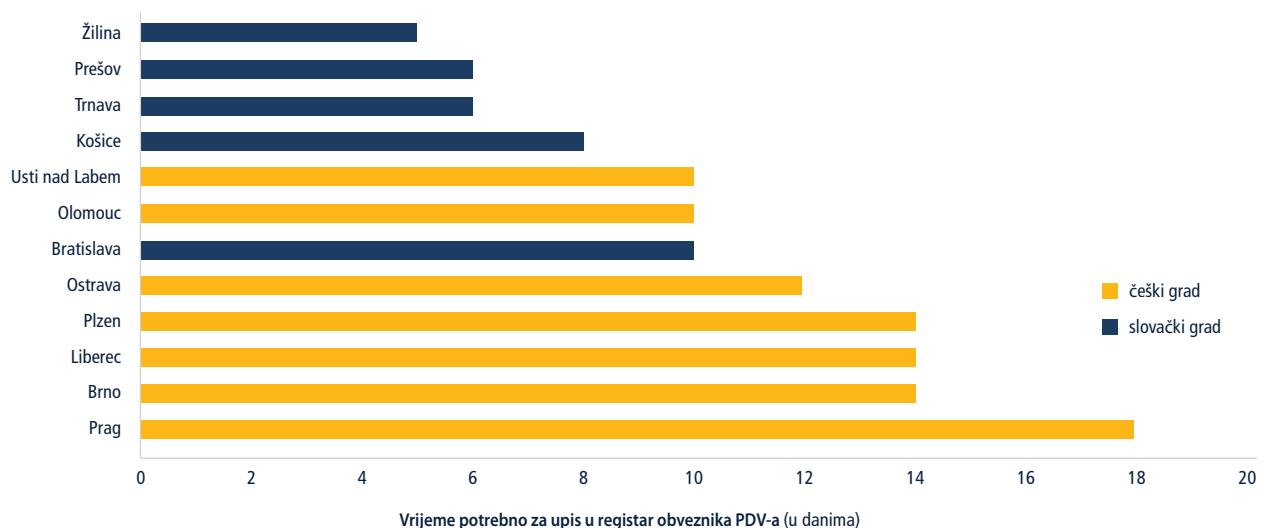
Pojednostavniti upis u registar obveznika PDV-a ČEŠKA, SLOVAČKA

Za dobivanje PDV broja u Češkoj i Slovačkoj potrebno je od jednog do tri tjedna (slika 2.6.). Razlog je tome detaljna procjena osnivača društva, prostora i prijavljene poslovne djelatnosti koju provode službenici porezne uprave kako bi se smanjio rizik od nepoštovanja propisa i prijevara.

Ako bi se procjena rizika u trenutku registracije pojednostavnila, resursi potrebni za obavljanje te aktivnosti mogli bi se preusmjeriti na neke druge aktivnosti provjere usklađenosti s propisima. Upis u registar obveznika PDV-a mogao bi se obavljati usporedno s upisom u registar obveznika poreza na dobit, pri čemu bi se ta dva upisa mogla obavljati u okviru početne registracije društva na sudu. Time bi se uklonila potreba za odvojenim upisom u registar obveznika PDV-a te bi se smanjilo opterećenje poreznih obveznika i porezne uprave.

Ovakav pristup već primjenjuje Mađarska, gdje se upis u registar obveznika PDV-a obavlja tijekom procesa osnivanja društva na Registracijskom sudu. Za sva tri upisa

SLIKA 2.6. Upis u registar obveznika PDV-a dugo traje u svim gradovima u Češkoj i Slovačkoj

potreban je tek dan ili dva. U Portugalu se sva društva upisuju u registar obveznika PDV-a pri osnivanju, ali su manja društva izuzeta iz obveze podnošenja prijave PDV-a ako im promet ne prelazi određeni prag. Iako je u Hrvatskoj upis u registar obveznika PDV-a zaseban proces, za odluku o upisu potreban je tek dan ili dva. Nakon upisa u registar može se provjeriti točnost dostavljenih informacija.

Kao primjer mogu poslužiti i druge zemlje. U Litvi osnivači novog društva mogu upis u registar obveznika PDV-a izvršiti putem interneta u najviše tri dana tijekom upisa u Registar pravnih subjekata. Slično je u Latviji, gdje se Zakonom o PDV-u koji je na snazi od 2013. dopušta da se registru trgovačkih društava istovremeno podnesu zahtjevi za registraciju društva i upis

u registar obveznika PDV-a, a proces se može dovršiti u tri dana.

Smanjiti ili ukinuti zahtjev u pogledu uplaćenog minimalnog kapitala za društva s ograničenom odgovornošću HRVATSKA, SLOVAČKA

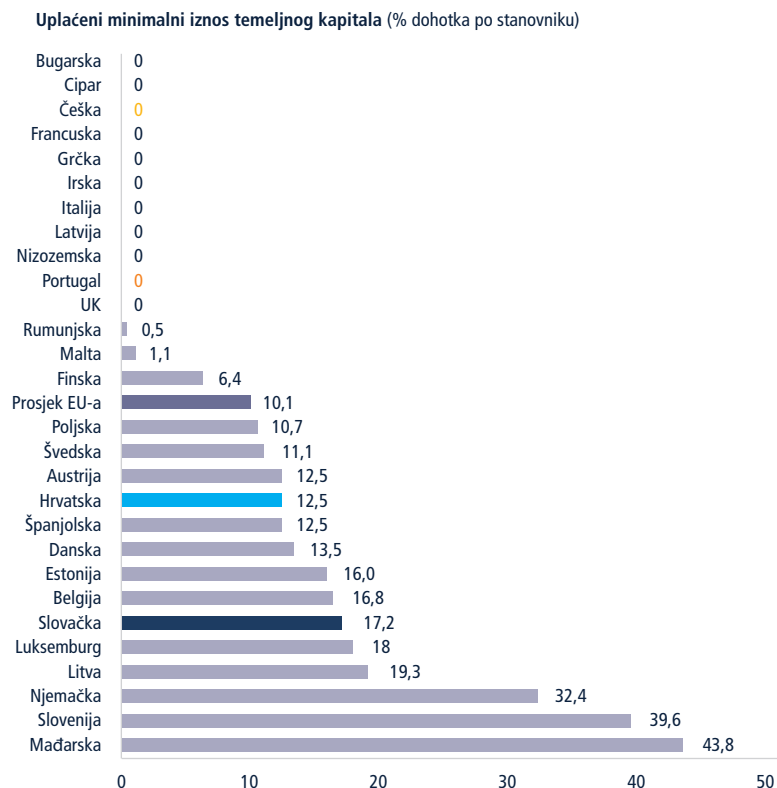
Slovački zahtjev u pogledu uplaćenog minimalnog kapitala od 17,2 % dohotka po stanovniku i hrvatski od 12,5 % i dalje su jedni od najviših u EU-u (slika 2.7.).

Međutim, istraživanja pokazuju da se zahtjevima u pogledu uplaćenog minimalnog kapitala pruža slaba zaštita vjetrovnicima te gotovo nikakvo osiguranje investitorima u slučaju insolventnosti.¹⁶ Stope povrata nisu ništa više u gospodarstvima sa zahtjevima u pogledu

uplaćenog minimalnog kapitala, nego u onima koji ih nemaju.¹⁷ Prije nego što donesu odluku o ulaganju, vjerovnici uglavnom procjenjuju ostale zaštite kao što su zakon o trgovačkim društvima, zakon o insolventnosti i zakon o osiguranim transakcijama.

Uz to, zahtijevanjem određenog iznosa kapitala zanemaruju se razlike u industrijskom riziku. Malo poduzeće koje se bavi uslužnom djelatnošću ne predstavlja isti rizik kao i veliko društvo koje se bavi proizvodnjom na nestabilnom tržištu. Nadalje, potreban minimalni kapital može predstavljati prepreku pri pokretanju poslovanja, pogotovo za mala društva.¹⁸ Prikupljanje sredstava za dostizanje minimalnog potrebnog kapitala ako je on velik može dovesti do znatnog oportunitetnog troška, zbog čega su društva prisiljena ograničiti sredstva za zapošljavanje i obuku zaposlenika, ulaganje u opremu ili unaprjeđenje usluga.

SLIKA 2.7. Jedanaest država članica EU-a ne zahtijeva minimalni uplaćeni kapital ili tek simboličan iznos

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Bugarska, Češka, Francuska, Grčka, Italija i Latvija imaju zahtjev u pogledu minimalnog uplaćenog kapitala u iznosu manjem od 0,1 % dohotka po stanovniku. Prosječni rezultat za EU temelji se na podacima za 28 država članica EU-a na razini pojedinačnih gospodarstava.

Danas više od 100 gospodarstava mjenjenih u izvješćima *Doing Business* nema zahtjev u pogledu uplaćenog minimalnog kapitala. Među državama članicama EU-a, pet ih nema taj zahtjev: Cipar, Irska, Nizozemska, Portugal i Ujedinjena Kraljevina. Drugih šest zahtijeva minimalni kapital u iznosu manjem od 0,1 % dohotka po stanovniku: Bugarska, Češka (okvir 2.1.), Francuska, Grčka, Italija i Latvija. U svijetu je 35 gospodarstava u posljednjih pet godina ukinulo ili smanjilo potrebni minimalni uplaćeni kapital.¹⁹

Preispitati mogućnost ukidanja određenih zahtjeva za mala i srednja poduzeća ČEŠKA, SLOVAČKA

U Češkoj i Slovačkoj svako novoosnovano društvo mora dobiti dozvolu za obavljanje djelatnosti. U većini država članica EU-a strukovne komore izdaju dozvole poduzećima. Još češće su dozvole potrebne samo za društva u reguliranim i strateškim sektorima i industrijama. Za druge je dovoljna izjava o vlastitoj odgovornosti. Tako je u Španjolskoj, gdje osnivači društava dostavljaju izjavu o pridržavanju

OKVIR 2.1 Kako se smanjenje zahtjeva u pogledu minimalnog kapitala isplatilo u Češkoj

Do 2014. u Češkoj je zahtjev u pogledu minimalnog uplaćenog kapitala za novo društvo s ograničenom odgovornošću iznosio 200.000 CZK (gotovo trećinu dohotka po stanovniku) i najmanje 20.000 CZK za svakog osnivača. Izmjenom Zakona 90/2012, zb. o trgovačkim društvima iz 2014. taj je zahtjev smanjen na simboličnu 1 CZK.

Čime je ta promjena potaknuta? Željmo da se širem broju čeških poduzetnika približe prednosti ovakvog oblika poslovanja – ograničena odgovornost, porezna fleksibilnost i relativno malo formalnosti za osnivanje poduzeća. Napor se isplatio: procijenjeno je da se broj novih društava s ograničenom odgovornošću u Češkoj od 2013. do 2014. povećao za 9 %, odnosno s 22.227 na 24.266. Iako je broj od tada svake godine nastavio rasti, rast je prvi put premašio 9 % tek od 2016. do 2017. (12 %), kad su domaći i međunarodni gospodarski uvjeti bili znatno povoljniji.⁹

a. „Loni vzniklo 32 187 firem, nejvic od roku 2007“ [Prošle godine osnovano je 32.187 društava, što je najveći broj od 2007.], Bisnode, priopćenje za tisak, 29. siječnja 2018., <https://www.bisnode.cz/o-bisnode/o-nas/novinky/loni-vzniklo-32-187-firem-nejvic-od-roku-2007/>.

zakona mjerodavnih za njihov sektor. Umjesto uvođenja obveznih dozvola za sve sektore, zahtjeve za ishođenje dozvola trebalo bi ograničiti samo na djelatnosti koje se odnose na sigurnost, javno zdravstvo, okoliš i slično, uvijek na temelju jasnog cilja javnih politika.

Potrebno je razmotriti i zahtjev u pogledu minimalnog uplaćenog kapitala. Iako u Češkoj zahtjev u pogledu minimalnog uplaćenog kapitala za novoosnovana društva iznosi simboličnu 1 CZK, zakonom se i dalje zahtijeva da poduzetnici moraju uplatiti minimalni kapital i dostaviti potvrdu banke da se unos kapitala drži na bankovnom računu društva. Taj zahtjev mogao bi se ukinuti tako da se društvima dopusti registracija samo na temelju izjave o temeljnom kapitalu. Društva će i dalje otvarati bankovne račune kako bi mogla poslovati, no tijekom registracije možda neće morati dostaviti dokaz o tome.

Uz to, nakon što se registracija poduzeća bude mogla u potpunosti izvršiti *online*, vlada bi mogla sklopiti sporazum s poslovnim bankama kako bi im dopustila da svoje *online* platforme povežu s *online* jedinstvenom kontaktnom točkom. Tako bi poduzetnici prilikom *online* registracije poduzeća preko jedinstvene pristupne točke mogli pristupiti i odabranoj banci te putem interneta podnijeti zahtjev za otvaranje novog računa. Primjeri takvih sporazuma postoje u Norveškoj i Litvi, gdje je pokretanje poslovanja nedavno

olakšano zahvaljujući mogućnosti podnošenja *online* zahtjeva za otvaranje bankovnog računa prilikom procesa elektroničke registracije poduzeća.

Slovačka je već u procesu ukidanja jednog postupka. Trenutno osnivači društava moraju od porezne uprave dobiti potvrdu da nisu na popisu poreznih dužnika. Ishođenje te potvrde traje od dva do pet dana. Izmjenom zakona koja stupa na snagu 1. rujna 2018. ukinut će se zahtjev prema kojem podnositelji moraju dostaviti potvrdu o nepostojanju poreznih dugovanja te će teret dokazivanja prenijeti na javnopravno tijelo (sudski registar). Kako bi se osigurala učinkovita provedba, porezna uprava morat će sudskom registru dati pristup sveobuhvatnom i ažuriranom popisu dužnika.

Ukinuti obvezu uključivanja trećih strana HRVATSKA, ČEŠKA

Prema mjerenjima *Doing Business*, trošak pokretanja poslovanja u Hrvatskoj prelazi 7 % dohotka po stanovniku, iznos koji među državama članicama premašuju samo Italija, Cipar, Poljska i Malta. Oko 90 % troškova proizlazi iz obveznog angažiranja javnog bilježnika za sastavljanje društvenog ugovora i drugih osnivačkih dokumenata te za ovjeru potpisa osnivača. Iako isti zahtjev postoji i u Češkoj, javnobilježničke nagrade iznose samo petinu nagrada u Hrvatskoj. Vlada bi mogla sniziti troškove pokretanja poslovanja sastavljanjem

standardnih osnivačkih dokumenata koji su dovoljno fleksibilni da odgovaraju većini malih poduzeća, zahvaljujući čemu bi poduzetnici mogli sami izraditi i dostaviti dokumente. Ukidanje obveznog angažiranja javnog bilježnika za sastavljanje osnivačkih dokumenata važna je mjera sniženja troškova, posebno za mala poduzeća. Veća društva, sa složenijom strukturom, mogla bi se, prema potrebi, i dalje savjetovati sa stručnjacima.

Iskustvo drugih zemalja pokazalo je da se zahtjevom za korištenje pravnih usluga pri registraciji ne osigurava nužno točnost i poštovanje zakona, posebno za jednostavnije oblike kao što su društva osoba i društva s ograničenom odgovornošću. Portugal je uspješno ukinuo obvezno uključivanje trećih strana korištenjem standardnih osnivačkih dokumenata koje osigurava registar. Slovačka je dopustila da službenici registra ovjeravaju izjave o suglasnosti osnivača društava i njihove potpise. Službenici su stručnjaci kojima bi se, kao i javnim bilježnicima, zakonom mogle dati ovlasti za ovjeravanje dokumenata i identiteta. Za standardno društvo jedna provjera trebala bi biti dovoljna.

Nadalje, uvođenjem *online* registracije i digitalnih potpisa, nije više potrebno provjeravati identitet osoba. Na primjer, voditelj registra u Singapuru jednostavno pretpostavlja da društva nemaju razloga za prijevarne radnje u procesu registracije. Registarski ured provjeru obavlja nakon registracije te obavješćuje osobe da su

navedene kao osnivači novoosnovanog društva. Tako se, umjesto da provjeravaju svaki zahtjev, službenici mogu usmjeriti na nekoliko slučajeva prijave u kojima su osobe navedene kao osnivači društva bez njihove suglasnosti.

Na globalnoj razini, više od polovina gospodarstava mjerenih u izvješćima *Doing Business*, uključujući Dansku, Francusku, Portugal, Rumunjsku i Slovačku, ne zahtijeva korištenje pravnih ili javnobilježničkih usluga pri registraciji društva, a sve ih više i više ukida tu obvezu.

Rezervaciju imena društva učiniti transparentnijom i utemeljenom na pravilima HRVATSKA

S obzirom na veliki broj odbijenih zahtjeva za ime društva na hrvatskim sudovima, potrebno je pronaći način na koji bi se rezervacija imena učinila transparentnijom i utemeljenom na pravilima. Podnositelji zahtjeva trebali bi moći u jednom koraku putem interneta pretražiti registar trgovačkih društava, upoznati se s objektivnim pravilima za imena društava i rezervirati ime, bez potrebe za interakcijom sa službenicima *back-officea*.

Hrvatska bi kao primjer mogla uzeti Australiju, Kanadu i Sjedinjene Američke Države, u kojima su početkom 2000-ih brojne savezne države ili pokrajine uvele jasna pravila za utvrđivanje je li predloženo ime društva jednak postojećem, sadrži li nedopuštenu riječ ili frazu, ili je za takvo ime potrebna posebna suglasnost. Tim su se pravilima povećale transparentnost i efikasnost u traženju i odobravanju imena društva. Osobe mogu putem interneta provjeriti dostupnost željenog imena društva i zatim podnijeti zahtjev za rezervaciju. Automatski se provjerava je li ime dostupno te se prema tome automatski prihvaća ili odbija. U Australiji, u posebnim okolnostima, tijelo nadležno za provjeru imena društava (Australaska komisija za vrijednosne papire i ulaganja (ASIC)) može i fizički provjeriti ime te ga odbiti ako sadrži nepoznatu riječ ili se smatra uvredljivim ili potencijalno obmanjujućim.

S druge strane, hrvatski sudski registar mogao bi sastaviti popis prethodno odobrenih imena koje bi podnositelji zahtjeva mogli odabrati. Kao primjer mogu poslužiti druge zemlje. Portugalska platforma *Empresa Online* korisnicima nudi mogućnost odabira prethodno odobrenog imena s web-mjesta registra i nastavka procesa na jedinstvenom sučelju za registraciju društva.

Pojednostavniti obavijesti o početku radnih odnosa PORTUGAL

Poslodavci u svim državama članicama EU-a obvezni su plaćati doprinose za socijalno osiguranje, porez na dohodak ili oboje. Kad novi zaposlenici započnu s radom, poslodavci su obično obvezni dostaviti informacije o isplaćenim plaćama, odrađenim satima i određenim pojedinostima ugovora o radu.

Zbog porasta fluktuacije radnih mjesta povećao se trošak obavješćivanja o početku i prestanku radnog odnosa. U međuvremenu su automatizacijom sniženi troškovi dostavljanja istih informacija o ugovoru svaki mjesec. Kao rezultat toga, većina država članica EU-a jednostavno pretpostavlja početak radnog odnosa čim se prvi put plate porezi za određenog zaposlenika, a prekid radnog odnosa nakon što se plate posljednji put. Kako bi potaknule taj pristup, od poslodavaca zahtijevaju da uz plaćanje poreza na plaću prilože i informacije o karakteristikama zaposlenja te osobe, umjesto da te informacije dostavljaju odvojeno.

Tim se pristupom dodatno pojednostavnjuju postupci u usporedbi s postupcima u zemljama u kojima je prijava zaposlenika uključena u registraciju gospodarske djelatnosti, kao što je to slučaj u Portugalu. Razlog je tome činjenica da sva poduzeća ne zapošljavaju odmah nakon osnivanja.

U Portugalu društva moraju podnijeti tri zasebne obavijesti na početku svakog radnog odnosa, uključujući za socijalno osiguranje i fondove u slučaju nesposobnosti za rad (FCT i FGCT). Portugal

bi mogao slijediti primjer Danske, gdje se pretpostavlja da je poduzeće počelo zapošljavati čim se prvi put prijavi isplata plaće.

Drugi je način da Portugal društvima dopusti da prilikom osnivanja podnesu informacije o ugovorima o radu. U Španjolskoj, na primjer, novo društvo može u trenutku osnivanja prijaviti zaposlenike putem *online* platforme CIRCE. Slično je i u Obali Bjelokosti gdje osnivači društava mogu na obrascu za registraciju društva upisati imena i podatke za najviše 20 zaposlenika. Tako u jednom koraku mogu registrirati društvo i prijaviti zaposlenike za socijalno osiguranje. Osim toga, Portugal bi mogao te tri odvojene obavijesti objediniti u jednu registraciju.

Postupke nakon registracije uključiti u postupak osnivanja poduzeća HRVATSKA, ČEŠKA, SLOVAČKA

Nakon dovršetka registracije poduzeća, nova društva u Češkoj i Slovačkoj moraju se prijaviti za socijalno i zdravstveno osiguranje. Ti bi se postupci kasnije mogli objediniti s procesom registracije poduzeća. U objema zemljama obrtnici mogu u jedinstvenoj kontaktnoj točki pri uredu za izdavanje dozvola za obavljanje djelatnosti podnijeti zahtjev za upis u registre korisnika socijalnog i zdravstvenog osiguranja te registar poreznih obveznika. To bi se moglo ponuditi i pravnim subjektima.

U Hrvatskoj, službenici HITRO.HR-a mogu poduzećima pomoći pri upisu u registar koji vodi Državni zavod za statistiku, ali nemaju ovlasti registrirati ih u svrhu poreza, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja. Kad bi HITRO.HR bio ovlašten obaviti cijeli proces registracije poduzeća, povećala bi se njegova efikasnost.

Osim toga, u svim trima zemljama proces pokretanja poslovanja dodatno bi se pojednostavnio daljnjim objedinjavanjem postupaka, pri čemu bi krajnji cilj bilo jedinstveno, konsolidirano *online* sučelje.

Uvesti jedinstveni postupak pokretanja poslovanja putem interneta

HRVATSKA, ČEŠKA, SLOVAČKA

Nekoliko država članica EU-a ima jedinstvenu kontaktnu točku u kojoj poduzetnici mogu registrirati poduzeće za sve potrebe: obavijest o gospodarskoj djelatnosti, PDV, porez na dobit i zaposljavanje. Portugalska platforma *Empresa Online* korisnicima nudi mogućnost odabira prethodno odobrenog imena društva i standardnih osnivačkih dokumenata s web-mjesta registra te nastavka procesa na jedinstvenom sučelju za registraciju društva. Registar zatim automatski obrađuje upise u registre poreznih obveznika, socijalnog osiguranja i poslodavaca te objavljuje obavijest o osnivanju. U Mađarskoj se društva registriraju elektronički na Registracijskom sudu i odmah dobivaju identifikacijske brojeve za porez na dobit i PDV te statistički broj. U Sloveniji, zahvaljujući međusobnoj povezanosti sustava različitih agencija, elektronička jedinstvena kontaktna točka (e-Vem) poduzetnicima omogućuje da se u jednom koraku upišu u registar trgovačkih društava, uredu za statistiku, poreznoj upravi i zdravstvenom institutu.

Međutim, u Hrvatskoj, Češkoj i Slovačkoj ne postoji jedinstveno sučelje s objedinjenim postupcima za registraciju poduzeća za sve potrebe. Niti se svi postupci mogu obaviti isključivo *online*, već se neki dokumenti moraju dostaviti u tiskanom obliku. Da bi bile učinkovite, uz *online* platforme moraju postojati mjere koje potiču pokretanje poslovanja te se mora pružiti mogućnost obavljanja cijelog procesa elektronički (odnosno bez potrebe za papirnatim primjercima).

Usluge e-države implementiraju se u svim trima zemljama. Povećala se dostupnost *online* usluga kao što su *online* sustav za registraciju poduzeća u Hrvatskoj te slovensko.sk, portal za javnu upravu u Slovačkoj (okvir 2.2). S druge strane, Češka je bila među prvim državama članicama EU-a koje su donijele zakon o e-državi, što je

dovelo do uvođenja inovativnog sustava „podatkovnog sandučića“ koji olakšava komunikaciju i razmjenu službenih dokumenata između poduzeća i javnopravnih tijela (okvir 2.3.)²⁰

Nacionalna elektronička identifikacija (e-ID), koja bi trebala biti ključ za korištenje usluga e-države, već je uvedena u Slovačkoj te se planira uvesti sredinom 2018. u Češkoj. Hrvatska već ima sustav provjere identiteta, e-Građani, iako je njegova implementacija spora.

Sljedeći je korak poboljšanje interoperabilnosti infrastrukture sustava e-države kako bi se riješio problem fragmentiranosti servisa i baza podataka među tijelima uključenima u proces pokretanja poslovanja. To bi omogućilo objedinjavanje registracije poduzeća u jedinstveni proces s jednim *online* podnošenjem informacija kojim bi se zadovoljili svi zahtjevi relevantnih tijela u pogledu registracije. Podnositelj

zahtjeva za registraciju poduzeća mogao bi sve podatke dostaviti ispunjavanjem jednog obrasca, dok bi sustav *back-officea* automatski razmjenjivao ulazne podatke sa svim uključenim agencijama i njihove odgovore dobio bez dodatnih interakcija s podnositeljem zahtjeva. Svi izlazni dokumenti podnositelju zahtjeva mogli bi se dostaviti u elektroničkom obliku, kao što se to već čini u Mađarskoj. Društvima bi se mogao izdati i registracijski kod, kao u Portugalu, kako bi institucije kao što su sudovi, banke, javnobilježnički uredi te državna i općinska tijela imali *online* pristup registru trgovačkih društava te bi bez dodatne papirologije sami mogli provjeriti pravni status društava koja su im dostavila svoj registracijski kod.

OKVIR 2.2 Pokretanje platforme za pružanje usluga e-države u Slovačkoj

U Slovačkoj se usluge e-države pružaju preko središnjeg vladinog portala slovensko.sk koji vodi Ured zamjenika premijera za investicije i informatizaciju. Glavna je svrha portala pružiti jedinstvenu elektroničku pristupnu točku za traženje i pružanje javnih usluga. Međutim, još uvijek platformu ne koriste sva javnopravna tijela i pružatelji usluga.

Korisnici portalu mogu pristupiti koristeći identifikacijsku karticu s čipom i kvalificiranim elektroničkim potpisom koji se može besplatno dobiti od države; ili USB s mehanizmom za kvalificirano elektroničko potpisivanje, koji je dostupan kod ovlaštenih privatnih distributera uz naknadu. Portal osigurava provjeru autentičnosti korisnika i siguran prijenos podataka državnim tijelima ili pružateljima usluga koji trebaju odgovoriti na njihov zahtjev.

Portal korisnicima nudi i „podatkovne sandučice“ (elektroničke sandučice). Od lipnja 2017. svako novoosnovano društvo besplatno je dobilo podatkovni sandučić. Taj podatkovni sandučić sprema elektroničke poruke ili dokumente koje su dostavili javni uredi (ili administratori platforme). Načelno su sva tijela javne vlasti obvezna podatkovne sandučice koristiti u komunikaciji s privatnim subjektima. Međutim, neke agencije još uvijek uvode potrebne izmjene. Na primjer, poreznoj upravi odobreno je dodatno vrijeme za prilagodbu svojih *online* platformi. Uz to, iako sva registrirana društva od siječnja 2018. s poreznom upravom moraju komunicirati elektroničkim putem, to tijelo i dalje koristi običnu poštu za dostavljanje službenih dokumenata. Obvezna dvosmjerna elektronička komunikacija očekuje se u sljedećoj fazi implementacije sustava.

Izvori: Informacije dostavio Ured zamjenika premijera za investicije i informatizaciju; „O portáli“ [O nama], slovensko.sk, pristup 29. svibnja 2018., <https://www.slovensko.sk/sk/o-portali>.

OKVIR 2.3 E-država u Češkoj: korištenje podatkovnih sandučića radi poboljšanja poslovne komunikacije

Češka je vlada 2009., u okviru programa e-država, uvela sustav „podatkovnih sandučića“, odnosno poštanskih sandučića za razmjenu službenih dokumenata. Cilj je bio ubrzati komunikaciju između poduzeća i tijela javne vlasti, učiniti je jeftinijom, transparentnijom i pouzdanijom.

Podatkovni sandučići postupno su promijenili način interakcije poduzeća i državnih agencija u Češkoj. Ministarstvo unutarnjih poslova od 2012. svim trgovačkim društvima, po njihovu osnivanju, osigurava podatkovni sandučić bez naknade. Stoga danas poduzetnici ne moraju koristiti tiskane dokumente, nego obrasce i informacije mogu dostaviti s bilo kojeg uređaja priključenog na internet. Na primjer, podatkovni sandučići omogućuju im da elektroničkim putem dostave dokumente za potrebe upisa u registar poreznih obveznika, prijave poreza i registracije korisnika socijalnog osiguranja, kao i za elektroničku komunikaciju sa sudom, katastrom ili gradom.

Svaki podatkovni sandučić može se identificirati s pomoću jedinstvene kombinacije sedam alfanumeričkih znakova, a svi su podaci enkriptirani. Za korištenje sandučića nije potreban dodatan hardware ili tehnologija za autentifikaciju. Svaka poruka koja se šalje preko sustava podatkovnog sandučića uključuje vremenski žig i elektronički žig ministarstva koje potvrđuje njegovu autentičnost.

Poruke i dokumenti pohranjuju se u podatkovnom sandučiću bez naknade prvih 90 dana. To se razdoblje može produljiti uz naknadu. Korisnici se mogu pretplatiti i na uslugu „podatkovnog sefa“, koja im omogućuje arhiviranje podataka i poruka. Oni se zatim mogu preuzeti s novim vremenskim žigom i koristiti u službene svrhe.

Sva su tijela javne vlasti u Češkoj zakonski obvezna koristiti podatkovne sandučiće kao glavo sredstvo komunikacije i dostave službenih dokumenata, Sustav se ne koristi samo za komunikaciju između javnih i privatnih subjekata, nego i, uz naknadu, za komunikaciju među samim privatnim subjektima.

Izvori: Informacije dostavilo Ministarstvo unutarnjih poslova Češke; „Datové schránky“ [Podatkovni sandučići], Ministarstvo unutarnjih poslova Češke, pristup 29. svibnja 2018., <http://www.mvcr.cz/clanek/datove-schranky-datove-schranky.aspx>.

BILJEŠKE

- Kako je definirano u Preporuci EU-a 2003/361 mala i srednja poduzeća društva su s manje od 250 zaposlenika i prometom od najviše 50 milijuna EUR. Podaci su iz izvješća „Statistics on Small and Medium-Sized Enterprises: Dependent and Independent SMEs and Large Enterprises,” Eurostat, posljednji put ažurirano 26. siječnja 2018., http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_small_and_medium-sized_enterprises.
- Podaci za izvješće *Doing Business*.
- To su Belgija i Finska.
- Lee Branstetter, Francisco Lima, Lowell J. Taylor i Ana Venâncio, „Do Entry Regulations Deter Entrepreneurship and Job Creation? Evidence from Recent Reforms in Portugal,” *Economic Journal* 124, br. 577 (2014.): 805.-32.
- Francesco Bripi, „The Role of Regulation on Entry: Evidence from the Italian Provinces,” Working Paper 932 (Središnja banka Italije, Rim, 2013.).
- Manja trgovačka društava koja ne prelaze prag u pogledu prometa izuzeta su iz obveze podnošenja prijave PDV-a u Portugalu.
- Podaci uključuju sva društva s ograničenom odgovornošću osnovana u razdoblju od srpnja do prosinca 2017. Statistički podaci hrvatskog Ministarstva pravosuđa.
- Podaci uključuju sve rezervacije imena dostavljene putem interneta s pomoću online sustava za registraciju poduzeća u razdoblju od listopada do prosinca 2017. Statistički podaci Financijske agencije (FINA), Centra za HITRO.HR.
- Podaci uključuju sva društva s ograničenom odgovornošću s i bez rezervacije imena u razdoblju od srpnja do prosinca 2017. Statistički podaci hrvatskog Ministarstva pravosuđa.
- Podaci uključuju sva trgovačka društva osnovana putem interneta s pomoću online sustava za registraciju poduzeća u razdoblju od listopada do prosinca 2017. Statistički podaci Financijske agencije (FINA), Centra za HITRO.HR.
- Zahtjev se može podnijeti i e-mailom, ali je to u praksi rijetko.
- Termin se dogovara telefonski i obično se dobiva dan ili dva kasnije.
- Podaci za izvješće *Doing Business*.
- Upis u registar obveznika PDV-a za društva postaje obavezan nakon što njihov promet premaši 49.790 EUR.
- Zakon 264/2017 o izmjeni Zakonika o trgovačkim društvima 513/1999, članak 1056. — koji bi trebao stupiti na snagu 1. rujna 2018. – dat će registru trgovačkih društava pristup popisu dužnika koji vodi porezna uprava, čime će se ukloniti zahtjev prema kojem podnositelj trebaju dostaviti potvrdu o nepostojanju poreznih dugovanja.
- Geoffrey Elkind, „Minimum Capital Requirements: A Comparative Analysis” (Agencija SAD-a za međunarodni razvoj, Washington, DC, 2007.). Druge relevantne studije uključuju: John Armour, „Legal Capital: An Outdated Concept?” *European Business Organization Law Review* 7, br. 1. (2006.): 5.-27.; Friedrich Kübler, „A Comparative Approach to Capital Maintenance: Germany,” *European Business Law Review* 15, br. 5. (2004.): 1031.-35.; Joelle Simon, „A Comparative Approach to Capital Maintenance: France,” *European Business Law Review* 15, br. 5. (2004.): 1037.-44.; i Peter O. Mülbart i Max Birke, „Legal Capital—Is There a Case against the European Legal Capital Rules?” *European Business Organization Law Review* 3, br. 4. (2002.): 695.-732.
- Svjetska banka, *Doing Business 2012: Doing Business in a More Transparent World* (Washington, DC: Svjetska banka, 2011.).
- Andre Van Stel, David Storey i Roy Thurik, „The Effect of Business Regulations on Nascent and Young Business Entrepreneurship,” *Small Business Economics* 28, br. 2. (2007.): 171.-86.
- Podaci za izvješće *Doing Business*.
- Zakon 365/2000, zb., o informacijskim sustavima javne uprave, donesen 14. rujna 2000.

Ishođenje dozvola za gradnju

GLAVNI NALAZI

- Lakoća ishođenja dozvola za gradnju za jednostavno skladište znatno se razlikuje među gradovima mjeranima u svim četirima zemljama. Najveće su razlike zabilježene u potrebnom vremenu i trošku.
- Ishođenje dozvola za gradnju složenije je u svim četirima zemljama nego u većini ostalih država članica Europske unije. Međutim, u 10 od 25 mjerenih gradova postupak ishođenja dozvola brži je od prosjeka EU-a.
- Među hrvatskim gradovima, Varaždin ima najbrži i najjeftiniji postupak ishođenja dozvola. Naime, ako bi Hrvatsku predstavljao Varaždin, a ne Zagreb, na globalnom rangiranju *Doing Business* u pogledu lakoće ishođenja dozvola za gradnju Hrvatska bi se pomaknula za gotovo 20 mjesta, sa 126. na 107., čime bi prestigla Španjolsku.
- Češka i Slovačka zaostaju za svim ostalim državama članicama EU-a prema indeksu kontrole kvalitete gradnje. Međutim, njihovi mjereni gradovi bili bi među 10 najuspješnijih gospodarstava svijeta prema trošku ishođenja dozvola za gradnju, zajedno s Estonijom i Poljskom.
- Za ishođenje dozvola za gradnju potrebno je oko pet mjeseci u većini mjerenih portugalskih gradova, ali oko devet mjeseci u Bragi i Coimbri. Ta je razlika uglavnom posljedica različite efikasnosti općinskih tijela, ali i složenijih lokalnih propisa za ishođenje dozvola u Bragi i Coimbri.

Građevina je jedan od glavnih pokretača gospodarstva u Europskoj uniji jer čini 9 % ukupnog BDP-a i osigurava 18 milijuna izravnih radnih mjesta.¹ U 2017. građevinski sektor u EU-u u prosjeku se povećao za 3,8 %, što je najveći rast od finansijske krize 2008.² Istodobno, građevinska industrija predvodi regulatorne reforme jer vlade odgovaraju na tehnološki napredak i promijenjene zahtjeve u urbanom planiranju. U posljednjih pet godina 10 od 28 država članica EU-a provelo je reforme svojih regulatornih okvira kako bi potaknule efikasne i održive standarde gradnje te se prilagodile rastućoj potražnji za elektroničkim upravljanjem.³

KAKO ISHOĐENJE DOZVOLA ZA GRADNJU FUNKCIONIRA U OVIM ČETIRIMA DRŽAVAMA ČLANICAMA?

U Češkoj, Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj građevinski propisi uključuju nacionalni okvir, u kojem se navode opća načela prostornog planiranja i sustava kontrole gradnje, te lokalne propise, koji definiraju specifične značajke sustava kontrole gradnje u svakoj općini.⁴ U Češkoj i Slovačkoj ishođenje dozvola za gradnju uključuje dualni proces u kojem investitori moraju dobiti lokacijsku dozvolu i dozvolu

za gradnju.⁵ U Češkoj se potvrde dobivaju od relevantnih javnopravnih tijela za obje dozvole, dok u Slovačkoj za jednostavnije projekte obično nije potrebna druga skupina potvrda.

Građevinske inspekcije obvezne su u svim četirima državama članicama. U Češkoj, Portugalu i Slovačkoj za nadzor gradnje odgovorna su lokalna tijela, dok u Hrvatskoj inspekcije obavlja središnje tijelo (Ministarstvo graditeljstva). Uz to, u Hrvatskoj proces gradnje mora nadzirati vanjski nadzorni inženjer, dok u ostalim trima zemljama to obavlja inženjer građevinskog poduzeća.

ŠTO ISHOĐENJE DOZVOLA ZA GRADNJU MJERI?

Kako bi se izmjerila lakoća ishođenja dozvola za gradnju, *Doing Business* bilježi postupke, vrijeme i trošak koji su malom ili srednjem poduzeću potrebni za dobivanje odobrenja za izgradnju komercijalnog skladišta i njegovo priključenje na vodovod i kanalizaciju. To uključuje sve inspekcije i potvrde potrebne prije, tijekom i nakon izgradnje skladišta. Kako bi se mogli usporediti podaci za različite lokacije, pretpostavlja se da se skladište nalazi u periurbanom području analiziranog poslovnog grada, da nije u posebnoj gospodarskoj ili industrijskoj zoni i da će se koristiti za opće skladištenje neopasnih materijala kao što su knjige. Uz to, *Doing Business* sadrži indeks kontrole kvalitete gradnje koji mjeri kvalitetu građevinskih propisa i kontrola na kojoj se on temelji. Na indeks se odnosi četvrtina bodova u pogledu udaljenosti od graničnog broja bodova za ishođenje dozvola za gradnju (vidjeti sliku).

Ishođenje dozvola za gradnju: mjerenje efikasnosti i kvalitete građevinskih propisa

Među četirima zemljama, ishođenje dozvola za gradnju najjednostavnije je u Portugalu, gdje je potrebno 14 postupaka i 189 dana te trošak od 0,8 % vrijednosti skladišta (tablica 3.1.). Proces je najbrži u Hrvatskoj (za što su u prosjeku potrebna 153 dana), ali je ondje i najskuplji (u prosjeku 9,2 % vrijednosti skladišta). Isohođenje dozvola za gradnju najdulje traje u Češkoj i Slovačkoj, ali je postupak ondje i najjeftiniji, samo 0,2 % vrijednosti skladišta. Češka i Slovačka imaju najviše prostora za poboljšanje prema indeksu

kontrole kvalitete gradnje. Obje su zemlje zabilježile 8 od mogućih 15 bodova, dok je Hrvatska ostvarila 12, a Portugal 11 bodova.

Kakvi su rezultati u odnosu na druge države članice EU-a i svijet?

Za ishođenje dozvola za gradnju u prosjeku su potrebna 22 postupka u Hrvatskoj, 21 u Češkoj i 14 u Portugalu i Slovačkoj. U svih 25 gradova mjerenih u četirima državama članicama proces zahtijeva više postupaka od prosjeka država članica EU-a, odnosno 13 (slika 3.1.). U Portugalu

je relativna složenost procesa uglavnom posljedica višestrukih inspekcija tijekom gradnje, dok su u ostale tri zemlje razlog potvrde koje izvođači moraju dobiti prije nego što podnesu zahtjev za građevinsku dozvolu. Naime, izvođači u Češkoj moraju dobiti najmanje 12 potvrda prije gradnje od različitih tijela, što je najviši broj u svim državama članicama EU-a.

U Češkoj, Portugalu i Slovačkoj ishođenje dozvola za gradnju traje dulje od prosjeka EU-a od 174 dana. Naime, proces

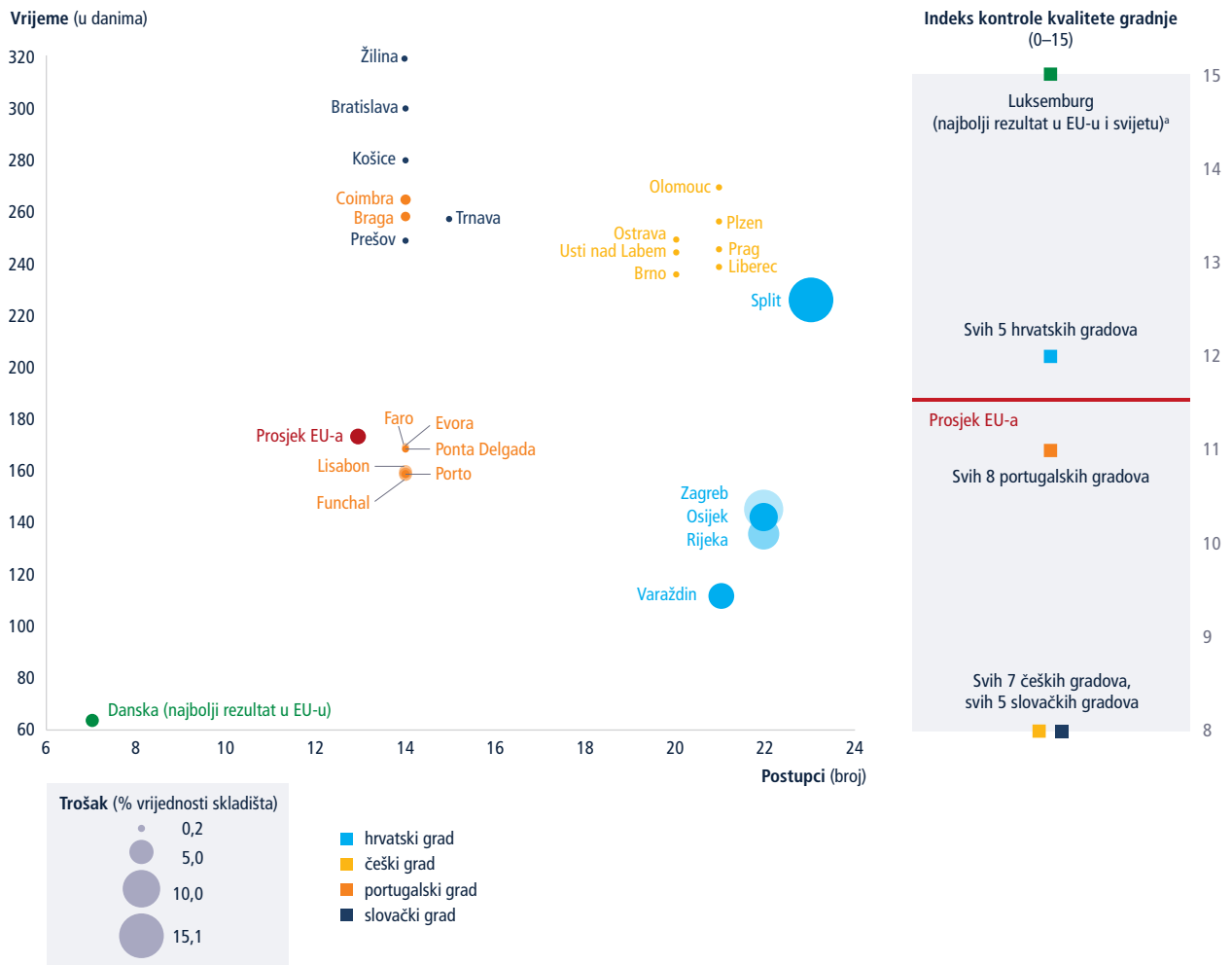
TABLICA 3.1 Isohođenje dozvola za gradnju u Češkoj, Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj - gdje je lakše?

Grad (zemlja)	Rang	Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)	Postupci (broj)	Vrijeme (u danima)	Trošak (% vrijednosti skladišta)	Indeks kontrole kvalitete gradnje (0-15)
Porto (Portugal)	1	74,04	14	159	0,6	11
Ponta Delgada (Portugal)	2	73,59	14	169	0,4	11
Evora (Portugal)	3	73,53	14	169	0,4	11
Faro (Portugal)	4	73,42	14	170	0,4	11
Lisabon (Portugal)	5	73,10	14	160	1,3	11
Funchal (Portugal)	6	72,83	14	159	1,5	11
Braga (Portugal)	7	66,58	14	259	0,8	11
Varaždin (Hrvatska)	8	66,20	21	112	5,3	12
Coimbra (Portugal)	9	65,93	14	265	0,9	11
Prešov (Slovačka)	10	62,91	14	250	0,2	8
Trnava (Slovačka)	11	61,39	15	258	0,2	8
Osijek (Hrvatska)	12	61,10	22	143	6,8	12
Rijeka (Hrvatska)	12	61,10	22	136	7,2	12
Košice (Slovačka)	14	60,74	14	280	0,2	8
Bratislava (Slovačka)	15	59,33	14	300	0,2	8
Brno (Češka)	16	57,90	20	236	0,2	8
Žilina (Slovačka)	16	57,90	14	320	0,2	8
Usti nad Labem (Češka)	18	57,24	20	245	0,3	8
Ostrava (Češka)	19	56,89	20	250	0,2	8
Liberec (Češka)	20	56,67	21	239	0,3	8
Prag (Češka)	21	56,17	21	246	0,2	8
Plzen (Češka)	22	55,38	21	257	0,2	8
Zagreb (Hrvatska)	23	54,77	22	146	11,7	12
Olomouc (Češka)	24	54,45	21	270	0,2	8
Split (Hrvatska)	25	43,67	23	227	15,1	12

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Rangiranje se temelji na prosječnoj udaljenosti od graničnog broja bodova koja se odnosi na postupke, vrijeme i trošak ishođenja dozvola za gradnju te indeks kontrole kvalitete gradnje. Rezultat udaljenosti od graničnog broja bodova normaliziran je na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje). Za više pojedinosti vidjeti poglavlje „O izvješću *Doing Business* i *Doing Business* u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka.“ Podaci za Bratislavu, Lisabon, Prag i Zagreb revidirani su od objave izvješća *Doing Business* 2018. Potpuni skup podataka nalazi se na web-mjestu *Doing Business* na <http://www.doingbusiness.org>.

SLIKA 3.1 U svih 25 mjerenih gradova za ishođenje dozvola za gradnju potrebno je više postupaka od prosjeka EU-a

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Prosječni rezultati za EU temelje se na podacima za 28 država članica EU-a na razini pojedinačnih gospodarstava. Zbog praktičnih razloga na slici su grupirani gradovi sa sličnim vremenima ili troškovima u nekim slučajevima. Vidjeti tablicu 3.1. za preciznije podatke o pokazateljima.

a. Novi Zeland i Ujedinjeni Arapski Emirati također su ostvarili 15 bodova prema indeksu kontrole kvalitete gradnje.

u Slovačkoj traje dulje (u prosjeku 282 dana) nego u bilo kojoj drugoj državi članici EU-a, osim Cipra (507 dana) i gotovo dvostruko dulje nego u Hrvatskoj (u prosjeku 153 dana). Ako proces uključuje velik broj potvrda prije gradnje, kao u slučaju Češke, to često znači česte i dugotrajne revizije projekta i dulji ukupan proces ishođenja dozvola. U Portugalu vrijeme potrebno za ishođenje dozvola za gradnju (u prosjeku 189 dana) premašuje prosjek EU-a uglavnom zbog dugotrajnog procesa potvrđivanja arhitektonskog projekta u općini.

Ishođenje dozvola za gradnju u prosjeku je znatno jeftinije u Češkoj (0,2 % vrijednosti skladišta), Slovačkoj (0,2 %) i Portugalu (0,8 %) od prosjeka EU-a (2,0 %). Međutim, znatno je skuplje u Hrvatskoj (9,2 %), uglavnom zbog visokih troškova angažiranja vanjskih izvođača i plaćanja naknada za razvoj infrastrukture.

Među četirima zemljama, Hrvatska je najuspješnija prema indeksu kontrole kvalitete gradnje kojim se procjenjuje kvaliteta građevinskih propisa i kontrola

u šest glavnih područja (od mogućih 15 bodova): kvaliteta građevinskih propisa (2 boda); kvaliteta kontrole prije (1), tijekom (3) i nakon građenja (3); odgovornost i sustavi osiguranja (2); i profesionalni certifikati (4). Hrvatska je osvojila 12 bodova, čime je premašila prosjek EU-a (11,6), uglavnom zbog opsežnih zahtjeva u pogledu kvalifikacije stručnjaka uključenih u odobravanje planova i nadzor građenja (tablica 3.2.). Portugal je osvojio 11 bodova; u usporedbi s Hrvatskom ima manje zahtjeva u pogledu kvalifikacija stručnjaka uključenih u odobravanje

TABLICA 3.2 Hrvatska ima najpoptežnije mehanizme kontrole kvalitete gradnje među četirima zemljama članicama

		Hrvatska	Češka	Portugal	Slovačka
Indeks kontrole kvalitete gradnje (0-15)		12	8	11	8
Kvaliteta građevinskih propisa (0-2)	Jesu li građevinski propisi lako dostupni?	1	1	1	1
	Jesu li zahtjevi za dobivanje građevinske dozvole jasno navedeni?	1	1	1	1
Kontrola kvalitete prije građenja (0-1)	Je li ovlaštenu arhitekt ili ovlaštenu inženjer član odbora ili tima koji preispituje i odobrava zahtjeve za ishođenje građevinske dozvole?	0	0	1	0
Kontrola kvalitete tijekom građenja (0-3)	Propisuje li zakon inspekcije tijekom građenja?	1	1	1	1
	Provode li se inspekcije tijekom građenja u praksi?	1	1	1	1
Kontrola kvalitete nakon građenja (0-3)	Je li završna inspekcija propisana zakonom?	2	2	2	2
	Provodi li se završna inspekcija u praksi?	1	1	1	1
Odgovornost i sustavi osiguranja (0-2)	Je li bilo koji sudionik u gradnji zakonski odgovoran za skrivene nedostatke nakon početka uporabe građevine?	1	1	1	1
	Je li bilo koji sudionik u gradnji zakonski obvezan sklopiti policu osiguranja od odgovornosti za skrivene nedostatke ili desetogodišnju policu osiguranja radi pokrivanja mogućih strukturnih nedostataka ili problema s građevinom nakon početka njezine uporabe?	0	0	0	0
Profesionalni certifikati (0-4)	Postoje li zahtjevi u pogledu kvalifikacija stručnjaka odgovornog za provjeru usklađenosti arhitektonskih planova ili nacrtu s građevinskim propisima?	2	0	1	0
	Postoje li zahtjevi u pogledu kvalifikacija stručnjaka koji obavlja tehničke preglede tijekom građenja?	2	0	1	0

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Maksimalni dobiveni bodovi.

planova i nadzor građenja. Češka i Slovačka dobile su 8 bodova. Njihov niži rezultat posljedica je nedostatka obveznog visokog obrazovanja za stručnjake koji odobravaju planove i nadziru gradnju, iako obje zemlje zahtijevaju minimalni broj godina iskustva i kvalifikacijski ispit. Unutar ove četiri zemlje ne postoje subnacionalne razlike u ocjenjivanju jer su sva procijenjena područja obuhvaćena nacionalnim propisima.

Sve četiri zemlje građevinske propise objavljuju na internetu i jasno navode zahtjeve za građevinsku dozvolu. Međutim, samo su u Portugalu u lokalnim tijelima zaposleni arhitekti i inženjeri koji provjeravaju usklađenost planova gradnje s građevinskim propisima. U svim četirima zemljama nadzorni inženjer prema zakonu je odgovoran za nadzor građenja, a može biti zaposlenik izvođača (kao u Češkoj, Portugalu i Slovačkoj) ili vanjski inženjer (Hrvatska). Uz to, u Hrvatskoj i Portugalu tijela za kontrolu građenja provode nasumične inspekcije tijekom cijelog procesa građenja.

U svim četirima zemljama zakonom se zahtijevaju završne inspekcije nakon građenja. U Hrvatskoj je arhitekt ili inženjer nadležan za projektiranje planova, a građevinsko poduzeće zakonski je odgovorno za strukturne nedostatke otkrivene u građevini nakon početka uporabe. Uz to, Češka, Portugal i Slovačka smatraju odgovornim i nadzornika građenja. Međutim, nijedna od četiriju zemalja od zakonski odgovornih osoba ne zahtijeva da sklope osiguranje radi pokrivanja mogućih strukturnih nedostataka otkrivenih nakon početka uporabe građevine.

Najveća razlika u rezultatima indeksa među četirima zemljama rezultat je zahtjeva u pogledu kvalifikacija stručnjaka koji su odgovorni za odobrenje dozvola i nadzor građenja. U Hrvatskoj ti stručnjaci moraju imati minimalni broj godina iskustva, sveučilišnu diplomu, biti članovi strukovnog udruženja i položiti certifikacijski ispit. U Portugalu samo moraju imati sveučilišnu diplomu i biti članovi strukovnog udruženja. U Češkoj i Slovačkoj sveučilišna diploma nije

obvezan uvjet; umjesto toga, zahtijeva se samo certifikacijski ispit i minimalni broj godina iskustva.

Kako se taj proces razlikuje unutar Hrvatske?

Među pet hrvatskih gradova ishođenje dozvola najbrže je i najlakše u Varaždinu, a najteže u Splitu zbog više potvrda potrebnih prije građenja, sporijeg vremena obrade i skupljih komunalnih doprinosa. Poduzetnici koji ishode dozvole za gradnju mogu očekivati 21 postupak u Varaždinu, ali 23 u Splitu. U Splitu i Zagrebu moraju dobiti potvrdu odjela za prikupljanje otpada, koja se ne zahtijeva u ostala tri hrvatska grada.

Ta se potvrda obično zahtijeva samo kad se kontejneri za otpad nalaze na javnom zemljištu, što je obično slučaj u Splitu i Zagrebu. U svim gradovima osim Varaždina i Zagreba inspektorat rada obavlja nasumične inspekcije sigurnosti na radu. U Varaždinu i Zagrebu ta vrsta inspekcije, iako je moguća, nije uobičajena za jednostavne građevinske projekte.

Varaždin ima najbrži proces ishođenja dozvola za gradnju od pet hrvatskih gradova. Taj proces traje samo 112 dana zahvaljujući efikasnoj koordinaciji općine i javnopravnih tijela koja daju potrebne potvrde. Dobivanje građevinske dozvole traje samo 15 dana u Varaždinu, ali oko mjesec dana u Osijeku, Rijeci i Zagrebu te čak tri mjeseca u Splitu. Split je jedno od građevinski najdinamičnijih područja u Hrvatskoj, s brojnim složenim građevinskim projektima. To je dovelo do pritiska za zaposlenike odjela za graditeljstvo i prouzročilo zaostatke u obradi zahtjeva za izdavanje građevinskih dozvola. To je i jedan od glavnih razloga zbog kojih proces izdavanja dozvola za gradnju traje dulje u Splitu nego u ostalim četirima gradovima. Međutim, poduzetnici u Splitu, kao čimbenike koji pogoršavaju zaostatke u procesu odobrenja, istaknuli su i administrativnu neučinkovitost općine te sporu obradu potvrde iz područja zaštite od požara koja je potrebna za izdavanje građevinske dozvole.

U Hrvatskoj se razlikuje i vrijeme potrebno za dobivanje priključka na vodovod i kanalizaciju. Zbog razlika u operativnim kapacitetima lokalnih komunalnih društava za to je potrebno od 10 dana u Varaždinu do 30 dana u Splitu. Slične razlike vidljive su u vremenu potrebnom za dobivanje tehničkih uvjeta i potvrda od nacionalnih tijela, što djelomično proizlazi iz razlika u broju osoblja i radnom opterećenju njihovih lokalnih podružnica. Dobivanje potvrde od nacionalne energetske tvrtke (HEP) u Varaždinu traje 8, a u Osijeku do 25 dana. Vrijeme potrebno za potvrdu Ministarstva unutarnjih poslova (iz područja zaštite od požara) iznosi od 7 dana u Osijeku do 25 dana u Zagrebu.

Trošak ishođenja dozvola za gradnju znatno se razlikuje među hrvatskim gradovima i iznosi od 5,3 % vrijednosti skladišta u Varaždinu do 15,1 % u Splitu. Ta razlika proizlazi iz dvaju čimbenika: komunalne naknade i vodnog doprinosa koji se plaća Hrvatskim vodama, društva u državnom vlasništvu. Ta dva troškovna čimbenika u prosjeku čine oko 70 % ukupnog troška

ishođenja dozvola za gradnju u Hrvatskoj (slika 3.2.). Komunalnu naknadu samostalno određuje svaka općina i ona se koristi za razvoj javne infrastrukture u području u kojem će se nalaziti nova građevina. Naknada iznosi od najmanje 58.520 HRK (7.867 EUR) u Varaždinu do pet puta više u Zagrebu, odnosno 292.613 HRK (39.339 EUR), te osam puta više u Splitu, odnosno 458.621 HRK (61.657 EUR), iz čega su vidljivi različiti ciljevi za razvoj i održavanje infrastrukture u pet hrvatskih gradova. Varaždin je 2016. prepolovio komunalnu naknadu za industrijske građevine kako bi potaknuo nova ulaganja.⁶ Doprinos Hrvatskim vodama određuje se na nacionalnoj razini i koristi za održavanje i razvoj vodovoda i kanalizacije.⁷ Ta je naknada jednaka u četirima regionalnim gradovima i iznosi 39.210 HRK (5.271 EUR), ali je znatno viša u Zagrebu i iznosi 65.272 (8.775 EUR).

Kako se taj proces razlikuje unutar Češke?

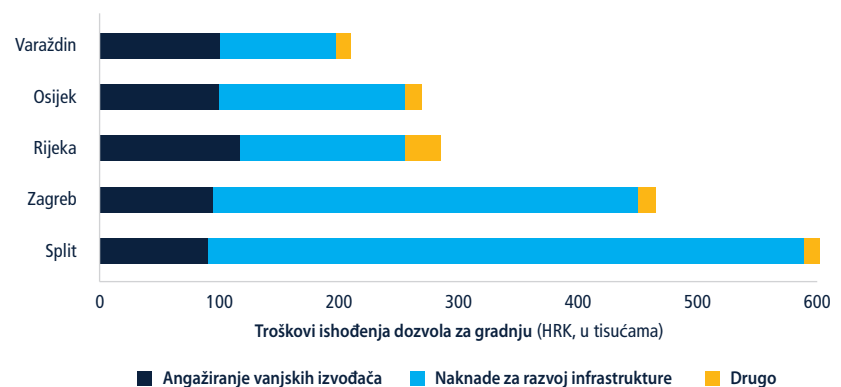
Poduzetnik koji želi ishoditi dozvole za gradnju u Češkoj može očekivati 20 postupaka u Brnu, Ostravi ili Ustiju nad Labem, ali 21 postupak u Liberecu, Olomoucu, Plzenu ili Pragu. Dodatni postupak u posljednja četiri grada neformalni je sastanak koji investitori obično zatraže s općinskim odjelom za zaštitu okoliša kako bi pojasnili moguće zahtjeve u pogledu procjene utjecaja na okoliš.

Među sedam čeških gradova ishođenje dozvola za gradnju najjednostavnije je i najkraće u Brnu, gdje je za dovršetak 20 postupaka potrebno 236 dana. Veća brzina uglavnom je rezultat bržeg vremena obrade za dobivanje lokacijske dozvole, izdavanje potrebnih odobrenja prije građenja i dobivanje komunalnih priključaka. U Brnu se lokacijska dozvola izdaje za 55 dana, u usporedbi s prosječnih 60 dana u drugim češkim gradovima, te je za izdavanje svih potrebnih odobrenja prije građenja potrebno oko 159 dana, što je oko 10 dana kraće nego u drugim gradovima. Općenito je u svim češkim gradovima najviše vremena potrebno za dobivanje odobrenja prije građenja (slika 3.3.).

Jedan od razloga bržeg procesa davanja odobrenja u Brnu efikasnija je komunikacija općine s investitorima i drugim dionicima. Konačno, za priključenje na vodovod i kanalizaciju potrebno je samo 18 dana u Brnu, ali prosječno 30 dana u drugim gradovima. Komunalnom društvu u Brnu potrebno je manje vremena za utvrđivanje mogućih točaka priključaka jer ima ažuriranije karte infrastrukture od drugih gradova.

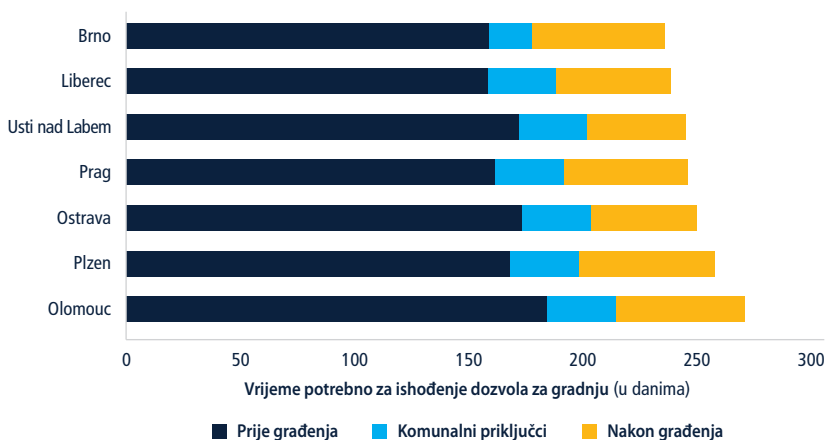
Za ishođenje dozvola za gradnju najviše je vremena potrebno u Olomoucu, gotovo pet tjedana više nego u Brnu. Ukupno je 270 dana potrebno za izvršenje 21 postupka. Proces uspoređuju kašnjenja

SLIKA 3.2 Naknada za razvoj infrastrukture u prosjeku čini gotovo 70 % troška ishođenja dozvola za gradnju u Hrvatskoj

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

SLIKA 3.3 Za dobivanje odobrenja potrebnih prije građenja u Češkoj je potrebno oko šest mjeseci

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

pri dobivanju potvrda odjela za zaštitu od požara, za što je u Olomoucu potrebno 45 dana, ali najviše 30 dana u drugim gradovima. Dulje čekanje u Olomoucu djelomično je posljedica manjka tehničkog osoblja u njegovu odjelu za zaštitu od požara.

Nakon dovršetka gradnje izvođači moraju dobiti uporabnu dozvolu i evidencijski broj (referentni broj koji se novoj građevini dodjeljuje za službenu evidenciju); oboje je potrebno za upis u katastar. U svih sedam gradova uporabna dozvola izdaje se u roku od dva tjedna od završne inspekcije, a u Pragu i četiri druga grada potreban je još jedan tjedan za dobivanje evidencijskog broja. Međutim, u Ostravi i Plzenu za dobivanje evidencijskog broja potrebno je oko dva tjedna, uglavnom zbog neefikasne komunikacije među različitim općinskim odjelima.

Ishođenje dozvola za gradnju relativno je jeftino u svim češkim gradovima, uz prosječan trošak oko 0,25 % vrijednosti skladišta. Mala razlika u troškovima uglavnom proizlazi iz naknada za komunalne priključke. Priključak na vodovodnu i kanalizacijsku mrežu košta oko 4.000 CZK (158 EUR) u Brnu, ali oko 7.000 CZK (276 EUR) u Ustíju nad Labem. Inženjeri koji izvode komunalni priključak obično naplaćuju od šest do osam radnih sati u

svim gradovima te osiguravaju i vodomjere te drugu opremu. Razlike u troškovima rada i opreme među gradovima dovode do razlika u ukupnom trošku priključka.

Kako se taj proces razlikuje unutar Portugala?

Za ishođenje dozvola za gradnju potrebno je 14 postupaka u svih osam mjerenih gradova u Portugalu. Proces je najbrži u Funchalu i Portu, gdje je potrebno samo 159 dana, a najsporiji u Coimbri (265 dana) i Bragi (259 dana). Najveće razlike nastaju u vremenu potrebnom za dobivanje potvrda na građevinski projekt i građevinske dozvole od općinskih tijela. Ta dva postupka najkraće traju u Portu (100 dana), nakon kojeg slijede Evora i Lisabon (105 dana). U Faru, Funchalu i Ponti Delgadi oni traju oko četiri mjeseca, a u Bragi i Coimbri do pola godine.

Općenito je među osam portugalskih gradova ishođenje dozvola za gradnju najlakše u Portu, a najteže u Coimbri. Porto ima najtransparentnije i najjednostavnije propise među njima te su karte zona i smjernice za izvršenje procesa dostupne elektroničkim putem. Još važnije, Porto je jedini od osam gradova u kojem poduzetnici zahtjev za izdavanje građevinske dozvole mogu podnijeti preko elektroničke platforme. Na taj način općina može istovremeno preispitati planove gradnje i

obraditi zahtjev za ishođenje građevinske dozvole, čime se poduzetnicima znatno štedi vrijeme.

S druge strane, poduzetnici se teško snalaze među lokalnim propisima o ishođenju dozvola (urbanizacijskim planovima) u Bragi i Coimbri, što često dovodi do pogrešaka u projektnoj dokumentaciji te, stoga, i do znatnih kašnjenja u ishođenju dozvola. U Coimbri se izvođači suočavaju s dodatnim nesigurnostima zbog složenih formula za izračun naknada za građevinske dozvole.

Odluke o odobrenju građevinskih projekata u svim portugalskim gradovima donose političari, odnosno vijećnici za urbanizam ili čak gradonačelnik. Stoga proces često zastaje zbog političkih razloga te gradsko vijeće ne može odobriti građevinske projekte.⁸ Nadalje, projekti s velikim socijalnim ili gospodarskim učinkom mogu imati prednost, što može negativno utjecati na manje građevinske projekte. Te okolnosti postoje u svim gradovima mjerenima u Portugalu, ali više utječu na poduzetnike u Bragi i Coimbri.

Druge razlike u vremenu među osam portugalskih gradova odnose se na postupke priključivanja na komunalnu infrastrukturu i registracije građevine. Za priključak za vodu i kanalizaciju potrebno je oko mjesec dana u Bragi, Coimbri, Lisabonu i Portu, ali samo dva tjedna u ostala četiri grada. Do razlike dolazi zbog različite raspoloživosti inspeksijskih inženjera u lokalnim društvima za vodu i kanalizaciju te složenosti priključnih radova, što ovisi o veličini grada. U prosjeku je za priključak u velikim gradovima potrebno gotovo dvostruko više vremena nego u manjima.

Ishođenje dozvola za gradnju najskuplje je u Funchalu (1,5 % vrijednosti skladišta), a najjeftinije u Ponti Delgadi (0,4 %). Glavni su pokretači razlika u troškovima naknada za građevinsku dozvolu i trošak priključka na komunalnu infrastrukturu. Naknadu za građevinsku dozvolu određuje svaki grad te ona iznosi od 105 EUR u Coimbri do 11.368 EUR u Funchalu. U

drugim gradovima ta naknada prosječno iznosi oko 2.000 EUR. Coimbra je 2017. svoju naknadu za građevinsku dozvolu smanjila s 1.000 EUR na 105 EUR.⁹ Cilj je bio potaknuti građevinske aktivnosti u tom gradu, koje su se od 2007. smanjile za oko 80 %.¹⁰

Trošak priključka za vodu i kanalizaciju također se znatno razlikuje te iznosi od prosječno oko 1.500 EUR u šest gradova do oko 8.000 EUR u Coimabri i Lisabonu (slika 3.4.). Ta razlika proizlazi iz različite razine dostupnosti infrastrukture. U Bragi, Coimabri i Lisabonu nedostaci u infrastrukturnoj mreži dovode do viših troškova povezanih s proširenjem vodovodne i kanalizacijske mreže. U drugim je gradovima javna infrastruktura dostupna u većini slučajeva tako da poduzetnici ne moraju pokrivati trošak radova na proširenju. Porto ima politiku „100-postotnog pokriva infrastrukture“: općina pokriva trošak proširenja mreže u područjima u kojima ne postoji javna infrastruktura kako bi smanjila teret poduzetnika.

Kako se taj proces razlikuje unutar Slovačke?

Među slovačkim gradovima proces ishođenja dozvola najbrži je i najlakši u Prešovu, gdje se može dovršiti u 250

dana. U Žilini, koja je slične veličine kao Prešov, za dovršetak procesa potrebno je 70 dana više, uglavnom zbog kašnjenja u dobivanju lokacijske i građevinske dozvole.¹¹ Dok je u Prešovu za te dvije dozvole potrebno samo 120 dana, u Žilini je potrebno 165, djelomično zbog manjka adekvatno osposobljenog osoblja u tijelima koja izdaju dozvole. Za dobivanje lokacijske i građevinske dozvole u svih je pet mjerenih gradova potrebno najviše vremena, što čini oko 60 % ukupnog vremena potrebnog za ishođenje dozvola za gradnju (slika 3.5.).

Za ishođenje dozvola za gradnju u Trnavi je potrebno 15 postupaka, u ostala četiri mjerena slovačka grada 14. Trnava je jedini grad u kojem se investitori s lokalnim uredom za graditeljstvo savjetuju o planiranom projektu prije podnošenja zahtjeva. U praksi taj dodatni korak ne povećava vrijeme potrebno za ishođenje dozvola za gradnju te se obično smatra mjerom predostrožnosti kako bi se izbjeglo još dulje vrijeme obrade.

Velika je razlika u vremenu potrebnom za priključenje na vodovod i kanalizaciju te za upis novoizgrađenog skladišta u lokalnom katastarskom uredu. Za dobivanje novog komunalnog priključka potrebno

je oko tjedan dana u Bratislavi, Prešovu i Trnavi, ali gotovo dva tjedna u Košicama i mjesec dana u Žilini. Komunalnom društvu u Žilini potrebna su oko tri tjedna za pripremu ugovora o pružanju usluga, dok je društvima u drugim gradovima potreban samo tjedan ili dva.

Upis građevine najkraće traje u Trnavi, oko 50 dana. Katastarski ured u Trnavi ima iskusne stručnjake i efikasne prakse upravljanja predmetima, uz niske razine zaostataka, čime se djelomično objašnjava brži proces upisa. Za dovršetak tog zadnjeg koraka u Košicama je potrebno nešto više vremena, oko 55 dana, dok je u ostalim gradovima potrebno 60 dana.

Iako je trošak priključka za vodu i kanalizaciju relativno nizak, i on se razlikuje među gradovima te iznosi od 115 EUR u Trnavi i oko 300 EUR u Bratislavi i Žilini do 500 EUR u Košicama i Prešovu. Ta je razlika posljedica različitih cijena koje samostalno određuje svako komunalno društvo te različitih cijena satnica za posao potreban za obavljanje tehničkog pregleda novog priključka.

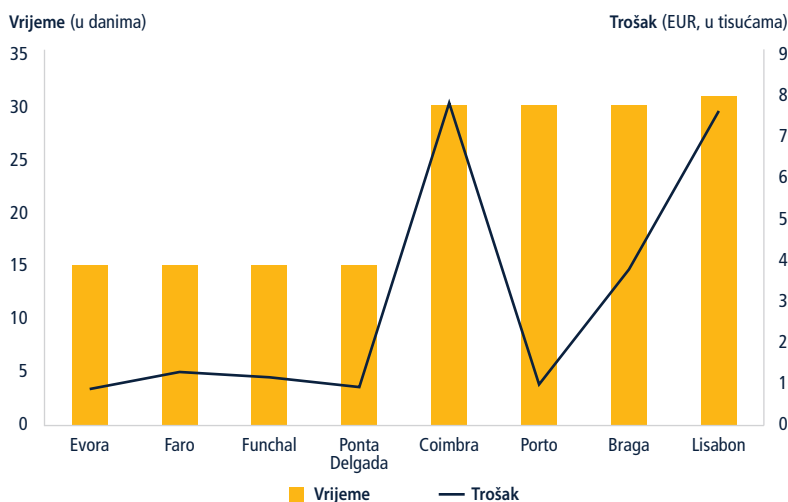
ŠTO SE MOŽE POBOLJŠATI?

U pregledu procesa ishođenja dozvola za gradnju u Češkoj, Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj u ovom poglavlju upućuje se na nekoliko područja koja se mogu poboljšati. Neke se preporuke primjenjuju na nekoliko zemalja ili na sve četiri, dok druge samo na jednu.

Uvesti ili poboljšati elektroničke sustave izdavanja dozvola ČEŠKA, HRVATSKA, PORTUGAL, SLOVAČKA

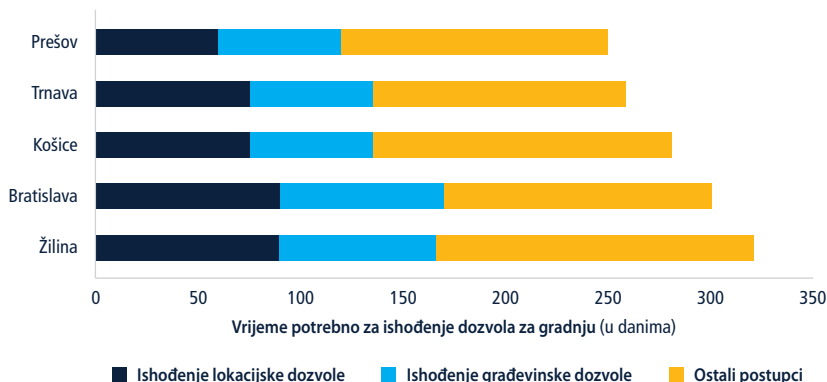
Kako bi povećale efikasnost u izdavanju dozvola za gradnju, ove četiri zemlje mogle bi prijeći na potpuno elektronički proces. Elektronički sustavi izdavanja dozvola sve su češći u Europi te je Europska komisija elektroničko podnošenje zahtjeva za građevinsku dozvolu odredila kao jednu od 20 najvažnijih usluga e-vlade.¹² Na primjer, podnositelji zahtjeva za građevinsku

SLIKA 3.4 Među portugalskim gradovima dobivanje priključka za vodu i kanalizaciju najskuplje je i vremenski najdulje u Lisabonu i Coimabri

Izvor: podaci za izvješće Doing Business.

SLIKA 3.5 Za dobivanje lokacijske i građevinske dozvole u Slovačkoj je potrebno oko 60 % ukupnog vremena potrebnog za ishođenje dozvola za gradnju

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

dozvolu u Mađarskoj svoje zahtjeve moraju podnijeti preko elektroničkog sustava za podnošenje zahtjeva za građevinsku dozvolu (ÉTDR), zajedno sa svim tehničkim i arhitektonskim planovima. Odjel za graditeljstvo zatim od drugih tijela traži da preko tog sustava preispitaju i odobre planove.¹³

U Portugalu, Porto ima potpuno funkcionalan i često korišten sustav za elektroničko podnošenje zahtjeva koji ima alate za praćenje predmeta i izradu izvješća o njegovu statusu. Kao rezultat toga, među portugalskim gradovima Porto ima najbrže vrijeme obrade zahtjeva za odobrenje projektne dokumentacije i izdavanje građevinskih dozvola, iako ima znatno veće radno opterećenje od drugih gradova.¹⁴ Faro, u suradnji sa šest drugih općina u središnjem dijelu pokrajine Algarve, radi na razvoju sveobuhvatne *online* platforme koja bi trebala biti puštena u rad 2019. Drugi gradovi u Portugalu i ostale države članice mogli bi slijediti taj primjer. S obzirom na moguće iznimno velike troškove razvoja i uvođenja elektroničke platforme, okupljanje resursa i podjela troškova čine se razumnima.

Hrvatska je već uspostavila elektronički sustav izdavanja dozvola (e-dozvola). Međutim, općine ga nisu u potpunosti usvojile niti ga stranke u praksi često koriste. Dionici iz javnog i privatnog

sektora naveli su tehničke probleme, ali smatraju da se puni potencijal sustava možda ne koristi zbog nedostatne obuke osoblja lokalnih općinskih tijela. Stoga bi programe praktične obuke trebalo provoditi usporedno s ulaganjem napora u poboljšanje tehničkih kapaciteta sustava. Uz to, radionice za javni i privatni sektor mogle bi pomoći pri ocjeni funkcionalnosti elektroničkog sustava te objašnjavanju njegovih prednosti i kapaciteta širem broju korisnika.

Pojasniti i bolje komunicirati smjernice i zahtjeve za ishođenje dozvola za gradnju ČEŠKA, HRVATSKA, PORTUGAL, SLOVAČKA

Poduzetnici u svim četirima državama članicama navode složenost propisa kao glavnu prepreku za ishođenje dozvola za gradnju. Tipičan građevinski projekt mora biti usklađen s nacionalnim zakonima, lokalnim propisima i tehničkim standardima različitih javnopravnih agencija, što je težak zadatak za izvođače, posebno za mala poduzeća. Kako bi pojednostavnila taj zadatak i spriječila kašnjenja zbog nepotpunih zahtjeva ili pogrešaka u projektnoj dokumentaciji, gospodarstva diljem svijeta uvode priručnike s objašnjenjima procesa korak po korak kako bi poduzetnici mogli shvatiti složene propise. Na primjer, u New Yorku gradska uprava uvela je jednostavan *online* alat u

obliku upitnika koji investitoru postavlja ciljane pitanja o predloženoj gradnji te ispisuje točan hodogram postupaka i zahtjeva za usklađenost s propisima.¹⁵ Upućenom investitoru potrebno je samo nekoliko minuta za popunjavanje upitnika te time štedi sate i trud koji bi mu inače trebali za izvršenja procesa.

U Portugalu se Porto dosjetio drukčijeg rješenja – detaljnog *online* priručnika o procesu ishođenja dozvola, koji sadrži hodograme s različitim mogućim scenarijima.¹⁶ Faro je, pak, jedini od osam mjerenih portugalskih gradova koji ima besplatan *online* simulator koji investitorima pomaže razumjeti naknade za građevinsku dozvolu.¹⁷ Coimbra je još jedan grad kojem bi takav simulator mogao koristiti s obzirom na navodno složen izračun njezinih naknada za građevinsku dozvolu.

Uvesti obvezno osiguranje za pokriće strukturnih nedostataka ČEŠKA, HRVATSKA, PORTUGAL, SLOVAČKA

U svim četirima zemljama izvođači i arhitekti uključeni u izgradnju građevine prema zakonu su odgovorni za strukturne nedostatke ili probleme s građevinom, no sklapanje police osiguranja radi pokrića mogućih strukturnih nedostataka nakon početka njezine uporabe nije obvezno. Osiguranje radi pokrića troškova koji proizlaze iz strukturnih nedostataka koristi klijentima i izvođačima te potiče građevinske aktivnosti, posebno u slučaju malih i srednjih građevinskih poduzeća.¹⁸

Sve četiri države članice mogle bi slijediti primjer Danske ili Francuske, koje su rano usvojile obvezu sklapanja osiguranja. U objema zemljama zahtijeva se desetogodišnje osiguranje. Danska to osiguranje zahtijeva za izgradnju novih trajnih stambenih jedinica. Općina provjerava valjanost osiguranja prije izdavanja građevinske dozvole te nakon dovršetka izgradnje, prilikom izdavanja uporabne dozvole. Francuska isti zahtjev primjenjuje na sve nove građevine, neovisno o njihovoj svrsi.¹⁹ Zahtijevaju se dvije

razine pokrivača za strukturne nedostatke, odnosno osiguranje koje sklapaju vlasnici građevine (*dommage ouvrage*) i desetogodišnje osiguranje koje sklapaju izvođači.

Pojednostavniti postupke registracije građevina poboljšanjem komunikacijskih kanala među tijelima javne vlasti

ČEŠKA, PORTUGAL, SLOVAČKA

Hrvatska je jedina od četiri države članice u kojoj se registracija nekretnine ne zahtijeva kao zaseban korak u procesu ishođenja dozvola za gradnju jer općina automatski izvršava upis nakon izdavanja uporabne dozvole. Elektronički informacijski sustav zemljišnih knjiga i katastra (ZIS) geodetskim inženjerima omogućuje da ažurirane katastarske informacije dostave elektronički, zahvaljujući čemu investitor ne mora prolaziti proces registracije. S druge strane, upis nove građevine u prosjeku u Slovačkoj traje 57 dana, a u Češkoj 27. U Portugalu isti proces traje samo oko tjedan dana, ali investitori zatim moraju građevinu registrirati i u poreznoj upravi.

Češka, Portugal i Slovačka mogli bi slijediti primjer Hrvatske i pojednostavniti postupak registracije poboljšanjem koordinacije između općine i registra nekretnina ili katastra te, u Portugalu, i porezne uprave. Uvođenjem boljih protokola za koordinaciju među tim tijelima i poticanjem elektroničke razmjene dokumenata mogla bi se povećati efikasnost postupaka nakon građenja te poduzetnicima uštedjeti do 40 dana u Češkoj i Slovačkoj i gotovo 10 dana u Portugalu.

U Češkoj i Portugalu potrebna infrastruktura već postoji. Češka ima *online* registar zemljišta, adresa i građevina (RUIAN) u kojem ured za graditeljstvo može unijeti informacije o novoj građevini nakon izdavanja uporabne dozvole. Nakon ažuriranja sustava službenik katastarskog ureda može registrirati novu građevinu. Taj bi se sustav mogao dodatno poboljšati ukidanjem potrebe za dostavljanjem zahtjeva za registraciju od strane investitora, za

što je potrebno određene vrijeme za evidentiranje i obradu.

Slično tome, u Portugalu porezna uprava ima pristup *online* sustavu (*Sistema de Plantas de Arquitetura* ili SPA) preko kojeg može izravno od gradskog vijeća zatražiti odobrene arhitektonske planove, zbog čega investitor ne bi morao građevinu registrirati u poreznoj upravi. Međutim, općine još uglavnom ne koriste tu platformu zbog izostanka koordinacije između tijela koja izdaju dozvole i porezne uprave te kašnjenja u obradi potrebnih obrazaca. Zbog toga je poduzetnicima praktičnije dokumente dostaviti osobno. Portugalski gradovi mogli bi potaknuti veću uporabu *online* platforme izradom boljih okvira za koordinaciju među agencijama i postupnim ukidanjem papirnatih komunikacije. Također bi moglo biti potrebno cijeli proces preispitati sa svim dionicima, kako bi se dobio bolji uvid u funkcionalnost *online* platforme i otkrila područja koja je potrebno poboljšati.

Objediniti potvrde potrebne prije početka gradnje HRVATSKA, ČEŠKA, SLOVAČKA

Prije podnošenja zahtjeva za građevinsku dozvolu poduzetnici u Hrvatskoj, Češkoj i Slovačkoj moraju dobiti od 5 do 12 potvrda i odobrenja projektne dokumentacije. Te potvrde prije početka gradnje potrebne su kako bi se osiguralo da je glavni projekt u skladu s pravilima o namjeni zemljišta, zaštiti okoliša, zaštiti od požara i zdravstvenim standardima te s drugim sličnim zahtjevima. Uz to, poduzetnici moraju od svakog pružatelja komunalnih usluga dobiti detaljnu potvrdu raspoloživosti kapaciteta potrebnog za predloženu građevinu. Svi javnopravni subjekti uključeni u proces izdavanja potvrda mogu zatražiti izmjene glavnog projekta, a te izmjene mogu dovesti do promjena u drugim dijelovima projekta i, stoga, do dodatnih potrebnih provjera različitih agencija. I poduzetnici i javnopravna tijela naveli su ta pitanja kao jedna od glavnih prepreka u procesu ishođenja dozvola za gradnju, kao i glavni razlog dugotrajnih procesa odobrenja, posebno u Češkoj i Slovačkoj.

Te tri zemlje trebale bi razmotriti uvođenje jedinstvene kontaktne točke u jednom od tijela javne vlasti koje bi preuzelo odgovornost za koordinaciju procesa odobrenja projekta od strane svih relevantnih subjekata i praćenje rokova za izdavanje potvrda. Gospodarstva širom svijeta usvajaju takvo načelo „jedinstvene točke“ kako bi riješila slične probleme. Na primjer, nedavnom reformom u Srbiji objedinjeno je izdavanje tehničkih uvjeta za komunalne usluge, promet i javnu sigurnost u jedinstveni dokument pod nazivom „lokacijski uvjeti“.²⁰ Time je smanjen broj potvrda pojedinih agencija i ukupno vrijeme potrebno za ishođenje dozvola za gradnju.²¹

Kao početni korak prema uvođenju mehanizma izdavanja potvrda preko jedinstvene kontaktne točke, općine u Češkoj i Slovačkoj mogle bi povećati učinkovitost postojeće prakse prethodnih savjetovanja. Ta se savjetovanja održavaju u neformalnom okruženju i više služe kao alat za upravljanje odnosom s kupcima, nego kao informativni vodič kroz proces ishođenja dozvola. Povećanjem razine tehničke stručnosti ključnih tijela za izdavanje dozvola ta bi prethodna savjetovanja mogla biti učinkovitija te bi se poduzetnicima mogli uštedjeti vrijeme i uloženi napor.

Češka, zemlja u kojoj je potrebno više potvrda prije građenja nego u bilo kojoj drugoj državi članici EU-a, uvela je internetsku platformu pod nazivom „UtilityReport“ kako bi investitorima omogućila da elektroničkim putem zatraže informacije od komunalnih društava i drugih vlasnika infrastrukture. Međutim, korištenje te usluge nije rašireno jer ne pokriva cijelu zemlju i jer u tome ne sudjeluju svi pružatelji komunalnih usluga. Češka bi mogla poboljšati svoju bazu podataka potrebnih prije građenja povezivanjem platforme „UtilityReport“ s *online* registrom zemljišta, adresa i građevina (RUIAN) te dodavanjem sveobuhvatnih informacija o infrastrukturi i karata zona u suradnji s pružateljima komunalnih usluga i općinskim uredima za graditeljstvo.

Primjer je danska općina Kopenhagen. Njegove *online* karte zona pokrivaju cijeli grad i pružaju više razina informacija, uključujući master plan grada, detaljne lokacijske planove i informacije o pokrivenosti različitih infrastrukturnih mreža.²²

U suradnji s privatnim sektorom poboljšati kvalitetu poznavanja propisa

ČEŠKA, SLOVAČKA

Ishođenje dozvola za gradnju složen je proces koji uključuje brojne dionike. Za upravljanje tim procesom potrebne su agencije za izdavanje dozvola koje imaju dovoljno tehnički kvalificiranog osoblja, sa znanjem o stručnom upravljanju predmetima i tehnologiji. Izvođači u Češkoj i Slovačkoj naveli su da su neki od razloga za kašnjenja u ishođenju dozvola za gradnju nedostatak obuka i nedovoljan broj osoblja ureda za izdavanje dozvola.

Također bi mogli biti postavljeni i stroži zahtjevi u pogledu kvalifikacije stručnjaka uključenih u izdavanje dozvola za gradnju i kontrolu. U Češkoj i Slovačkoj stručnjaci koji odobravaju planove gradnje i nadziru građenje moraju imati samo tri godine iskustva i položiti kvalifikacijski ispit. S druge strane, u Hrvatskoj i Portugalu ti stručnjaci moraju biti diplomirani arhitekti ili inženjeri. Uvođenjem zahtjeva za visoko obrazovanje automatski bi se povećala tehnička stručnost agencija za izdavanje dozvola. U više od 80 % gospodarstava u svijetu stručnjaci koji preispituju planove gradnje moraju biti diplomirani arhitekti ili inženjeri.²³

U srednjoročnom razdoblju problem nedostatnog broja osoblja mogao bi se riješiti davanjem ovlaštenim stručnjacima iz privatnog sektora veće uloge u procesu izdavanja dozvola. Iako bi za to mogla biti potrebna zakonodavna mjera, korist od visokospecijalizirane radne snage koja je fleksibilna na promjene u potražnji mogla bi biti znatna, posebno s obzirom na to da je zbog vremenskih uvjeta u objema zemljama graditeljstvo izrazito sezonska aktivnost. Australija, Singapur i Ujedinjena Kraljevina neke su od zemalja

koje su usvojile sustav vanjskih izvođača kako bi proširile regulatornu pokrivenost i stručnost.²⁴ Općenito, istraživanja pokazuju da je ishođenje dozvola za gradnju efikasnije u gospodarstvima koja se oslanjaju na neki oblik sudjelovanja privatnog sektora u procesima izdavanja dozvola i kontrole.²⁵ Međutim, taj sustav mora imati odgovarajuće zaštitne mjere, kao što su stroži zahtjevi u pogledu kvalifikacija stručnjaka koji odobravaju planove gradnje.

Razmotriti načine smanjenja opterećenja poduzetnika za razvoj infrastrukture

HRVATSKA

U Hrvatskoj naknade za poboljšanje infrastrukture (komunalni doprinosi i plaćanje Hrvatskim vodama) u prosjeku iznose oko 250.000 HRK (33.600 EUR), što čini oko 70 % troška ishođenja dozvola za gradnju. Ti su doprinosi pomoć općinama u provedbi nužnih ulaganja u javnu infrastrukturu (ceste, javne prostore, komunalnu mrežu) kako bi se prilagodile mogućem rastu potražnje zbog nove građevine. Međutim, prevelike naknade za razvoj infrastrukture obično smanjuju ulaganja u komercijalne nekretnine, što negativno utječe na otvaranje novih radnih mjesta.²⁶

Hrvatska bi mogla razmotriti smanjenje ili ukidanje tih naknada ili primjenu kriterija koji su više usmjereni na određenu svrhu, što bi se poduprlo odobrenim ili planiranim programima kapitalnih rashoda koji su izravno povezani s potencijalnim korištenjem naplaćenih sredstava. Time bi se osiguralo da sustav ne kažnjava investitore i da su potrebni doprinosi za osiguranje funkcionalnosti javne infrastrukture u određenom području određeni na minimalnoj razini. Na primjer, Srbija je 2014. slične naknade ukinula za neke građevine kako bi odgovorila na potrebu za ubrzanjem građevinskih ulaganja.²⁷

Hrvatska bi također mogla razmotriti raspodjelu troškova za razvoj infrastrukture na širu bazu postojećih i potencijalnih investitora, umjesto da ih sve naplati

isključivo vlasniku predloženog gradilišta. Na primjer, na Novom Zelandu komunalni doprinosi izračunavaju se kao „pošten, pravičan i razmjern udjel ukupnog troška kapitalnih rashoda potrebnih za servisiranje rasta tijekom duljeg razdoblja“; izračun se temelji na nizu tehničkih kriterija u kojima se uzimaju u obzir parametri građevinskog projekta.²⁸

Pojednostavniti postupak dobivanja uporabne dozvole

ČEŠKA

Prije registracije nove građevine poduzetnici u Češkoj moraju dobiti njezin evidencijski broj, odnosno referentni broj za službene evidencije. Iako se u zakonodavstvu jasno navodi da je ured za graditeljstvo odgovoran za dobivanje tog broja, u praksi taj korak obično obavlja investitor i on traje oko tri tjedna.²⁹

Taj dodatni korak mogle bi izvršiti same agencije, bez sudjelovanja investitora. Agencije koje provjeravaju usklađenost nove građevine s odobrenim planovima i tijelo koje izdaje evidencijski broj nalaze se unutar općine. Stoga bi se boljim komunikacijskim kanalima i jasnijim provedbenim protokolima mogla ukloniti potreba za tim postupkom. Češka bi se mogla ugledati u primjer Slovačke, gdje se evidencijski broj investitoru izdaje zajedno s uporabnom dozvolom.

Uvesti sustave praćenja zahtjeva i pravila pristanka šutnjom kako bi se povećala odgovornost tijela koja izdaju dozvole

PORTUGAL

U svih osam gradova mjerenih u Portugalu dobivanje potvrda na građevinske planove od općine traje dulje od zakonski propisanih 30 dana, a poduzetnici nemaju učinkovit mehanizam žalbe zbog neopravdanih kašnjenja. Kao jednostavan korak prema većoj transparentnosti i odgovornosti u ishođenju dozvola za gradnju općine bi mogle uvesti *online* sustav praćenja zahtjeva. Taj bi se sustav mogao ugraditi u web-stranicu općine, čime bi se izbjegla potreba za potpuno

funkcionalnom platformom za elektroničko izdavanje dozvola.

Sustav bi se najprije mogao koristiti za evidentiranje datuma podnošenja zahtjeva s popratnim materijalima i izradu jednostavnih izvješća o statusu procesa preispitivanja. To bi tijelu koje izdaje dozvole dalo objektivno mjerilo za utvrđivanja i rješavanje predmeta koji u sustavu kasne. Uz to, podnositelj zahtjeva mogli bi pratiti status svojih podnesaka *online*, što bi im omogućilo donošenje bolje informiranih odluka (uključujući o mogućim korektivnim mjerama) kao odgovor na projektne rokove. Podaci iz tog sustava praćenja mogle bi koristiti i treće strane kao promatrači, kao što su udruženje arhitekata ili lokalne gospodarske komore, kako bi zaštitile interese investitora i povećale konkurentnost lokalne javne uprave.

Uz to, Portugal bi mogao poboljšati poštovanje službenih rokova u tijelima za izdavanje dozvola usvajanjem pravila o prešutnom odobrenju (pristanak šutnjom). Portugal je takva pravila imao u svojoj prethodnoj uredbi o ishodu nju dozvola za gradnju, koja je 1999. trenutačnom uredbom stavljena izvan snage.³⁰ U novoj se uredbi navodi da, ako javnopravna tijela odgovorna za odobravanje građevinskih projekata ne donesu svoje odluke u zakonom propisanim rokovima, poduzetnici imaju pravo na žalbu pred upravnim sudom.³¹ Međutim, žalbeni postupak pred sudom dugotrajan je i skup proces te se, stoga, u praksi rijetko koristi. Portugal bi mogao razmotriti ponovno uvođenje klauzula o automatskom prešutnom odobrenju u proces ishoda nja dozvola za gradnju. Kako bi se osigurali realni rokovi za odobrenje projekata, taj bi korak trebalo poduzeti u dogovoru s različitim dionicima.

BILJEŠKE

1. *The European Construction Sector: A Global Partner*, Europska komisija, Glavna uprava za unutarnje tržište, industriju, poduzetništvo te male i srednje poduzetnike, Glavna uprava za energetiku i Zajednički istraživački centar (2016.), https://ec.europa.eu/growth/content/european-construction-sector-global-partner-0_en.
2. Godišnji podaci o proizvodnji u graditeljstvu iz Eurostatove baze podataka, pristup 10. veljače 2018., http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:EU-28_Construction_annual_rate_of_change_2005_-_2017_calendar_adjusted_data.png. Promjena postotka svake godine izračunana je usporedbom istog razdoblje prethodne godine.
3. Podaci za izvješće *Doing Business*.
4. U Portugalu, uz općinske uprave, postoje i regionalne uprave za autonomne regije Azore i Madeiru.
5. Lokacijska dozvola je dozvola za planiranje kojom se daje pravo na korištenje zemljišne čestice za određeni razvojni projekt u skladu s propisima o korištenju zemljišta. Međutim, njome se ne odobrava građenje.
6. Službeni glasnik Grada Varaždina 23, br. 1 (25. veljače 2016.), <http://www.glasila.hr/svgv>.
7. „Uredba o izmjeni uredbe o visini vodnoga doprinosu“, Narodne novine, 23. srpnja 2015., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_83_1588.html.
8. U skladu s Uredbom sa zakonskom snagom 555/99, člankom 5. stavcima 1., 2. i 3., građevinska dozvola, odobrenje ili prethodna obavijest (*pedido de infomação prévia*) odgovornost je gradonačelnika grada te se može delegirati na vijećnike, uz mogućnost poddelegiranja, ili na ravnatelje općinskih službi.
9. *Regulamento Municipal de Urbanização e Edificação (Taxas e Compensações Urbanísticas de Coimbra)* (381/2017). Dostupno na <https://dre.pt/application/conteudo/107720445>.
10. Podaci Portugalskog ureda za statistiku za razdoblje 2007.–2016. o građevinskim dozvolama prema geografskoj lokaciji, pristup 17. veljače 2018., https://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_indicadores&indOcorrCod=0000086&contexto=b_d&selTab=tab2.
11. Podaci iz Eurostatove baze podataka (podaci iz popisa stanovništva 2011.), pristup 17. veljače 2018., <https://ec.europa.eu/CensusHub2/intermediate.do?method=forwardResult>.
12. Europska komisija, *eGovernment Benchmark 2016: A Turning Point for eGovernment Development in Europe?* (Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2016.).
13. Svjetska banka., *Doing Business u Europskoj uniji 2017: Bugarska, Mađarska i Rumunjska* (Washington, DC: Svjetska banka, 2017.).
14. Podaci Portugalskog ureda za statistiku o dovršenim građevinskim radovima za 2016., pristup 17. veljače 2018., https://www.ine.pt/xportal/xmain?pid=INE&xpgid=ine_indicadores&indOcorrCod=0000086&contexto=b_d&selTab=tab2.
15. *New York City Business Portal*, <https://www1.nyc.gov/nycbusiness/description/construction-permits>.
16. Porto, *Direção Municipal do Urbanismo, Departamento Municipal de Gestão Urbanística*, „Manual de recomendações e boas práticas: elaboração de projetos,” https://balcaovirtual.cm-porto.pt/Conteudo/Documents/Manual%20Recomendações%20e%20Boas%20Práticas_urbanismo.pdf.
17. „Simuladores de taxas,” web-mjesto općine Faro (Portugal), <http://www.cm-faro.pt/pt/menu/894/simuladores-de-taxas.aspx>.
18. Svjetska banka, *Doing Business 2016: Measuring Regulatory Quality and Efficiency* (Washington, DC: Svjetska banka, 2015.).
19. Osim onih navedenih u članku L243-1-1 Zakonika o osiguranju.
20. Republika Srbija, Izmjena i dopuna Zakona o planiranju i izgradnji iz prosinca 2015., Službeni glasnik 145/2015.
21. Svjetska banka, *Doing Business 2016: Measuring Regulatory Quality and Efficiency* (Washington, DC: Svjetska banka, 2015.).
22. Web-mjesto općine Kopenhagen (Danska), <https://www.byggmiljoe.dk/>.
23. Podaci za izvješće *Doing Business*.
24. Podaci za izvješće *Doing Business*; Thomas Moullier, *Building Regulatory Capacity Assessment: Level 2—Detailed Exploration* (Washington, DC: Svjetska banka, 2017.).
25. Podaci za izvješće *Doing Business*.
26. Gregory S. Burge, „The Effects of Development Impact Fees on Local Fiscal Conditions,” u *Municipal Revenues and Land Policies*, uredili Gregory K. Ingram i Yu-Hung Hong (Cambridge, MA: Lincoln Institute of Land Policy, 2010.).
27. Zakonom o porezu na nekretnine od 3. srpnja 2014. ukinute su naknade za korištenje građevinskog zemljišta.
28. Vijeće Aucklanda (Novi Zeland), „Development Contributions Policy 2015,” <https://www.aucklandcouncil.govt.nz/plans-projects-policies-reports-by-laws/our-policies/docs/development-contributions-policy/contributions-policy.pdf>.
29. U članku 31.a Zakona 128/2000 navodi se da za novu građevinu za koju je potrebna građevinska dozvola ured za graditeljstvo izdaje pisani zahtjev općini za izdavanje evidencijskog broja. U članku 121. stavcima 2. i 41.b Uredbe sa zakonskom snagom 183/2006 navodi se da u slučaju nove građevine ured za graditeljstvo mora zatražiti izdavanje evidencijskog broja za tu novu građevinu.
30. Članak 67. Uredbe sa zakonskom snagom 448/91 od 29. studenoga 1991. zamijenjen je Uredbom sa zakonskom snagom 555/99 od 16. prosinca 1999., kako je izmijenjena člancima 111. (*Silêncio da Administração*) i 112. (*Intimação judicial para a prática de ato legalmente devido*) Uredbe sa zakonskom snagom 26/2010 od 30. ožujka 2010.
31. Uredba sa zakonskom snagom 555/99 od 16. prosinca 1999., kako je izmijenjena člancima 111. (*Silêncio da Administração*) i 112. (*Intimação judicial para a prática de ato legalmente devido*) Uredbe sa zakonskom snagom 26/2010.

Dobivanje električne energije

GLAVNI NALAZI

- Među gradovima mjerenima u Hrvatskoj dobivanje električne energije najlakše je u Varaždinu, a najteže u Zagrebu. Varaždin ima najpouzdaniju opskrbu električnom energijom te najnaprednije korištenje informacijske tehnologije u lokalnom uredu komunalnog društva.
- Od ove četiri zemlje Češka bilježi najveće subnacionalne razlike u rezultatima. Dobivanje električne energije lakše je u većim gradovima, u kojima su obično dostupni niskonaponski priključci (Prag i Brno). Najteže je u manjim centrima, u kojima se skladišta obično priključuju na srednjenaponsku mrežu (Liberec i Olomouc).
- Među portugalskim gradovima dobivanje električne energije najlakše je u Coimbri, a najteže u Faru. U Coimbri je sustavom georeferenciranja ukinuta potreba za posjetom lokaciji kako bi se odredio trošak priključka.
- U Slovačkoj je za dobivanje električne energije potrebno 56 dana u četiri postupka u Žilini, dok je u Bratislavi i Trnavi potrebno mjesec dana više i pet postupaka. Komunalno društvo u Žilini ukinulo je potrebu za odobrenjem projekta pružanjem detaljnijih tehničkih uvjeta na početku procesa.
- Usvajanjem svih dobrih praksi koje već postoje u njihovim gradovima, Hrvatska, Portugal i Slovačka mogli bi poboljšati svoj globalni rang u pogledu lakoće dobivanja električne energije za više od 40 mjesta. U Češkoj bi ostali gradovi mogli učiti od Praga, koji je ostvario najbolji rezultat među 25 gradova mjerenih u ovoj studiji.

Električna energija važan je element konkurentnosti gospodarstva. Istraživanja pokazuju da kapital (domaći i strani) obično privlače zemlje koje nude pouzdanu opskrbu električnom energijom uz konkurentne cijene.¹ Isto tako pokazuju da su brži, jednostavniji i jeftiniji procesi priključivanja povezani s boljim rezultatima poduzeća, posebno u industrijama s velikom potrošnjom električne energije.² S druge strane, visoke cijene električne energije, česti prekidi opskrbe energijom i složeni procesi priključivanja ograničavaju poslovanje poduzeća i utječu na odluke poduzetnika o pokretanju i načinu poslovanja.

Proces dobivanja priključka na elektroenergetsku mrežu podliježe različitim propisima kojima se nastoje osigurati kvaliteta usluge, opća sigurnost i tehnički standardi. Za dobivanje novog priključka poduzetnici uglavnom moraju komunicirati s poduzećem za distribuciju električne energije. Uključeni su i drugi subjekti, kao što su općine, regulatorna tijela, izvođači elektroinstalacija

i subjekti odgovorni za kontrolu i sigurnost. U izvješću *Doing Business* promatra se kako ti subjekti i regulatorni aspekti utječu na društva koja žele dobiti novi priključak kako bi im se pomoglo u utvrđivanju uskih grla u procesu priključivanja tako da vlade i regulatorna tijela poduzetnicima mogu olakšati dobivanje električne energije. Uz to, *Doing Business* bilježi kvantitativne podatke o pouzdanosti opskrbe i kvalitativne informacije o načinu na koji distributeri električne energije i regulatorna tijela rješavaju prekide u opskrbi te način na koji se potrošače obavješćuje o tarifama i njihovim promjenama.

KAKO DOBIVANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE FUNKCIONIRA U OVIM ČETIRIMA DRŽAVAMA ČLANICAMA?

U svim četirima zemljama obuhvaćenima ovom studijom, proces dobivanja priključka na elektroenergetsku mrežu

uglavnom je uređen na nacionalnoj razini i pod nadzorom nacionalne regulatorne agencije.³ Operatori distribucijskog sustava ključni su dionici procesa priključanja. U Češkoj i Slovačkoj postoji više distributera koji posluju u zemlji, pri čemu svaki pokriva određeno geografsko područje. U Portugalu jedan operator distribucijskog sustava posluje u kontinentalnom dijelu zemlje, a drugi u svakoj pojedinoj autonomnoj otočnoj regiji. U Hrvatskoj posluje samo jedan distributer.

Postupovni koraci, vrijeme i trošak dobivanja priključka na elektroenergetsku mrežu ovisi o dostupnosti niskonaponske i srednjenaponske infrastrukture te o najvjerojatnijoj vrsti priključka za skladišta u određenom području. U svim gradovima mjerenima u Hrvatskoj i Portugalu za skladište kao iz *Doing Business* studije slučaja poduzetnici će se vjerojatnije odlučiti za niskonaponski priključak. U Češkoj i Slovačkoj vrsta priključka ovisi o lokaciji; u nekim je gradovima uobičajeniji priključak na niskonaponsku mrežu, u drugima na srednjenaponsku.⁴ U gradovima u kojima

ŠTO DOBIVANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE MJERI?

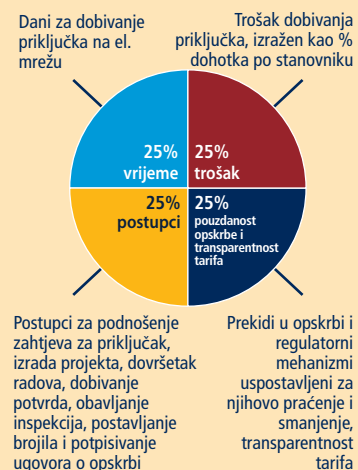
Doing Business bilježi sve postupke koji su potrebni da bi poduzeće dobilo stalni priključak na elektroenergetsku mrežu i opskrbu standardiziranog skladišta. Ti postupci uključuju podnošenje zahtjeva i sklapanje ugovora s energetske društvima, sve potrebne inspekcije i potvrde distributera električne energije i drugih agencija te vanjske završne radove na priključku. Kako bi se mogli usporediti podaci za različite lokacije, koristi se nekoliko pretpostavki o skladištu i priključku na elektroenergetsku mrežu. Pretpostavlja se da se skladište nalazi unutar grada, nazivna snaga priključka iznosi 140 kilovolt-ampera (kVA), a dužina priključka je 150 metara.

Doing Business mjeri i pouzdanost opskrbe energijom te transparentnost tarifa za potrošače. Njegov indeks pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa obuhvaća kvantitativne podatke o trajanju i učestalosti prekida u opskrbi energijom te kvalitativne informacije o nekoliko aspekata: mehanizmima koje je distributer uspostavio radi praćenja prekida i ponovne uspostave opskrbe energijom, izvješćima o prekidima u opskrbi koje distributer dostavlja regulatornom tijelu, transparentnosti i dostupnosti tarifa te izriču li se distributeru financijske sankcije kojima je cilj ograničiti prekide u opskrbi. Na indeks se odnosi četvrtina bodova u pogledu udaljenosti od graničnog broja bodova za dobivanje električne energije (vidjeti sliku). Uz to, *Doing Business* bilježi cijenu električne energije u svakoj obuhvaćenoj lokaciji.⁵

a. Iako *Doing Business* bilježi cijenu električne energije, ti se podaci ne uključuju u izračun udaljenosti od graničnog broja bodova ili ranga u pogledu lakoće dobivanja električne energije.

Dobivanje električne energije mjeri efikasnost, pouzdanost i transparentnost

Rangiranje se temelji na udaljenosti od graničnog broja bodova za četiri pokazatelja

je uobičajeniji priključak na srednjenaponsku mrežu poduzetnici moraju obaviti dodatne korake (kao što je postavljanje privatne trafostanice), dulje čekati i platiti više naknade za priključak.

Kakvi su rezultati u odnosu na druge države članice EU-a i svijet?

Za dobivanje električne energije u prosjeku je potrebno oko dva mjeseca u Hrvatskoj (65,6 dana) i Portugalu (61,1 dan) te dva i pol mjeseca u Slovačkoj, što je u svim trima zemljama kraće od prosječna tri mjeseca u državama članicama EU-a. Za isti je proces

u Češkoj u prosjeku potrebno pet i pol mjeseci, iako se vrijeme znatno razlikuje među mjerenim gradovima. Portugal je jedini od ove četiri zemlje u kojima je dobivanje električne energije jeftinije od prosjeka EU-a: 36,5 % dohotka po stanovniku u prosjeku, u usporedbi sa 118,7 % dohotka po stanovniku za EU. U Hrvatskoj prosječan trošak iznosi 249,3 % dohotka po stanovniku; uz isti trošak poduzetnik u Portugalu mogao bi priključiti sedam skladišta.

Podaci za države članice EU-a s najbržim i najjeftinijim procesima priključenja

upućuju na to da u svim četirima zemljama postoji prostor za poboljšanje. Prema izvješću *Doing Business 2018.* za dobivanje električne energije potrebna su 23 dana u Beču (Austrija), dvostruko manje nego što je potrebno u Funchalu (Portugal), koji ima najbrži proces među 25 mjerenih gradova. Osim toga, iako proces priključenja iznosi samo 6 % dohotka po stanovniku u Francuskoj, to je četiri puta više u odnosu na dohodak po stanovniku u Brnu i Pragu (Češka), koji imaju najjeftinije procese među 25 gradova (tablica 4.1.).

TABLICA 4.1 Dobivanje električne energije u Češkoj, Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj – gdje je lakše i gdje je opskrba energijom pouzdanija?

Grad (zemlja)	Rang	Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)	Postupci (broj)	Vrijeme (u danima)	Trošak (% dohotka po stanovniku)	Indeks pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa (0-8)
Prag (Češka)	1	95,35	3	60	25,9	8
Brno (Češka)	2	89,92	3	110	25,9	8
Žilina (Slovačka)	3	88,41	4	56	55,2	7
Coimbra (Portugal)	4	87,49	4	65	36,1	7
Lisabon (Portugal)	5	86,45	5	65	36,1	8
Prešov (Slovačka)	6	86,27	5	66	57,0	8
Košice (Slovačka)	7	85,29	5	75	57,2	8
Ponta Delgada (Portugal)	8	85,12	4	58	38,6	6
Funchal (Portugal)	9	84,96	5	50	34,2	7
Varaždin (Hrvatska)	10	84,29	4	60	237,1	6
Evora (Portugal)	11	84,19	5	57	36,1	7
Bratislava (Slovačka) ^a	12	83,19	5	89	244,5	8
Rijeka (Hrvatska)	13	82,87	4	73	237,1	6
Porto (Portugal)	14	82,71	6	61	36,2	8
Split (Hrvatska)	15	82,66	4	75	237,1	6
Braga (Portugal)	16	82,27	6	65	38,8	8
Osijek (Hrvatska)	17	81,70	4	55	237,1	5
Zagreb (Hrvatska)	18	80,43	4	65	298,5	5
Trnava (Slovačka) ^a	19	80,07	5	89	244,5	7
Faro (Portugal)	20	78,83	6	68	36,1	7
Ostrava (Češka) ^a	21	69,89	6	172	283,2	8
Plzen (Češka) ^a	22	69,67	6	174	282,8	8
Usti nad Labem (Češka) ^a	23	67,70	5	233	193,0	8
Olomouc (Češka) ^a	24	67,09	6	169	282,5	7
Liberec (Češka) ^a	25	66,32	5	217	193,0	7

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Rangiranje se temelji na prosječnoj udaljenosti od graničnog broja bodova koja se odnosi na postupke, vrijeme i trošak dobivanja električne energije te indeks pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa. Rezultat udaljenosti od graničnog broja bodova normaliziran je na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje). Za više pojedinosti vidjeti poglavlje „O izvješću *Doing Business* i *Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka.*“ Podaci za Bratislavu, Lisabon, Prag i Zagreb revidirani su od objave izvješća *Doing Business 2018.* Potpuni skup podataka nalazi se na web-mjestu *Doing Business* na <http://www.doingbusiness.org>.

a. U ovim je gradovima za skladište kao iz *Doing Business* studije slučajja vjerojatniji srednjenaponski priključak. U ostalim je gradovima vjerojatniji niskonaponski priključak.

Brno i Prag također bilježe najmanji broj postupaka među 25 gradova (tri), što je i najniži broj u državama članicama EU-a – u Njemačkoj, Švedskoj i Ujedinjenoj Kraljevini. Tri češka grada (Olomouc, Ostrava i Plzen) te tri portugalska grada (Braga, Faro i Porto) zahtijevaju dvostruko više postupaka (šest), što je iznad prosjeka EU-a (pet) (slika 4.1.).

Prema indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa Češka, Slovačka i Portugal nalaze se među najuspješnijim zemljama u EU-u i svijetu, uz prosječne

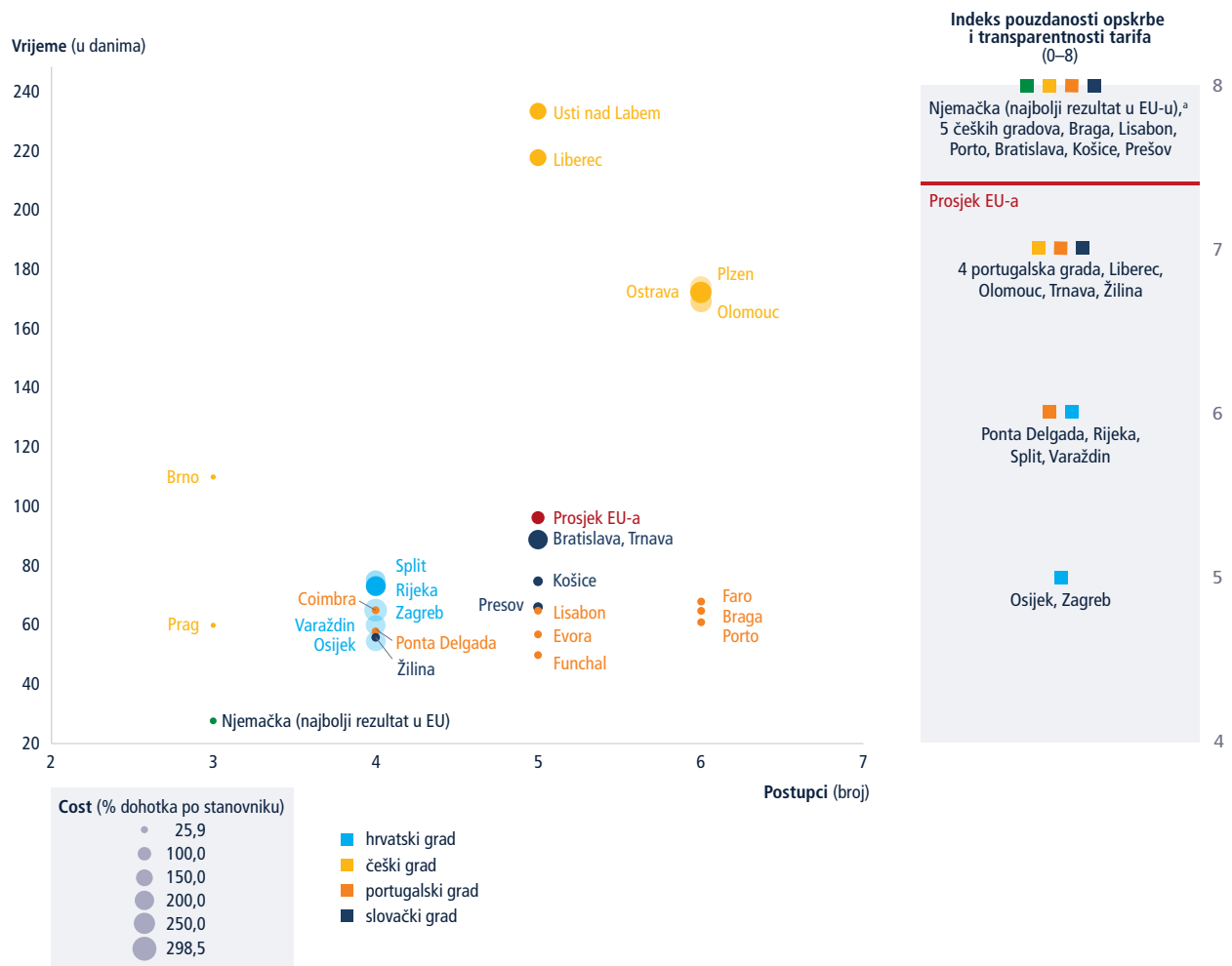
rezultate vrlo blizu 8 mogućih bodova (7,7, 7,6 i 7,3). Hrvatski gradovi imaju prostora za poboljšanje: u prosjeku su ostvarili 5,6 bodova, zbog čega bi bili na dnu ljestvice među državama članicama EU-a (tablica 4.2.).

Kako se taj proces razlikuje unutar Hrvatske?

U Hrvatskoj su pravila i propisi o priključcima na elektroenergetsku mrežu standardizirani te je nacionalna energetska tvrtka, HEP, jedini distributer koji posluje u ovom području.⁵ U svih pet mjerenih

gradova skladište kao iz *Doing Business* studije slučaja najčešće bi se priključilo na niskonaponsku mrežu i primijenili bi se isti postupovni koraci (slika 4.2.). Poduzetnik proces započinje podnošenjem zahtjeva za novi priključak HEP-u, koji odgovora procjenom naknade za priključenje i ugovorom o priključenju. Nakon što poduzetnik plati najmanje 50 % naknade za priključenje, mogu započeti vanjski radovi. Radove na priključenju obavlja isključivo HEP. Za konačno odobrenje priključka kupac treba HEP-u dostaviti potvrdu o uporabljivosti izvedene električne instalacije.

SLIKA 4.1 Među 25 mjerenih gradova proces priključenja najjednostavniji je i najjeftiniji u Pragu i Brnu, a najbrži u Funchalu

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Prosječni rezultati za EU temelje se na podacima za 28 država članica EU-a na razini pojedinačnih gospodarstava. Zbog praktičnih razloga na slici su grupirani gradovi s istim rezultatima prema indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa u nekim slučajevima. Vidjeti tablicu 4.1. za preciznije podatke o pokazateljima.

a. Petnaest drugih država članica EU također ima 8 bodova prema indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa: Belgija, Cipar, Češka (koju predstavlja Prag), Estnija, Finska, Francuska, Irska, Litva, Nizozemska, Portugal (koji predstavlja Lisabon), Slovačka (koju predstavlja Bratislava), Slovenija, Španjolska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.

TABLICA 4.2 Opskrba električnom energijom u hrvatskim gradovima među najmanje je pouzdanima u EU-u

	Hrvatska		Češka		Portugal		Slovačka	
	Osijek	Varaždin	Liberec	Prag	Ponta Delgada	Porto	Žilina	Prešov
Indeks pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa (0-8)	5	6	7	8	6	8	7	8
Ukupno trajanje i učestalost prekida po potrošaču godišnje (0-3)	1	2	2	3	2	3	2	3
Indeks prosječnog trajanja prekida napajanja sustava (SAIDI)	5,5	1,9	1,4	0,5	1,5	0,6	3,1	0,2
Indeks prosječne učestalosti prekida napajanja sustava (SAIFI)	3,6	1,1	1,6	0,3	1,2	0,5	1,8	0,1
Mehanizmi za praćenje prekida (0-1)	1	1	1	1	1	1	1	1
Koristi li distributer automatizirane alate za praćenje prekida?	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
Mehanizmi za ponovnu uspostavu opskrbe (0-1)	1	1	1	1	0	1	1	1
Koristi li distributer automatizirane alate za ponovnu uspostavu opskrbe?	Da	Da	Da	Da	Ne	Da	Da	Da
Regulatorni nadzor (0-1)	1	1	1	1	1	1	1	1
Nadzire li regulatorno tijelo, odnosno subjekt odvojen od distributera, pouzdanost opskrbe koju osigurava distributer?	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
Financijske sankcije kojima je cilj ograničiti prekide (0-1)	0	0	1	1	1	1	1	1
Plaća li distributer potrošačima naknadu ili mu regulatorno tijelo određuje novčane kazne (ili oboje) ako prekidi premaše određenu granicu?	Ne	Ne	Da	Da	Da	Da	Da	Da
Obavješćivanje o tarifama i njihovim promjenama (0-1)	1	1	1	1	1	1	1	1
Jesu li važeće tarife dostupne na internetu?	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
Obavješćuje li se potrošače o promjeni tarife prije obračunskog ciklusa?	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Za svaku zemlju u tablici su prikazani rezultati za gradove s najnižim i najvišim rezultatima prema indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa. Ako u nekoj zemlji dva ili više gradova imaju isti rezultat, najbolji grad odabrani su na temelju zbroja njihovih rezultata u pogledu trajanja i učestalosti prekida opskrbe mjerenih indeksima SAIDI i SAIFI. Ako su vrijednosti indeksa SAIDI i SAIFI između 0 i 1, dodjeljuju se 3 boda; ako su oba indeksa između 1 i 4, dodjeljuju se 2 boda; ako su oba između 4 i 12, dodjeljuje se 1 bod. Podaci iz tablice odnose se na 2016.

Općenito je među pet hrvatskih gradova dobivanje električne energije najlakše u Varaždinu, a najteže u Zagrebu. Varaždin ima najpouzdaniju opskrbu električnom energijom i drugi najbrži proces dobivanja novog priključka. Lokalni ured distributera u Varaždinu najnapredniji je u korištenju informacijske tehnologije radi organizacije posla back-officea, zahvaljujući usvajanju elektroničkog arhiviranja dokumenata, elektroničke baze podataka i softvera za praćenje zahtjeva za nove priključke. Prema globalnom rangiranju *Doing Business* u kojem se 190 gospodarstava uspoređuje prema lakoći dobivanja električne energije, na kojem je Hrvatska (koju predstavlja Zagreb) na 75. mjestu, Varaždin bi bio 33., ispred Litve (Vilnius), Irske (Dublin), Estonije (Tallinn) i Španjolske (Madrid) te vrlo blizu Luksemburgu.

Za dobivanje priključka na elektroenergetsku mrežu potrebno je od 55 dana u

Osijeku do 75 dana u Splitu. Do razlike uglavnom dolazi zbog vremena tijekom kojeg podnositelj zahtjeva mora čekati ugovor o priključenju: to traje od 15 dana (kao u Osijeku) do dvostruko dulje (kao u Splitu). Među pet hrvatskih gradova dobivanje električne energije najskuplje je u Zagrebu, gdje košta 238.184 HRK (32.021 EUR) ili 298,5 % dohotka po stanovniku. U ostala četiri grada trošak je 189.184 HRK (25.434 EUR) ili 237,1 % dohotka po stanovniku. Do razlike u trošku između Zagreba i ostala četiri grada dolazi zbog naknade za priključenje koja se uređuje na nacionalnoj razini i viša je za glavni grad.⁶

Iako svih pet gradova može računati na automatizirane sustave praćenja prekida i ponovne uspostave opskrbe te iako energetska regulatorna agencija prati rad distributera, postoje znatne razlike među gradovima u učestalosti i trajanju

prekida. Mreža je relativno pouzdana u Varaždinu, gdje su 2016. kupci osjetili u prosjeku 1,1 prekid opskrbe, koji je trajao ukupno 2 sata. S druge strane, u Osijeku su kupci osjetili u prosjeku 3,6 prekida, koja su ukupno trajala više od 5,5 sati. U Zagrebu, iako su prekidi manje česti nego u Osijeku, ukupno trajanje prekida napajanja bilo je slično: kupci su u prosjeku osjetili 1,7 prekida u trajanju od ukupno 5 sati. Zbog toga, zajedno s nepostojanjem regulatornih zahtjeva prema kojima distributer kupcima mora nadoknaditi štetu ili platiti kaznu kad prekidi premaše određenu granicu, Osijek i Zagreb našli bi se na dnu među državama članicama EU-a prema indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa, s 5 od mogućih 8 bodova.

Hrvatske vlasti imaju priliku olakšati dobivanje električne energije usvajanjem dobrih praksi koje već postoje u zemlji.

SLIKA 4.2 Dobivanje električne energije uključuje ista četiri koraka u svim gradovima u Hrvatskoj

Postupak	Tijelo
● Podnošenje zahtjeva i primitak ugovora o priključenju	Distributer
● Čekanje dovršetka vanjskih radova	Distributer
● Dostavljanje potvrde o uporabljivosti izvedene električne instalacije distributeru i podnošenje zahtjeva za konačni priključak	Distributer
● Posjet distributera radi otvaranja brojila	Distributer

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*,

Grad u kojem je proces brz kao u Osijeku, a opskrba pouzdana kao u Varaždinu, nalazio bi se na 30. mjestu od 190 gospodarstava prema globalnom rangiranju *Doing Business*, što je više od 40 mjesta više od trenutnog ranga Hrvatske (koju predstavlja Zagreb).

Kako se taj proces razlikuje unutar Češke?

Općenito je dobivanje električne energije u Češkoj jednostavnije u njezinim najvećim gradovima, Pragu i Brnu, a najteže u manjim centrima kao što su Liberec i Olomouc. U sedam mjerenih gradova u Češkoj posluju tri distributera: PREdistribuce u Pragu; E.ON u Brnu; te CEZ u Liberecu, Olomoucu, Ostravi, Plzenu i Ustiju nad Labem.⁷

U većini čeških gradova novo skladište obično se priključuje na sredjenaponsku mrežu. To se može provesti u najviše šest postupaka (kao u Olomoucu, Ostravi i Plzenu) i 233 dana (kao u Ustiju nad Labem), uz mogući trošak do 1.191.600 CZK (46.969 EUR) ili 283,2 % dohotka po stanovniku (kao u Ostravi). Te brojke znatno premašuju prosjek EU-a od pet postupaka, 96,3 dana i 118,7 % dohotka po stanovniku. Stoga nije iznenađujuće da je 47,9 % čeških poduzeća dobivanje električne energije navelo kao glavnu prepreku poslovanju.⁸

Među sedam gradova Brno i Prag jedini su u kojima bi se skladište vjerojatnije

priključilo na niskonaponsku mrežu.⁹ Zbog toga dolazi do znatne razlike: u Brnu i Pragu priključenje se može provesti u tri postupka (slika 4.3.) Za dobivanje niskonaponskog priključka potrebno je tek 60 dana (u Pragu) uz trošak od 109.000 CZK (4.296 EUR) ili 25,9 % dohotka po stanovniku (u Brnu i Pragu).

Za niskonaponske i sredjenaponske priključke proces započinje podnošenjem zahtjeva lokalnom operateru distribucijskog sustava. Kupcu se zatim dostavljaju tehnički uvjeti za priključenje te ugovor o priključenju. U tom trenutku distributer i kupac usuglašavaju najbolju opciju priključenja na temelju tehničkih uvjeta te kupac plaća naknadu za priključenje.¹⁰ Za niskonaponski priključak distributer je obično odgovoran za vanjski priključak. Međutim, kako bi ubrzali proces, poduzetnici u Brnu i Pragu mogu pripremiti projekt i dobiti nužne potvrde u ime distributera.¹¹ Projekt i dozvole zatim predaju distributeru radi izgradnje vanjskog priključka.

Za sredjenaponski priključak postoje dva moguća pristupa za izvođenje vanjskih radova. U Liberecu i Ustiju nad Labem distributer obično priključak izrađuje od mreže do priključne točke na granici zemljišta. U Olomoucu, Ostravi i Plzenu distributer često priprema priključnu točku na stupu u blizini mreže te je poduzetnik odgovoran za izgradnju priključka od tog stupa do nekretnine. U oba slučaja poduzetnik treba dobiti potvrdu projekta od distributera i postaviti privatnu trafostanicu, a to su dva koraka koja se ne zahtijevaju u Brnu i Pragu.¹² U Olomoucu, Ostravi i Plzenu moraju od općine dobiti i dozvolu za iskop za prelazak ceste jer su kupci odgovorni za vanjski priključak.¹³ U posljednjem koraku, nakon dovršetka radova na priključku, u svim češkim gradovima poduzetnik potpisuje ugovor o opskrbi s odabranim opskrbljivačem električne energije.

Opskrbljivač električne energije distributeru dostavlja zahtjev za postavljanje

brojila te se električna energija može pustiti nakon postavljanja brojila.

Trajanje procesa priključenja također se razlikuje među gradovima u kojima se skladišta obično priključuju na isti napon. Proces je znatno brži u Pragu nego u Brnu. U glavnom gradu traje 60 dana, a u Brnu 110. Kašnjenje je uglavnom posljedica duljeg procesa podugovaranja društva E.ON.

U češkim gradovima u kojima se skladišta obično priključuju na sredjenaponsku mrežu, proces dobivanja dozvola od lokalnih tijela najveći je uzrok kašnjenja. Distributer ili njegov podizvođač prije početka izgradnje priključka mora dobiti sve potrebne dozvole, kao što su dozvola za iskop radi prelaska ceste, građevinska dozvola za postavljanje priključka i pravo na korištenje gradskog zemljišta. Taj proces najdulje traje u Liberecu i Ustiju nad Labem (200 dana). Samo zbog tih koraka priključenje na sredjenaponsku mrežu u Češkoj među najduljim je procesima u

SLIKA 4.3 Za dobivanje električne energije potrebna su tri koraka u Brnu i Pragu, ali dvostruko više u Olomoucu, Ostravi i Plzenu

Postupak	Tijelo
● Podnošenje zahtjeva i primitak ugovora o priključenju	Distributer
● Čekanje dovršetka vanjskih radova	Distributer
○ Čekanje potvrde projekta ^a	Distributer
● Dobivanje dozvole za iskop za radove na priključku ^a	Općinski ured za upravljanje cestama
○ Izgradnja vanjskog priključka i postavljanje privatne trafostanice ^{a,b}	Privatni izvođač elektroinstalacija
● Potpisivanje ugovora o opskrbi i čekanje postavljanja brojila	Opskrbljivač el. energije; distributer

● Postupak postoji u svim gradovima
○ Postupak potreban samo za sredjenaponski priključak
● Postupak potreban samo u Olomoucu, Ostravi i Plzenu

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

a. Postupak se izvodi istodobno s prethodnim.
b. Poduzetnik je odgovoran za izgradnju vanjskog priključka samo u Olomoucu, Ostravi i Plzenu.

EU-u. Općenito, među češkim gradovima u kojima je vjerojatno srednjenaponsko priključenje, Ostrava ima najbrži proces priključenja, ali on još uvijek traje gotovo šest mjeseci. U svijetu, među 190 gospodarstava obuhvaćenih izvješćem *Doing Business*, samo četiri imaju dulje vrijeme čekanja.¹⁴

Naknade za priključenje uređuju se na nacionalnoj razini.¹⁵ Naknada za niskonaponski priključak iznosi 100.000 CZK (3.942 EUR).¹⁶ Naknada za srednjenaponski priključak je nešto viša i iznosi 112.000 CZK (4.415 EUR). Najveći udio u trošku za poduzetnika koji se priključuje na srednjenaponsku mrežu odnosi se na privatnu trafostanicu, koja u prosjeku košta 700.000 CZK (27.592 EUR). Među češkim gradovima, Ostrava, Olomouc i Plzen imaju najskuplje procese priključenja jer su u tim gradovima, uz kupnju i postavljanje trafostanice, kupci odgovorni i za izgradnju najvećeg dijela priključka, što iznosi oko 375.000 CZK (14.781 EUR) u ukupnom trošku.¹⁷ Među državama članicama EU-a, samo Hrvatska, Bugarska i Rumunjska imaju veći trošak dobivanja električne energije.

Brno, Ostrava, Plzen, Prag i Usti nad Labem ostvarili su najveći mogući broj bodova prema indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa (8 od 8 bodova). Svi distributeri moraju energetske regulatornoj agenciji podnositi izvješća o svojem radu te se suočavaju s financijskim sankcijama kojima je cilj ograničiti prekide opskrbe. Distributeri u cijeloj zemlji koriste automatizirani sustav praćenja prekida i ponovne uspostave opskrbe. Sve tarife i njihove promjene transparentne su i dostupne online. Liberec i Olomouc postigli su nešto manje bodova (7 od 8 bodova) zbog duljih i češćih prekida.

Općenito, među sedam čeških gradova, Prag ima najjednostavniji proces dobivanja električne energije, s rezultatima koji su među najboljima u EU-u i svijetu. To dokazuje da veći gradovi koji se suočavaju s većim brojem zahtjeva mogu

biti uspješni ako iskoriste ekonomiju razmjera. Češka tijela mogla bi razmisliti o pružanju pomoći drugim gradovima da dostignu glavni grad olakšavanjem dobivanja općinskih dozvola, uključujući lokacijske i građevinske dozvole te prava na korištenje gradskog zemljišta.

Kako se taj proces razlikuje unutar Portugala?

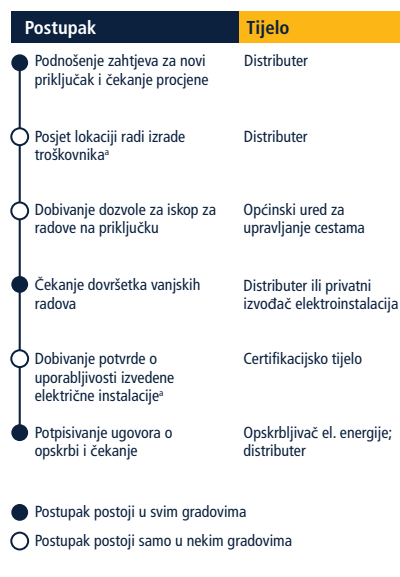
U Portugalu energetske regulatorno tijelo za energetske usluge (ERSE), dok energetske politiku određuje Glavna uprava za energetiku i geologiju (DGEG). Specijalizirane agencije nadziru energetske sektor u dvjema portugalskim autonomnim otočnim regijama: Regionalna energetska uprava (DREn) na Azorima i Regionalna uprava za gospodarstvo i promet (DRET) u arhipelagu Madeira.¹⁸ U kontinentalnom dijelu zemlje novi priključci na mrežu moraju se dobiti preko distributera Energias de Portugal (EDP-Distribuição). Kupci zatim mogu odabrati nekog od brojnih opskrbljivača električne energije. U svakoj od autonomnih otočnih regija samo je jedno društvo nadležno za distribuciju električne energije: na Madeiri, Empresa de Electricidade da Madeira (EEM), društvo odgovorno za pružanje novih priključaka i stalne opskrbe kupaca u Funchalu; te na Azorima, Electricidade dos Açores (EDA), s istim odgovornostima u Ponti Delgadi.

U svih osam mjerenih portugalskih gradova skladište kao iz *Doing Business* studije slučaja najčešće će se priključiti na niskonaponsku mrežu. Proces uključuje od četiri do šest postupaka (slika 4.4.). Najprije treba podnijeti zahtjev za priključenje i čekati da distributer procijeni naknadu za priključenje. U većini gradova distributer će zakazati posjet lokaciji kako bi odredio trošak. Kupac zatim može odlučiti hoće li zatražiti da distributer obavi radove ili će angažirati privatnog izvođača da to učini. Prije početka radova potrebno je od općine dobiti dozvolu za iskop. Kad distributer obavlja radove, kao što je to obično slučaj u Coimbri, Lisabonu i Ponti Delgadi, on također

pribavlja općinske dozvole. Iako će u Evori poduzetnici vjerojatnije angažirati privatnog izvođača da obavi te radove, distributer i dalje pribavlja dozvolu za iskop u njihovo ime. Nakon dovršetka radova i dobivanja potvrde o uporabljivosti izvedene električne instalacije, kupac može potpisati ugovor o opskrbi i dobiti električnu energiju.

Općenito je među portugalskim gradovima dobivanje električne energije najlakše u Coimbri, a najteže u Faru. Proces je najjednostavniji u Coimbri i Ponti Delgadi, gdje kupci moraju obaviti četiri postupka. U Coimbri je, u okviru pilot-projekta, EDP-Distribuição uveo sustav georeferenciranja koji mu omogućuje izradu troškovnika za kupce bez posjeta lokaciji. U Ponti Delgadi kupci ne moraju dobiti potvrdu o uporabljivosti izvedene električne instalacije; umjesto toga mogu dostaviti izjavu o odgovornosti koju je potpisao njihov tehničar. Za proces priključivanja potrebno je šest postupaka u Bragi, Faru i Portu, gdje kupci za radove obično angažiraju vlastitog izvođača i moraju sami dobiti dozvolu za iskop. U

SLIKA 4.4 Za dobivanje električne energije u portugalskim gradovima potrebna su najmanje četiri, a najviše šest postupaka

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.
a. Postupak se izvodi istodobno s prethodnim.

Evori, Funchalu i Lisabonu potrebno je pet postupaka.

Proces je najbrži u Funchalu, gdje traje 50 dana. Glavni razlog bržeg procesa u Funchalu činjenica je da je distributeru potrebno manje vremena da preispita zahtjev (13 dana) i da se od općine dobije dozvola za iskop (15 dana). Drugi je razlog da kupci u Funchalu moraju samo obavijestiti DRET, regulatornu energetska agenciju, o dovršetku postavljanja elektroinstalacija, što traje pet dana. S druge strane, kupci u kontinentalnom Portugalu moraju proći pregled elektroinstalacija koji obavlja treća strana; to u prosjeku traje dva tjedna. Od svih osam gradova, Faro ima najdulji proces dobivanja električne energije od ukupno 68 dana. Dovršetak dvaju postupaka u tom gradu traje dulje nego u ostalima: preispitivanje zahtjeva traje 23 dana, a dobivanje dozvole za iskop gotovo tri tjedna.

Među osam gradova, Funchal ima najjeftiniji proces priključenja od 5.995 EUR ili 34,2 % dohotka po stanovniku; među državama članicama samo ih sedam ima niži trošak u odnosu na dohodak po stanovniku.¹⁹ Braga ima najskuplji proces od 6.803 EUR ili 38,8 % dohotka po stanovniku. U svim su gradovima najveći trošak radovi na priključenju. Ako ih izvodi distributer, trošak je uređen na nacionalnoj razini. Distributeri naplaćuju iznos od 5.862 EUR u Funchalu do 6.772 EUR u Ponti Delgadi. Razlike u trošku proizlaze i iz različite naknade za općinsku dozvolu za iskop radi obavljanja radova. Zahvaljujući općim sporazumima između distributera i općina naknada se ne naplaćuje u gradovima u kojima distributer ishodi tu dozvolu. Ali u Bragi, gdje kupci pribavljaju dozvolu, za nju moraju platiti 468 EUR.

Tijekom 2016. najpouzdanija opskrba električnom energijom zabilježena je u Funchalu, gdje su kupci u prosjeku osjetili 0,28 prekida napajanja u ukupnom trajanju od 23 minute. Prekidi su bili najčešći u Faru, gdje je u prosjeku bilo 1,83 prekida napajanja u ukupnom trajanju od 1,6 sati.

Zemlja je uspostavila pravni okvir kojim se pružaju poticaji za pouzdanu opskrbu električnom energijom. Svi distributeri moraju ERSE-i podnositi izvješća o svojem radu te kupci mogu dobiti financijsku naknadu ako prekidi premaše određene granice. Distributeri u cijeloj zemlji koriste automatizirani sustav praćenja prekida. Oni koji posluju u mjerenim gradovima u kontinentalnom Portugalu koriste automatizirani sustav za ponovnu uspostavu opskrbe, dok oni u Funchalu i Ponti Delgadi ne koriste. U svim su gradovima tarife i njihove promjene transparentne i dostupne na internetu.

Portugal ima ogroman potencijal da poduzetnicima olakša dobivanje priključka na elektroenergetsku mrežu poticanjem gradova da međusobno dijele dobre prakse i uče jedni od drugih. Hipotetsko gospodarstvo koje ima proces od četiri postupka (kao u Coimabri i Ponti Delgadi), od 50 dana (kao u Funchalu), uz trošak od 28,5 % dohotka po stanovniku (kao u Ponti Delgadi), i koje bilježi 8 bodova prema indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa (kao Braga, Lisabon i Porto), bilo bi vrlo blizu 10 najuspješnijih gospodarstava u globalnom rangiranju *Doing Business* prema lakoći dobivanja električne energije.

Kako se taj proces razlikuje unutar Slovačke?

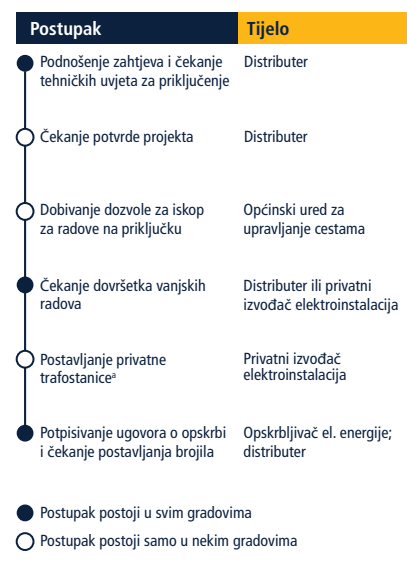
U Slovačkoj posluju tri distributera. Bratislava i Trnava nalaze se na području u kojem posluje Zapadoslovenska distribučna (ZSDIS), Košice i Prešov u području koje opskrbljuje Vychodoslovenska distribučna (VSD), a Žilina u području u kojem posluje Stredoslovenska distribučna (SSD).²⁰ Rješenje usvojeno za priključenje često je rezultat sporazuma između kupca i distributera na temelju specifičnih tehničkih uvjeta predmeta.

Neki su koraci u dobivanju priključka na elektroenergetsku mrežu jednaki u svim gradovima Slovačke. Međutim, neki se koraci razlikuju, što je posljedica različitih internih postupaka operatera distribucijskog sustava i različite raspoloživosti

kapaciteta za priključenje novih građevina (slika 4.5.). U Bratislavi i Trnavi skladište kao iz *Doing Business* studije slučaja najvjerojatnije će se priključiti na srednjenaponsku mrežu. U tim dvama gradovima vanjski priključak obično izvodi distributer, koji u ime kupca i pribavlja dozvolu za iskop od općinskog ureda za ceste. Kupac je odgovoran za kupnju i postavljanje privatne trafostanice.

S druge strane, u Košicama, Prešovu i Žilini skladište će se vjerojatno priključiti na niskonaponsku mrežu tako da postavljanje privatne trafostanice nije potrebno. U tim trima gradovima poduzetnici se najčešće sami odlučuju za vanjski priključak te, stoga, trebaju ishoditi dozvolu za iskop od općinskog ureda za upravljanje cestama. Zbog manje tehničke složenosti niskonaponskog priključka vrijeme čekanja kraće je nego za srednjenaponski priključak. Za dobivanje električne energije u Žilini je potrebno 56 dana, što je najbolji rezultat u pogledu lakoće dobivanja električne energije među pet slovačkih gradova, dok je u Bratislavi i Trnavi potrebno mjesec dana više.

SLIKA 4.5 Koraci za dobivanje električne energije u Slovačkoj razlikuju se ovisno o distributeru i raspoloživosti kapaciteta

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.
a. Postupak se izvodi istodobno s prethodnim.

Žilina također ima najmanje postupaka među slovačkim gradovima, odnosno četiri. U ostalim je gradovima potrebno pet postupaka. Razlika je u tome što u svim gradovima osim Žilini distributer mora odobriti projekt. Distributer koji posluje u Žilini, SSD, ukinuo je taj zahtjev. Umjesto toga, on na početku procesa pruža detaljnije tehničke uvjete za priključenje, čime se osigurava da projektanti pri izradi projekta imaju što manje nejasnoća. SSD je, također, ukinuo zahtjev za dostavljanje izvješća o dovršetku radova, što ostali slovački distributeri zahtijevaju po dovršetku radova na priključenju. Umjesto toga, SSD traži izjavu kojom kupac potvrđuje da je vanjski priključak izveden u skladu s tehničkim uvjetima.

U svih pet slovačkih gradova proces priključenja završava nakon što kupac s poduzećem za opskrbu el. energijom potpiše ugovor o opskrbi. Opskrbljivač tada od distributera traži da postavi brojilo te kupac može uključiti električnu energiju.

Trošak se znatno razlikuje ovisno o tome je li riječ o niskonaponskom ili srednjenaponskom priključku. U Bratislavi i Trnavi, gdje je vjerojatan srednjenaponski priključak, kupac treba platiti naknadu za srednjenaponski priključak od 7.606 EUR te kupiti i postaviti privatnu trafostanicu od prosječno 28.000 EUR. Naknade za niskonaponski priključak određuju se na razini distribucijskog područja; za skladište iz *Doing Business* studije slučaja one iznose 1.787 EUR u Žilini i 2.180 EUR u Košicama i Prešovu.

Bratislava, Košice i Prešov ostvarili su najveći mogući broj bodova prema indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa (8 od 8 bodova). Trnava i Žilina postigli su nešto manje bodova (7 od 8 bodova) zbog duljih i češćih prekida opskrbe. Distributeri energetske regulatornu agenciju moraju izvješćivati o svojem radu, a uredbom su utvrđene financijske sankcije kojima je cilj ograničiti prekide. Distributeri koriste automatizirane sustave praćenja prekida i ponovne uspostave opskrbe. Sve tarife i njihove

promjene transparentne su i dostupne na internetu.

Gradovi u Slovačkoj mogli bi poduzetnicima olakšati dobivanje električne energije kad bi učili jedni od drugih. Hipotetsko gospodarstvo u kojem je proces priključenja efikasan kao u Žilini (s četiri postupka, 56 dana i trošak od 55,2 % dohotka po stanovniku), i u kojem je opskrba pouzdana kao u Bratislavi, Košicama i Prešovu, nalazilo bi se na 12. mjestu među 190 gospodarstava prema globalnom rangiranju *Doing Business* za lakoću dobivanja električne energije, što je 40 mjesta više od trenutnog ranga Slovačke (koju predstavlja Bratislava).

ŠTO SE MOŽE POBOLJŠATI?

U pregledu dobivanja električne energije i pouzdanosti opskrbe u Hrvatskoj, Češkoj, Portugalu i Slovačkoj u ovom poglavlju upućuje se na nekoliko područja koja se mogu poboljšati.

Pojednostavniti postupak dobivanja općinskih dozvola ČEŠKA, SLOVAČKA

Uz dozvolu za iskop, u Češkoj i Slovačkoj potrebne su i druge potvrde prije priključivanja. One se moraju ishoditi od nekoliko različitih općinskih ureda, kao što su ured za graditeljstvo, ured za upravljanje cestama i ured koji odobrava pristup gradskom zemljištu. Poduzetniku koji se treba priključiti na srednjenaponsku mrežu vrijeme potrebno za dobivanje svih dozvola postaje prava prepreka. Samo dobivanje prava na korištenje gradskog zemljišta može trajati nekoliko mjeseci zbog složenosti procesa i usklađivanja s rasporedima različitih općinskih tijela.

Standardiziranjem procesa za dobivanje dozvola i internim objedinjavanjem potrebnih općinskih dozvola mogla bi se smanjiti kašnjenja i u Češkoj i u Slovačkoj, čime bi se istodobno i pojednostavnio proces za poduzetnike jer ne bi trebali ići u različite urede za isti projekt. Time bi se izbjegao i rizik da različiti općinski

službenici izdaju proturječne odluke. Litva je dobar primjer načina pojednostavnjivanja procesa. Ondje podnositelji zahtjeva općini dostavljaju samo jedan objedinjeni obrazac, a ona onda u njihovo ime prikuplja potvrde od različitih ureda.

Nadležna tijela u Češkoj i Slovačkoj mogla bi, također, razmotriti uvođenje strogih zakonskih rokova za izdavanje dozvola te pravila pristanka šutnjom, kao što je to učinilo nekoliko drugih država članica EU-a. Prema tim pravilima, ako tijelo koje izdaje potvrdu ne odgovori u određenom roku, potvrda se izdaje automatski. Italija, Poljska i Španjolska neke su od država članica EU-a koje su usvojile ta pravila, kao što je prikazano u ranijim subnacionalnim studijama *Doing Business*.²¹

Drugi je problem s izdavanjem dozvola u tim dvjema zemljama taj da projekti za srednjenaponske priključke podliježu procesu ishođenja građevinske dozvole koji je sličan procesu potrebnom za složenije građevinske projekte. Budući da su priključenja na elektroenergetsku mrežu jednostavnija i standardiziranija od građevina i drugih konstrukcija, tijela bi mogla razmotriti posebne procese odobrenja za projekte priključenja tako da ne završe na istoj hrpi predmeta kao tvornice ili trgovački centri. U suvremenim propisima određene su različite razine ispitivanja, i stoga postoje različiti rokovi za različite razine složenosti. Na taj način za potvrde jednostavnih projekata priključivanja može postojati ubrzani postupak, zbog čega se tijela javne vlasti mogu usmjeriti na složenije projekte.

Pojednostavniti postupak dobivanja dozvole za iskop ČEŠKA, HRVATSKA, PORTUGAL, SLOVAČKA

Za električni priključak jedna od najčešće potrebnih dozvola je dozvola za iskop. Tu dozvolu od općine mora ishoditi distributer ili poduzetnik. Ako je distributer odgovoran za ispunjenje tog zahtjeva, s općinom bi se mogao dogovoriti brži i jeftiniji proces ishođenja dozvole. Budući da distributer pruža javne usluge, ima trajan

odnos s općinom, zbog čega postoji prilika za korištenje ekonomije razmjera. Iz toga bi se moglo zaključiti da bi kupce trebalo osloboditi tereta podnošenja zahtjeva za dozvole te da bi distributeri i općine trebali imati sporazume o standardiziranim i brzim postupcima.

Jedan je od takvih primjera portugalski grad Evora, u kojem distributer pribavlja dozvolu za iskop čak i ako kupac odluči angažirati privatnog izvođača za te radove. Na temelju sporazuma između distributera i općine dozvole se mogu izdati bez troška kad je distributer podnositelj zahtjeva. Kao rezultat toga, kupci dozvolu za iskop dobivaju bez naknade. Općinska tijela i distributeri u drugim gradovima u četirima državama članicama mogli bi sklopiti slične sporazume, čime bi se olakšalo ishođenje dozvola za iskop.

Drugi je primjer Rumunjska, gdje neke općine dozvolu za iskop izdaju u okviru građevinske dozvole tako da podnositelji zahtjeva i općinska tijela ne moraju duplicirati posao.²²

Poboljšati pouzdanost opskrbe električnom energijom

HRVATSKA

Većina država članica EU-a distributerima izriče financijske sankcije ako oni svojim kupcima ne osiguraju pouzdanu opskrbu električnom energijom. Hrvatska nije među njima. Stoga možda nije iznenađujuće da Hrvatska u pogledu pouzdanosti opskrbe zaostaje za svim drugim državama članicama. Minimiziranje broja i trajanja prekida u opskrbi ključno je za dobro gospodarstvo i društvo općenito. Financijske sankcije korisne su kako bi se distributere poticalo da održavaju visoku pouzdanost opskrbe tijekom cijele godine u svim područjima svojeg poslovanja. Hrvatska bi mogla uvesti ograničenja učestalosti i trajanja prekida koja, ako se premaše, dovode do financijskih sankcija.

Međutim, same financijske sankcije nisu dovoljne. Distributer je tek zadnja karika u lancu opskrbe električnom energijom; brojni dionici imaju ključne

uloge u proizvodnji, prijenosu i distribuciji. Nadalje, višestruki međusobno povezani čimbenici izravno utječu na pouzdanost. Dokazi upućuju na to da su razine ulaganja u proizvodnju električne energije, razine tarifa i stope naplate računa, operativna učinkovitost distributera i sveobuhvatan regulatorni okvir ključni čimbenici u određivanju pouzdanosti opskrbe.²³

Smanjiti troškove dobivanja novog priključka koji se plaćaju unaprijed

HRVATSKA, ČEŠKA, SLOVAČKA

U usporedbi s drugim gradovima u EU-u, neki od mjerenih gradova imaju skup proces priključivanja. To su češki i slovački gradovi u kojima se kupac mora priključiti na sredjenaponsku mrežu (Liberec, Olomouc, Ostrava, Plzen i Usti nad Labem u Češkoj te Bratislava i Trnava u Slovačkoj). To su i svih pet gradova u Hrvatskoj, gdje je dobivanje novog priključka skupo, unatoč činjenici da su ondje niskonaponski priključci uobičajeni. Radi usporedbe, u Bugarskoj je trošak dobivanja niskonaponskog priključka više nego dvostruko manji nego u Hrvatskoj.²⁴

U drugim zemljama distributeri i lokalna tijela pokrivaju dio troška izvođenja novog priključka, čime se smanjuju troškovi koje poduzetnici plaćaju unaprijed. Na primjer, u Francuskoj općine financiraju dio troška priključivanja. To je u skladu sa Zakonom o energetici (članak L342-11), kojim se propisuje da povjerenstva za urbano planiranje trebaju snositi troškove proširenja elektroenergetske mreže. U Parizu distributer kupcu naplaćuje 1.840 EUR, a cijeli proces dobivanja električnog priključka za skladište iz *Doing Business* studije slučaja iznosi 6 % dohotka po stanovniku.

U Hrvatskoj nacionalni operator distribucijskog sustava projektira i izvodi sve priključke. Kad bi se kupcima dala mogućnost da angažiraju privatnog izvođača za izvođenje priključka, kao što je to slučaj u drugim državama članicama EU-a, uključujući Češku, Portugal i Slovačku, mogli bi se smanjiti troškovi jer bi kupci mogli odabrati najbržu i najjeftiniju opciju.

Ukinuti potvrdu projekta pružanjem detaljnih tehničkih zahtjeva unaprijed

SLOVAČKA

U svim slovačkim gradovima osim Žiline, distributeri moraju odobriti projekt prije početka građevinskih radova, i za niskonaponske i za sredjenaponske priključke. Žilina je dobar primjer načina na koji se pružanjem jasnih smjernica unaprijed može uštedjeti vrijeme distributeru i poduzetniku. Stoga, za jednostavne priključke kao iz zstudije slučaja, lokalni distributer, SSD, ne zahtijeva potvrdu projekta. Razlog je tome razina tehničkih pojedinosti koje SSD poduzetnicima pruža prije nego što započne izradu projekta. SSD ne zahtijeva ni izvješće o dovršetku radova nakon dovršetka priključka. Umjesto toga, zahtijeva samo izjavu poduzetnika kojom se potvrđuje da je priključak izveden u skladu s tehničkim uvjetima. Nakon primitka izjave SSD može odlučiti hoće li dodatno istražiti i pregledati priključke koje je potrebno dodatno ispitati. Te su dobre prakse jedan od razloga zbog kojih je Žilina najuspješniji slovački grad i treća među svih 25 mjerenih gradova prema lakoći dobivanja električne energije.

Potvrdu o uporabljivosti izvedene električne instalacije zamijeniti vlastitom potvrdom sukladnosti

PORTUGAL

U kontinentalnom Portugalu kupci trebaju dobiti potvrdu o uporabljivosti izvedene električne instalacije od ovlaštenog trećeg društva.²⁵ Osiguranje sigurnosti i kvalitete električnih instalacija je ključno. Međutim, postoje načini da se to učini bez uvođenja dodatnih zahtjeva za dobivanje električnog priključka. U nekoliko država članica EU-a, uključujući Dansku i Njemačku te Češku i Slovačku, propisom se izvođaču koji je izveo elektroinstalacije dopušta da preuzme odgovornost i potvrdi da su instalacije izvedene u skladu sa zakonima i sigurnosnim standardima.

Ako su električne instalacije izvedene pod nadzorom kvalificiranih i ovlaštenih

izvođača elektroinstalacija, njihova se sigurnost može osigurati bez inspekcija koju provodi odvojeni subjekt te proces može biti brži i lakši bez ugrožavanja sigurnosti. Ključno je reguliranje profesije inženjera elektrotehnike. Kako bi se osigurala učinkovitost, sustav certificiranja trebao bi biti popraćen zakonskim odredbama kojima se određuju zahtjevi u pogledu kvalifikacija i odgovornosti uključenih stručnjaka.

Ukinuti potrebu za pregledom na licu mjesta kako bi se odredili tehnički uvjeti i trošak priključka PORTUGAL

Pregledi koje obavlja distributer, a tijekom kojih kupac mora biti prisutan, prilika su za pojednostavnjenje procesa u Portugalu. Prije dostavljanja troškovnika, distributeri u svim portugalskim gradovima osim Coimbre provode vanjske preglede kako bi provjerili okruženje građevine i precizno odredili mjesto postavljanja kabela i brojila. Međutim, u brojnim gospodarstvima širom svijeta distributeri koriste geografski informacijski sustav (GIS) i, stoga, ne moraju posjećivati lokaciju. To čini i distributer u Coimbi, zahvaljujući pilot-projektu u tom gradu. Prema pilot-projektu iz Coimbre distributeri u drugim portugalskim gradovima također bi mogli koristiti GIS kako bi preispitali zahtjeve za priključenje, standardizirali proces i skratili vrijeme potrebno za odobravanje zahtjeva.

BILJEŠKE

1. Pierre Audinet i Martin Rodriguez Pardina, „Managing an Electricity Shortfall: A Guide for Policymakers“ (Program pomoći upravljanju u energetske sektoru, Svjetska banka, Washington, DC, 2010.), <http://documents.worldbank.org/curated/en/337601468017341236/Managing-an-electricity-shortfall-a-guide-for-policymakers>.
2. Carolin Geginat i Rita Ramalho, „Electricity Connections and Firm Performance in 183 Countries,” Policy Research Working Paper 7460 (Svjetska banka, Washington, DC, 2015.).

3. Te su regulatorne agencije sljedeće: Hrvatska energetska regulatorna agencija (HERA) u Hrvatskoj, Energetski regulatorni ured (ERU) u Češkoj, Regulatorno tijelo za energetske usluge (ERSE) u Portugalu i Regulatorni ured za mrežne industrije (URSO) u Slovačkoj. Svaka je od tih agencija odgovorna za nadzor nacionalnog energetskeg sektora (proizvodnju, prijenos, distribuciju i opskrbu) i cijena električne energije.
4. U Češkoj su sredjenaponski priključci češći u Liberecu, Olomoucu, Ostravi, Plzenu i Ustiju nad Labem, a niskonaponski u Brnu i Pragu. U Slovačkoj su sredjenaponski priključci češći u Bratislavi i Trnavi, a niskonaponski u Košicama, Prešovu i Žilini.
5. Relevantni zakoni kojima se uređuje proces priključenja u Hrvatskoj sljedeći su: Zakon o tržištu električne energije (102/15); Odluka o iznosu naknade za priključenje na elektroenergetsku mrežu i za povećanje priključne snage (52/06); Uvjeti kvalitete opskrbe električnom energijom (31/18); Odluka o iznosu tarifnih stavki za zajamčenu opskrbu električnom energijom (114/17); i Opći uvjeti za korištenje mreže i opskrbu električnom energijom (85/15).
6. U Zagrebu naknada za priključenje za skladište kao iz *Doing Business* studije slučaja iznosi 1.700 HRK (229 EUR) po kilovolt-amperu, dok u drugim gradovima iznosi 1,350 HRK (181 EUR) po kilovolt-amperu.
7. Glavni zakonodavni instrumenti koji uređuju proces dobivanja električne energije u Češkoj su Standardi kvalitete u sektoru električne energije (540/2005) i Zakon o priključivanju na elektroenergetsku mrežu (16/2016).
8. *World Bank Enterprise Surveys*, <http://www.enterprisesurveys.org>.
9. Iako su to najčešći scenariji priključenja skladišta kao iz *Doing Business* studije slučaja, vrsta napona može se razlikovati unutar grada, a ponekad i unutar industrijskog parka, ovisno o dostupnosti električnog kapaciteta.
10. Često postoji nekoliko načina priključenja. Kao i u drugim zemljama (uključujući Slovačku), distributeri se u Češkoj s novim kupcima dogovaraju o najboljoj opciji. Uloge i odgovornosti stranaka razlikuju se ovisno o odabranom opciji.
11. U tim slučajevima općinske dozvole potrebne za izvođenje priključka poduzetnik ishodi u okviru procesa dobivanja građevinske dozvole za novu građevinu. Ta je opcija uobičajena za komercijalne građevine.
12. U Liberecu i Ustiju nad Labem za postavljanje privatne trafostanice potreban je projekt. U Olomoucu, Ostravi i Plzen projekt je potreban za trafostanicu i vanjski priključak.
13. U Liberecu i Ustiju nad Labem, te u Brnu i Pragu, dozvolu za iskop ishodi distributer.
14. To su Rumunjska (174 dana), Belgija (201 dan), Mađarska (257 dana) i Bugarska (262 dana).
15. Zakon 16/2016, Prilog 8.
16. Ta se naknada za priključenje primjenjuje na priključak s nominalnom snagom od 140 kilovolt-ampera, kao iz *Doing Business* studije slučaja.
17. U Liberecu i Ustiju nad Labem, te u Brnu i Pragu, priključak obično izvodi podizvođač kojeg angažira distributer te kupac nema dodatnih troškova.
18. Distribucija električne energije u Portugalu uređena je Uredbom 561/2014 o komercijalnim odnosima u sektoru električne energije.
19. To su Francuska, Poljska, Češka, Ujedinjena Kraljevina, Finska, Nizozemska i Švedska.
20. Primarno zakonodavstvo kojim se u Slovačkoj uređuje tržište električne energije jest Zakon o energetskeg sektoru (251/2012), u kojem se opisuju prava i odgovornosti sudionika na tržištu električne energije. Drugi relevantni zakoni kojima se uređuje proces priključenja uključuju Direktivu 236/2016 Regulatornog ureda za mrežne industrije (URSO) o standardima kvalitete prijenosa, distribucije i proizvodnje električne energije. Taj zakon uključuje mehanizme isplate naknada za povredu standarda kvalitete (dostupno na <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2016/236/>). Druga je Direktiva 271/2012 Ministarstva gospodarstva (Direktiva o tehničkim uvjetima za priključenje na elektroenergetsku mrežu), na temelju koje operatori distribucijskog sustava određuju tehničke uvjete za priključenje na distribucijsku mrežu.
21. Vidjeti Svjetska banka, *Doing Business u Italiji 2013*. (Washington, DC: Svjetska banka, 2013.), *Doing Business u Poljskoj 2015*. (Washington, DC: Svjetska banka, 2015.) i *Doing Business u Španjolskoj 2015*. (Washington, DC: Svjetska banka, 2015.).
22. To su Bukurešt, Cluj-Napoca, Constanta i Iasi. Vidjeti Svjetska banka, *Doing Business u Europskoj uniji 2017: Bugarska, Mađarska i Rumunjska* (Washington, DC: Svjetska banka, 2017.).
23. Jean Arlet, Diane Davoine, Tigran Parvanyan, Jayashree Srinivasan i Erick Tjong, „Getting Electricity: Factors Affecting the Reliability of Electricity Supply,” u Svjetska banka, *Doing Business 2017: Equal Opportunity for All* (Washington, DC: Svjetska banka, 2016.).
24. Među bugarskim gradovima obuhvaćenima subnacionalnom studijom *Doing Business*, u onima u kojima su dostupni niskonaponski priključci (Burgas, Plovdiv, Ruse i Varna) trošak iznosi 107,1 % dohotka po stanovniku. Vidjeti Svjetska banka, *Doing Business u Europskoj Uniji 2017: Bugarska, Mađarska i Rumunjska* (Washington, DC: Svjetska banka, 2017.).
25. U kontinentalnom Portugalu do prosinca 2017. električne instalacije u novoj građevini trebao je potvrditi Certiel, udruženje odgovorno za obavljanje pregleda u tom dijelu zemlje. U 2018. Certiel je prestao poslovati te kupci sada angažiraju privatno certifikacijsko tijelo za pregled i potvrdu električnih instalacija. Neka su od poduzeća kvalificiranih za obavljanje tih pregleda sljedeća: Portugalski elektrotehnički institut (Instituto Electrotécnico Português, IEP), Industrijski laboratorij kvalitete (Laboratório Industrial da Qualidade, LIQ) i Institut za kvalitetu i zavarivanje (Instituto de Soldadura e Qualidade, ISQ). Situacija je drukčija u Funchalu i Ponti Delgadi. U Funchalu kupci samo trebaju dostaviti obavijest o dovršetku električnih instalacija regionalnoj energetskeg agenciji. U Ponti Delgadi nisu potrebni ni pregled ni obavijest.

Uknjižba prava vlasništva

GLAVNI NALAZI

- Na temelju podataka za svaku od četiri zemlje vidljive su značajne razlike među mjerenim gradovima u pogledu efikasnosti uknjižbe prijenosa prava vlasništva.
- Efikasnost se razlikuje zbog različitog vremena potrebnog za prijenos prava vlasništva. Na primjer, u Hrvatskoj uknjižba prijenosa prava vlasništva traje 32 dana u Osijeku, ali više nego dvostruko dulje u Splitu (72 dana).
- Portugal je jedina od četiri zemlje u kojoj za uknjižbu prijenosa prava vlasništva nisu potrebni pravni stručnjaci kao što su odvjetnici ili javni bilježnici. Međutim, ondje je i trošak uknjižbe prijenosa prava vlasništva daleko najveći (7,3 % vrijednosti nekretnine).
- Zahvaljujući iznimnim rezultatima u pogledu efikasnosti i kvaliteti upravljanja zemljištem, Slovačka je jedna od tri najuspješnije države članice EU-a prema lakoći uknjižbe prava vlasništva i sedma u svijetu.

Zaštita prava vlasništva ključna je za potporu ulaganja, produktivnost i gospodarski rast.¹ U nekim zemljama to možda neće uključivati samo reformu zakonodavstva, nego i uspostavljanje pouzdane infrastrukture, posebno u obliku digitalnih zemljišnih knjiga i katastarskih karata.

Slovačka je dobar primjer: rani napori uloženi u reformu katastra pridonijeli su jednostavnijoj digitalizaciji i modernizaciji njezina sustava upravljanja zemljištem tijekom postkomunističke tranzicije. Do veljače 2004. u Slovačkoj su sve informacije iz katastra bez naknade bile dostupne putem interneta. U rujnu 2009. uvela je niže pristojbe za zahtjeve za prijenos prava vlasništva koji se podnose elektroničkim putem, kako bi se građane i poduzeća potaknulo da odaberu *online* opciju. U 2013. središnje tijelo prenijelo je nadzor nad zemljišnim knjigama i katastrom na

okružne urede. Zbog svih tih promjena slovački katastar smatra se naprednim i progresivnim.² Slovačka se nalazi među 10 od 190 gospodarstava u globalnom rangiranju *Doing Business* prema lakoći uknjižbe prava vlasništva.

Ostale tri države članice EU-a obuhvaćene ovim izvješćem također moderniziraju svoje sustave upravljanja zemljištem. Hrvatska je u studenom 2016. objedinila upravljanje katastrom i zemljišnim knjigama preko Zajedničkog informacijskog sustava, centraliziranog web sustava povezanog s drugim ključnim registrima (uključujući registre osoba, adresa i poduzeća). Zajednički informacijski sustav razvijen je u okviru Projekta implementacije integriranog sustava zemljišne administracije koji se provodi uz potporu Svjetske banke.

Češka digitalizira svoj katastar i zemljišne knjige te je katastar povezala s drugim

nacionalnim registrima kako bi izbjegla dupliciranje identifikacijskih brojeva i adresa pravnih i fizičkih osoba.³ Portugal je, pak, privukao pažnju medija svojom službom *Casa Pronta*, koja je 2007. proizašla iz nacionalnog programa SIMPLEX kojem je cilj pojednostavniti birokraciju i građanima olakšati život. Na tim jedinstvenim kontaktnim točkama, specijaliziranim za zemljišnoknjižne transakcije, zemljišnoknjižni službenici mogu na licu mjesta izraditi nacrt isprava, čime se ubrzava proces te korištenje javnih bilježnika nije obvezno. Naime, klijenti mogu u tim službama obaviti sve korake potrebne za uknjižbu prijenosa prava vlasništva, uključujući plaćanje poreza na promet nekretnina.

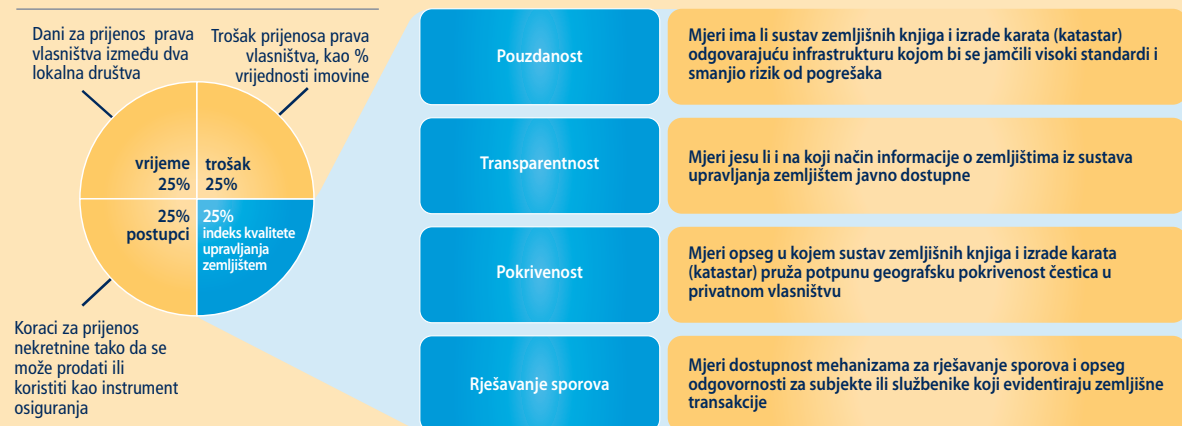
Gospodarstva koja ulažu u digitalni sustav katastra i zemljišnih knjiga ostvaruju koristi na nekoliko načina. Jedan je način veća efikasnost. Digitalizacijom se optimiziraju

ŠTO UKNJIŽBA PRAVA VLASNIŠTVA MJERI?

Doing Business bilježi cijeli redoslijed postupaka koje poduzeće (kupac) treba obaviti kako bi kupilo nekretninu od drugog poduzeća (prodavatelja) i prenijelo pravo vlasništva na svoje ime tako da je može koristiti za širenje svojeg poslovanja, kao instrument osiguranja pri uzimanju novih zajmova ili, ako je potrebno, da je može prodati drugom poduzeću. Mjere se i vrijeme i trošak obavljanja svakog od tih postupaka. Uz to, *Doing Business* mjeri kvalitetu sustava upravljanja zemljištem u svakom gospodarstvu. Indeks kvalitete upravljanja zemljištem ima četiri glavne dimenzije: pouzdanost infrastrukture, transparentnost informacija, geografsku pokrivenost i rješavanje zemljišnoknjižnih sporova (vidjeti sliku).

Uknjižba prava vlasništva: mjerenje efikasnosti i kvalitete sustava upravljanja zemljištem

Rangiranje se temelji na udaljenosti od graničnog broja bodova za četiri pokazatelja

procesu jer se na taj način usklađuju radni procesi i olakšava prikupljanje, pristupa- nje i dijeljenje informacija na načine koji nisu moguću u fizičkim sustavima. Bržim procesima ubrzava se obrada zahtjeva za hipoteke i smanjuje vrijeme potrebno za prijenos prava nad nekretninama, čime se često štedi vrijeme podnositeljima zahtjeva i osoblju zemljišnih knjiga i katastra. Digitalizacija državama pomaže i da uspostave sustave praćenja kako bi ocijenile učinkovitost osoblja zemljišnih knjiga i katastra te poboljšaju usluge za klijente. Prednost su i točnost i sigurnost podataka: svaka transakcija unesena u računalni sustav može se automatski registrirati, duplicirati i dohvatiti.

Budući da nekretnine (zemljište i gra- đevine) čine od polovine do tri četvrtine bogatstva u većini gospodarstava, važno je imati točan i ažuriran zemljišni infor- macijski sustav.⁴ Istraživanja upućuju na to da će vlasnici nekretnina sa zaštićenim vlasništvom vjerojatnije ulagati u privatna poduzeća i prenositi zemljište na učinkovitije korisnike. Uz to, mogućnost pristupa mjerodavnim informacijama o vlasništvu nad zemljištem smanjuje transakcijske troškove na financijskim tržištima, zbog čega je imovinu lakše koristiti kao instru- ment osiguranja.⁵ Zemljišne knjige i kata- stri u kojima se utvrđuje lokacija imovine alat su koji se u cijelom svijetu koriste za mapiranje, dokazivanje i osiguravanje vlasničkih prava. Državama su pouzda- ne, ažurirane informacije u katastrima i zemljišnim knjigama nužne za točan razrez i naplatu poreza. S pomoću njih države mogu mapirati i različite zahtjeve gradova te strateški planirati pružanje usluga i infrastrukturu kako bi se riješile najveće potrebe u svakom gradu.⁶

KAKO UKNJIŽBA PRAVA VLASNIŠTVA FUNKCIONIRA U OVIM ČETIRIMA DRŽAVAMA ČLANICAMA?

U Češkoj su zemljišne knjige i katastar objedinjeni od 1993. i sada se nalaze unutar jedne institucije – Državne

institucije za izmjeru zemljišta i katastar (*Státní správa zeměměřictví a katastru*). Kao jedan od najvećih podatkovnih sustava u državnoj upravi, katastar uključuje detaljan registar lokacije i dimenzija sva- ke čestice te evidenciju vlasničkih prava.

Slično tome, u Slovačkoj katastar i zemljišne knjige čine jedan informacijski sustav koji vodi Ured za geodeziju, karto- grafiju i katastar Slovačke (*Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky*). Katastrom i zemljišnim knjigama uprav- ljaju katastarski odjeli okružnih ureda. Kapor (*Katastrálny portál*), online verzija zemljišnih knjiga, najveća je javna *online* baza podataka u Slovačkoj, u kojoj svatko može besplatno pretraživati osnovne informacije o zemljišnim česticama i njihovim vlasnicima.

U Hrvatskoj su katastar i zemljišne knjige pod nadzorom dviju različitih institucija. Državna geodetska uprava upravlja katastrom preko svojih regionalnih ureda. Ona nadzire mrežu od 113 katastarskih ureda u cijeloj zemlji, iako ured u Zagrebu posluje pod nadzorom Grada Zagreba. Ministarstvo pravosuđa odgovorno je za zemljišne knjige preko Službe za uprav- ljanje zemljišnim knjigama, koja nadzire 107 zemljišnoknjižnih ureda podređenih općinskim sudovima.

U Portugalu se zemljišne knjige drže u zemljišnoknjižnim uredima koje vode voditelji zemljišnih knjiga. Ti uredi, kao dio Instituta registara i javnih bilježnika (*Instituto dos Registos e do Notariado*), nalaze se u svakoj općini u Portugalu. Međutim, njihova nadležnost nije ograničena geografskom lokacijom; ovlašteni su poduzimati mjere u pogledu bilo koje nekretnine u Portugalu.

Kako se proces razlikuje u ovim četirima državama članicama?

Portugal je jedina od četiri zemlje u kojoj za uknjižbu prijenosa prava vlasništva nisu potrebni pravni stručnjaci kao što su odvjetnici ili javni bilježnici (slika 5.1.). Podnositelji zahtjeva mogu jednostavno posjetiti službu *Casa Pronta*, gdje će im

zemljišnoknjižni službenik na temelju predložka izraditi ispravu prije nego što prijenos imovine službeno registrira voditelj zemljišnih knjiga. Ako podnosi- telji zahtjeva ne žele koristiti predložak isprave, svoju ispravu mogu dati izraditi kod javnog bilježnika ili odvjetnika i zatim je izravno dostaviti voditelju zemljišnih knjiga na upis u registar (*Registo Predial*). Međutim, ta je mogućnost skuplja i vremenski dulja te je obično rezervirana za složene transakcije. Porez na promet nekretnina može se razrezati i izravno platiti u zemljišnoknjižnom uredu ili u službi *Casa Pronta*.

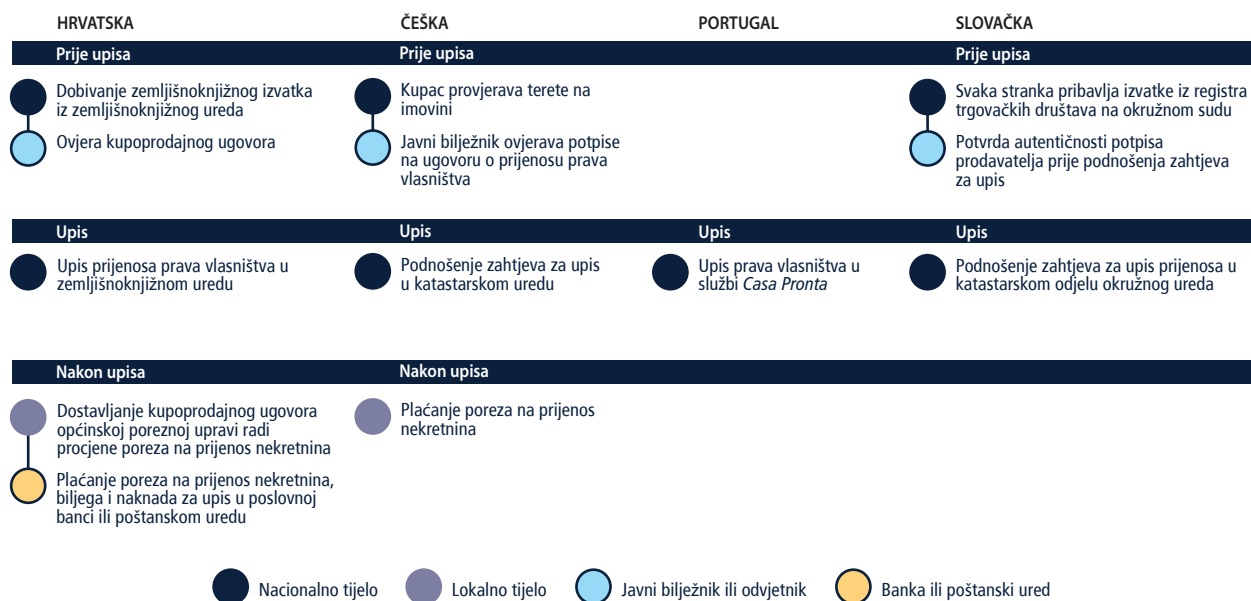
U Hrvatskoj javni bilježnik mora ovjeriti kupoprodajni ugovor provjerom autentičnosti potpisa prodavatelja. U Češkoj i Slovačkoj javni bilježnici također se u praksi koriste za provjeru potpisa prodavatelja. Međutim, to može učiniti i državni službenik – u Češkoj, u katastarskom uredu, uredu voditelja registra (*matrika*) ili jednom od centara službe Czech Point u poštanskim uredima u cijeloj zemlji; a u Slovačkoj, u uredu voditelja registra (*matrika*).

Za prijenos prava vlasništva u Češkoj poduzetnik treba najmanje dvaput posjetiti katastarski ured – kako bi pro- vjerio terete na nekretnini i, nakon ovjere potpisa na kupoprodajnom ugovoru, kako bi podnio zahtjev za registraciju. Proces završava kad poduzetnik plati porez na promet nekretnina.

U Slovačkoj će marljivi poduzetnici ishodi izvadak iz registra trgovačkih dru- štava prije ovjere potpisa kupoprodajnom ugovoru kod javnog bilježnika i odlaska u katastarski odjel okružnog ureda radi upi- sa prijenosa prava vlasništva. U Slovačkoj nisu potrebni dodatni postupci. Porez na promet nekretnina ukinut je 2005. tako da više nije potrebno dobiti razrez plati- vog poreza od općinske porezne uprave ili platiti porez.

U Hrvatskoj je proces upisa složeniji. U okviru procesa potrebna su dva odvojena posjeta lokalnom zemljišnoknjižnom

SLIKA 5.1 Portugal ima jednostavnije postupovne zahtjeve za prijenos prava vlasništva od Slovačke, Češke i Hrvatske

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

odjelu općinskog suda: najprije za dobivanje zemljišnoknjižnog izvotka u okviru procesa dubinske analize, a zatim, nakon ovjere kupoprodajnog ugovora, radi upisa prijenosa prava vlasništva uz plaćanje pristojbe u biljezima i naknade za upis. Podnositelj zahtjeva trebao bi i općinskoj poreznoj upravi dostaviti kupoprodajni ugovor (iako je i javni bilježnik zakonski obavezan to učiniti) kako bi dobio procjenu poreza na promet nekretnina i kako bi onda mogao platiti taj porez.

Među četirima zemljama, upis vlasništva najlakši je u Slovačkoj, gdje su potrebna tri postupka, 11,1 dan u prosjeku i trošak od 272 EUR, što je minimalni iznos u odnosu na vrijednost nekretnine iz *Doing Business* studije slučaja. Među 25 mjerenih gradova, proces je najlakši u Trnavi (Slovačka) i najteži u Splitu (Hrvatska) (tablica 5.1.). Unutar zemalja postoje male razlike, osim u Hrvatskoj gdje prijenos prava vlasništva može trajati od 32 do 72 dana u pet mjerenih gradova.

Od četiri zemlje, Portugal ima najmanje složen proces od samo jednog postupka, kao i najbrži jer je u prosjeku potrebno

samo 3,8 dana. Međutim, ondje je proces i daleko najskuplji, uz trošak od 7,3 % vrijednosti nekretnine. Prijenos prava vlasništva najteži je i vremenski najdulji u Hrvatskoj, gdje je potrebno pet postupaka i 47,4 dana u prosjeku, uz trošak od 4,0 % vrijednosti nekretnine. Trošak je sličan u Češkoj, ali su potrebna samo četiri postupka te prosječno 25,5 dana u sedam mjerenih gradova.

Na globalnom rangiranju *Doing Business* prema lakoći uknjižbe prava vlasništva, gospodarstva se rangiraju prema uspješnosti njihova najvećeg poslovnoga grada.⁷ Gdje bi se nalazila svaka od četiri zemlje kad bi se njezin rang umjesto toga temeljio na prosječnim rezultatima njezinih gradova? Zahvaljujući svojim dobrim prosječnim rezultatima u efikasnosti i kvaliteti upravljanja zemljištem, Slovačka bi bila među najuspješnijih pet država članica EU-a i sedma na globalnom rangiranju 190 gospodarstava. Portugal bi bio 33. na globalnom rangiranju unatoč nejednakim rezultatima prema pokazateljima uknjižbe prava vlasništva, uz peti najviši trošak u EU-u i šesti najniži rezultat u EU-u prema indeksu kvalitete

upravljanja zemljištem. Međutim, bio bi vodeći u svijetu prema broju postupaka i blizu deset najboljih u svijetu prema brzini procesa. Hrvatska bi bila 52., nešto niže od prosjeka EU-a od 51, ali ispred Njemačke i Francuske. Češka, čiji su rezultati blizu prosjeku EU-a prema svim obuhvaćenim pokazateljima, bila bi 30. na globalnom rangiranju (slika 5.2.).

Rezultati prema indeksu kvalitete upravljanja zemljištem ne razlikuju se unutar ove četiri zemlje. Slovačka ima 3 boda manje, a Češka 3,5 bodova manje od Litve i Nizozemske koje su ostvarile najbolji rezultat među državama članicama EU-a. Hrvatska je zabilježila gotovo 1 bod više od prosjeka EU-a od 22,7 bodova. Portugal se nalazi među najmanje uspješnim državama članicama EU-a, uz rezultat 5,5 bodova slabiji od slovačkog.

Kako se taj proces razlikuje unutar Hrvatske?

U svih pet hrvatskih gradova za uknjižbu prava vlasništva potrebno je istih pet postupaka, što odgovara prosječnom broju u EU-u, uz isti trošak od 4,0 % vrijednosti nekretnine. Međutim, potrebno

TABLICA 5.1 Uknjižba prava vlasništva u Češkoj, Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj –gdje je jednostavnije i gdje je sustav upravljanja zemljištem pristupačniji i pouzdaniji?

Grad (zemlja)	Rang	Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)	Postupci (broj)	Vrijeme (u danima)	Trošak (% vrijednosti imovine)	Indeks kvalitete upravljanja zemljištem (0-30)
Trnava (Slovačka)	1	91,48	3	5,5	0,0	25,5
Košice (Slovačka)	2	91,24	3	7,5	0,0	25,5
Žilina (Slovačka)	3	91,00	3	9,5	0,0	25,5
Prešov (Slovačka)	4	90,17	3	16,5	0,0	25,5
Bratislava (Slovačka)	4	90,17	3	16,5	0,0	25,5
Ostrava (Češka)	6	80,22	4	23,5	4,0	25
Brno (Češka)	7	80,10	4	24,5	4,0	25
Usti nad Labem (Češka)	7	80,10	4	24,5	4,0	25
Liberec (Češka)	9	79,98	4	25,5	4,0	25
Olomouc (Češka)	9	79,98	4	25,5	4,0	25
Prag (Češka)	11	79,74	4	27,5	4,0	25
Plzen (Češka)	11	79,74	4	27,5	4,0	25
Funchal (Portugal)	13	79,43	1	1	7,3	20
Faro (Portugal)	13	79,43	1	1	7,3	20
Ponta Delgada (Portugal)	13	79,43	1	1	7,3	20
Braga (Portugal)	16	79,31	1	2	7,3	20
Evora (Portugal)	17	79,19	1	3	7,3	20
Coimbra (Portugal)	18	79,07	1	4	7,3	20
Porto (Portugal)	19	78,59	1	8	7,3	20
Lisabon (Portugal)	20	78,35	1	10	7,3	20
Osijek (Hrvatska)	21	75,86	5	32	4,0	23,5
Rijeka (Hrvatska)	22	75,02	5	39	4,0	23,5
Zagreb (Hrvatska)	23	74,07	5	47	4,0	23,5
Varaždin (Hrvatska)	23	74,07	5	47	4,0	23,5
Split (Hrvatska)	25	71,08	5	72	4,0	23,5

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Rangiranje se temelji na prosječnoj udaljenosti od graničnog broja bodova koja se odnosi na postupke, vrijeme i trošak uknjižbe vlasništva te indeks kvalitete upravljanja zemljištem. Rezultat udaljenosti od graničnog broja bodova normaliziran je na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje). Za više pojedinosti vidjeti poglavlje „O izvješću *Doing Business* i *Doing Business* u državama članicama Europske unije 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka.“ Podaci za Bratislavu, Lisabon, Prag i Zagreb revidirani su od objave izvješća *Doing Business 2018*. Potpuni skup podataka nalazi se na web-mjestu *Doing Business* na <http://www.doingbusiness.org>.

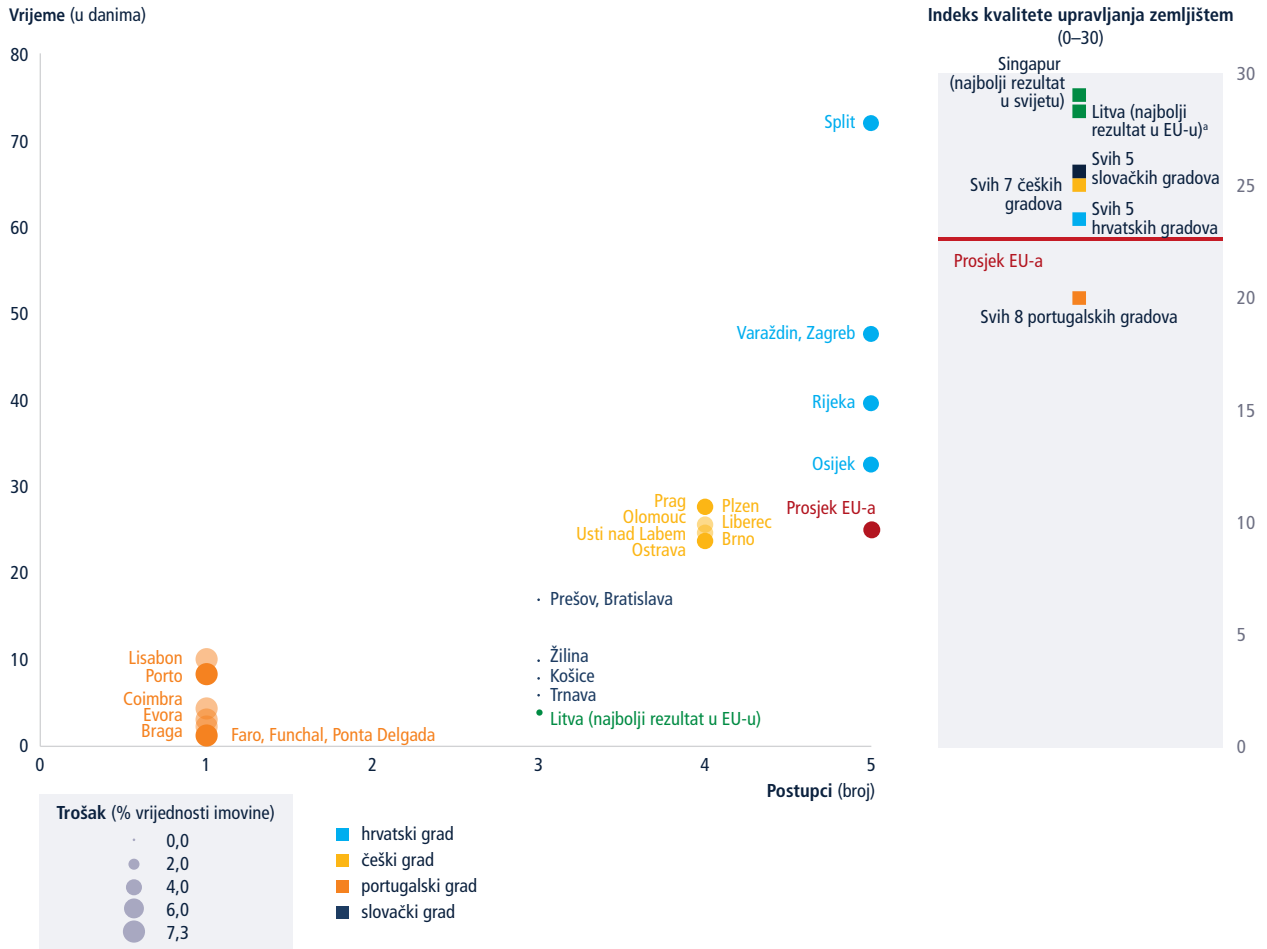
vrijeme znatno se razlikuje. Uknjižba prava vlasništva traje 32 dana u Osijeku, ali dvostruko dulje u Splitu (72 dana) (slika 5.3.).

U gradovima u kojima je potrebno više vremena razlika je obično u upisu prava vlasništva. Različito trajanje tog postupka djelomično je posljedica razlika u vrsti i obujmu transakcija te povijesnim zaostacima. U Splitu, gradu sa 178.102 stanovnika, zaostalih neriješenih predmeta (zahtjeva za upis prava vlasništva) bilo je više od 2.000 na kraju veljače 2018., što je gotovo

deset puta više od zaostataka u Rijeci koja ima 128.624 stanovnika. Naime, veliki zaostatak u Splitu čak premašuje broj zaostataka u Zagrebu, gradu s četiri puta više stanovnika. Zemljišnoknjižni odjel u Splitu, s 2 suca i 15 službenika, teško se nosi s mjesečnim priljevom od 1.600 predmeta, iako se prema zakonu očekuje da službenici dnevno zaključe 6 predmeta.⁸ Usporedbe radi, zemljišnoknjižni odjel u Osijeku uspijeva ograničiti svoj zaostatak na manje od 50 predmeta i uspješno se nosi s priljevom od oko 11.000 predmeta godišnje s 12 aktivnih zaposlenika.⁹

Jedan od načina rješavanja zaostataka bila bi podjela dijela radnog opterećenja sa zemljišnoknjižnim odjelom koji nema zaostataka. Općinski sudovi mogu pomoći jedni drugima. Primjer je Varaždin koji se mučio s brojem predmeta; zemljišnoknjižni odjel općinskog suda sklopio je sporazum s odjelom suda u Koprivnici o potpori u rješavanju predmeta. Zemljišnoknjižni odjel Općinskog suda u Varaždinu sada redovito šalje nesporne predmete (nasljeđivanje, podjela čestica) u Koprivnicu te se usmjerava na složenije slučajeve. Taj sporazum o podjeli poslova morao je odobriti predsjednik županijskog suda te je

SLIKA 5.2 U odnosu na prosjek EU-a, upis prava vlasništva jednostavniji je ili jednako jednostavan u svim četirima zemljama i brži u Portugalu i Slovačkoj

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Prosječni rezultati za EU temelje se na podacima za 28 država članica EU-a na razini pojedinačnih gospodarstava.

a. Nizozemska je ostvarila i rezultat od 28,5 bodova prema indeksu kvalitete upravljanja zemljištem.

bio moguć samo zahvaljujući Zajedničkom informacijskom sustavu koji olakšava prijenos predmeta među zemljišnoknjižnim odjelima. Bez tog sustava, Varaždin bi za rješavanje zaostataka morao zaposliti i obučiti privremene zaposlenike, za što bi bilo potrebno više vremena i novca. Sporazum o podjeli poslova bio bi moguć i među općinskim sudovima u nadležnosti različitih županijskih sudova, ali bi to trebao odobriti hrvatski Vrhovni sud.

Među pet mjerenih gradova u Hrvatskoj, Osijek se ističe po brzini rješavanja upisa prava vlasništva. Ako bi Zagreb bio jednako brz, udaljenost Hrvatske od graničnog

broja bodova iznosila bi 75,86, čime bi ona bila ispred Ujedinjene Kraljevine, Japana i Španjolske na globalnom rangiranju *Doing Business* prema lakoći uknjižbe prava vlasništva.

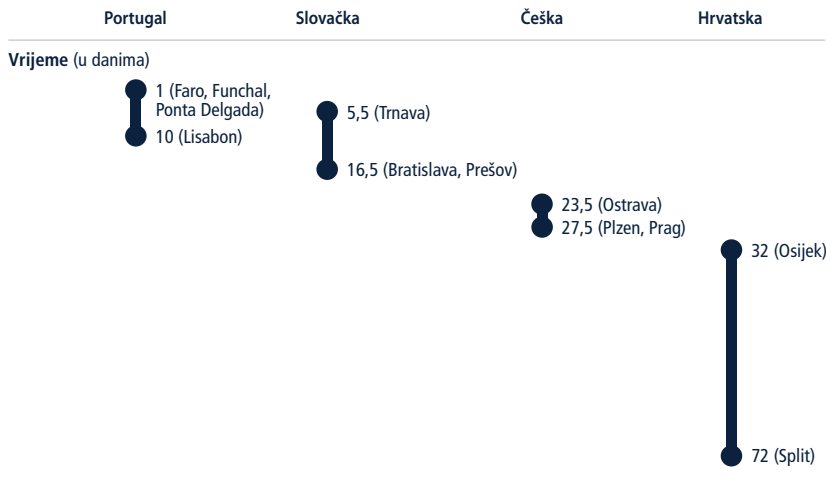
Reforma provedena početkom 2017. već bi mogla pridonijeti pojednostavnjenju upisa prava vlasništva u hrvatskim gradovima. Reformom je odvjetnicima i javnim bilježnicima koji žele dobiti posebnu certifikaciju dana nova uloga: sada mogu obaviti cijeli proces upisa u ime svojih klijenata.

Nakon što provjere je li zahtjev za prijenos prava vlasništva potpun, ti certificirani

pravni stručnjaci mogu izravno podnijeti zahtjev putem interneta, čime se poduzetnicima štedi vrijeme jer ne moraju odlaziti u zemljišnoknjižni odjel.

Pilot-projekt uvođenja sustava uspješno je proveden u Osijeku u veljači 2017., najprije s dva javna bilježnika koja su otišla u Zagreb na obuku o novom softveru za podnošenje zahtjeva za upis prava vlasništva. Nakon toga se više javnih bilježnika i odvjetnika prijavilo za tu uslugu. Međutim, u studenom 2017., od nekoliko tisuća zahtjeva podnesenih u cijeloj Hrvatskoj, certificirani pravni stručnjaci samo su 174 podnijeli elektroničkim

SLIKA 5.3 Vrijeme potrebno za upis prijenosa prava vlasništva znatno se razlikuje među hrvatskim gradovima

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

putem. Jedan od razloga spore primjene mogla bi biti dodatna naknada koju certificirani pravni stručnjaci naplaćuju za tu uslugu. Iako bi moglo biti potrebno više vremena, taj bi se pristup mogao raširiti među pravnim stručnjacima jer se time poduzetnicima nudi nova mogućnost prodaje nekretnine.

Uz to, vlada je nedavno izmijenila trošak uknjižbe prava vlasništva, koji je isti u cijeloj Hrvatskoj. Porez na promet nekretnina smanjila je 1. siječnja 2017. s 5 % na 4 % vrijednosti nekretnine. Kao i taj porez, i javnobilježnička nagrada, biljeg i naknada za upis određeni su nacionalnom uredbom i jedinstveno se primjenjuju u cijeloj zemlji. Javnobilježnička nagrada za ovjeru potpisa prodavatelja iznosi 40 HRK (5,38 EUR), naknada za upis koja se plaća zemljišnoknjižnom odjelu je 200 HRK (26,89 EUR), a biljeg 50 HRK (6,67 EUR). Stoga je trošak uknjižbe prava vlasništva u hrvatskim gradovima znatno niži od prosjeka EU-a od 4,8 % vrijednosti nekretnine.

Kako se taj proces razlikuje unutar Češke?

U Češkoj, kao i u Slovačkoj, postoje male razlike u vremenu obrade zahtjeva među mjeranim gradovima. Uknjižba prava vlasništva u Ostravi, gdje je potrebno najmanje vremena (23,5 dana), traje samo 4

dana manje nego u Plzenu ili Pragu, gdje je potrebno najviše. Međutim, u usporedbi sa slovačkim gradovima, u češkim gradovima izvršenje prijenosa prava vlasništva u prosjeku traje dvostruko dulje. Glavni je razlog 20-dnevno razdoblje mirovanja koje započinje nakon upisa plombe na nekretnini, odnosno zabilježbe koja se unosi u zemljišne knjige nakon primitka zahtjeva. Tijekom tog 20-dnevnog razdoblja ništa se ne može učiniti sa zahtjevom niti se može izvršiti bilo kakva uknjižba. Prema zakonu o katastru, u tom razdoblju vlasnik nekretnine može podnijeti prigovore vezano uz njezin prijenos.

Razlika u vremenu u Češkoj uglavnom nastaje zbog različite efikasnosti lokalnih katastarskih ureda. Prema zakonu, katastarski uredi moraju izdati plumbu na imovinu u roku od 24 sata od primitka zahtjeva za njezin prijenos te zainteresirane stranke obavijestiti o plombi unutar 48 sati od primitka zahtjeva. Neki su katastarski uredi brži od drugih u obavješćivanju zainteresiranih strana. Uredi u Brnu i Ustiju nad Labem unutar 24 sata izdaju plumbu i obavješćuju zainteresirane stranke, dok uredi u drugim gradovima obično poštuju zakonske rokove.

Trošak uknjižbe prava vlasništva u svih sedam čeških gradova jednak je (4,0 %

vrijednosti nekretnine) i ona se provodi u četiri ista postupka. U prosjeku su češki gradovi bolji od prosjeka EU-a prema svim pokazateljima uknjižbe vlasništva, osim vremena.

Kako se taj proces razlikuje unutar Portugala?

Portugal je posljednjih godina postao privlačno tržište za ulaganje u nekretnine.¹⁰ Došlo je do ogromnog povećanja obujma zemljišnoknjižnih transakcija, posebno u Lisabonu, što je negativno utjecalo na efikasnost u uknjižbi prava vlasništva u nekim dijelovima zemlje. Međutim, proces je i dalje brz i jednostavan u većini od osam gradova mjerenih u Portugalu, iako je i skup.

U svih osam gradova za uknjižbu prava vlasništva načelno je potreban jedan postupak (neke općine mogu zatražiti dodatne provjere ako se imovina nalazi u povijesnom dijelu, kao na primjer u Pontu Delgadi). Zbog toga je Portugal jedno od četiri gospodarstava u svijetu gdje je za uknjižbu prava vlasništva potrebna samo jedna interakcija s nadležnim tijelima.¹¹ U Faru, Funchalu i Pontu Delgadi taj se postupak može obaviti unutar nekoliko sati, jednostavnim odlaskom u lokalnu službu *Casa Pronta*, dok god podnositelj zahtjeva koristi odgovarajući predložak za sastavljanje isprave.

U drugih pet portugalskih gradova glavna razlika u trajanju uknjižbe prava vlasništva nastaje zbog čekanja termina u lokalnoj službi *Casa Pronta*. To može trajati 8 dana, kao u Portu, ili čak 10, kao u Lisabonu. U tim dvama gradovima lokalni uredi zaprimaju znatno veći obujam zahtjeva, što dovodi do čekanja koje, zapravo, ne postoji drugdje u Portugalu. S druge strane, u drugim se gradovima kratko čeka ili se uopće ne čeka, uz pretpostavku da je poduzetnik prikupio sve potrebne dokumente i koristio predložak za prijenos prava vlasništva na nekretninama dostupan na web-mjestu Instituta registara i javnih bilježnika. Međutim, iako duljina čekanja termina uglavnom ovisi o broju zaprimljenih zahtjeva, Coimbra je

iznimka: ondje se čeka dulje nego u Faru, Funchalu, Ponti Delgadi i Evori, gradovima s većim brojem zahtjeva za prijenos nekretnina (slika 5.4.).

Čak se i u Portu i Lisabonu upis prijenosa prava vlasništva može provesti za dan ili dva.¹² Poduzetnici u žurbi mogu zaobići službu *Casa Pronta* (i čekanje termina). Umjesto toga, uz dodatnu naknadu, javni bilježnik ili odvjetnik može im sastaviti ispravu koju će voditelj registra u zemljišnoknjižnom uredu izravno upisati u okviru ubrzanog postupka, pri čemu je zakonski rok za to 24 sata.

U cijelom Portugalu, za prijenos prava vlasništva kao iz *Doing Business* studije slučaja, koji uključuje prijenos prava vlasništva urbanog zemljišta koje nije isključivo namijenjeno stanovanju, općinski porez na promet nekretnina plaća se po jedinstvenoj stopi od 6,5 % vrijednosti nekretnine. Uz to, ako prodaja ne podliježe porezu na dodanu vrijednost, plaća se biljeg od 0,8 % za upis javne isprave u zemljišnoknjižnom uredu.

Naknade za upis prijenosa prava vlasništva u službi *Casa Pronta* uređene su i primjenjuju se u cijeloj zemlji. U standardnom postupku iznose 375 EUR. U ubrzanom postupku uknjižbe prijenosa prava vlasništva u zemljišnoknjižnom uredu te

su naknade dvostruko više. Uz to, ako ispravu ne sastavlja osoblje službe *Casa Pronta*, morat će je sastaviti javni bilježnik uz naknadu. Za složenu ispravu privatni javni bilježnik može naplatiti dodatnu naknadu razmjernu količini posla.

Sa 7,3 % vrijednosti nekretnine, trošak uknjižbe prava vlasništva u Portugalu viši je 2,5 postotnih bodova od prosjeka EU-a od 4,8 % vrijednosti nekretnine. Ako bi Lisabon smanjio svoj trošak prijenosa nekretnina na razinu prosjeka EU-a, udaljenost Portugala od graničnog broja bodova za uknjižbu prava vlasništva iznosila bi 83,59, čime bi on bio ispred Nizozemske i Austrije na globalnom rangiranju *Doing Business* prema lakoći uknjižbe prava vlasništva.

Kako se taj proces razlikuje unutar Slovačke?

Pet mjerenih gradova u Slovačkoj uspješnije je od prosjeka EU-a prema svim trima pokazateljima kojima se mjeri efikasnost upisa prava vlasništva, uz tri postupka, prosječno vrijeme od 11,1 dana i trošak od 0,0 % vrijednosti nekretnine. Među tih pet gradova uknjižba prijenosa prava vlasništva najlakša je u Trnavi, gdje su potrebna tri postupka i 5,5 dana, a najteža u Bratislavi i Prešovu, gdje je potrebno 16,5 dana, pri čemu se u svim slučajevima pretpostavlja da će

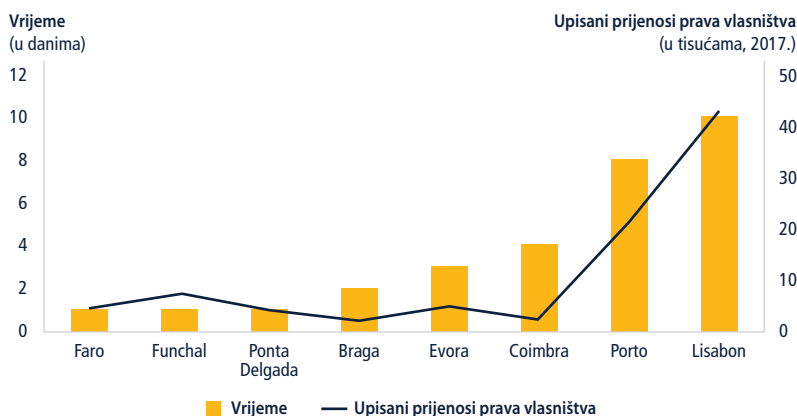
poduzetnik odabrati ubrzan postupak. Razlika u vremenu uglavnom nastaje zbog različite efikasnosti katastarskih odjela okružnih ureda.

Prema zakonu, katastarski odjeli okružnih ureda odluku o zahtjevu za uknjižbu prijenosa prava vlasništva moraju donijeti u roku od 30 dana ako je riječ o standardnom postupku; 15 dana ako se koristi ubrzan postupak; ili 20 dana ako je ugovor u obliku javnobilježničke isprave ili isprave koju je ovjerio odvjetnik. Kad se primjenjuje ubrzan postupak, službenici za uknjižbu u svim slovačkim gradovima obično poštuju zakonski rok. Neki katastarski odjeli okružnih ureda čak su i brži od roka, kao u Košicama, Trnavi i Žilini. Efikasnost ureda u Trnavi djelomično se može objasniti iskusnim zaposlenicima i manjim priljevom predmeta nego u drugim gradovima.

Kad ured ima malo zaostataka ili ih uopće nema, službenici za uknjižbu mogu obavljati dodatne zadatke, kao što je provjera usklađenosti digitaliziranih katastarskih spisa s papirnatima. Trnava je jedna od slovačkih općina u kojoj su službenici u tom pogledu ostvarili najveći napredak, provjerivši gotovo 50 % spisa.

U drugim je gradovima zbog zaostataka predmeta izazov čak i poštovati zakonske rokove za uknjižbu prava vlasništva. Na primjer, u Prešovu se zakonski rok obično poštuje za predmete dostavljene u okviru ubrzanog postupka samo zašto što ti predmeti, za koje je plaćena viša naknada za obradu, imaju poseban tretman. Ako se ubrzan predmet riješi nakon roka od 15 dana, podnositelj zahtjeva ima pravo na povrat naknade. Za predmete podnesene u okviru standardnog postupka podnositelji zahtjeva za uknjižbu prava vlasništva u Prešovu ponekad čekaju i dulje od službenog roka od 30 dana. Uzrok je tome uglavnom smanjenje resursa i zaostatak predmeta, kojih je u ožujku 2018. bilo više od 2.000.¹³ Postoji razlog za veći zaostatak u Prešovu: od 2010. broj podnesenih zahtjeva godišnje se postupno povećavao za 37 % (sa 7.228 na 9.916), dok se broj

SLIKA 5.4 Čekanje termina u službi *Casa Pronta* obično traje dulje u gradovima s većim brojem predmeta prijenosa prava vlasništva

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*; baza podataka portugalskog Instituta registra i javnih bilježnika (2017.).

pravnik koji rade u odjelu za uknjižbu smanjio za 20 % (s pet na četiri).

Ako bi Bratislava bila brza kao Trnava u uknjižbi prava vlasništva, udaljenost Slovačke od graničnog broja bodova iznosila bi 91,48, zbog čega bi se ta zemlja našla među šest najuspješnijih na globalnom rangiranju *Doing Business* prema lakoći uknjižbe prava vlasništva.

U svih pet slovačkih gradova, podnositelj zahtjeva koji koristi ubrzanu postupku ukupno će za prijenos prava vlasništva platiti 272 EUR. Trošak uglavnom čini naknada za uknjižbu od 266 EUR. Međutim, on uključuje i javnobilježničku nagradu od 6 EUR za potvrdu autentičnosti potpisa prodavatelja u uredu voditelja registra (matrika).

Zbog tog ukupnog iznosa Slovačka se nalazi među pet gospodarstava u svijetu u kojima trošak uknjižbe prava vlasništva iznosi 0,0 % vrijednosti nekretnine iz *Doing Business* studije slučaja. Taj iznos može biti i niži ako se podnositelj zahtjeva odluči za standardni postupak od 30 dana, za koji osnovna naknada za uknjižbu iznosi 66 EUR. Nadalje, na te se naknade mogu primijeniti dvije vrste popusta. Ako se zahtjev podnosi elektroničkim putem, osnovna naknada smanjuje se sa 66 EUR na 33 EUR, a naknada za ubrzanu postupak s 266 EUR na 133 EUR. Sve se te naknade mogu dodatno smanjiti za 15 EUR ako se obavijest o planiranoj uknjižbi podnese 15 dana unaprijed.

Kako se kvaliteta upravljanja zemljištem razlikuje među četirima državama članicama?

Vrijeme, trošak i složenost postupaka uknjižbe prava vlasništva poduzećima su važne stavke, no dobro upravljanje zemljištem važnije je od efikasnosti. Uz pomoć pouzdanog sustava upravljanja zemljištem dobrim upravljanjem osigurava se zaštita prava vlasništva. *Doing Business* ocjenjuje kvalitetu tog sustava u četiri glavne dimenzije: pouzdanost infrastrukture (0 – 8 bodova); geografska pokrivenost (0 – 8); transparentnost

informacija (0 – 6); i rješavanje zemljišnoknjižnih sporova (0 – 8). Rezultati za te dimenzije zatim se dodaju ukupnom rezultatu prema indeksu kvalitete upravljanja zemljištem (za mogućih 30 bodova). Sve četiri zemlje imaju usklađen pravni okvir, što objašnjava zašto unutar njihovih područja ne postoje razlike prema indeksu kvalitete upravljanja zemljištem.

Slovačka je ostvarila 25,5 od mogućih 30 bodova prema indeksu kvalitete upravljanja zemljištem. Ta je zemlja dobila sve bodove za geografsku pokrivenost jer katastar i zemljišne knjige pokrivaju cijelo njezino područje. Osvojila je i 5,5 od 6 bodova za transparentnost informacija, što je pokazatelj u kojem su samo četiri gospodarstva u svijetu ostvarila maksimalne bodove (Nizozemska, Rumunjska, Ruska Federacija i Singapur). Stavljanjem na raspolaganje javnosti informacija povezanih sa zemljišnim transakcijama, kao što su troškovnici, rokovi za pružanje usluga i statistički podaci o transakcijama, klijentima se pružaju ključne informacije o transakcijama koje provode te se smanjuju pogreške i prilike za mito. Najbolja je praksa za zemljišne knjige i katastre takve informacije staviti na raspolaganje *online*, kao u Slovačkoj, ili na javnu oglasnu ploču u nadležnom tijelu. Zemlja bi mogla poboljšati svoje rezultate u pogledu transparentnosti informacija stavljanjem na raspolaganje javnosti službenih statističkih podataka u kojima se prati broj transakcija u zemljišnim knjigama.

U pogledu pouzdanosti infrastrukture Slovačka bi mogla poboljšati svoje rezultate kad bi većinu svojih evidencija vlasničkih prava ili isprava držala u digitaliziranom obliku, a ne u papirnatom. Više bi bodova za rješavanje zemljišnoknjižnih sporova mogla ostvariti stavljanjem na raspolaganje statističkih podataka o broju zemljišnoknjižnih sporova na prvostupanjskom sudu.

Češka je ostvarila sve bodove prema pouzdanosti infrastrukture i geografskoj

pokrivenosti katastarskog registra. Sve su zemljišne knjige i katastarske karte u digitalnom obliku. To omogućuje nesmetanu komunikaciju ne samo između katastra i zemljišnoknjižnih odjela češke Državne uprave za izmjeru zemljišta i katastar, nego i s drugim državnim agencijama i privatnim strankama. Svaka javna ili privatna nekretnina službeno se upisuje i valjano ucrtava na karti. Digitalizacijom se osigurava back-up sustav za zaštitu informacija i olakšavanje unakrsne provjere podataka.

Hrvatska je ostvarila 23,5 od mogućih 30 bodova prema indeksu kvalitete upravljanja zemljištem, sa svim bodovima za geografsku pokrivenost. U pogledu pouzdanosti infrastrukture, sa 6 od 8 bodova, Hrvatska bi se mogla poboljšati kad bi katastar i zemljišne knjige koristili iste identifikacijske brojeve za nekretninu. Prema transparentnosti informacija Hrvatska ima najmanje bodova od ove četiri zemlje, odnosno 3,5 od 6. Poboljšala bi svoj rezultat kad bi se zemljišnoknjižni odjeli obvezali u određenom roku isporučiti pravno obvezujući dokument kojim se dokazuje vlasništvo nad nekretninom i kad bi postojao poseban, odvojen i nezavisan mehanizam za podnošenje pritužbi na sve probleme sa zemljišnoknjižnim odjelima.

Portugal je s 20 od 30 mogućih bodova prema indeksu kvalitete upravljanja zemljištem na dnu država članica EU-a prema tom pokazatelju. Njegova je glavna slabost u tome što katastar i zemljišne knjige ne pokrivaju geografski cijelu zemlju (uglavnom u ruralnim područjima), zbog čega je ostvario samo polovinu bodova u tom području (4 od 8). Korisnost čak i najpouzdanijeg i najtransparentnijeg sustava upravljanja zemljištem umanjuje se ako on ne pokriva cijelu zemlju.

Još jedno područje u kojem bi se Portugal mogao poboljšati jest pouzdanost infrastrukture. Informacije zemljišnoknjižnih odjela i katastra drže se u odvojenim bazama podataka, dok

je objedinjena baza podataka primjer najbolje prakse. Portugal bi se mogao poboljšati i u području transparentnosti informacija. U nekoliko je područja sustav upravljanja zemljištem u skladu s najboljim praksama u tom području: informacije o vlasništvu nad zemljištem besplatno su dostupne svima; popis dokumenata potrebnih za izvršenje bilo koje vrste zemljišnoknjižne transakcije i povezani troškovnik javno su dostupni putem interneta; zemljišnoknjižni odjeli obvezuju se pravno obvezujući dokument kojim se dokazuje vlasništvo nad nekretninom isporučiti u određenom roku; postoji poseban, odvojen i neovisan mehanizam za podnošenje pritužbi na zemljišnoknjižnu transakciju; službeni statistički podaci u kojima se prati broj transakcija javno su dostupni; i svako može pristupiti kartama zemljišnih čestica. Međutim, troškovnik s naknadama za pristup kartama zemljišnih čestica može se dobiti samo osobno, a katastarska agencija ne obvezuje se ažuriranu kartu isporučiti u određenom roku.

ŠTO SE MOŽE POBOLJŠATI?

U pregledu efikasnosti i kvalitete upravljanja zemljištem u Hrvatskoj, Češkoj, Portugalu i Slovačkoj u ovom poglavlju upućuje se na neka moguća poboljšanja. Neka se primjenjuju samo na jednu ili dvije zemlje, druga na tri ili više.

Uvesti ubrzani postupak uknjižbe HRVATSKA, ČEŠKA

U Češkoj, gdje uknjižba prava vlasništva kasni zbog 20-dnevnog razdoblja mirovanja, proces ne omogućuje ubrzano uknjižbu.

U Hrvatskoj poduzetnici koji podnose zahtjev za prijenos prava vlasništva često traže žurno rješavanje predmeta jer to ne uključuje dodatni trošak. Ako zemljišnoknjižni odjel smatra da je zahtjev za žurno rješavanje opravdan, službenici nastoje ubrzati proces uknjižbe koliko god je to moguće.¹⁴ Međutim, zbog velikog broja zahtjeva za žurno rješavanje, vrijeme

obrade tih predmeta neznatno se razlikuje od drugih.

Kako bi se učinkovito skratilo vrijeme obrade za one koji to uistinu trebaju u radu zemljišnoknjižnih odjela, hrvatsko Ministarstvo pravosuđa i češka Državna uprava za izmjeru zemljišta i katastar mogli bi razmotriti uvođenje službenog ubrzanog postupka uz dodatnu naknadu.

Druge su europske zemlje zabilježile pozitivne rezultate nakon uvođenja sličnih postupaka. U Litvi uknjižba u Registar nekretnina uobičajeno traje 10 radnih dana. Međutim, poduzetnici koji žele brži upis svoje nekretnine mogu platiti višu naknadu za uknjižbu za bržu uslugu: 30 % više od standardne naknade za uknjižbu u roku tri radna dana, 50 % više za uknjižbu u roku dva radna dana i 100 % više za uknjižbu u roku jednog radnog dana. Kao što je navedeno, u Slovačkoj, iako standardni postupak uknjižbe traje 30 dana uz trošak od 66 EUR, poduzetnici mogu odabrati upola kraće vrijeme uz naknadu od 266 EUR. Slično tome, u Portugalu poduzetnici mogu uknjižiti svoju nekretninu za samo dan ili dva ako plate dvostruki iznos zemljišnoknjižne naknade.

Ažurirati porezne informacije na lokalnoj i nacionalnoj razini povezivanjem sustava različitih institucija

HRVATSKA

Za uknjižbu prijenosa vlasništva u Hrvatskoj potrebna je interakcija s lokalnim uredom porezne uprave, čak i ako neizravno preko javnog bilježnika, kako bi se dobila procjena plativog poreza na promet nekretnina. Ta je interakcija s poreznom upravom nužna jer agencije i sudovi uključeni u proces prijenosa prava vlasništva nisu povezani i ne dijele podatke. To više ne bi bilo potrebno kad bi zemljišnoknjižni odjel mogao izravno provjeriti porezne informacije o nekretnini. Umjesto toga, porezna uprava dostavlja mu obavijest tek nakon što se

donese odluka o iznosu poreza na promet nekretnina.

U Portugalu poduzetnici koji registriraju prijenos prava vlasništva ne moraju kontaktirati s poreznom upravom. S obzirom na to da uredi za uknjižbu pri službi *Casa Pronta* ili zemljišnoknjižnom uredu imaju pristup informacijama o nekretnini, oni mogu razrezati porez i primiti uplate poreza. No, iako službenici za uknjižbu mogu pristupiti bazi podataka porezne uprave, ne mogu uređivati nikakve informacije. Umjesto toga, jednom mjesečno poreznoj upravi šalju predložak s informacijama o najnovijim transakcijama (*Modelo 11*) tako da ona može ažurirati svoju bazu podataka. Možda bi sljedeći korak mogla biti puna operabilnost zemljišnih knjiga i baze podataka porezne uprave.

U posljednjih 13 godina 50 zemalja u svijetu pojednostavnilo je uknjižbu vlasništva i ukinulo nepotrebne zahtjeve povezivanjem sustava različitih institucija. Neke od njih bile su Danska i Latvija. Kad su latvijske općine zemljišnoknjižnim uredima dale pristup poreznim informacijama, oslobodile su poduzetnike koji posluju u Rigi od obveze dostavljanja tih informacija u papirnatom obliku, čime su im uštedjele vrijeme i novac. Hrvatska bi mogla slijediti njihov primjer.

Procijeniti izvedivost smanjenja poreza na promet nekretnina PORTUGAL

Porez na promet nekretnina važan je izvor prihoda za brojne države. Međutim, kad su naknade za promet i porezi preveliki, to može biti poticaj za prijavljivanje niže vrijednosti imovine. Portugal se nalazi među pet država članica EU-a s najvišim troškom uknjižbe vlasništva. Većina troška proizlazi iz poreza na promet nekretnina, koji iznosi 6,5 % vrijednosti imovine.

U posljednjih 10 godina više od 50 gospodarstava u svijetu snizilo je poreze na promet i druge državne naknade povezane s uknjižbom vlasništva. U 2017. Hrvatska je snizila svoj porez na promet nekretnina s 5 % na 4 % vrijednosti nekretnine. A

Slovačka je 2005. prestala naplaćivati porez na promet nekretnina. Kupci nove nekretnine moraju platiti samo porez na dodanu vrijednost, porez na dobit i godišnji općinski porez.

Studije utjecaja na prihode i simulacije poreza mogle bi se provesti kako bi se procijenilo može li se stopa poreza na promet sniziti tako da se prihodi ne promijene ili da se povećaju. Nižim naknadama mogla bi se proširiti baza za naplatu tog poreza. Kad je egipatska vlada snizila porez na uknjižbu s 3 % vrijednosti nekretnine na fiksnu naknadu od oko 160 EUR, zabilježila je 39-postotno povećanje prihoda od uknjižbe prava vlasništva zbog povećanja broja uknjižbi.¹⁵ Druge su zemlje ostvarile slične rezultate, uključujući Grčku koja je svoj porez na promet nekretnina snizila s 10 % na 3 % vrijednosti imovine.¹⁶

Uvesti standardizirane ugovore za prijenos vlasništva te razmotriti ukidanje obveznog korištenja odvjetnika i javnih bilježnika

HRVATSKA, ČEŠKA, SLOVAČKA

Društva koja izvršavaju prijenos prava vlasništva u Hrvatskoj svoj kupoprodajni ugovor moraju ovjeriti kod javnog bilježnika koji će provjeriti autentičnost potpisa prodavatelja. Društva u Češkoj i Slovačkoj, također, često odlaze kod javnog bilježnika na ovjeru potpisa prodavatelja, iako to može učiniti i državni službenik, kao što je službenik u uredu voditelja registra (matrika).

Oslanjanjem na pravne stručnjake za provjeru potpisa za prijenose vlasništva dodaje se najmanje jedan postupak koji traje od jednog do dva dana i uključuje dodatne troškove, čak i ako su minimalni. Za vrstu nekretnine iz *Doing Business* studije slučaja javni bilježnici u Češkoj naplaćuju manje od 50 CZK (2 EUR) za ovjeru potpisa, dok oni u Hrvatskoj naplaćuju malo više za istu uslugu (40 HRK ili 5,38 EUR).

Jedan od mogućih načina pojednostavljenja procesa jest da se od službenika u

lokalnom katastarskom uredu ili zemljišnoknjižnom odjelu zahtijeva da potpiše stranaka provjeri po primitku zahtjeva za prijenos vlasništva. Mogla bi se ispitati i elektronička rješenja. U Hrvatskoj bi nadležna tijela mogla proširiti korištenje sustava e-Građani kako bi pridonijela pojednostavljenju provjere identiteta koja se zahtjeva u okviru procesa ovjere.

Društva u Hrvatskoj, Češkoj i Slovačkoj, također, često od javnog bilježnika ili odvjetnika traže sastavljanje kupoprodajnog ugovora, iako se to ne zahtijeva zakonom. Korištenjem pravnih stručnjaka u tu svrhu također se produljuje vrijeme i povećava trošak procesa prijenosa prava vlasništva. Istodobno bi, ako se podnositeljima zahtjeva dopusti da sami obave taj korak, to moglo dovesti do loše sastavljenih pravnih dokumenata, što bi dovelo do kašnjenja procesa. Na primjer, u Hrvatskoj stranke jednostavnog kupoprodajnog ugovora mogu predložak tog ugovora kupiti u Narodnim novinama, ali obično moraju angažirati službu ili pravnog stručnjaka jer im nedostaju smjernice da sami valjano popune obrazac ugovora o prijenosu prava vlasništva.

U brojnim zemljama društva mogu odlučiti prenijeti nekretninu bez pomoći pravnih stručnjaka. Koristi se standardizirani ugovor koji se može dobiti na internetu ili u zemljišnoknjižnom uredu. Standardizirani ugovori smanjuju mogućnost pogrešaka ili nepravilnosti jer je sadržaj koji je ključan za zemljišne knjige obavezan. Ako bi se nudili takvi ugovori, također bi se skratilo vrijeme i smanjio trošak uknjižbe. Društva bi i dalje mogla zatražiti pravno savjetovanje i prilagođene ugovore, posebno za složenije predmete, ali prema vlastitom izboru.

I Portugal i Ujedinjena Kraljevina javnosti nude standardizirane ugovore. Portugal je uspješno ukinuo obvezu korištenja javnih bilježnika za društva koja žele prenijeti vlasništvo; stranke samo trebaju potpisati ugovor osobno u registarskom uredu. Kao rezultat toga, za uknjižbu prava vlasništva u nekoliko mjerenih portugalskih gradova

potreban je samo jedan postupak i jedan dan. U Portugalu, ako poduzetnik želi da mu javni bilježnik sastavi ispravu o prijenosu (umjesto da se sastavi na licu mjesta u službi *Casa Pronta*), korištenjem službenog predloška proces uknjižbe može ubrzati za nekoliko dana. Ako se predlošci ne koriste, voditelj registra treba provjeriti usklađenost predložene isprave sa zakonskim zahtjevima, za što je potrebno određeno vrijeme.

Drugačiji način da se upotreba pravnih stručnjaka za sastavljanje kupoprodajnog ugovora učini neobvezatnim je kroz periodično pružanje pravnog savjeta podnositeljima zahtjeva. U Ustiju nad Labem, na primjer, pravnici u katastarskom uredu jedan dan tjedno pružaju pravne savjete široj javnosti o načinu sastavljanja kupoprodajnog ugovora. Time se poboljšala kvaliteta zahtjeva podnesenih katastarskom uredu jer se smanjio broj odbačenih nepotpunih prijava.

Na temelju podataka iz izvješća *Doing Business* vidljivo je da u tri od četiri zemlje za uknjižbu prava vlasništva nije obvezno angažirati odvjetnika ili javnog bilježnika. To uključuje Dansku i Švedsku. Hrvatska, Češka i Slovačka nalaze se među manje od 40 gospodarstava koja zahtijevaju dvostruku provjeru ugovora o kupoprodaji nekretnina.

Izraditi elektroničku platformu za prijenos vlasništva

HRVATSKA, ČEŠKA, PORTUGAL, SLOVAČKA

Nacionalnim elektroničkim sustavom u kojem bi se elektroničkim putem izvršili svi zahtjevi za prijenos prava vlasništva olakšale bi se zemljišnoknjižne transakcije te povećala sigurnost i transparentnost procesa. Također bi se poduzećima i državama uštedjeli resursi.

Portugal je napravio velik napredak prema takvom sustavu, ali stranke u transakciji ili njihov odvjetnik i dalje trebaju osobno posjetiti službu *Casa Pronta* ili zemljišnoknjižni ured kako bi zatražili uknjižbu. Češka i Slovačka kao

mogućnost nude elektroničko podnošenje zahtjeva (pri čemu Slovačka to čak nudi uz sniženu naknadu) te stranke možda ne trebaju osobno posjetiti katastarski ured. Međutim, sustavi i dalje nemaju potpuno razvijenu infrastrukturu: zahtijevaju se elektronički potpisi (što može biti izazov kad se podnosi kupoprodajni ugovor s više stranaka) tako da je osobni posjet katastarskom uredu i dalje najčešća opcija za uknjižbu prava vlasništva. Nadalje, sustavi nisu potpuno digitalizirani tako da, nakon što katastarski ured zaprimi elektronički zahtjev, treba ga ispisati i obraditi na isti način kao papirnat zahtjev. Time se povećava

radno opterećenje već preopterećenih katastarskih službenika.

Zemlje koje su uvele potpuno elektronički sustav to su učinile postupno tijekom nekoliko godina. Novi Zeland digitalizirao je svoju evidenciju nekretnina od 1997. do 2002. te je nakon toga uveo elektroničku uknjižbu. Međutim, do 2005. samo se oko polovine zemljišnoknjižnih transakcija podnosilo elektroničkim putem te je bio potreban dodatan poticaj. Zakonom iz 2008. elektronička uknjižba postala je obvezna. Danas se uknjižba prava vlasništva može izvršiti u samo dva koraka, uz trošak od 0,1 % vrijednosti nekretnine

te je Novi Zeland na vrhu *Doing Business* rangiranja prema lakoći uknjižbe prava vlasništva.

Među državama članicama EU-a nekoliko je zemalja uvelo *online* uknjižbu. Jedna je od njih Danska, gdje je vlada počela modernizirati svoje zemljišne knjige prije više od dva desetljeća (okvir 5.1.). Danas se dokumenti za prijenos prava vlasništva moraju podnijeti elektroničkim putem. Za izvršenje prijena vlasništva potrebna su samo 4 dana, za razliku od 42 u 2003., kad su prikupljeni prvi podaci za izvješće *Doing Business*.

OKVIR 5.1 Uvođenje elektroničke uknjižbe prava vlasništva – primjer dobre prakse u EU-u iz Danske

Danska je nekad imala složen sustav uknjižbe prava vlasništva. U središtu tog sustava bio je arhiv od oko 80 milijuna papirnatih dokumenata kojima su upravljali lokalni okružni sudovi koji nisu bili međusobno povezani. Za provedbu prijena prava vlasništva bilo je potrebno raditi s debelim, teškim zemljišnim knjigama na lokalnom okružnom sudu, što je bio dugotrajan i težak proces i za zaposlenike i za klijente.

Danska vlada prepoznala je potrebu za modernizacijom upravljanja zemljištem te je 1992. Parlament izmijenio Zakon o uknjižbi zemljišta kako bi se omogućila digitalizacija u cilju ubrzanja procesa uknjižbe i poboljšanja usluge za klijente. Od 1993. do 2000. vlada je skenirala sve evidencije i računalno umrežila tadašnja 82 pravosudna okružna ureda u zemlji. Dok su se evidencije skenirale, osoblje je prolazilo obuku o radu s novim sustavom uknjižbe.

U 2006., nakon što su zemljišne knjige u potpunosti digitalizirane, započeo je rad na razvoju sustava elektroničke uknjižbe. Drugom izmjenom Zakona o uknjižbi zemljišta stvorena je pravna osnova za uvođenje digitalnih zemljišnih knjiga, koje su dovršene i puštene u rad do 2009. Do 2011. Danska je zahtijevala da se svi zahtjevi podnose *online*, čime je omogućeno efikasno preispitivanje zahtjeva.

Danas su za prijenos prava vlasništva u Danskoj potrebna samo tri postupka i svi se mogu izvršiti *online*. Zahvaljujući *online* pristupu jedinstvenom izvoru podataka o uknjižbi zemljišta, građani i poduzeća mogu sami prenijeti vlasništvo, bez uključivanja trećih strana kao što su odvjetnici i javni bilježnici. Također mogu dobiti informacije o svim nekretninama. Danski financijski sektor imao je svoju ulogu: kako bi olakšao pristup kreditima i informacijama, stvorio je središnje mjesto na kojem banke i zemljišnoknjižni uredi mogu dijeliti podatke o uknjižbi nekretnina.

Izvori: Informacije s portala danskog Registracijskog suda (<http://www.tinglysningstretten.dk>); podaci za izvješće *Doing Business*.

BILJEŠKE

1. Stijn Claessens i Luc Laeven, „Financial Development, Property Rights, and Growth,” *Journal of Finance* 58, br. 6 (2003.): 2401.-36.
2. Babette Wehrmann, „Governance and Land Tenure in Eastern Europe and Commonwealth of Independent States (CIS),” *Land Tenure Working Paper 16* (Organizacija za hranu i poljoprivredu, Rim, 2010.).
3. To su Registar za utvrđivanje područja, adresa i nekretnina; Registar osoba; i Registar stanovništva. „Cadastral Template 2.0: Czech Republic,” Centar za prostorne podatke, infrastrukturu i upravljanje zemljištem, Sveučilište Melbourne, posljednji put izmijenjeno 11. studenoga 2015., <http://cadastraltemplate.org/czech%20republic.php>.
4. Svjetska banka, *World Development Report 1989* (New York: Oxford University Press, 1989.).
5. Simon Johnson, John McMillan i Christopher Woodruff, „Property Rights and Finance,” *American Economic Review* 92, br. 5 (2002.): 1335.-56.
6. Informacije o vlasništvu koje se drže u katastrima i zemljišnim knjigama dio su informacija o zemljištu koje su dostupne državnim vlastima. Informacije o zemljištu uključuju i druge geografske, okolišne i socioekonomske podatke povezane sa zemljištem koji su korisni za urbano planiranje i razvoj.
7. Jedanaest gospodarstava s više od 100 milijuna stanovnika od 2013. (Bangladeš, Brazil, Kina, Indija, Indonezija, Japan, Meksiko, Nigerija, Pakistan, Ruska Federacija i Sjedinjene Američke Države) predstavlja i njihov drugi najveći poslovni grad. Podaci za tih 11 gospodarstava prosjek su, ponderiran prema broju stanovnika, za dva najveća poslovna grada.
8. Narodne Novine, br. 97/05 i 64/12; Uredba o mjerilima za rad zemljišnoknjižnih službenika, članak 5., stavak 1., točka 2.
9. Podaci iz Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Državni zavod za statistiku, prosinac 2012.
10. JLL, „Portuguese Real Estate Market” (Lisabon, 2015.), http://www.jll.pt/portugal/en-gb/Research/JLL_RelatorioAnual2015_EN_FINAL.pdf.
11. Ostale su tri zemlje Gruzija, Norveška i Švedska, prema podacima za izvješće *Doing Business*.
12. Ta skuplja opcije ne koristi se u izračunu rangiranja prema lakoći uknjižbe vlasništva.
13. Na temelju podataka koje je dostavio katastarski odjel okružnog ureda u Prešovu.
14. Ne postoje definirani kriteriji žurnosti. Na primjer, u Varaždinu se prednost daje uknjižbama vlasništva koje proizlaze iz izravnih stranih ulaganja jer su ona „u interesu Hrvatske”, kako su u razgovoru izjavili zemljišnoknjižni službenici.
15. Svjetska banka, *Doing Business u Egiptu 2008*. (Washington, DC: Svjetska banka, 2007.).
16. Svjetska banka, *Doing Business in 2015: Going Beyond Efficiency* (Washington, DC: Svjetska banka, 2015.).

Rješavanje trgovačkih sporova

GLAVNI NALAZI

- Među 25 mjerenih gradova 16 ih je uspješnije od prosjeka država članica EU-a prema lakoći rješavanja trgovačkih sporova, kako je vidljivo iz izvješća *Doing Business*.
- Većina od 25 gradova premašuje prosjek EU-a prema trošku i kvaliteti rješavanja trgovačkih sporova. Međutim, gotovo svi zaostaju u pogledu brzine.
- Među ovim četirima zemljama najveće se subnacionalne razlike mogu primijetiti u Hrvatskoj: sudovima u Splitu potrebno je 60 % više vremena za rješavanje trgovačkih sporova nego u Osijeku.
- Ako bi glavni gradovi Hrvatske, Portugala i Slovačke preuzeli najbolje prakse u svojoj zemlji, nalazili bi se među 30 najuspješnijih gospodarstava na globalnom rangiranju *Doing Business* prema lakoći rješavanja trgovačkih sporova – Zagreb i Lisabon među 15, a Bratislava među 30 najuspješnijih.

Efikasni sudovi imaju ključnu ulogu u pružanju potpore kreditnim tržištima, gospodarskom rastu i izravnim stranim ulaganjima. Međutim, kad je 2008. nastupila financijska kriza, na vidjelo su izašle slabosti ovršnih postupaka u cijeloj Europi. To je posebno vrijedilo za Portugal.

Portugalski sudovi od početka 1990-ih suočili su se s neprekidnim povećanjem vremena potrebnog za rješavanje građanskih i trgovačkih sporova. Sve veći zaostaci postali su velika prepreka. Od 1991. do 2009. portugalski sudovi samo su dvaput uspjeli u godinu dana riješiti sve nove predmete. Uz to, iako je tijekom tih godina priljev predmeta ostao stabilan, ukupan broj neriješenih predmeta više se nego udvostručio, sa 600.000 na 1,6 milijuna.¹

Portugalska nadležna tijela radila su na rješenjima čak i prije krize, ali nakon nje reforma pravosuđa postala je prioritet. Od 2011. do 2014. Portugal je uveo sveobuhvatne reforme u cilju poboljšanja svojeg zakonodavnog okvira i organizacije

pravosuđa, odnosno promjene koje su se zagovarale u Programu gospodarske prilagodbe za tu zemlju.²

Novi Zakon o parničnom postupku koji je stupio na snagu 1. srpnja 2013. uskladio je i pojednostavnio sudske postupke za građanske i trgovačke predmete. Radi bolje raspodele resursa, reformom je smanjen broj sudskih okruga s 234 na 23. Suci su se dodatno specijalizirali i preuzeli odgovornost za svoje rezultate. Poboljšani su i nadzor i odgovornost ovršitelja koji su dobili sofisticirane alate za povećanje efikasnosti.³

Promjena je bila nevjerojatna. Poboljšale su se stope rješavanja s obzirom na to da su sudovi redovito rješavali 100 % svojih novih predmeta u godini te su smanjili zaostatak. Još je ostalo puno posla, posebno u ovršnim predmetima jer je sredinom 2017. bilo više od 700.000 takvih neriješenih predmeta na sudovima. No, postoje razlozi za optimizam. Do sredine 2017., nakon stalnog smanjenja svake godine, broj neriješenih ovršnih predmeta smanjio se za 40 % od

vrhunca 2012. kad ih je bilo više od 1,2 milijuna.⁴

Portugalski slučaj, iako je važan, nije jedini. U Hrvatskoj, unatoč znatnim smanjenjima zaostataka na sudovima u posljednjih 10 godina, brojni predmeti i dalje su neriješeni, posebno na općinskim sudovima. U Slovačkoj je u nedavnoj ocjeni odabranih okružnih sudova navedeno da broj neriješenih predmeta i dalje raste unatoč smanjenju broja novih predmeta.⁵ U Češkoj, pak, službenici rade na rješavanju zaostataka na sudovima u Sjevernoj Moravskoj i Južnoj Češkoj.⁶

Sami propisi prilagođeni poduzećima nisu dovoljni za poticanje rasta; ključne su i institucije koje trebaju dobro funkcionirati. U studiji Portugalske središnje banke utvrđeno je da zemlje s boljim institucijama mogu ostvariti bolje gospodarske rezultate i privući znatno više izravnih stranih ulaganja.⁷ Učinkovito rješavanje trgovačkih sporova ima brojne prednosti. Poduzetnici na sudovima mogu izvršiti svoja ugovorna i vlasnička prava. Efikasni i transparentni sudovi mogu potaknuti nove poslovne odnose jer poduzeća znaju da se mogu osloniti na sudove ako novi kupac ne izvrši plaćanje. Brzi sudski postupci važni su malim poduzećima jer možda nemaju resurse za nastavak poslovanja dok čekaju ishod dugotrajnog sudskog spora.

ŠTO RJEŠAVANJE TRGOVAČKIH SPOROVA MJERI?

Doing Business mjeri vrijeme i trošak rješavanja trgovačkog spora pred lokalnim prvostupanjiskim sudom. U studiji slučaja pretpostavlja se da prodavatelj kupcu isporučuje robu izrađenu po mjeri te da kupac odbija primitak jer smatra da je roba neodgovarajuće kvalitete. Za izvršenje kupoprodajnog ugovora prodavatelj podnosi tužbu lokalnom sudu koji razmatra argumente o meritumu predmeta. Prije donošenja odluke u korist prodavatelja imenuje se vještak koji dostavlja mišljenje o kvaliteti sporne robe, zbog čega se predmet razlikuje od obične ovrhe duga. *Doing Business* uključuje i indeks kvalitete sudskih postupaka koji mjeri je li na nekoj lokaciji usvojen niz dobrih praksi u sudskom sustavu u četirima područjima: strukturi sudova i postupcima, upravljanju predmetima, automatizaciji sudskih postupaka i alternativnom rješavanju sporova (vidjeti sliku).

KAKO RJEŠAVANJE TRGOVAČKIH SPOROVA FUNKCIONIRA U OVIM ČETIRIMA DRŽAVAMA ČLANICAMA?

Prema istraživanju *Doing Business*, za rješavanje trgovačkog spora sličnog sporu u *Doing Business* studiji slučaja, poduzetnici u Hrvatskoj moraju se obratiti trgovačkim sudovima, u Češkoj i Slovačkoj okružnim sudovima (okresní soudy odnosno okresné súdy), a u Portugalu građanskom odjelu prvostupanjiskih sudova (juízo cível).⁸ U svim četirima zemljama sudac može naložiti pripremno ročište, iako u

Češkoj i Slovačkoj to nije čest slučaj u jednostavnim trgovačkih sporovima.

Postupci se provode u okviru niza ročišta koja se obično ne održavaju jedno za drugim, nego kroz dulje razdoblje. Nakon zaključenja dokaznog dijela postupka donosi se presuda. Ako rok za žalbu istekne bez podnošenja žalbe, presudu mogu prisilno izvršiti privatni ovršitelji, osim u Hrvatskoj, gdje su ovršitelji službenici općinskog suda.⁹ U Češkoj isti sud odlučuje o predmetu i nadzire ovrhu. Međutim, to nije slučaj s ostalim trima zemljama. U Hrvatskoj je za pitanja

ovrhe nadležan općinski sud, u Slovačkoj okružni sud Banská Bystrica (*Okresný súd Banská Bystrica*),¹⁰ a u Portugalu ovršni odjel prvostupanjskog suda (*juízo de execução*).

Što je utvrđeno?

Šesnaest od 25 gradova mjerenih u ovoj studiji ostvarilo je rezultate bolje od prosjeka država članica EU-a u pogledu lakće rješavanja trgovačkih sporova. Od tih 25 gradova, Coimbra (Portugal) ostvarila je najbolju udaljenost od graničnog broja bodova za rješavanje trgovačkih sporova, 74,60, a slijedi je Osijek (Hrvatska)

(tablica 6.1.). Ističu se portugalski gradovi, pri čemu se svi osim Lisabona nalaze među 10 najuspješnijih od mjerenih 25 gradova. Ako ih se usporedi globalno, devet gradova (dva u Hrvatskoj i sedam u Portugalu) nalazilo bi se među 25 najuspješnijih gospodarstava.¹¹ Glavne slabosti vidljive u podacima za ovih 25 gradova odnose se na vrijeme koje je potrebno za podnošenje i dostavljanje tužbe te vrijeme potrebno za prisilno izvršenje pravomoćne presude.

U Hrvatskoj se najviše ističe Osijek; drugi najkonkurentniji grad, Zagreb, nalazi se

TABLICA 6.1 Rješavanje trgovačkih sporova u Češkoj, Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj – gdje je lakše?

Grad (zemlja)	Rang	Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)	Vrijeme (u danima)	Trošak (% tražbine)	Indeks kvalitete sudskih postupaka (0-18)
Coimbra (Portugal)	1	74,60	510	17,2	13,5
Osijek (Hrvatska)	2	74,24	510	15,7	13,0
Braga (Portugal)	3	73,78	540	17,2	13,5
Evora (Portugal)	4	73,23	560	17,2	13,5
Funchal (Portugal)	5	72,82	575	17,2	13,5
Ponta Delgada (Portugal)	5	72,82	575	17,2	13,5
Faro (Portugal)	7	72,28	595	17,2	13,5
Porto (Portugal)	8	71,32	630	17,2	13,5
Zagreb (Hrvatska)	9	70,60	650	15,2	13,0
Košice (Slovačka)	10	69,95	635	20,5	13,5
Prešov (Slovačka)	11	69,81	640	20,5	13,5
Varaždin (Hrvatska)	12	69,49	685	15,6	13,0
Lisabon (Portugal)	13	67,91	755	17,2	13,5
Trnava (Slovačka)	14	67,90	710	20,5	13,5
Žilina (Slovačka)	15	67,08	740	20,5	13,5
Bratislava (Slovačka)	16	66,12	775	20,5	13,5
Rijeka (Hrvatska)	17	65,67	825	15,6	13,0
Split (Hrvatska)	18	65,56	837	15,0	13,0
Prag (Češka)	19	56,38	678	33,8	9,5
Plzen (Češka)	20	56,32	680	33,8	9,5
Ostrava (Češka)	21	56,05	690	33,8	9,5
Olomouc (Češka)	22	55,64	705	33,8	9,5
Usti nad Labem (Češka)	23	54,96	730	33,8	9,5
Liberec (Češka)	24	53,86	770	33,8	9,5
Brno (Češka)	25	51,95	840	33,8	9,5

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Rangiranje se temelji na prosječnoj udaljenosti od graničnog broja bodova koja se odnosi na vrijeme i trošak rješavanja trgovačkog spora te indeks kvalitete sudskih postupaka. Rezultat udaljenosti od graničnog broja bodova normaliziran je na raspon od 0 do 100, pri čemu 100 predstavlja granični broj bodova za najbolje prakse (što veći rezultat, to bolje). Za više pojedinosti vidjeti poglavlje „O izvješću *Doing Business* i *Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka*.” Podaci za Bratislavu, Lisabon i Prag revidirani su od objave izvješća *Doing Business 2018*. Potpuni skup podataka nalazi se na web-mjestu *Doing Business* na <http://www.doingbusiness.org>

na devetom mjestu od 25 gradova. Od svih 25 gradova Osijek i Coimbra imaju najbrže sudove. Rješavanje trgovačkih sporova najteže je u Brnu (Češka) zbog kašnjenja postupaka i relativno visokih troškova ovrhe. Većina od 25 gradova uspješnija je od prosjeka EU-a u smislu troška i kvalitete, dok ih je tek nekoliko bolje u smislu brzine (slika 6.1.).

Uz to, gradovi se najviše razlikuju prema brzini. U Brnu je potrebno 28 mjeseci za rješavanje trgovačkog spora. Postupak je 40 % kraći u Coimabri i Osijeku, slično kao u Španjolskoj. Među državama članicama EU-a rješavanje trgovačkih sporova najkraće traje u Luksemburgu, tek nešto više od deset mjeseci.

Pet hrvatskih gradova zabilježilo je najveće razlike u rezultatima. Dok je Osijek drugi najuspješniji grad od ovih 25 gradova, Split se nalazi na 18. mjestu. Do razlike uglavnom dolazi zbog duljeg sudskog postupka u Splitu. Svih pet hrvatskih gradova ostvarilo je bolje rezultate od prosjeka EU-a u smislu troška i kvalitete sudskih postupaka, dok je Osijek uspješniji od prosjeka EU-a i u smislu vremena. Naime, ako bi Hrvatska (koju predstavlja Zagreb) ostvarila najbolje rezultate u pogledu vremena i troška koji su zabilježeni u njezinih pet gradova, na globalnoj ljestvici *Doing Business* u pogledu lakoće rješavanja trgovačkih sporova pomaknula bi se s 23. na 11. mjesto.

Sedam čeških gradova zabilježilo je rezultate ispod prosjeka EU-a zbog duljnih kašnjenja tijekom faze sudskog postupka i viših troškova ovrhe koji se plaćaju unaprijed. Prag je najuspješniji među njima, iako se ondje nalaze neki od najopterećenijih okružnih sudova u zemlji. Trošak rješavanja trgovačkog spora jednak je u cijeloj Češkoj te je znatno viši od prosjeka EU-a. Češki gradovi također bilježe jednake rezultate prema indeksu kvalitete sudskih postupaka. Njihovi su rezultati najniži od svih 25 mjerenih gradova, odnosno četiri boda niži od portugalskih i slovačkih gradova i gotova dva boda niži od prosjeka EU-a (11,2). Trošak rješavanja trgovačkih sporova može se znatno poboljšati. Ako bi Češka (koju predstavlja

SLIKA 6.1 Svi gradovi u Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj uspješniji su od prosjeka EU-a u smislu troška i kvalitete rješavanja trgovačkih sporova

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Prosječni rezultati za EU temelje se na podacima za 28 država članica EU-a na razini pojedinačnih gospodarstava.

Prag) poboljšala svoje rezultate tako da odgovaraju prosjeku EU-a, pomaknula bi se za više od 25 mjesta na globalnoj ljestvici lakoće rješavanja trgovačkih sporova, odnosno na 61. mjesto.

Coimbra, grad s najboljim rezultatima među 25 mjerenih gradova, ima najniži trošak ovrhe i najviši rezultat prema indeksu kvalitete sudskih postupaka u odnosu na druge portugalske gradove te relativno brze sudske postupke. U Lisabonu, koji bilježi najviše predmeta među portugalskim gradovima koji su i najstroženiji, rješavanje trgovačkog spora traje gotovo 50 % dulje nego u Coimbri. Ako bi Portugal (kojeg predstavlja Lisabon) ostvario rezultate koji su najbolji u njegovih osam mjerenih gradova u smislu vremena, poboljšao bi svoj globalni rang i pomaknuo se među 15 najuspješnijih.

Pet slovačkih gradova ističe se po svojim niskim troškovima ovrhe i visokim rezultatima prema indeksu kvalitete sudskih postupaka, koji su dva boda viši od prosjeka EU-a. Međutim, nijedan grad nije bolji od prosjeka EU-a u smislu vremena potrebnog za rješavanje trgovačkog spora. Među slovačkim gradovima Košice su jedini grad koji se nalazi među deset najuspješnijih od 25 mjerenih gradova. Istovremeno, Bratislava zaostaje za šest mjesta zbog svojih duljih sudskih postupaka. Ako bi Slovačka (koju predstavlja Bratislava) ostvarila rezultate koji su najbolji u njezinih pet mjerenih gradova u smislu vremena, poboljšala bi svoj globalni rang i pomaknula se među 30 najuspješnijih.

Kako se mjere vremena razlikuju?

Vrijeme potrebno za rješavanje trgovačkog spora mjeri se u tri faze. Prva faza, podnošenje i dostava tužbe, obuhvaća vrijeme potrebno odvjetniku tužitelja da sastavi tužbu, podnese je sudu i da se ona uspješno dostavi tuženiku. Trajanje sudskog postupka i vrijeme potrebno za donošenje presude prosječno je vrijeme od trenutka uspješnog dostavljanja tužbe

do isteka roka za podnošenje žalbe na prvostupanjsku presudu. Trajanje ovrhe obuhvaća cjelokupno vrijeme potrebno za prisilno izvršenje presude, odnosno do namire vjerovnika.

Podnošenje i dostava tužbe

Faza podnošenja i dostave tužbe u prosjeku traje 65 dana u Slovačkoj i 78 dana u Češkoj. U objema zemljama tužba se može podnijeti i dostaviti elektroničkim putem. Međutim, to neće nužno ubrzati postupak jer je službenicima i sucima potrebno jednako vremena da ispitaju tužbu, neovisno o tome je li podnesena u papirnatom ili elektroničkom obliku. Iako je za dostavu poziva elektroničkim putem potrebno manje vremena nego poštom, za elektroničku dostavu potrebna je potvrda primitka kako bi se smatrala uspješnom. Tuženik ima rok od 10 dana u Slovačkoj i 15 dana u Češkoj za potvrdu primitka, koji obično i iskoristi. Najveća je razlika u vremenu među tim dvjema zemljama u internoj obradi tužbe u sustavu suda. U Češkoj cjelokupna faza podnošenja i dostave tužbe u Brnu traje 60 dana, a u Liberecu i Ostravi mjesec dana duže. Među gradovima mjerenima u Slovačkoj, Košice imaju najbrže sudove, kojima je potrebno 55 dana, dok je sudovima u Bratislavi, Trnavi i Žilini potrebno dva tjedna više.¹²

Među pet hrvatskih gradova prosječno vrijeme podnošenja i dostave prijedloga premašuje prosjek EU-a (40 dana) za više od 50 %. Tužbu najprije obrađuje službenik, zatim sudac koji je ispituje, te ponovno službenik koji je šalje na dostavu. Kašnjenja su često posljedica manjkave efikasnosti interne obrade u ovoj fazi. Među tih pet gradova Varaždin je poseban slučaj. Faza podnošenja i dostave tužbe u tom gradu traje više od četiri mjeseca. Suci u Varaždinu ne nalažu dostavu u predmetima koji nisu žurni dok im se ne oslobodi termin za održavanje ročišta. Međutim, kašnjenja u fazi podnošenja i dostave tužbe nadoknađuju se kraćim trajanjem sudskog postupka jer se ročišta održavaju tek kad je sud spreman i ima vremena razmatrati predmet.

Portugalski gradovi, u kojima faza podnošenja i dostave tužbe traje 30 dana, jedini su od 25 gradova koji su bolji od prosjeka EU-a. Prijedlozi se efikasno obrađuju unutar sudova. Elektronička dostava je obvezna, a interna obrada gotovo se u cijelosti obavlja u sustavu za elektroničko upravljanje predmetima CITIUS. Pozivi se pripremaju u roku od dva do tri dana, a dostavljanje pismena poštom u prosjeku traje dva tjedna.

Sudski postupak i presuda

Tri hrvatska grada ističu se prema trajanju sudskog postupka: sudski postupak, od dostave do presude, traje u prosjeku 8,5 mjeseci u Varaždinu, 9,3 u Osijeku i 10 u Rijeci. Stranke ističu manji broj predmeta i manje zaostataka, posebno u Osijeku i Varaždinu. Naime, zaostaci na Trgovačkom sudu u Osijeku čine tek nešto malo više od polovine zaostataka u Splitu i Zagrebu. Radno opterećenje Trgovačkog suda u Osijeku slično je kao u drugim hrvatskim gradovima, uz sličan broj osoblja. Njegova brzina mogla bi se objasniti efikasnijom internom obradom. Drugi razlog mogao bi biti manje dinamično gospodarstvo u Osijeku, zbog čega predmeti možda nisu toliko složeni. Budući da u Varaždinu sudski postupak započinje tek kad sud za to odvoji vrijeme, ročišta su pojednostavnjenja. U Hrvatskoj je ukupno prosječno trajanje ove faze, na temelju njezinih pet mjerenih gradova, najkraće među četiri mjerene zemlje (slika 6.2.). Jedan od razloga mogao bi biti taj što suci prednost daju jednostavnijim trgovačkim predmetima, koji se obično znatno brže rješavaju od drugih predmeta koji se također vode na trgovačkim sudovima, kao što su stečajni postupci.

Češki gradovi bilježe najdulje prosječno trajanje faze sudskog postupka: gotovo 17 mjeseci, što je gotovo dva mjeseca dulje od prosjeka EU-a. Iznimka su praški sudovi iako se nalaze u najvećem poslovnom gradu u zemlji. Oni u prosjeku predmete rješavaju šest tjedana brže nego drugi češki gradovi. Suci smatraju da uska suradnja s Ministarstvom pravosuđa

utječe na rješavanje neefikasnosti. Mjere uključuju zapošljavanje i usavršavanje većeg broja sudskih savjetnika koji sada preuzimaju širok raspon odgovornosti, čime se smanjuje opterećenje sudaca. Faza sudskog postupka najdulje traje u Brnu, odnosno 20 mjeseci, što je šest mjeseci dulje nego u Pragu. Sudovi u Brnu obično održavaju više ročišta za rješavanje istog predmeta te imaju dulje razmake između njih.

Među portugalskim gradovima Coimbra ima najkraću fazu sudskog postupka, koja traje samo 10 mjeseci. Suci i stranke naveli su razumno radno opterećenje, male zaostatke i manje složene predmete kao razlog veće brzine. Suci, službenici i odvjetnici usmjereni su na efikasnost. Najsporiji sudovi među gradovima mjerenima u Portugalu nalaze se u najvećim poslovnim centrima: Portu i Lisabonu. U širem gradskom području tih dvaju

gradova stanuje više od polovine portugalskog stanovništva. U Portu je sudovima potrebno 14 mjeseci za fazu sudskog postupka, a u Lisabonu nešto više od 18 mjeseci. Stranke su posebno za Lisabon napomenule da su zagušenje sudova i zaostaci veći nego u drugim mjerenim gradovima.

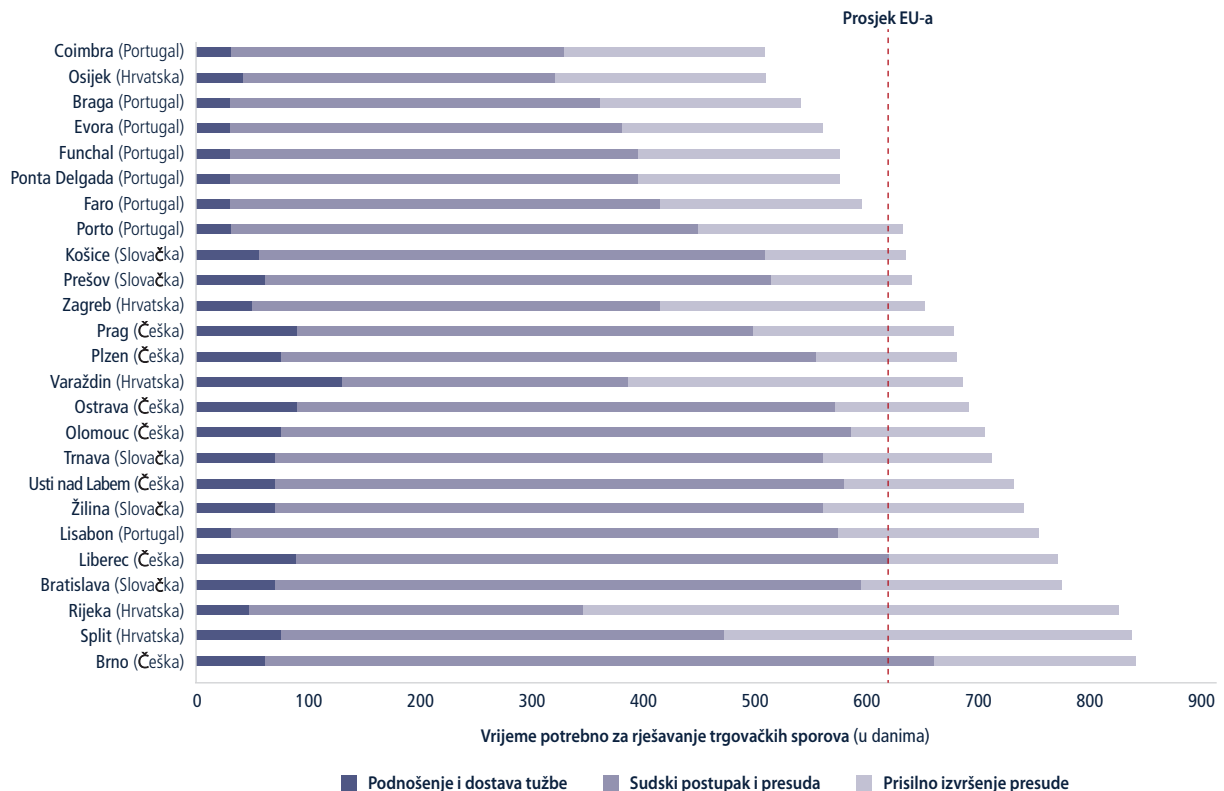
Među slovačkim gradovima, u Košicama i Prešovu faza sudskog postupka traje najkraće, tek nešto više od 15 mjeseci. Sudovima u Bratislavi u prosjeku je potrebno dva mjeseca više. U Bratislavi je potrebno najmanje šest mjeseci od trenutka dostave do dobivanja datuma ročišta. Za imenovanje vještaka i dobivanje njihova iskaza potrebno je 4 – 5 mjeseci u Bratislavi, Trnavi i Žilini, ali samo 2 mjeseca u Košicama. U Bratislavi suci nisu jedini koji se mogu osjećati preopterećenima zbog broja predmeta; viši sudski službenici također nose velik

teret. Suci u Bratislavi izjavili su da svaki sudac ima od dva do tri službenika, dok su u Košicama po dva službenika.

Prisilno izvršenje presude

Kad je riječ o prisilnom izvršenju presude, samo je 5 od 25 gradova bolje ili jednako prosjeku EU-a u smislu vremena. Prisilno izvršenje u prosjeku traje otprilike jednako u cijeloj Češkoj i Slovačkoj (oko pet mjeseci) te oko mjesec dana dulje u Portugalu. Hrvatska se ističe zbog dva razloga: zbog najduljeg prosječnog trajanja (više od deset mjeseci) ovršnog postupka i najveće razlike među gradovima u ovom mjerenju vremena. U Osijeku prisilno izvršenje traje nešto više od šest mjeseci, dok u Rijeci traje gotovo deset mjeseci dulje, što je najdulje u 25 gradova. Ovršitelji u Hrvatskoj nemaju puno autonomije u obavljanju procesa te često od suda moraju zatražiti dopuštenje za poduzimanje koraka u postupku. U Rijeci

SLIKA 6.2 Samo 7 od 25 gradova premašuje prosjek EU-a prema vremenu rješavanja trgovačkog spora

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Prosječni rezultat za EU temelji se na podacima za 28 država članica EU-a na razini pojedinačnih gospodarstava.

se ovršitelji obično još i više oslanjaju na savjet suda te od suca traže smjernice kad se u ovršnom postupku suoče s poteškoćama. Interna obrada novih ovršnih predmeta na riječkom općinskom sudu uzrok je dodatnih kašnjenja. Prednost se daje ovršnim predmetima koji su u tijeku, pri čemu se novi stavljaju na kraj reda. Samo do početka utvrđivanja imovine koju treba zaplijeniti može proći šest mjeseci.

U Hrvatskoj vjerovnici trebaju ishoditi kluzulu pravomoćnosti presude prije nego što mogu pokrenuti ovršni postupak. Za pokretanje postupka općinski sud ispituje prijedlog za ovrhu te nalaže ovrhu, koju izvršava ovršitelj.¹³ Prilikom popisivanja imovine ovršitelji imaju pristup javnim registrima (kao što su zemljišne knjige ili registar trgovačkih društava) ili informacijama u sudskom sustavu upravljanja predmetima. Sve druge vrste informacija o dužnikovoj imovini mogu se dobiti samo podnošenjem posebnih zahtjeva tijelu koje njima raspolaže.¹⁴ Nakon zapljene imovine ovršitelj se mora obratiti sudu kako bi dobio odobrenje za prodaju imovine na dražbi. U ovršnom predmetu provodi se samo jedna dražba, neovisno o tome je li imovina prodana ili nije.

Od ove četiri zemlje Portugal ima najstandardiziraniji ovršni postupak, koji u svih osam mjerenih gradova traje šest mjeseci. To nije iznenađujuće. Ovršitelji u Portugalu imaju centralizirani sustav upravljanja predmetima, centraliziranu platformu za pretraživanje imovine (s informacijama o velikom broju imovine u zemlji) te njihova nadležnost u zemlji nije teritorijalno ograničena. Stranke su izjavile da su ovršitelji efikasni. Ovršitelji oko trećine ukupnog vremena u ovršnom predmetu potroše pokušavajući prodati zaplijenjene pokretne, za koje se obično smatra da imaju malu tržišnu vrijednost.

Ovršitelji u Portugalu imaju znatnu autonomiju u provođenju ovršnih postupaka. Sud se uključuje samo kad stranke ili treće strane istaknu veće prigovore, što se rijetko događa kad je riječ o ovrši nad

pokretninama i jednom vjerovniku, kao u studiji slučaja *Doing Business*.¹⁵ Većina ovršitelja navela je da je uključivanje suda najznačajniji uzrok kašnjenja i mogućih razlika u trajanju ovrhe u drugim gradovima. Vjerovnici prijedlog za ovrhu podnose elektronički kroz sustav CITIUS te traže imenovanje ovršitelja po svojem izboru.¹⁶ Ovršitelji imovinu pretražuju preko elektroničke platforme SISAAE (okvir 6.1.). Informacije o imovini dostupne su odmah, osim informacija o bankovnim računima koje se mogu dobiti u dva dana. Ako ovršitelji ne mogu utvrditi lokaciju registrirane imovine, zaplijenit će pokretne i prodati ih preko stranice za elektroničku dražbu e-leilões.pt. Iako su svim ovršiteljima na raspolaganju isti alati, naveli su da funkcija elektroničkog pretraživanja nekretnina preko sustava SISAAE nije uvijek dostupna u Funchalu i Ponti Delgadi zbog tehničkih problema, zbog čega zahtjev moraju podnijeti offline (ili osobno).

Među sedam čeških gradova ovrha je najbrža u Olomoucu i Ostravi (četiri mjeseca), a najsporija u Brnu i Pragu (šest mjeseci). Kako bi pokrenuli ovrhu vjerovnici se izravno obraćaju ovršitelju po svojem izboru, koji od suda mora zatražiti odobrenje za pokretanje postupka. Ovršitelji imovinu pretražuju u pojedinačnim bazama podataka te ovrhu mogu provesti putem interneta, preko portala Komore ovršitelja (<http://www.portaldrazeb.cz>), ili osobno. Odvjetnici u Češkoj izjavili su da pri provođenju ovršnih postupaka ovršitelji usko surađuju s vjerovnicima. Nadalje, naknada za provedbu postupka, koja je razmjerna iznosu tražbine (801.410 CZK, ili oko 31.588 EUR, u studiji slučaja *Doing Business*), značajan je poticaj ovršiteljima da dovrše postupak.

U međuvremenu, Slovačka nastoji povećati efikasnost ovršnog postupka reformama koje su stupile na snagu 2017.¹⁷ Prije reforme ovršne predmete nadzirao je okružni sud s odgovarajućom mjesnom nadležnosti. Trajanje ovrhe znatno se razlikovalo jer je ovisilo o brzini suda, pri

čemu je Bratislava bila najsporija. Budući da su vjerovnici birali ovršitelja, veliki vjerovnici stvorili su „super ovršitelje“ koji su vodili najveći dio ovršnih postupaka u zemlji. Sada se svi prijedlozi za ovrhu podnose elektronički okružnom sudu Banská Bystrica, koji prema mjestu nasumično dodjeljuje ovršitelja. Svi ovršni predmeti koji uključuju određenog dužnika dodjeljuju se istom ovršitelju kako bi se povećala efikasnost.

Iako se još ne može reći hoće li reforma dovesti do željenog ishoda, stranke su skeptične. Neki od najvećih vjerovnika, kao što su mobilni operateri, 2017. nisu u potpunosti koristili taj sustav, što izaziva zabrinutost u pogledu dostatnosti kapaciteta sustava jednom kad to učine. Danas su u zemlji primjetne razlike od najviše dva mjeseca. Iako u Košicima i Prešovu ovrha traje nešto više od četiri mjeseca, u Bratislavi i Žilini traje šest mjeseci.

Koji su glavni čimbenici koji utječu na troškove?

Među četirima zemljama u Hrvatskoj su najniži troškovi rješavanja trgovačkog spora i u prosjeku iznose 15,4 % iznosa tražbine (na temelju tražbine iz studije slučaja trošak iznosi 24.198 HRK ili 3.253 EUR). Vrlo je blizu Portugal sa 17,2 % (5.834 EUR). U Slovačkoj je prosječni trošak 20,5 % (5.762 EUR). U svim trima zemljama trošak je niži od prosjeka EU-a zahvaljujući niskim troškovima ovrhe koji se plaćaju unaprijed te niskim troškovima odvjetnika (u Hrvatskoj i Portugalu). Češka se ističe po visokim troškovima ovrhe, koji čine gotovo polovinu ukupnog prosječnog troška od 33,8 % (270.877 CZK ili 10.677 EUR) od iznosa tražbine. Ako se promatra ukupan trošak, od država članica EU-a ispred Češke nalazi se samo Ujedinjena Kraljevina.

Nagrade za rad odvjetnika kao udio u vrijednosti tražbine iznose od 8 % u Splitu (Hrvatska) do 14 % u svih pet slovačkih gradova. Svi gradovi mjereni u Hrvatskoj i Portugalu imaju odvjetničke nagrade niže od prosjeka EU-a od 12,4 %. U Češkoj i Slovačkoj nagrade su jednake

OKVIR 6.1 Novo razdoblje za funkciju ovršitelja u Portugalu

Nakon što je funkcija ovršitelja u Portugalu privatizirana 2003., ovršitelji su se susreli sa sve većim kritikama. Kritičari su tvrdili da profesiji nedostaje dostatan nadzor i da ima niske profesionalne standarde. Dovodili su u pitanje i strukturu naknada za ovršitelje, tvrdeći da takva struktura nije poticala ovršitelje da ulažu napore u naplatu tražbina.^a

Za promjenu situacije bili su potrebni usklađeni napori. Jedna je prekretnica bila uvođenje zakona iz 2013. kojim su naknade za ovrhu povezane s iznosom naplaćenog duga te kojim se središnjoj banci nalaže da ovršiteljima dopusti elektronički pristup informacijama o bankovnim računima. Iako je zakonom povećan nadzor, ovršiteljima je dana veća autonomija. Sada mogu djelovati neovisnije te se intervencija suda zahtijeva samo ako tijekom ovršnog postupka treba riješiti značajna pravna pitanja.

Udruženje odvjetnika i ovršitelja (OSAE) imalo je ključnu ulogu ne samo u provedbi reformi, nego i u razvoju alata za potporu funkcijama ovršitelja. Organizacija je upravljala tisućama bezizlaznih predmeta koje su vodili ovršitelji plaćeni prema starom sustavu koji, stoga, nisu imali poticaj za nastavak ovrhe. Pokrenula je i razvoj sofisticiranih *online* platformi kao što su SISAAE, PEPEX i e-leilões.pt.

SISAAE (*Sistema Informatico de Suporte a Atividade dos Agentes de Execução*) ovršiteljima omogućuje pretraživanje i zapljenu imovine preko jedne platforme koja je povezana s više od 20 baza podataka, uključujući zemljišne knjige, burzu, registar vozila, registar trgovačkih društava, socijalno osiguranje te poreznu i carinsku upravu.^b Od 2013. povezana je i s bazom podataka središnje banke, što omogućuje pretraživanje i zapljenu iznosa na bankovnim računima. Od rujna 2013. zaplijenjeno je više od 300.000 iznosa na računima, ukupne vrijednosti od 1 milijarde EUR.^c SISAAE je dostupna 24 sata dnevno, 7 dana u tjednu te omogućuje pretraživanje u cijeloj zemlji.

PEPEX (*Procedimentos Extrajudiciais Pre-Executivos*) vjerovnicima omogućuje da od ovršitelja zatraže pretraživanje baze podataka SISAAE (uz naknadu) prije pokretanja sudske ovrhe.^d Nakon dovršetka pretrage vjerovnici se mogu odlučiti za sudsku ovrhu, a da pritom ovršitelju ne moraju ponovno platiti naknadu za pretraživanje. Mogu i odustati od predmeta, zatražiti odbitak poreza na dodanu vrijednost te taj iznos knjižiti na strani gubitka.^e

Jedna je od najnovijih inicijativa tog udruženja e-leilões.pt, stranica za elektroničku dražbu na kojoj ovršitelji tijekom ovršnog postupka mogu prodavati pokretne i nekretnine. Od travnja 2016. na toj je stranici provedeno više od 11.000 dražbi i prodano više od 5.000 dobara. Zbog niskih troškova i jednostavnog korisničkog sučelja privlačna je i vjerovnicima i kupcima. Uskoro će se na stranici prodavati i imovina oduzeta u kaznenim postupcima.

a. Sebastiaan Pompe i Wolfgang Bergthaler, „Reforming the Legal and Institutional Framework for the Enforcement of Civil and Commercial Claims in Portugal,” IMF Working Paper 15/279 (Međunarodni monetarni fond, Washington, DC, 2015.), <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Reforming-the-Legal-and-Institutional-Framework-for-the-Enforcement-of-Civil-and-Commercial-43497>.

b. Projekt ENABLE, „Enabling Dematerialised Access to Information and Assets for Judicial Enforcement of Claims in the EU: National Report, Portugal,” http://access2just.eu/wp-content/uploads/2018/01/National-report_PORTUGAL.pdf.

c. „Penhoras de contas bancarias ultrapassam mil milhões,” *Jornal de Notícias*, 18. ožujka 2018., <https://www.jn.pt/economia/interior/penhoras-de-contas-bancarias-ultrapassam-mil-milhoes-9181868.html>.

d. Samo ovršitelji imaju pristup sustavu PEPEX.

e. „Statistics on the Results of the Recent Change in Law—SISAAE,” prezentacija Nacionalnog udruženja odvjetnika i ovršitelja na 17. nacionalnom sastanku Portugalskog udruženja pravosudnih službenika (APAJ), Anadia, Portugal, 31. siječnja 2015.

u svim gradovima; u objema zemljama odvjetnici su izjavili da za većinu predmeta radije primjenjuju tarifu o nagradama. U Portugalu, iako ne postoji tarifa, razlike među gradovima uglavnom su neznatne za odvjetnike u građanskopravnim predmetima, od kojih većina radi u više gradova. Iako u Hrvatskoj postoji tarifa, odvjetnici je obično ne primjenjuju u potpunosti kako bi se prilagodili ekonomskoj stvarnosti svakog tržišta. U Splitu je zbog uvjeta na tržištu odvjetnicima teško naplatiti više nagrade koje su zabilježene u svim drugim mjerenim gradovima

(8,6 %). Istodobno se višim troškovima života u Zagrebu mogu objasniti naknade u tom gradu i u Varaždinu, koji se nalazi u blizini.

Osim u Češkoj, nagrade i troškovi za rad odvjetnika nastali tijekom postupka najvažniji su čimbenici koji utječu na trošak, iako oni ne dovode do znatnih razlika unutar zemlje. Nagrade za podnošenje tužbe, koje se računaju na temelju vrijednosti tražbine, iznose od 1,8 % vrijednosti tražbine u Portugalu do više od dvostruko više u Slovačkoj, odnosno

5,8 % vrijednosti tražbine.¹⁸ Nagrade za podnošenje tužbe ne razlikuju se među gradovima u tim zemljama jer su uređene na nacionalnoj razini.

Nagrade za vještake uređene su u svim četirima zemljama. Osim u Hrvatskoj, propisi o nagradama uglavnom se dosljedno primjenjuju u svakoj zemlji tako da se nagrade za vještake ne razlikuju među gradovima.

U Hrvatskoj su odvjetnici napomenuli da se propisi primjenjuju, ali da često mogu

postojati manje razlike zbog različite raspoloživosti vještaka u nekom gradu; nagrade mogu iznositi od 1,6 % do 2,1 % vrijednosti tražbine. Nagrade za vještake u Slovačkoj obično iznose 0,6 % vrijednosti tražbine, a u Češkoj 0,7 %. Najviše su u Portugalu, do 4,2 % vrijednosti tražbine; zbog toga, u kombinaciji s nagradama za podnošenje tužbe, sudski troškovi u toj zemlji relativno su viši od prosjeka EU-a od 5 % tražbine.

Prosječni troškovi za prisilno izvršenje presude koji se plaćaju unaprijed niski su u Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj. Naime, za pokretanje ovršnog postupka vjerovnici unaprijed plaćaju manje od 1 % iznosa tražbine u Slovačkoj (0,1 %) i Portugalu (0,5 %), što čini tek vrlo mali dio ukupnog troška rješavanja trgovačkog spora. Međutim, u Češkoj će vjerovnici možda morati unaprijed uplatiti 150 puta više nego u Slovačkoj: ovršitelji mogu od njih zatražiti da unaprijed uplate 15 % iznosa tražbine, odnosno gotovo polovinu ukupnog troška rješavanja trgovačkog spora (slika 6.3).¹⁹ U svim četirima zemljama nagrade su određene nacionalnim propisom i stoga se ne razlikuju među gradovima.

Koje se dobre sudske prakse primjenjuju?

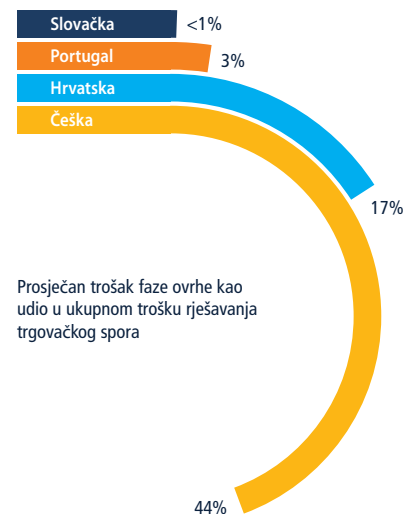
Portugal i Slovačka usvojili su većinu dobrih sudskih praksi, kako je vidljivo iz indeksa kvalitete sudskih postupaka, a nedaleko nakon njih slijedi Hrvatska (slika 6.4.). Portugal i Slovačka prosječno su prema indeksu ostvarili 13,5, a Hrvatska 13 bodova te su svi iznad prosjeka EU-a od 11,2 bodova. Češka je ostvarila prosječan rezultat od 9,5 bodova uglavnom zbog nepostojanja specijaliziranih sudova za sporove male vrijednosti ili ubrzanog postupka, ograničenih funkcionalnosti elektroničkog sustava za upravljanje predmetima dostupnih odvjetnicima, neobjavlivanja svih sudskih odluka na internetu te nedostatka sveobuhvatnih propisa o dobrovoljnom mirenju.

Rezultati svih četiriju zemalja u pogledu dobrih sudskih praksi nisu se mijenjali

među gradovima. U pogledu strukture sudova i postupaka sve četiri zemlje imaju pravila o zapljeni prije početka sudskog postupka te primjenjuju automatizirani pristup za dodjelu predmeta, ali samo Hrvatska ima specijalizirane trgovačke sudove.²⁰ Za upravljanje predmetima Portugal je ostvario najbolji rezultat i dobio 5 od 6 mogućih bodova. Samo Hrvatska i Portugal imaju zakonske vremenske norme za najmanje tri ključna događaja. Najmanje uređeno područje su odgode. Češka, Portugal i Slovačka nisu izričito uređili najvećih broj odgoda ili odredili da se one moraju odobriti samo u nepredviđenim i iznimnim okolnostima. U Hrvatskoj je propisano da se odgode mogu odobriti samo za nepredviđene i iznimne okolnosti, ali njihov broj nije ograničen. Portugal i Slovačka imaju elektronički sustav za upravljanje predmetima koji nudi širok raspon funkcionalnosti za suce i stranke u postupcima. Nasuprot tome, Hrvatska ima sustav koji sucima i strankama nudi samo ograničene značajke.

U pogledu automatizacije sudskih postupaka, sve četiri zemlje dopuštaju *online* plaćanje sudskih pristojbi te sve, osim Hrvatske, omogućuju elektroničko podnošenje tužbi – iako Hrvatska to planira uskoro uvesti (okvir 6.2.). U Portugalu je elektroničko podnošenje tužbi obvezno od 2013.²¹ Elektronička dostava pismena u postupku nedavno je uvedena u Češkoj i Slovačkoj. U Češkoj je elektronička dostava pismena za trgovačka društva obvezna

SLIKA 6.3 U Češkoj troškovi faze ovrhe čine gotovo polovinu ukupnog troška rješavanja trgovačkog spora

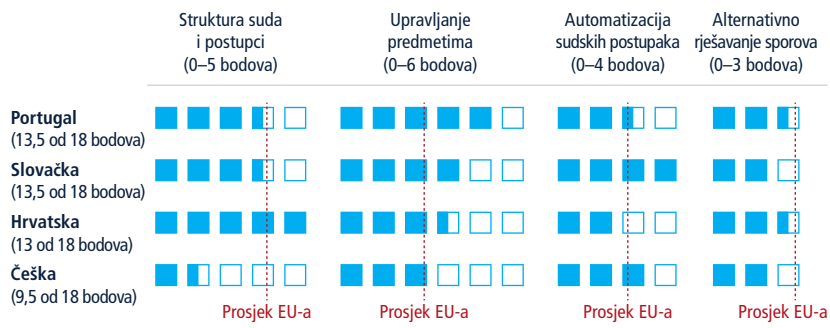
Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Prosječni rezultat za svaku zemlju temelji se na podacima za njezine mjerene gradove. Uzimaju se u obzir samo troškovi ovrhe koji se plaćaju unaprijed (ne ukupni troškovi ovrhe).

od 2009., a u Slovačkoj od 1. srpnja 2017. Hrvatska i Slovačka sve presude u trgovačkim predmetima objavljuju na internetu, dok Portugal to čini samo za odluke Vrhovnog suda te žalbenih sudova. Češka uopće ne objavljuje odluke.

Sve su četiri zemlje uredile trgovačku arbitražu i dopuštaju dobrovoljno mirenje. Češka je jedina među ove četiri zemlje koja nema sveobuhvatne propise kojima

SLIKA 6.4 Od ove četiri zemlje Portugal i Slovačka primjenjuju najviše dobrih sudskih praksi

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

Napomena: Slika prikazuje mjeru u kojoj je svaka zemlja usvojila dobre sudske prakse prema indeksu kvalitete sudskih postupaka (svaki kvadrat predstavlja bod prema indeksu). Za više pojedinosti vidjeti bilješke uz podatke.

OKVIR 6.2 Skoro uvođenje elektroničkih podnesaka na svim hrvatskim sudovima

Hrvatsko Ministarstvo pravosuđa pokrenulo je u prosincu 2017. pilot-projekt elektroničkog podnošenja tužbi i drugih pismena na Trgovačkom sudu u Bjelovaru. Nakon toga, u razdoblju od siječnja do travnja 2018., pilot-projekt pokrenut je na trgovačkim sudovima u Pazinu, Varaždinu, Zagrebu i Rijeci. Odvjetnici su mogli dobrovoljno sudjelovati.

Ministarstvo pravosuđa očekuje da će do ljeta 2018. elektroničko podnošenje uvesti na sve trgovačke sudove, a 2019. na sve općinske sudove. Zahvaljujući inicijalnom pilot-projektu na bjelovarskom sudu, početni problemi mogli su se riješiti bez narušavanja cijelog sustava sudova.

Poduzimaju se mjere kako bi se podnesci sve više podnosili elektroničkim putem i kako bi to postalo obvezno. Naknade za podnošenje tužbi smanjit će se za elektroničko podnošenje te će odvjetnici dobiti elektronički potpis s pomoću kojeg će moći pristupiti sustavu.

Izvor: Razgovori *Doing Business* tima s osobljem hrvatskog Ministarstva pravosuđa.

se uređuje dobrovoljno mirenje. Slovačka je, pak, jedina zemlja u kojoj su određena pitanja izuzeta od arbitraže i u kojoj nacionalni sudovi arbitražne klauzule u praksi ne poštuju dosljedno.

ŠTO SE MOŽE POBOLJŠATI?

U pregledu postupka rješavanja trgovačkih sporova u Češkoj, Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj u ovom poglavlju upućuje se na nekoliko područja koja se mogu poboljšati.

Nastaviti ocjenjivati interne postupke sudova u cilju smanjenja trajanja predmeta i zaostataka

ČEŠKA, HRVATSKA, PORTUGAL, SLOVAČKA

U većini od 25 mjerenih gradova faza sudskog postupka u jednostavnim trgovačkim sporovima traje najmanje godinu dana. Sve četiri zemlje suočavaju se sa zaostacima, čime se umanjuje učinkovitost sudova te oni ne mogu efikasno obraditi nove predmete. I sve one ulažu napore kako bi riješile te probleme. Slovačka je uvela niz reformi kako bi poboljšala efikasnost sudova, od novog postupovnog zakona do centraliziranog suda za postupke za izdavanje platnog naloga i ovrhe. Međutim, reforme su spore da bi se vidjeli rezultati te se pred sudovima još uvijek vodi velik broj starih (predreformskih) ovršnih predmeta.

Portugal se zbog financijske krize suočio s osobitim izazovima. U krizu je ušao sa znatnim zaostacima, ali je reformom svojeg pravosudnog sustava broj neriješenih ovršnih predmeta od vrhunca 2012. uspio smanjiti za više od 40 %.²²

Na hrvatskim sudovima stope rješavanja prvostupajskih građanskih i trgovačkih predmeta stalno se poboljšavaju, dosegnuši 113 % u 2014., što je iznad europskog prosjeka od 100 %.²³ Međutim, još puno toga treba učiniti. Prema izvješću EU Justice Scoreboard za 2018. Hrvatska je treća prema broju neriješenih građanskih i trgovačkih predmeta u EU-u, nakon Cipra i Italije. Problem je posebno izražen na općinskim sudovima.²⁴ Na trgovačkim sudovima oko 15 % predmeta starije je od tri godine. Međutim, na općinskim sudovima, koji rješavaju ovršne predmete, oko 25 % ili gotovo 64.000 predmeta starije je od tri godine.

Na češkim sudovima, koji bilježe najdulje prosječno trajanje sudskih postupaka od ove četiri zemlje, suci su izjavili da se posljednjih godina znatni naponi ulažu u rješavanje zaostalih predmeta. Uz potporu Ministarstva pravosuđa i pod vodstvom predsjednika suda, suci u Ostravi u posljednje su tri godine znatno smanjili svoje neriješene predmete, s 800 predmeta po sucu na oko 200. Stope rješavanja poboljšane su zahvaljujući strogoj praćenju predmeta starijih od tri godine i povećanju radnih sati. Ostrava je

povećala i broj pomoćnog osoblja te sada svaki sudac ima službenika.

Unatoč tim poboljšanjima potrebno je nastaviti ulagati napore u smanjenje zaostataka. Mjere bi trebale uključiti analizu prirode i obujma neriješenih predmeta, za što je, pak, potreban ažuriran sustav upravljanja predmetima. Mogao bi se razmotriti i pregled postojećih resursa, uključujući moguću preraspodjelu sudskog osoblja kako bi se riješilo nejednako radno opterećenje. Za Slovačku je, pak, u okviru studije utvrđeno da bi se interni procesi na sudovima mogli učinkovito poboljšati imenovanjem voditelja sudova ili organiziranjem sveobuhvatne obuke u području upravljanja za predsjednike sudova.²⁵

Promicati alternativno rješavanje sporova

ČEŠKA, HRVATSKA, PORTUGAL, SLOVAČKA

Sve četiri zemlje imaju sveobuhvatne propise o arbitraži i mirenju, ali stranke često ne koriste te mogućnosti. U Slovačkoj postoje ograničenja u pogledu vrste predmeta koji se mogu rješavati pred arbitražnim sudom te su, na primjer, izuzeti predmeti koji se odnose na nekretnine.²⁶ Uz to, slovački sudovi rijetko izvršavaju arbitražne klauzule.

Ne postoje ni financijski poticaji za korištenje arbitraže. U Slovačkoj stranke koje svoj slučaj uspješno riješe u postupku

mirenja mogu dobiti djelomičan povrat naknada za podnošenje tužbe. Međutim, u ostalim trima zemljama ne postoje posebni poticaji kojima bi se poticalo korištenje mirenja.

Studije u Latinskoj Americi i Sjedinjenim Američkim Državama upućuju na to da alternativno rješavanje sporova može povećati efikasnost sudova smanjenjem broja predmeta koji bi se inače morali rješavati na sudu te, time, radnog opterećenja i zaostataka, pojednostavnjenjem sudskih postupaka i smanjenjem troškova.²⁷ Čak i djelomične nagodbe kojima se sužavaju sporna pitanja pomažu u pojednostavnjenju sudskih postupaka smanjenjem njihova trajanja i povezanih troškova.²⁸

Odrediti zakonska ograničenja u pogledu odobravanja odgoda ročišta

ČEŠKA, HRVATSKA, PORTUGAL, SLOVAČKA

Dio dobrog upravljanja predmetima uključuje i utvrđivanje, u dogovoru sa strankama, jasnog, razumnog i realnog vremenskog okvira predmeta te jasnih pravila kojima se ograničuju odgode. Vremenski rokovi ubrzo postaju besmisleni ako ne postoje pravila za njihovo izvršenje. Odbor ministara Vijeća Europe 1984. savjetovao je da ne bi trebala biti više od dva ročišta (pripremno i raspravno). Preporučio je i da se odgoda ne bi trebala odobriti, osim u slučaju „novih činjenica ili u drugim iznimnim i važnim okolnostima“.²⁹ Samo je osam država članica EU-a uvelo ograničenja u pogledu odgoda koja se poštuju u praksi.³⁰ Svih osam, uključujući Hrvatsku, usmjereno je na odgode zbog nepredviđenih i iznimnih okolnosti, a ne na ograničenje njihova ukupnog broja.³¹ Češka, Portugal i Slovačka nisu uveli nikakva ograničenja odgoda.³²

U Latviji Središnji sud u Rigi ne može odgoditi ročište ako najprije ne odredi novi datum za to ročište. U švicarskom sudskom okrugu Dorneck-Thierstein odgode se uglavnom odobravaju najviše dvaput.

U Novom Južnom Walesu, Australija, Zakonom o parničnom postupku odobrava se odgoda postupka „na određeni dan“ samo u iznimnim slučajevima. Kad se odobri odgoda, stranci koja je za to odgovorna obično se nalaže plaćanje dodatnih troškova druge stranke.³³

Uz određivanje ograničenja u pogledu odgoda, važno je preispitati i kapacitet sudova, upravljanje predmetima i infrastrukturnu. Suci opterećeni velikim brojem predmeta mogu biti skloni odobravanju odgoda; ako, na primjer, ne postoje učinkovite tehnike upravljanja ili automatizirani sustav upravljanja predmetima, odgode se mogu činiti privlačnom metodom upravljanja radnim opterećenjem.

Stoga bi pri rješavanju pitanja odgoda sudovi trebali pratiti prosječan i srednji broj svake vrste predmeta te razloge odgode. Sudska uprava zatim može poduzeti korake kako bi tijekom vremena smanjila broj odgoda i riješila njihove najčešće razloge. Samo uvođenjem takvog praćenja može se pridonijeti uvođenju kulture predvidljivosti ročišta, poboljšanju pravovremenosti i smanjenju frustracija među sucima, sudskim službenicima i strankama.

Poboljšati ili uvesti ubrzane postupke za sporove male vrijednosti

HRVATSKA, ČEŠKA

Rješavanje trgovačkog spora može biti skupo i dugo za mala i mikro poduzeća. Jedan od načina da im se pomogne bilo bi uvođenje sudova i postupaka za sporove male vrijednosti. Time bi se ubrzalo rješavanje manjih sporova relativno male vrijednosti uklanjanjem brojnih zakonskih formalnosti i korištenjem pojednostavnjenih ili ubrzanih postupaka. Jednostavnijim procesima i manje strogim pravilima snizili bi se troškovi za tužitelje koji bi sudu mogli podnijeti tužbu i iznijeti svoje stajalište bez zakonskog zastupnika. Uz to, budući da bi sudovi imali manje posla, naknade za podnošenje tužbe mogle bi biti niže, a suci bi mogli brže donositi odluke.

Hrvatska ima poseban postupak za trgovačke sporove male vrijednosti koji ne prelaze 50.000 HRK (oko 6.700 EUR).³⁴ Međutim, taj postupak nema neke značajke „ubranog“ postupka. Na primjer, ista pravila kao za redovni postupak primjenjuju se za izvođenje dokaza i sadržaj presude.³⁵ U Češkoj ne postoje sudovi ili postupci za sporove male vrijednosti. Sudovi primjenjuju isti postupak neovisno o tome je li vrijednost tražbine 1.000 ili 1 milijun EUR.

Nekoliko je zemalja uvelo fleksibilnija i manje stroga pravila za male tražbine. U Estoniji, Sloveniji i Ujedinjenoj Kraljevini formalni zahtjevi u pogledu izvođenja dokaza mogu se ukinuti. Na primjer, sud može saslušati svjedoka ili vještaka telefonski ili u pisanom obliku ili može priznati druga dokazna sredstva (na primjer, izjave koje nisu dane pod zakletvom). Neke, pak, zemlje imaju ograničenja u pogledu vještaka. Na primjer, u pogledu broja vještaka koji se mogu saslušati u predmetu. U Austriji, Irskoj i Sloveniji formalni zahtjevi za samu presudu jednostavniji su i fleksibilniji te suci mogu iz svoje presude ispustiti opis činjenica. Kako bi spriječile pritisak na sudske resurse, brojne zemlje ograničile su žalbe za male tražbine. U Francuskoj, Mađarskoj i Poljskoj ne postoji pravo na žalbu. U Danskoj pravo na žalbu ovisi o vrijednosti tražbine.³⁶

BILJEŠKE

1. Podaci uključuju ukupan broj neriješenih predmeta od 1991. do 2009., što uključuje građanske, trgovačke, kaznene i radnopravne predmete na sudu te ovršne predmete nakon sudskog postupka. Stopa rješavanja (riješeni predmeti kao postotak novih predmeta u određenom razdoblju) 2007. i 2008. premašila je 100 %. Podaci portugalskog Ministarstva pravosuđa, kako su objavljeni u Sebastiaan Pompe i Wolfgang Bergthaler, „Reforming the Legal and Institutional Framework for the Enforcement of Civil and

- Commercial Claims in Portugal," IMF Working Paper 15/279 (Međunarodni monetarni fond, Washington, DC, 2015), <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Reforming-the-Legal-and-Institutional-Framework-for-the-Enforcement-of-Civil-and-Commercial-43497>.
- Prema memorandumu o razumijevanju o financijskoj pomoći Portugalu kako bi se mogao nositi s financijskom krizom, koji su u svibnju 2011. potpisale portugalska vlada i Europska komisija (u ime Eurosкупine, Europske središnje banke i Međunarodnog monetarnog fonda).
  - Vidjeti i João Paulo Dias, „The Transition to a Democratic Portuguese Judicial System: (Delaying) Changes in the Legal Culture,” *International Journal of Law in Context* 12, br. 1. (2016.): 24–41., dostupno na <https://estudogeral.sib.uc.pt/jspui/bitstream/10316/33099/1/The%20transition%20to%20a%20democratic%20Portuguese%20judicial%20system%20%28delaying%29%20changes%20in%20the%20legal%20culture.pdf>; i Pedro Miguel Alves Ribeiro Correia i Susana Antas Videira, „Troika's Portuguese Ministry of Justice Experiment: An Empirical Study on the Success Story of the Civil Enforcement Actions,” *International Journal for Court Administration* 7, br. 1. (2015.): 37–49.
  - Portugalska Glavna uprava za pravosudnu politiku (DGPJ), „Ministério da Justiça: Estatísticas sobre Ações Executivas Cíveis” (2017).
  - Europska komisija za učinkovitost pravosuđa (CEPEJ), „Efficiency and Quality of the Slovak Judicial System: Assessment and Recommendations on the Basis of CEPEJ Tools,” CEPEJ-COOP (2017)14 (CEPEJ, Strasbourg, 2017.), <https://rm.coe.int/slovakia-assessment-report-on-efficiency-and-quality-of-the-slovak-jud/16807915c9>.
  - Češko Ministarstvo pravosuđa, České soudnictví 2016: Výroční statistická zpráva [Češko pravosuđe 2016.: godišnje statističko izvješće], http://www.ceskatelevize.cz/ct24/sites/default/files/1950205-ceske_soudnictvi_2016_-_vyrocní_statistická_zpráva.pdf.
  - Paulo Pinheiro-Alves, Julio Ricardo i Jose Tavares, „Foreign Direct Investment and Institutional Reform: Evidence and an Application to Portugal,” Working Paper 6/2013 (Portugalska središnja banka, Lisabon, 2013.), <https://www.bportugal.pt/sites/default/files/anexos/papers/wp201306.pdf>.
  - Tražbina u trgovačkom sporu u iznosu od 157.128 HRK (21.124 EUR) u Hrvatskoj, 801.410 CZK (31.589 EUR) u Češkoj, 33.921 EUR u Portugalu i 28.108 EUR u Slovačkoj, što odgovara dvostrukom iznosu dohotka po stanovniku u svakoj zemlji. (Za više pojedinosti vidjeti napomene o podacima.)
  - U Portugalu bi javni odvjetnik (*funcionário judicial*) mogao provesti ovršni postupak za osobu koja ima pravo na pravnu pomoć ili u posebnim okolnostima utvrđenima u članku 722. portugalskog Zakonika o parničnom postupku.
  - U Slovačkoj svi ovršni predmeti pokrenuti nakon 1. travnja 2017. rješavaju se na specijaliziranom okružnom sudu Banska Bystrica. Neriješene predmete i dalje razmatra gradski okružni sud koji je donio presudu koja služi kao ovršna isprava. Vidjeti Zakon 233/1995 Zb. Zakonika o ovršiteljima, kako je izmijenjen, koji je na snazi od 1. travnja 2017.
  - To su Osijek i Zagreb u Hrvatskoj; te Braga, Coimbra, Evora, Faro, Funchal, Ponta Delgada i Porto u Portugalu. Prema globalnom rangiranju u izvješću *Doing Business 2018.*, Litva — najuspješnija zemlja u EU-u — nalazi se na 4. mjestu (uz udaljenost od graničnog broja bodova od 78,80) i Republika Koreja na 1. mjestu (uz udaljenost od graničnog broja bodova od 84,15).
  - U cijeloj Slovačkoj predmeti koji započinju kao prijedlog za postupak za izdavanje platnog naloga mogu se podnijeti elektronički specijaliziranom sudu Banska Bystrica, koji će izdati platni nalog i dostaviti ga elektronički. Međutim, tom se sudu ne podnose svi prijedlozi za izdavanje platnog naloga. Tužitelji prijedloge mogu dostaviti i izravno svojem lokalnom okružnom sudu. Za potrebe usporedbe među gradovima u ovom se poglavlju mjeri trajanje postupka na lokalnim okružnim sudovima.
  - U Hrvatskoj ovrhe na novčanim sredstvima (na bankovnim računima) provodi Financijska agencija (FINA), trgovačko društvo u državnom vlasništvu specijalizirano za obradu plaćanja i pružanje drugih financijskih usluga. U praksi to znači da vjerovnik može FINA-i dostaviti ovršnu ispravu i provesti ovrhu nad dužnikovim računima u bilo kojoj banci u Hrvatskoj. Za potrebe studije slučaja, u kojoj se promatra ovrha na pokretnoj (nenovčanoj) imovini, ovo je poglavlje usmjereno na sudske službenike kao ovršitelje. Vidjeti Svetozara Petkova i Georgia Harley, „Towards Effective Enforcement of Uncontested Monetary Claims: Lessons from Eastern and Central Europe” (Grupa Svjetske banke, Washington, DC, 2017.), <http://documents.worldbank.org/curated/en/748601499954362710/Towards-effective-enforcement-of-uncontested-monetary-claims-lessons-from-Eastern-and-Central-Europe>.
  - Svetozara Petkova i Georgia Harley, „Towards Effective Enforcement of Uncontested Monetary Claims: Lessons from Eastern and Central Europe” (Grupa Svjetske banke, Washington, DC, 2017.), <http://documents.worldbank.org/curated/en/748601499954362710/Towards-effective-enforcement-of-uncontested-monetary-claims-lessons-from-Eastern-and-Central-Europe>.
  - U Portugalu se ovršni odjel nalazi u istoj jurisdikciji (*comarca judicial*), ali nije nužno u istom gradu. Na primjer, ovršni odjel nadležan za ovrhe presuda koje su donijeli sudovi u Coimabri nalazi se u Soureu, a za Bragu u Famaciaou.
  - To čini odvjetnik vjerovnika jer je pristup sustavu CITIUS ograničen.
  - Uredba Ministarstva pravosuđa 68/2017 Zb., koja je stupila na snagu 1. travnja 2017. Tom je Odlukom izmijenjen Zakon 233/1995 Zb. Zakonika o ovršiteljima.
  - U Portugalu se naknade izračunavaju prema kliznoj skali. Za predmet čija je vrijednost od 30.000 EUR do 40.000 EUR naknada za podnošenje tužbe (*taxa judicial*) iznosi šest jedinica (*unidades de conta*); za 2017. i 2018. vrijednost jedinice utvrđena je na 102 EUR. Uredba Ministarstva pravosuđa sa zakonskom snagom 34/2008 od 26. veljače 2008. kojom se uređuju sudski troškovi.
  - Međutim, u praksi ovršitelj ne zahtijeva uvijek plaćanje unaprijed.
  - Portugal ima specijalizirane trgovačke odjele na svojim prvostupanjim sudovima (*juízo de comércio*), ali ti odjeli nemaju nadležnost za opće trgovačke sporove. Trgovački odjeli bave se stečajem i likvidacijom trgovačkih društava, izvršavanjem prava dioničara, pitanjima vezanima uz društveni ugovor društava, obustavom i prestankom poslovanja društava te pitanjima industrijskog vlasništva. Za više pojedinosti vidjeti članak 128. Zakona 62/2013 od 26. kolovoza 2013. o organizaciji pravosudnog sustava (*Lei de Organização do Sistema Judiciário*). U Slovačkoj se sudski spisi („rasporedi”) organiziraju prema vrsti predmeta, ali suci koji odlučuju u trgovačkim predmetima ponekad odlučuju i u drugim parničnim predmetima.
  - Vidjeti Zakonik o parničnom postupku iz 2013. i Uredbu 280/2013 od 26. kolovoza 2013. o elektroničkoj obradi sudskih postupaka.
  - Portugalska Glavna uprava za pravosudnu politiku (DGPJ), „Ministério da Justiça: Estatísticas sobre Ações Executivas Cíveis” (2017).
  - CEPEJ, „European Judicial Systems: Efficiency and Quality of Justice,” CEPEJ Studies, br. 23. (CEPEJ, Strasbourg, 2016.).
  - Europska Komisija, Glavna uprava za pravosuđe i zaštitu potrošača, The 2018 EU Justice Scoreboard (Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2018.), https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/justice_scoreboard_2018_en.pdf.
  - CEPEJ, „Efficiency and Quality of the Slovak Judicial System: Assessment and Recommendations on the Basis of CEPEJ Tools,” CEPEJ-COOP (2017)14 (CEPEJ, Strasbourg, 2017.), <https://rm.coe.int/slovakia-assessment-report-on-efficiency-and-quality-of-the-slovak-jud/16807915c9>.
  - Članak 1. stavak 3. Zakona 244/2002 Zb. o arbitraži, kako je izmijenjen.
  - Carlos Eugenio Jorquera i Gabriel Dabdoub Alvarez, „The Cost of Disputes in Companies and the Use of ADR Methods: Lessons from Nine Latin American Countries” (Mreža institucija za alternativno rješavanje sporova, Multilateralni investicijski fond, Washington, DC, 2005.); Lisa Blomgren Amsler, Tina Nabatchi, Jeffrey M. Senger i Michael Scott Jackman, „Dispute Resolution and the Vanishing Trial: Comparing Federal Government Litigation and ADR Outcomes,” *Ohio State Journal on Dispute Resolution* 24, br. 2. (2009.): 225–62.
  - Heike Gramckow, Omniah Ebeid, Erica Bosio i Jorge Luis Silva Mendez, Good Practices for Courts: Helpful Elements for Good Court Performance and the World Bank's Quality of

- Judicial Process Indicators (Washington, DC: Svjetska banka, 2016.).
29. Vijeće Europe, Odbor ministara, „Preporuka Odbora ministara državama članicama br. R (84) 5 o načelima građanskog postupka za unapređenje funkcioniranja pravde“ (Vijeće Europe, Strasbourg, 1984.), str. 2.
  30. Podaci za izvješće *Doing Business*. To su Bugarska, Hrvatska, Estonija, Njemačka, Latvija, Litva, Nizozemska i Poljska.
  31. U Hrvatskoj se ograničenje broja odgoda (dopušta se samo jedna) primjenjuje samo na pripremna ročišta (Zakon o građanskom postupku, članak 291.). Tijekom glavne rasprave broj odgoda nije ograničen zakonom. Grčka je jedina država članica EU-a koja je ograničila broj odgoda, iako se to pravilo rijetko provodi u praksi.
  32. Suci u Češkoj i Slovačkoj mogu odobriti odgode zbog važnih razloga prema vlastitoj odluci. U Portugalu sudac to može učiniti u slučaju „opravdanih prepreka“ te pritom ne mora navesti koje su to prepreke.
  33. Heike Gramckow, Omniah Ebeid, Erica Bosio i Jorge Luis Silva Mendez, *Good Practices for Courts: Helpful Elements for Good Court Performance and the World Bank's Quality of Judicial Process Indicators* (Washington, DC: Svjetska banka, 2016.).
  34. Prag od 10.000 HRK (oko 1.300 EUR) primjenjuje se na opće tužbene zahtjeve. Zakon o parničnom postupku, članci 457. - 467.a.
  35. „Sporovi male vrijednosti“, European e-Justice, zadnja izmjena 17. studenoga 2017., https://e-justice.europa.eu/content_small_claims-42-en.do.
  36. Svjetska banka, *Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States* (Washington, DC: Svjetska banka, 2017.), <http://documents.worldbank.org/curated/pt/670181487131729316/pdf/112769-WP-P161975-PUBLIC-FasttrackingSmallClaimsinEU.pdf>.

O izvješću *Doing Business*

i *Doing Business* u Europskoj uniji 2018.:
Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka

- *Doing Business* mjeri aspekte poslovnih propisa koji utječu na domaća mala i srednja poduzeća određena na temelju standardiziranih studija slučaja koja se nalaze u najvećem poslovnom gradu svake zemlje. Uz to, za 11 gospodarstava obuhvaćen je i drugi grad.
- *Doing Business* obuhvaća 11 područja poslovnih propisa u 190 gospodarstava. Od toga je deset područja - pokretanje poslovanja, ishođenje dozvola za gradnju, dobivanje električne energije, uknjižba prava vlasništva, dobivanje kredita, zaštita manjinskih ulagatelja, plaćanje poreza, prekogranično trgovanje, rješavanje trgovačkih sporova i rješavanje insolventnosti - uključeno u izračun udaljenosti od graničnog broja bodova i rangiranje prema lakoći poslovanja. *Doing Business* mjeri i značajke uređenosti tržišta rada, što nije uključeno u ova dva mjerenja.
- *Doing Business* u Europskoj Uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka obuhvaća samo 5 *Doing Business* pokazatelja: pokretanje poslovanja, ishođenje dozvola za gradnju, dobivanje električne energije, uknjižbu prava vlasništva i rješavanje trgovačkih sporova.
- *Doing Business* i *Doing Business* u Europskoj uniji 2018.: Hrvatska, Češka, Portugal i Slovačka oslanjaju se na četiri glavna izvora informacija: relevantne zakone i propise, razgovore sa stručnjacima, vlade obuhvaćenih zemalja i gradova te regionalno osoblje Grupe Svjetske banke.
- Vlade koriste *Doing Business* kao izvor objektivnih podataka koji pružaju jedinstveni uvid u dobre prakse u svijetu. Na temelju brojnih *Doing Business* pokazatelja mogu se poduzeti mjere, iako one ovisno o kontekstu možda nisu uvijek isplative.

Doing Business temelji se na shvaćanju da gospodarskoj aktivnosti, posebno razvoju privatnog sektora koriste jasna i dosljedna pravila, odnosno pravila kojima se utvrđuju i pojašnjavaju vlasnička prava te olakšava rješavanje sporova i pravila kojima se povećava predvidljivost gospodarskih interakcija te ugovornim partnerima pružaju temeljne mjere zaštite od proizvoljnosti i zlorabe. Takva su pravila znatno poticajnija za gospodarske subjekte te potiču rast i razvoj ako su razumno efikasna, transparentna i dostupna onima kojima su namijenjena i ako se mogu provesti uz razuman trošak. Kvaliteta pravila također ima značajnu ulogu u načinu na koji društva raspoređuju koristi i financiraju troškove razvojnih strategija i politika.

Dobra su pravila ključna za socijalnu uključenost. Kako bi se omogućio rast te osiguralo da svi ljudi, neovisno o razini dohotka, mogu sudjelovati u njegovim prednostima, potrebno je okruženje u kojem novi dionici s motivacijom i dobrim idejama mogu pokrenuti poslovanje i u kojem dobra poduzeća mogu ulagati i širiti se. Uloga državne politike u svakodnevnom poslovanju domaćih malih i srednjih poduzeća u središtu je zanimanja u izvješću *Doing Business*. Cilj je poticati propise koji su osmišljeni tako da budu efikasni, dostupni svima i jednostavni za provedbu. Štetni propisi odvrćaju energiju poduzetnika s razvoja njihova poslovanja. Međutim, efikasni, transparentni i jednostavni propisi olakšavaju širenje poslovanja i inovacije te ambicioznim poduzetnicima pomažu da se na tržištu natječu pod jednakim uvjetima.

Doing Business objektivno mjeri aspekte poslovnih propisa za domaća poduzeća. Projekt je usmjeren na mala i srednja poduzeća u najvećem poslovnom gradu neke zemlje. Na temelju standardiziranih studija slučaja *Doing Business* prikazuje kvantitativne pokazatelje propisa koji se primjenjuju na poduzeća u različitim fazama njihova životnog ciklusa. Rezultati za svako gospodarstvo mogu se usporediti s rezultatima za ostalih 189 gospodarstava kroz vrijeme.

ČIMBENICI KOJI SE MJERE U IZVJEŠĆIMA DOING BUSINESS I SUBNATIONAL DOING BUSINESS

Doing Business bilježi nekoliko važnih dimenzija regulatornog okruženja u kojem posluju lokalna poduzeća. Pruža kvantitativne pokazatelje propisa za pokretanje poslovanja, ishođenje dozvola za gradnju, dobivanje električne energije, uknjižbu prava vlasništva, dobivanje kredita, zaštitu manjinskih ulagatelja, plaćanje poreza, prekogranično trgovanje, rješavanje trgovačkih sporova i uređenje tržišta rada (tablica 7.1.). *Subnational Doing Business* usmjeren je na pokazatelje koji se najvjerojatnije razlikuju među gradovima, kao što su ishođenje dozvola za gradnju ili uknjižba prava vlasništva. Pokazatelji za koje se mjeri zakonodavno okruženje, kao što su dobivanje kredita ili zaštita manjinskih ulagatelja, obično se isključuju jer se uglavnom koriste za ispitivanje nacionalnih propisa opće primjene.

Doing Business mjeri aspekte poslovnih propisa koji utječu na domaća mala i srednja poduzeća određena na temelju standardiziranih studija slučaja koja se nalaze u najvećem poslovnom gradu svake zemlje. Uz to, za 11 gospodarstava obuhvaćen je i drugi grad. *Subnational Doing Business* obuhvaća podskup 11 područja poslovnih propisa koje *Doing Business* mjeri u 190 gospodarstava.

Doing Business oslanja se na četiri glavna izvora informacija: relevantne zakone i propise, razgovore sa stručnjacima, vlade obuhvaćenih zemalja i regionalno osoblje Grupe Svjetske banke. Tijekom proteklih 15 godina više od 33.000 stručnjaka u 190 gospodarstava pridonijelo je izradi izvješća pružanjem podataka za *Doing Business* pokazatelje.

U studijama *Subnational Doing Business* analiza iz izvješća *Doing Business* nije ograničena samo na najveći poslovni grad neke zemlje. U njima se mjere razlike u propisima ili provedbi nacionalnih zakona

TABLICA 7.1 Što *Doing Business* i *Subnational Doing Business* mjeri— 11 područja poslovnih propisa

Skup pokazatelja	Što se mjeri
Obično uključeno u izvješća <i>Subnational Doing Business</i>	
Pokretanje poslovanja	Postupci, vrijeme, trošak i minimalni uplaćeni temeljni kapital za pokretanje društva s ograničenom odgovornošću
Ishođenje dozvola za gradnju	Postupci, vrijeme i trošak za obavljanje svih formalnosti za izgradnju skladišta te mehanizmi kontrole kvalitete i sigurnosti u sustavu ishođenja dozvola za gradnju
Dobivanje električne energije	Postupci, vrijeme i trošak priključenja na električnu mrežu, pouzdanost opskrbe električnom energijom i transparentnost tarifa
Uknjižba prava vlasništva	Postupci, vrijeme i trošak prijenosa vlasništva te kvaliteta sustava upravljanja zemljištem
Rješavanje trgovačkih sporova	Vrijeme i trošak rješavanja trgovačkog spora te kvaliteta sudskih postupaka
Obično nije uključeno u izvješća <i>Subnational Doing Business</i>	
Dobivanje kredita	Zakoni o pokretninama kao instrumentima osiguranja i sustavi kreditnih informacija
Zaštita manjinskih ulagatelja	Prava manjinskih dioničara u transakcijama među povezanim stranama i korporativnom upravljanju
Plaćanje poreza	Plaćanja, vrijeme i ukupna porezna stopa za poduzeće koje postupa u skladu sa svim poreznim propisima te procesi nakon prijave poreza
Prekogranično trgovanje	Vrijeme i trošak izvoza proizvoda koji donose komparativnu prednost i uvoz automobilskih dijelova
Rješavanje insolventnosti	Vrijeme, trošak, ishod i stopa povrata u postupku u slučaju insolventnosti poduzeća te jačina zakonskog uređenja insolventnosti
Uređenje tržišta rada	Fleksibilnost u propisima o zapošljavanju i aspekti kvalitete radnih mjesta

na više lokacija u nekom gospodarstvu (kao u Južnoj Africi) ili regiji (kao u ovom izvješću). Projekti se provode na zahtjev vlada.

Podaci prikupljeni za subnacionalne studije u protekle tri godine pokazuju da unutar nekog gospodarstva mogu postojati znatne razlike (slika 7.1.). Na primjer, u Meksiku 2016. uknjižba prijenosa prava vlasništva trajala je samo 9 dana u Pueblu i čak 78 dana u Oaxaci. Naime, unutar jednoga gospodarstva mogu se pronaći lokacije koje su uspješne kao 20 najboljih gospodarstava prema lakoći uknjižbe prava vlasništva i lokacije koje su prema svojim rezultatima u 40 najmanje uspješnijih gospodarstava prema tom pokazatelju.

Studije *Subnational Doing Business* prikupljaju disagregirane podatke o poslovnim propisima. No, te studije ne služe samo tome. Pokazale su se snažnim motivatorima za pokretanje regulatornih reformi na lokalnoj razini:

- Prikupljeni podaci mogu se usporediti s drugim lokacijama u istom gospodarstvu i u svijetu, što tim mjestima omogućuje da svoje rezultate usporede na lokalnoj i globalnoj razini. Usporedbom lokacija unutar istoga

gospodarstva koje imaju isti pravni i regulatorni okvir može se puno toga otkriti: lokalnim službenicima teško je objasniti zašto je poslovanje teže u njihovom području nego u susjednom.

- Upućivanjem na dobre prakse koje postoje na nekim lokacijama, ali ne i na drugima unutar neke zemlje kreatorima politika pomaže se prepoznati potencijal od preuzimanja tih dobrih praksi. To može potaknuti rasprave o regulatornoj reformi na različitim razinama države, te lokalnim vlastima i agencijama pružiti priliku da uče jedni od drugih, što dovodi do preuzimanja odgovornosti i izgradnje kapaciteta na lokalnoj razini.

Od 2005. u subnacionalnim izvješćima obuhvaćeno je 485 lokacija u 71 zemlji, uključujući Kolumbiju, Arapsku Republiku Egipat, Italiju, Filipine i Srbiju. Sedamnaest zemalja, uključujući Indoneziju, Keniju, Meksiko, Nigeriju, Filipine i Rusku Federaciju, provelo je dva kruga prikupljanja podataka na subnacionalnoj razini radi mjerenja napretka tijekom vremena (slika 7.2.). Nedavno su subnacionalne studije dovršene u Afganistanu, Kazahstanu, Keniji, Meksiku i Ujedinjenim Arapskim Emiratima. Trenutačno se studije

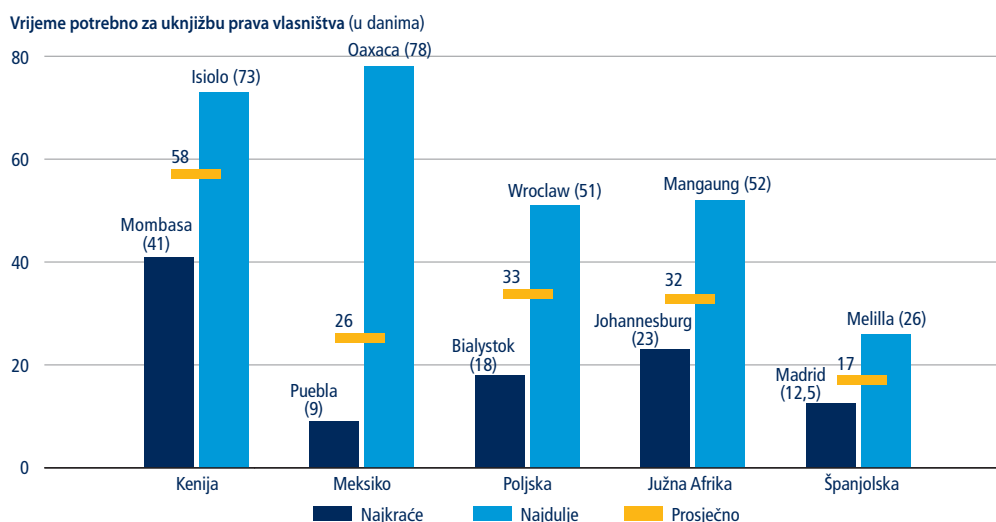
provode, među ostalim, u Južnoj Africi (9 gradova) i Nigeriji (37 saveznih država).

Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka prvo je izvješće iz serije *Subnational Doing Business* u Hrvatskoj, Češkoj, Portugalu i Slovačkoj. Obuhvaća pet gradova u Hrvatskoj (Osijek, Rijeku, Split, Varaždin i Zagreb), sedam u Češkoj (Brno, Liberec, Olomouc, Ostravu, Plzen, Prag i Usti nad Labem), osam u Portugalu (Bragu, Coimbru, Evoru, Faro, Funchal, Lisabon, Pontu Delgadu i Porto) te pet u Slovačkoj (Bratislavu, Košice, Prešov, Trnavu i Žilinu).

Kako se odabiru pokazatelji

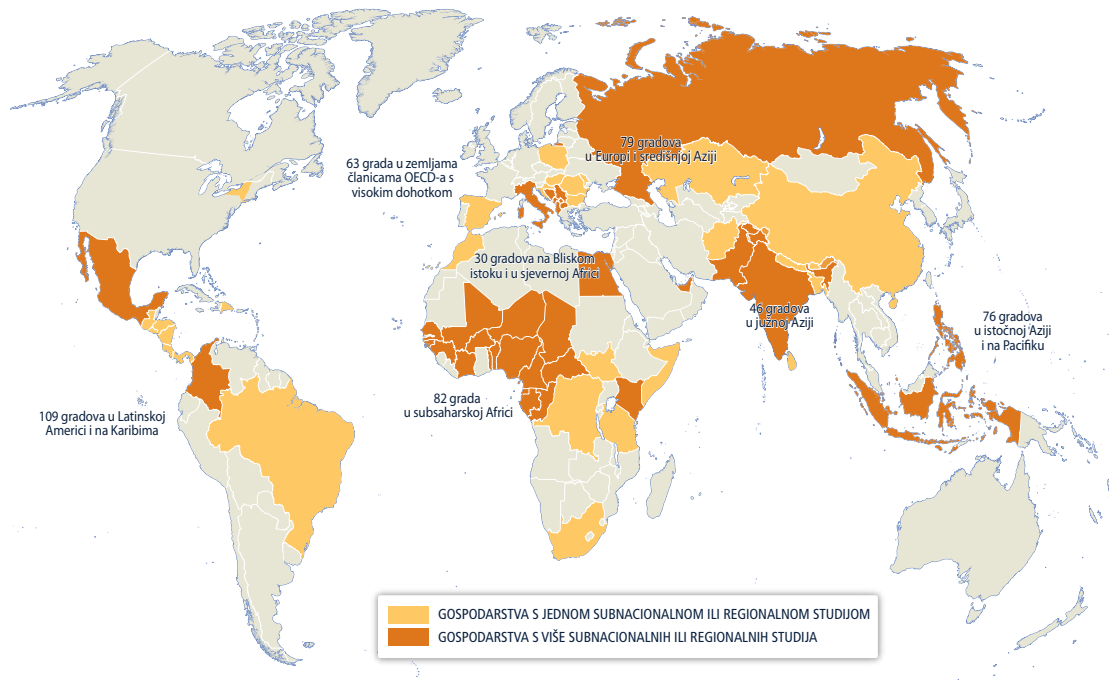
Jedanaest skupova *Doing Business* pokazatelja odabire se na temelju ekonomskih istraživanja i podataka na razini poduzeća, a osobito podataka iz istraživanja *World Bank Enterprise Surveys*.¹ Ta istraživanja pružaju podatke u kojima se naglašavaju najveće prepreke poslovanju koje su prijavili poduzetnici u više od 130.000 poduzeća u 139 gospodarstava. Na primjer, pristup financiranju i pristup električnoj energiji neki su od čimbenika iz istraživanja koje poduzeća smatraju važnima i prema kojima su izrađeni *Doing*

SLIKA 7.1 Različite lokacije, različiti regulatorni procesi, isto gospodarstvo

Izvor: podaci za izvješće *Subnational Doing Business*.

Napomena: Prosječno vrijeme prikazano za svako gospodarstvo temelji se na svim lokacijama za koje su prikupljeni podaci: 11 gradova u Keniji u 2016.; 32 savezne države u Meksiku u 2016., 18 gradova u Poljskoj u 2015., 9 gradova u Južnoj Africi u 2015. i 19 gradova u Španjolskoj u 2015.

SLIKA 7.2 Usporedba propisa na lokalnoj razini: studije *Subnational Doing Business*

Izvor: podaci za izvješće *Subnational Doing Business*.

Business pokazatelji za dobivanje kredita i dobivanje električne energije.

Struktura *Doing Business* pokazatelja oslanjala se i na teoretske uvide dobivene iz opsežnih istraživanja i stručne literature o ulozi institucija u omogućavanju gospodarskog razvoja. Uz to, u popratnim dokumentima za izradu metodologije za svaki od skupova *Doing Business* pokazatelja utvrđena je važnost pravila i propisa na koje je *Doing Business* usmjeren za gospodarske ishode kao što su obujam trgovine, izravna strana ulaganja, tržišna kapitalizacija na burzama i privatno kreditiranje kao postotak BDP-a.²

Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka obuhvaća 5 skupova *Doing Business* pokazatelja (ili tema): pokretanje poslovanja, ishođenje dozvola za gradnju, dobivanje električne energije, uknjižbu prava vlasništva i rješavanje trgovačkih sporova. Ti skupovi *Doing Business* pokazatelja određeni su na temelju njihove relevantnosti u kontekstu zemalja i mogućnosti

prikaza razlika među obuhvaćenim gradovima.

U nekim se *Doing Business* pokazateljima više bodova daje za više propisa i bolje funkcioniranje institucija (kao što su sudovi). Na primjer, više bodova daje se u području zaštite manjinskih ulagatelja za strože zahtjeve u pogledu objavljivanja podataka o transakcijama među povezanim stranama. Više bodova daje se i za pojednostavnjen način primjene propisa kojim se troškovi poduzeća za usklađivanje s tim propisima zadržavaju na niskoj razini, kao što je smanjenje opterećenja formalnostima za osnivanje društava uvođenjem jedinstvene kontaktne točke ili jedinstvenog *online* portala. Konačno, *Doing Business* bodovima nagrađuju se gospodarstva koja za propise primjenjuju pristup temeljen na rizicima kao način rješavanja socijalnih i okolišnih pitanja, kao što je uvođenje većeg regulatornog opterećenja na djelatnosti koje predstavljaju veći rizik za stanovništvo i manjeg na niskorizične djelatnosti. Stoga gospodarstva s najvišim rangom prema lakoći

poslovanja nisu ona u kojima ne postoje propisi, nego ona u kojima su vlade uspjele stvoriti pravila koja olakšavaju interakcije na tržištu bez nepotrebnog ometanja razvoja privatnog sektora.

Udaljenost od graničnog broja bodova i rangiranje prema lakoći poslovanja

Kako bi se podaci objasnili iz različitih perspektiva, *Doing Business* prikazuje podatke za pojedinačne pokazatelje i za dvije agregirane mjere: udaljenost od graničnog broja bodova i rangiranje prema lakoći poslovanja. Ovo je izvješće usmjereno samo na udaljenost od graničnog broja bodova i rangiranje prema pojedinačnim skupovima podataka.

Udaljenost od graničnog broja bodova pomaže u procjeni apsolutne razine prikladnosti propisa i kako se ona povećava tijekom vremena. Ta mjera pokazuje udaljenost svakoga gospodarstva od graničnog broja bodova koji predstavlja najbolje rezultate zabilježene prema svakom od pokazatelja u svim gospodarstvima

u uzorku iz izvješća *Doing Business* od 2005. ili treće godine u kojoj su se podaci prikupljali za taj pokazatelj. Granični broj bodova određuje se kao najveća moguća vrijednost pokazatelja, kao što su indeks snage zakonskih prava ili indeks kvalitete upravljanja zemljištem. Time se naglašava razlika između rezultata određenoga gospodarstva i najboljeg rezultata u bilo kojem trenutku te se pomaže pri procjeni apsolutne promjene regulatornog okruženja u tom gospodarstvu tijekom vremena prema mjerilu *Doing Business*. Udaljenost od graničnog broja bodova najprije se izračunava za svaku temu te se zatim određuje prosjek za sve teme kako bi se izračunala agregirana udaljenost

od graničnog broja bodova. Rangiranje prema lakoći poslovanja dopuna je udaljenosti od graničnog broja bodova jer pruža informacije o uspješnosti poslovnih propisa u nekom gospodarstvu u odnosu na rezultate drugih gospodarstava prema mjerilu *Doing Business*.

Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka uključuje rangiranje svih 25 gradova u pet područja: pokretanje poslovanja, ishodište dozvola za gradnju, dobivanje električne energije, uknjižba prava vlasništva i rješavanje trgovačkih sporova. Udaljenost od graničnog broja bodova za svaki pokazatelj bilježi razliku između

rezultata nekoga grada i najboljih rezultata u svijetu. Na primjer, za pokretanje poslovanja Novi Zeland ima najmanji broj potrebnih postupaka (jedan) i najkraće vrijeme za njihovo provođenje (0,5 dana). Slovenija ima najniži trošak (0,0), a Australija, Kolumbija i više od 100 drugih gospodarstava nemaju zahtjev u pogledu minimalnog uplaćenog temeljnog kapitala (tablica 7.2).

Doing Business koristi jednostavan pristup uprosječivanja za ponderiranje pokazatelja komponenti, izračun rangiranja i određivanje udaljenosti od graničnog broja bodova.³ Svaka tema obuhvaćena izvješćem *Doing Business* odnosi se na drukčiji aspekt

TABLICA 7.2 Koji je granični broj bodova u regulatornoj praksi?

Tema i pokazatelj	Tko je postavio granični broj bodova	Granični broj	Najlošiji
Pokretanje poslovanja			
Postupci (broj)	Novi Zeland	1	18 ^a
Vrijeme (u danima)	Novi Zeland	0,5	100 ^b
Trošak (% dohotka po stanovniku)	Slovenija	0,0	200,0 ^b
Minimalni temeljni kapital (% dohotka po stanovniku)	Australija, Kolumbija ^c	0,0	400,0 ^b
Ishodište dozvola za gradnju			
Postupci (broj)	Nijedno gospodarstvo nije doseglo granični broj bodova na dan 1. lipnja 2017.	5	30 ^a
Vrijeme (u danima)	Nijedno gospodarstvo nije doseglo granični broj bodova na dan 1. lipnja 2017.	26	373 ^b
Trošak (% vrijednosti skladišta)	Nijedno gospodarstvo nije doseglo granični broj bodova na dan 1. lipnja 2017.	0,0	20,0 ^b
Indeks kontrole kvalitete gradnje (0-15)	Luksemburg; Novi Zeland; Ujedinjeni Arapski Emirati	15	0 ^d
Dobivanje električne energije			
Postupci (broj)	Njemačka; Republika Koreja ^e	3	9 ^a
Vrijeme (u danima)	Republika Koreja; Sveti Kristofor i Nevis; Ujedinjeni Arapski Emirati	18	248 ^b
Trošak (% dohotka po stanovniku)	Japan	0,0	8 100,0 ^b
Indeks pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa (0-8)	Belgija; Irska; Malezija ^f	8	0 ^d
Uknjižba prava vlasništva			
Postupci (broj)	Gruzija; Norveška; Portugal; Švedska	1	13 ^a
Vrijeme (u danima)	Gruzija; Novi Zeland	1	210 ^b
Trošak (% vrijednosti imovine)	Saudijska Arabija	0,0	15,0 ^b
Indeks kvalitete upravljanja zemljištem (0-30)	Nijedno gospodarstvo još nije doseglo granični broj bodova	30	0 ^d
Rješavanje trgovačkih sporova			
Vrijeme (u danima)	Singapur	120	1 340 ^b
Trošak (% tražbine)	Butan	0,1	89,0 ^b
Indeks kvalitete sudskih postupaka (0-18)	Nijedno gospodarstvo još nije doseglo granični broj bodova	18	0 ^d

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

a. Najlošiji rezultat određuje se kao 99. percentil među svim gospodarstvima u uzorku iz izvješća *Doing Business*.

b. Najlošiji rezultat određuje se kao 95. percentil među svim gospodarstvima u uzorku iz izvješća *Doing Business*.

c. Više od 100 drugih gospodarstava također nema zahtjev u pogledu minimalnog uplaćenog kapitala.

d. Najlošiji rezultat je najlošija zabilježena vrijednost.

e. U 17 drugih gospodarstava također nisu potrebna više od 3 postupka za dobivanje priključka za električnu energiju.

f. Još je 25 gospodarstava također ostvarilo 8 bodova prema indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa.

poslovnog regulatornog okruženja. Svako gospodarstvo ima, često znatno, drukčiju udaljenost od graničnog broja bodova i rangiranje u različitim područjima, što upućuje na to da neko gospodarstvo istodobno može ostvariti dobre rezultate u jednom području urednosti i loše u drugom. Jedan je od načina ocjene različitosti u uspješnosti propisa gospodarstva ispitivanje njegove udaljenosti od graničnog broja bodova u različitim područjima. Na primjer, ukupna udaljenost Maroka od graničnog broja bodova iznosi 67,91, što znači da se nalazi na dvije trećine ljestvice od najlošijih do najboljih rezultata. Njegova udaljenost od graničnog broja bodova iznosi 92,46 za pokretanje poslovanja, 85,72 za plaćanje poreza i 81,12 za prekogranično trgovanje. Istodobno, njegova udaljenost od graničnog broja bodova za rješavanje insolventnosti iznosi 34,03, za dobivanje kredita 45,00 i za zaštitu manjinskih ulagatelja 58,33 boda.

Izračun udaljenosti od graničnog broja bodova

Izračun udaljenosti od graničnog broja bodova za svako gospodarstvo uključuje dva glavna koraka. U prvom koraku pojedinačni pokazatelji komponenti normalizirani su na zajedničku jedinicu, gdje je svaki od 36 pokazatelja komponenti y (osim ukupne porezne stope) izračunat na drugoj ljestvici korištenjem linearne transformacije (najlošiji - y)/(najlošiji - granični broj bodova). U toj formulaciji granični broj bodova predstavlja najbolje rezultate prema pokazatelju u svim gospodarstvima od 2005. ili treće godine u kojoj su prikupljeni podaci za taj pokazatelj. Najbolji i najlošiji rezultati svakih se pet godina utvrđuju na temelju podataka za izvješća *Doing Business* za godinu u kojoj su utvrđeni te ostaju na toj razini pet godina bez obzira na promjene podataka u međurazdoblju. Stoga neko gospodarstvo može određivati granični broj bodova za određeni pokazatelj iako sljedeće godine više nije na vrhu.

Jednako tako, kako bi se ublažili učinci ekstremnih netipičnih vrijednosti u distribucijama podataka prikazanih na

drugoj ljestvici za većinu pokazatelja komponenti (u jako malo gospodarstava potrebno je 700 dana za dovršetak postupaka pokretanja poslovanja, ali u brojnim je potrebno 9 dana), najlošiji rezultat izračunava se nakon uklanjanja netipičnih vrijednosti. Definicija netipičnih vrijednosti temelji se na distribuciji svakog pokazatelja komponenti. Kako bi se proces pojednostavnio, utvrđena su dva pravila: 95. percentil koristi se za pokazatelje s najraspršenijim distribucijama (uključujući minimalni kapital te pokazatelje vremena i troška), a 99. percentil za broj postupaka (slika 7.3.).

U drugom koraku, za svako gospodarstvo rezultati dobiveni za pojedine pokazatelje agregiraju se jednostavnim uprosječivanjem za svaku temu za koju se rezultati mjere i rangiraju; za 25 gradova u izvješću *Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka* to je učinjeno za pokretanje poslovanja, ishođenje dozvola za gradnju, dobivanje električne energije, uknjižbu prava vlasništva i rješavanje trgovačkih sporova. Složenijim metodama agregiranja, kao što su glavne komponente ili nevidljive komponente, dobiva se rangiranje gotovo identično

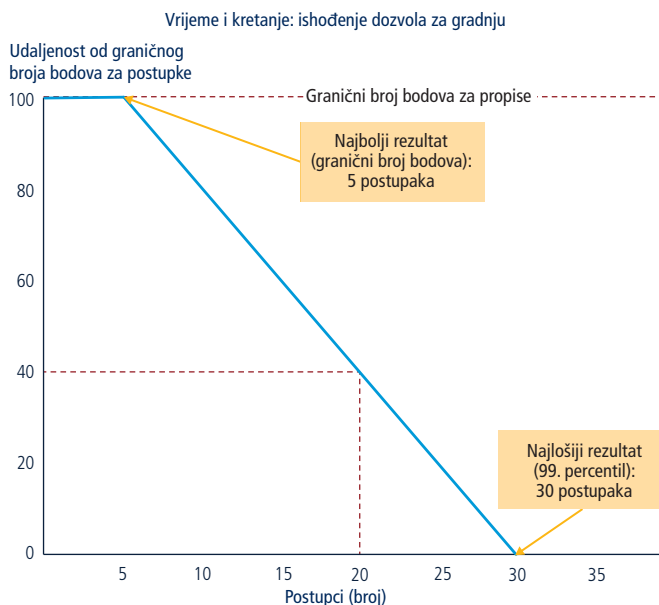
jednostavnom prosjeku koji koristi *Doing Business*.⁴ Stoga *Doing Business* koristi najjednostavniju metodu: jednako ponderiranje svih tema te, unutar svake teme, dodjeljivanje jednakog pondera svakoj komponenti teme.

Udaljenost neke lokacije od graničnog broja bodova navodi se na ljestvici od 0 do 100, gdje 0 predstavlja najlošiji rezultat, a 100 granični broj bodova. Svi izračuni udaljenosti od graničnog broja bodova imaju najviše pet decimala. Međutim, izračuni rangiranja prema pokazateljima i izračuni rangiranja prema lakoći poslovanja imaju dvije decimale.

ČIMBENICI KOJE DOING BUSINESS I SUBNATIONAL DOING BUSINESS NE MJERE

Brojna važna područja politika nisu obuhvaćena izvješćem *Doing Business*; čak i u područjima koje obuhvaća, njegov je opseg uzak (tablica 7.3.). *Doing Business* ne mjeri cjelokupan raspon čimbenika, politika i institucija koji utječu na kvalitetu poslovnog okruženja u nekom gospodarstvu ili njegovu konkurentnost. Na

SLIKA 7.3 Kako se udaljenost od graničnog broja bodova izračunava za pokazatelje?

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

TABLICA 7.3 Što *Doing Business* ne obuhvaća

Primjeri područja koja nisu obuhvaćena

Makroekonomska stabilnost

Razvoj financijskog tržišta

Kvaliteta radne snage

Učestalost mita i korupcije

Veličina tržišta

Nesigurnost

Primjeri aspekata koji nisu uključeni u obuhvaćenim područjima

U plaćanju poreza, stope poreza na dohodak

U dobivanju kredita, stajalište monetarne politike i povezana fleksibilnost ili nefleksibilnost kreditnih uvjeta za poduzeća

U prekograničnom trgovanju, izvozne ili uvozne tarife i subvencije

U rješavanju insolventnosti, pravila o osobnom stečaju

primjer, ne mjeri aspekte veličine tržišta, makroekonomske stabilnosti, razvoja financijskog sustava, kvalitete radne snage ili učestalosti mita i korupcije.

Fokus je namjerno uzak, čak i unutar relativno malog skupa pokazatelja uključenih u *Doing Business*. Na primjer, *Doing Business* mjeri vrijeme i trošak potrebne za logistiku izvoza i uvoza robe prema pokazateljima prekograničnog trgovanja, ali ne i trošak tarifa ili međunarodnog prijevoza. *Doing Business* tim pokazateljima pruža usku perspektivu infrastrukturnih izazova s kojima se poduzeća susreću, posebno u zemljama u razvoju. Ne razmatra se opseg u kojem neodgovarajuće ceste, željeznice, luke i telekomunikacije mogu povećati troškove poduzeća i umanjiti konkurentnost (osim u opsegu u kojem pokazatelji prekograničnog trgovanja neizravno mjere kvalitetu luka i prekograničnih veza. Slično pokazateljima prekograničnog trgovanja, u pokretanju poslovanja ili zaštiti manjinskih ulagatelja nisu obuhvaćeni svi aspekti propisa o trgovini. Iako *Doing Business* mjeri samo neke aspekte u svakom obuhvaćenom području, reforme poslovnih propisa ne bi se smjele usmjeriti samo na njih jer su važni i oni koje ne mjeri.

Doing Business ne pokušava kvantificirati sve troškove i koristi određenog zakona ili propisa za društvo u cjelini. Pokazatelji

plaćanja poreza mjere ukupnu poreznu stopu, koja je, sama po sebi, trošak za poduzeća. Međutim, pokazatelji ne mjere, niti bi trebali mjeriti, naknade iz socijalnih i gospodarskih programa koji se financiraju iz prihoda od poreza. Mjerenje kvalitete i efikasnosti poslovnih propisa samo je jedan od doprinosa raspravi o regulatornom opterećenju povezanom s postizanjem regulatornih ciljeva, što se može razlikovati u različitim gospodarstvima.

PREDNOSTI I OGRANIČENJA METODOLOGIJE

Metodologija *Doing Business* osmišljena je kao jednostavan način mjerenja specifičnih aspekata poslovnih propisa. Pri korištenju podataka potrebno je razumjeti njezine prednosti i ograničenja (tablica 7.4.).

Osiguranje usporedivosti podataka za različita gospodarstva u svijetu središnja je misao pokazatelja *Doing Business*, koji se razvijaju na temelju standardiziranih scenarija slučaja sa specifičnim pretpostavkama. Jedna je takva pretpostavka da se standardizirano poduzeće, koje je predmet *Doing Business* studije slučaja, nalazi u najvećem poslovnom gradu u zemlji. U stvarnosti se poslovni propisi i njihovo izvršenje mogu razlikovati unutar zemlje, posebno u saveznm državama i velikim gospodarstvima. Međutim, neizvedivo je prikupiti podatke za sva relevantna područja u 190 gospodarstava obuhvaćenih izvješćem *Doing Business*. Neovisno o tome, ako su kreatori politika zainteresirani za prikupljanje podataka na lokalnoj razini, uz najveći poslovni grad, globalni *Doing Business* pokazatelji dopunjuju se subnacionalnim studijama.

TABLICA 7.4 Prednosti i ograničenja metodologije *Doing Business*

Značajka	Prednosti	Ograničenja
Korištenje standardiziranih scenarija slučaja	Podaci se mogu usporediti u različitim gospodarstvima, a metodologija je transparentna jer se koriste scenariji slučaja koji su uobičajeni u svijetu	Smanjuje se opseg podataka; sustavno se mogu pratiti samo regulatorne reforme u mjerenim područjima; scenariji slučaja možda nisu najčešći u određenoj zemlji
Usmjerenost na najveći poslovni grad ^a	Prikupljanje podataka je izvedivo (troškovno učinkovito) i podaci su usporedivi	Smanjuje se reprezentativnost podataka za zemlju ako na različitim lokacijama postoje znatne razlike
Usmjerenost na domaći formalni sektor	Pažnja se zadržava na formalnom sektoru, u kojem su propisi relevantni i poduzeća najproduktivnija	Ne može se prikazati stvarnost neformalnog sektora, što je važno ako je velik, ili stranih poduzeća koja se suočavaju s različitim ograničenjima
Oslanjanje na razgovore sa stručnjacima	Osigurava se da podaci odražavaju znanje najiskusnijih osoba u provođenju mjerenih vrsta transakcija	Pokazatelji su manje prikladni za mjerenje razlika u iskustvima poduzetnika
Usmjerenost na propise	Na temelju pokazatelja mogu se poduzeti mjere jer su zakoni ono što kreatori politika mogu promijeniti	Ako se zakoni ne poštuju sustavno, promjene propisa neće u cijelosti dovesti do željenih rezultata

Izvor: podaci za izvješće *Doing Business*.

a. U gospodarstvima s više od 100 milijuna stanovnika od 2013., *Doing Business* obuhvaća poslovne propise u najvećem i drugom najvećem poslovnom gradu. Studije *Subnational Doing Business* ne uključuju samo najveći poslovni grad u zemlji ili regiji, nego i druge gradove.

Uz to, od izvješća *Doing Business 2015*. pokriven je i drugi najveći poslovni grad u gospodarstvima s više od 100 milijuna stanovnika (od 2013.)

Doing Business prepoznaje ograničena standardiziranih scenarija slučaja i pretpostavki. Međutim, iako su takve pretpostavke općenito primjenjive, one također pomažu osigurati usporedivost podataka. Neke su *Doing Business* teme složene pa je važno pažljivo odrediti standardizirane slučajeve. Na primjer, standardizirani scenarij slučaja obično uključuje društvo s ograničenom odgovornošću ili njegov pravni ekvivalent. Dva su razloga za tu pretpostavku. Prvo, privatna društva s ograničenom odgovornošću najčešći su oblik poduzeća (za poduzeća koja nemaju samo vlasnika) u brojnim gospodarstvima u svijetu. Drugo, taj je oblik odabran jer su izvješća *Doing Business* usmjerena na prilike za širenje poduzetništva: investitore se potiče na pokretanje poslovanja ako su mogući gubici ograničeni na njihov udio u kapitalu.

Druga je pretpostavka na kojoj se temelje pokazatelji *Doing Business* da poduzetnici poznaju i poštuju mjerodavne propise. U praksi, poduzetnici možda ne znaju što treba učiniti ili kako postupiti u skladu s propisima te mogu izgubiti znatno vrijeme pokušavajući to saznati. S druge strane, mogu namjerno izbjegavati propise, na primjer, neupisivanjem u registar socijalnog osiguranja. Poduzeća se mogu odlučiti za mito i druge oblike neformalnih dogovora kako bi zaobišla pravila ako su propisi osobito štetni, što je aspekt kojim se mogu objasniti razlike između de iure podataka iz izvješća *Doing Business* i de facto uvida iz istraživanja *World Bank Enterprise Surveys*.⁵ Razine neformalnosti obično su više u gospodarstvima s posebno opterećujućim propisima. U usporedbi s poduzećima iz formalnog sektora, poduzeća u neformalnom sektoru obično rastu sporije, imaju manji pristup kreditima i zapošljavaju manje zaposlenika, a ti zaposlenici nisu zaštićeni zakonom o radu i, općenito, drugim pravnim mjerama zaštite ugrađenima u propise.⁶ Također

je manje vjerojatno da će poduzeća u neformalnom sektoru plaćati poreze. *Doing Business* mjeri skup čimbenika koji pomažu objasniti nastanak neformalnog sektora te kreatorima politika daju uvid u moguća područja reforme propisa.

PRIKUPLJANJE PODATAKA U PRAKSI

Podaci iz izvješća *Doing Business* temelje se na detaljnom čitanju domaćih zakona i propisa te administrativnih zahtjeva. Izvješće *Doing Business 2018*. obuhvaća 190 gospodarstava, uključujući neka od najmanjih i najsiromašnijih zemalja, za koje je malo ili nimalo podataka dostupno iz drugih izvora. Podaci se prikupljaju u nekoliko krugova interakcije sa stručnjacima (praktičarima iz privatnog sektora i državnim službenicima), iz odgovora na upitnike, konferencijskih poziva, pisane korespondencije i posjeta tima. *Doing Business* oslanja se na četiri glavna izvora informacija: relevantne zakone i propise, razgovore sa stručnjacima, vlade obuhvaćenih zemalja i regionalno osoblje Grupe Svjetske banke (slika 7.4.). Za detaljno objašnjenje metodologije *Doing Business*, vidjeti bilješke uz podatke.

Subnational Doing Business primjenjuje slične metode prikupljanja podataka. Međutim, studije *Subnational Doing Business* provode se na zahtjev klijenata i nemaju isti vremenski okvir kao globalna izvješća *Doing Business*.

Relevantni zakoni i propisi

Pokazatelji prikazani u izvješću *Doing Business u Europskoj uniji 2018.*: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka temelje se na zakonima i propisima. Osim što su sudjelovali u razgovorima ili popunjavali pisane upitnike, stručnjaci su dostavili upućivanja na relevantne zakone, propise i tarife o naknadama koje je *Subnational Doing Business* tim prikupio i analizirao.

Tim prikuplja tekstove relevantnih zakona i propisa te provjerava točnost odgovora na upitnik. Tim će, na primjer, ispitati

zakonik o parničnom postupku kako bi provjerio najveći mogući broj odgoda u trgovačkom sudskom sporu te pročitati zakonik o insolventnosti kako bi utvrdio može li dužnik pokrenuti postupak likvidacije ili restrukturiranja. Te i druge vrste zakona dostupne su na web-mjestu *Doing Business* zbirke zakona i drugih propisa.⁷ Budući da proces prikupljanja podataka uključuje godišnje ažuriranje uspostavljene baze podataka, nije nužno imati vrlo velik broj ispitanika. Načelno je uloga ispitanika uglavnom savjetodavna jer pomažu *Doing Business* timu pronaći i razumjeti zakone i propise. Veća skupina ispitanika ne znači veći doprinos izvješću. Neovisno o tome, broj ispitanika povećao se od 2010. do 2016. za 40 %.

Tim je s velikim brojem dionika proveo opsežna savjetovanja kako bi minimizirao pogrešku u mjerenju za ostatak podataka. Za neke pokazatelje, na primjer za one koji se odnose na ishođenje dozvola za gradnju, rješavanje trgovačkih sporova i rješavanje insolventnosti, komponenta vremena i dio komponente troška (ako nema tarifa o naknadama) temelje se na stvarnoj praksi, a ne na tekstu zakona. Zbog toga prikaz stvarne prakse ovisi i o mišljenju ispitanika. Kad se ispitanici ne slažu, pokazatelji vremena iz izvješća *Doing Business* predstavljaju srednju vrijednost nekoliko danih odgovora uzimajući u obzir pretpostavke standardiziranog slučaja.

Ispitani stručnjaci

Za *Doing Business u Europskoj uniji 2018.*: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka više od 700 stručnjaka u tim četirima zemljama dostavilo je podatke o pet obuhvaćenih područja. Na web-mjestu *Subnational Doing Business* i u odjeljku sa zahvalama iz ovog izvješća navode se imena i podaci tih ispitanika koji su htjeli da ih se navede u zahvalama. Odabrani na temelju svoje stručnosti, ispitanici su stručnjaci koji rutinski obavljaju ili pružaju savjete o pravnim i regulatornim zahtjevima u specifičnim područjima obuhvaćenima izvješćem *Doing Business u Europskoj uniji 2018.*: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka.

SLIKA 7.4 Kako se prikupljaju i provjeravaju podaci za izvješće *Doing Business*

Budući da je izvješće usmjereno na pravne i regulatorne mehanizme, većinu ispitanika čine pravni stručnjaci kao što su odvjetnici ili javni bilježnici. Arhitekti, inženjeri i drugi stručnjaci odgovarali su na upitnike koji se odnose na ishođenje dozvola za gradnju i dobivanje električne energije. Informacije uključene u pokazatelje dostavili su i određeni javni službenici (kao što su voditelji registra trgovačkih društava ili imovine). Službenici lokalne i nacionalne vlasti i suci također su dostavili informacije koje su uključene u pokazatelje.

U skladu sa standardnim metodološkim pristupom za studije koje mjere vrijeme i kretanje *Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka* raščlanjuje svaki proces ili transakciju, kao što je pokretanje poslovanja ili upis građevine, u zasebne korake kako bi se osigurala bolja procjena vremena. Vrijeme potrebno za svaki korak procijenili su praktičari sa znatnim i rutinskim iskustvom u određenim transakcijama.

Dva su razloga zbog kojih *Doing Business* metodologija za prikupljanje podataka

ne uključuje ispitivanje poduzeća. Prvi je da se poduzeća načelno rijetko susreću s transakcijama koje su obuhvaćene pokazateljima. Na primjer, poduzeće tijekom svojeg postojanja jednom prolazi kroz proces pokretanja poslovanja, dok odvjetnik specijaliziran za osnivanje poduzeća može obaviti 10 takvih transakcija svaki mjesec. Stoga odvjetnici specijalizirani za osnivanje poduzeća i drugi stručnjaci koji su pružili informacije za izvješće *Doing Business* mogu bolje ocijeniti proces pokretanja poslovanja od pojedinih poduzeća. Oni imaju i pristup važećim propisima i praksama, dok se možda neko poduzeće tijekom svojeg osnivanja prije nekoliko godina susrelo s drukčijim pravilima. Drugi je razlog u tome što su se u upitnicima za izvješće *Doing Business* uglavnom prikupljaju pravne informacije, s kojima poduzeća najvjerojatnije nisu u potpunosti upoznata. Na primjer, samo će nekoliko poduzeća znati sve o brojnim zakonskim postupcima uključenima u rješavanje trgovačkog spora pred sudovima, čak i ako su sama prošla kroz taj proces. Međutim, odvjetnik specijaliziran za

parnične postupke ne bi trebao imati poteškoća u pružanju zatraženih informacija o svim procesima.

Vlade i osoblje Grupe Svjetske banke

Nakon analize zakona i propisa te obavljanja naknadnih razgovora s ispitanicima za izvješće *Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka Subnational Doing Business* tim dostavio je privremene nalaze izvješća vladama i javnopravnim tijelima koja posluju na nacionalnoj i lokalnoj razini. U okviru tog procesa državna tijela mogla su komentirati preliminarne podatke na sastancima s osobljem Grupe Svjetske banke i u pisanom obliku. Rasprava s javnim službenicima i njihovi komentari na preliminarne rezultate pokazali su se važnima, ne samo radi poboljšanja kvalitete izvješća, nego i radi unaprjeđenja dijaloga između lokalnih vlasti i Grupe Svjetske banke na subnacionalnoj razini.

PRIMJENE PODATAKA IZ IZVJEŠĆA DOING BUSINESS

Doing Business osmišljen je za potrebe dviju glavnih vrsta korisnika: kreatora politika i istraživača.⁸ To je alat koji vlade mogu koristiti za osmišljavanje valjanih poslovnih propisa. Neovisno o tome, opseg podataka iz izvješća *Doing Business* ograničen je i trebalo bi ga dopuniti drugim izvorima podataka. *Doing Business* usmjeren je na nekoliko specifičnih pravila relevantnih za specifične analizirane studije slučaja. Ta pravila i studije slučaja odabrane su kao primjer poslovnog regulatornog okruženja, ali ne pružaju njegov sveobuhvatan opis. Pružanjem jedinstvenog skupa podataka za analizu radi boljeg razumijevanja uloge poslovnih propisa u gospodarskom razvoju, *Doing Business* služi i kao važan izvor informacija za istraživače.

Vlade i kreatori politika

Doing Business kreatorima politika nudi mjerilo koje je korisno u raspravama o politikama jer ističe moguće izazove i identificira dobre prakse i naučene lekcije. Unatoč uskoj usmjerenosti pokazatelja, početna rasprava u nekoj zemlji o istaknutim rezultatima obično se pretvara u dublju raspravu o područjima u kojima je reforma poslovnih propisa potrebna, uključujući područja znatno izvan onih koje mjeri *Doing Business*.

Na temelju brojnih *Doing Business* pokazatelja mogu se poduzeti mjere. Na primjer, vlade mogu odrediti minimalni potrebni temeljni kapital za nova poduzeća, uložiti u registre trgovačkih društava i nekretnina radi povećanja njihove efikasnosti ili povećati efikasnost porezne uprave usvajanjem najnovije tehnologije kako bi se poslovnoj zajednici olakšala priprema, podnošenje i plaćanje poreza. Također mogu provesti reforme sudova kako bi se skratila kašnjenja u rješavanju trgovačkih sporova. Međutim, neki *Doing Business* pokazatelji bilježe postupke, vrijeme i troškove koji uključuju sudionike privatnog sektora, kao što su odvjetnici,

javni bilježnici, arhitekti, električari ili špediteri. Vlade mogu kratkoročno slabo utjecati na nagrade za rad tih stručnjaka, iako se puno može učiniti jačanjem sustava izdavanja dozvola za obavljanje djelatnosti i sprječavanjem ponašanja protivnog tržišnom natjecanju. Uz to, vlade ne mogu utjecati na geografski položaj svoje zemlje koji može negativno utjecati na poduzeća.

Iako se na temelju brojnih *Doing Business* pokazatelja mogu poduzeti mjere, to ne znači nužno da su one u određenom kontekstu isplative. Reforme poslovnih propisa samo su jedan element strategije usmjerene na poboljšanje konkurentnosti i uspostavljanje čvrstog temelja za održiv gospodarski rast. Postoje i brojni drugi ciljevi, kao što je učinkovito upravljanje javnim financijama, posvećivanje odgovarajuće pažnje obrazovanju i usavršavanju, usvajanje najnovijih tehnologija radi povećanja gospodarske produktivnosti i kvalitete javnih usluga te primjereno uzimanje u obzir kvalitete zraka i vode radi zaštite javnog zdravlja. Vlade moraju odlučiti koji skup prioriteta najbolje odgovara njihovim potrebama. Kad se kaže da bi vlade trebale raditi na razumnim pravilima za djelatnosti privatnog sektora (koja su, na primjer, uključena u *Doing Business* pokazatelje), to ne znači da bi to trebalo činiti na štetu drugih vrijednih ciljeva politika.

U proteklom desetljeću vlade su se sve više okretale izvješću *Doing Business* kao zbirci objektivnih podataka na temelju kojih se mogu poduzeti mjere i koji pružaju jedinstven uvid u dobre prakse u svijetu jer su shvatile važnost poslovnih propisa kao pokretačke snage konkurentnosti. Kako bi se osigurala koordinacija napora u svim agencijama, zemlje kao što su Kolumbija, Malezija i Rusija uspostavile su odbore za reformu propisa. Ti odbori koriste *Doing Business* pokazatelje kao jedan od izvora informacija za izradu programa kojima će se poboljšati poslovno okruženje. Takve je odbore uspostavilo i više od 40 drugih zemalja. U istočnoj Aziji i na Pacifiku to su: Bruneji Darussalam, Indonezija, Republika

Koreja, Filipini, Tajvan, Kina i Tajland. Na Bliskom istoku i u sjevernoj Africi: Arapska Republika Egipat, Kuvajt, Maroko, Saudijska Arabija i Ujedinjeni Arapski Emirati. U južnoj Aziji: Indija i Pakistan. U Europi i središnjoj Aziji: Albanija, Hrvatska, Gruzija, Kazahstan, Kosovo, Kirgiska Republika, bivša jugoslavenska republika Makedonija, Moldova, Crna Gora, Poljska, Tadžikistan, Ukrajina i Uzbekistan. U subsaharskoj Africi: Burundi, Demokratska Republika Kongo, Republika Kongo, Obala Bjelokosti, Gvineja, Kenija, Liberija, Malavi, Mali, Mauricijus, Nigerija, Ruanda, Sijera Leone, Togo, Zambija i Zimbabve. U Latinskoj Americi: Čile, Kostarika, Dominikanska Republika, Gvatemala, Meksiko, Panama i Peru.

Brojne zemlje dijele saznanja o procesu reforme propisa povezanih s područjima koja mjeri *Doing Business*. Neka od najčešćih mjesta za to su događanja na kojem zemlje uče jedna od druge, odnosno radionice na kojima se službenici iz različitih vlada u regiji ili čak svijetu sastaju kako bi razgovarali o izazovima regulatorne reforme i podijelili svoja iskustva.

Think-tank i druge istraživačke organizacije

Doing Business podatke uvelike koriste *think-tankovi* i druge istraživačke organizacije za istraživačke radove i razvoj novih indeksa.

Brojni istraživački radovi pokazuju važnost poslovnih propisa te prikazuju njihov utjecaj na različite gospodarske ishode.⁹ Previsoki troškovi uključivanja u formalni sektor zbog kojih poduzeća izbjegavaju ulaganje ili se odlučuju za neformalni sektor neki su od najčešće spominjanih teoretskih učinaka prekomjernih poslovnih propisa koji utječu na gospodarske rezultate i razvoj. U nedavnim su studijama provedena opsežna empirijska ispitivanja napred navedene pretpostavke korištenjem *Doing Business* i drugih pokazatelja. Na primjer, prema jednoj studiji, reformom kojom je pojednostavnjen upis poduzeća u meksičkim općinama upis je povećan za 5 %, a zapošljavanje uz

plaću za 2,2 % te je, kao rezultat povećanja tržišnog natjecanja, smanjen prihod postojećih poduzeća za 3 %.¹⁰ Reforme poslovnih propisa u Meksiku dovele su i do toga da je 14,9 % vlasnika poduzeća u neformalnom sektoru prešlo u formalni.¹¹

Znatni se napori ulažu u ispitivanje veze između državnih propisa za registraciju poduzeća i rasta zaposlenosti. Istraživanjem u Portugalu utvrđeno je da su reforme poslovnih propisa smanjile vrijeme i trošak osnivanja poduzeća, povećale broj novih poduzeća za 17 % i broj novih radnih mjesta otvorenih mjesečno na 100.000 stanovnika za 7. Međutim, dok su žene češće bile vlasnici novih poduzeća nego prije reformi, ta su poduzeća također bila manja te su ih vodili manje iskusni i manje obrazovani poduzetnici s nižim plaćama po zaposleniku.¹²

U brojnim gospodarstvima društva koja se bave međunarodnom trgovinom bore se s visokim troškovima trgovine koji proizlaze iz prijevoza, logistike i propisa, čime se umanjuje njihova konkurentnost te im se onemogućuje da u cijelosti iskoriste svoj proizvodni kapacitet. Uz pomoć *Doing Business* pokazatelja za prekogranično trgovanje, koji mjere vrijeme, postupke i trošak izvoza i uvoza, nekoliko empirijskih studija ocijenilo je način na koji troškovi trgovine utječu na izvozne i uvozne rezultate gospodarstava. Velik broj empirijskih istraživanja pokazuje da su efikasna infrastruktura i zdravo poslovno okruženje pozitivno povezani s izvoznim rezultatima.¹³

Međutim, iako je dokazano da bolja efikasnost infrastrukture i trgovinska logistika koriste trgovinskoj bilanci neke zemlje te pojedinačnim trgovcima, kašnjenja u tranzitu mogu smanjiti izvoz. U studiji o važnosti trgovinske logistike utvrđeno je da produljenje vremena tranzita za jedan dan smanjuje izvoz za prosječno 7 % u subsaharskoj Africi.¹⁴ U drugoj studiji utvrđeno je da kašnjenja u prijevozu posebno jako utječu na zemlje bez izlaza na more te na poljoprivredne

i industrijske proizvode osjetljive na vrijeme, smanjujući trgovinu za više od 1 % za svaki dan kašnjenja.¹⁵ Kašnjenja zbog carinskih postupaka također utječu na izvoz poduzeća, posebno kad je roba namijenjena novim klijentima.¹⁶

Istraživanja pokazuju da regulatorno okruženje utječe na trgovinu. Povećanje trgovine od 1 % povezano je s povećanjem dohotka po stanovniku za više od 0,5 % u gospodarstvima s fleksibilnim propisima za ulazak na tržište, ali nema pozitivan učinak na dohodak u gospodarstvima sa strožim propisima za ulazak na tržište.¹⁷ Istraživanjima je utvrđeno i da, iako domaći kupci ostvaruju koristi od mogućnosti izbora robe različite kvalitete i cijene, tržišno natjecanje u području uvoza dovodi tek do minimalnog poboljšanja kvalitete u zemljama članicama OECD-a s visokim dohotkom i opterećujućim propisima te nema nikakav učinak na povećanje kvalitete u zemljama s opterećujućim propisima koje nisu članice OECD-a.¹⁸ Stoga se potencijalne koristi za potrošače od tržišnog natjecanja u području uvoza smanjuju ako su propisi opterećujući.

Doing Business mjeri aspekte poslovnih propisa koji utječu na domaća poduzeća. Međutim, istraživanja pokazuju da su, prema mjerenju *Doing Business*, bolji poslovni propisi povezani s višim razinama izravnih stranih ulaganja.¹⁹ Nadalje, u jednoj je studiji utvrđeno da izravna strana ulaganja mogu otežati ili potaknuti domaća ulaganja u zemlji domaćinu, ovisno o tome koliko su propisi za ulazak na tržište prilagođeni poduzećima. Naime, studija pokazuje da izravna strana ulaganja mogu istisnuti domaća ulaganja u gospodarstvima sa skupim procesima za pokretanje poslovanja.²⁰ Druga studija pokazuje da gospodarstva koja su više integrirana s međunarodnim tržištima u prosjeku imaju lakše i jednostavnije procese za pokretanje poslovanja.²¹

Nedavni empirijski rad pokazuje važnost dobro osmišljenih propisa o kreditnom tržištu i učinkovitih sustava sudova za

naplatu duga. Na primjer, reformom kojom je povećana efikasnost stečajnih propisa znatno je poboljšana stopa naplate među održivim poduzećima u Kolumbiji.²² U studiji koja je obuhvatila više gospodarstava pokazalo se da se uvođenjem registara instrumenata osiguranja na pokretinama pristup poduzeća financiranju povećava za približno 8 %.²³ U Indiji su osnivanjem sudova za naplatu duga nenaplativi zajmovi smanjeni za 28 % te su smanjene kamatne stope na veće kredite, što upućuje na to da brža obrada predmeta koji se odnose na naplatu duga dovodi do nižeg troška kreditiranja.²⁴ Na temelju detaljnog pregleda globalnih bankarskih tokova pokazalo se da poduzeća u zemljama s boljim sustavima za dijeljenje informacija o kreditnoj sposobnosti i većim brojem podružnica financijskih institucija u manjoj mjeri izbjegavaju poreze.²⁵ Osim toga, utvrđeno je da snažna zaštita prava dioničara smanjuje financijske fricije, posebno u poduzećima s velikim obujmom vanjskog financiranja u odnosu na njihov temeljni kapital (kao što su mala poduzeća ili poduzeća u poteškoćama).²⁶

Postoji i velik broj teoretskih i empirijskih radova koji ispituju učinak narušavanja do kojeg dovode visoke porezne stope i opterećujući porezni zakoni i postupci. Prema jednoj studiji, stopa osnivanja poduzeća koja se bave trgovinom na malo povećala se za 13 % nakon porezne reforme u Brazilu.²⁷ U drugoj je utvrđeno da se smanjenje složenosti poreznih propisa za 10 % može usporediti sa smanjenjem efektivnih stopa poreza na dobit za 1 %.²⁸

Pokazalo se da uređenje tržišta rada, prema mjerenju *Doing Business*, ima značajne posljedice na tržišta rada. Prema jednoj studiji, stjecanje diplome tijekom razdoblja negativnih gospodarskih uvjeta ima trajan, štetan učinak na radnike kasnije prilike za zaposlenje. Postojanost tog negativnog učinka izraženija je u zemljama sa strožim propisima za zaštitu radnih odnosa.²⁹ Strogi propisi za zaštitu radnih odnosa također mogu imati negativne distribucijske učinke. Na primjer, u

studiji iz Čilea utvrđeno je da je postrožavanje pravila o sigurnosti radnih mjesta povezano s nižim stopama zaposlenosti mladih, nekvalificiranih radnika i žena.³⁰

Osim tih istraživanja, *Doing Business* je utvrdio 17 različitih projekata ili indeksa u kojima je *Doing Business* jedan od izvora podataka.³¹ Većina njih koriste podatke na razini pokazatelja, a ne agregirano rangiranje prema lakoći poslovanja. Najviše se koriste pokazatelji za pokretanje poslovanja, nakon čega slijedi uređenje tržišta rada i plaćanje poreza. U tim se slučajevima podaci iz izvješća *Doing Business* obično kombiniraju s podacima iz drugih izvora radi ocjene gospodarstava, zajedno s određenom agregiranom dimenzijom kao što je konkurentnost ili inovacija. Na primjer, za indeks ekonomske slobode, koji objavljuje *Heritage Foundation*, koristi se šest *Doing Business* pokazatelja kako bi se izmjerio stupanj ekonomske slobode u svijetu.³² Gospodarstva koja ostvare bolji rezultat u tih šest područja obično imaju i veći stupanj ekonomske slobode.

Slično tome, Svjetski gospodarski forum podatke iz izvješća *Doing Business* koristi za svoj indeks globalne konkurentnosti, koji pokazuje koliko je konkurentnost globalni pokretač gospodarskog rasta. Ta organizacija *Doing Business* pokazatelje koristi i u četirima drugim indeksima, koji mjere olakšavanje trgovine, tehnološku spremnost, razvoj ljudskog kapitala te konkurentnost putovanja i turizma. Ti javno dostupni izvori podataka podatke o općem poslovnom okruženju koje prikuplja *Doing Business* proširuju tako što ih uključuju u ispitivanja drugih važnih socijalnih i gospodarskih pitanja u različitim zemljama i regijama. Oni su dokaz da su *Doing Business* pokazatelji, ako se promatraju zasebno, korisna početna točka za niz analiza u različitim područjima i dimenzijama.

Doing Business znatno je pridonio raspravi o važnosti poslovnih propisa za gospodarski razvoj. Cilj je nedavnih izmjena *Doing Business* metodologije, u kojima su prošireni vremenski okvir i

opseg podataka, zadržati ključnu ulogu ovog izvješća i u budućnosti.

BILJEŠKE

1. *World Bank Enterprise Surveys* i *Doing Business* međusobno su usko povezani. Oba izvješća pružaju korisne informacije o poslovnom okruženju u gospodarstvu, ali na različite načine. *Doing Business* ima uži opseg od izvješća *Enterprise Surveys*. Usmjeravanjem na pokazatelje povezane s poslovnim propisima na temelju kojih se mogu poduzeti mjere, *Doing Business* pruža jasan plan vladama koje ih žele poboljšati. *Doing Business* koristi standardizirane scenarije slučaja, dok *Enterprise Surveys* koriste reprezentativne uzorke. Za pojedinosti o izvješćima *Enterprise Surveys* i kako se ona razlikuju od izvješća *Doing Business* vidjeti web-mjesto na <http://www.enterprisesurveys.org>.
2. Ti su radovi dostupni na web-mjestu *Doing Business* na <http://www.doingbusiness.org/methodology>.
3. Pokazatelji u području dobivanja kredita ponderirani su prema svojem udjelu u ukupnom rezultatu, pri čemu se ponder od 60 % dodjeljuje indeksu snage zakonskih prava, a 40 % indeksu dubine kreditnih informacija. Na taj način svaki bod uključen u te indekse ima jednaku vrijednost neovisno o komponenti kojoj pripada. Pokazateljima za sve ostale teme dodjeljeni su jednaki ponderi.
4. Vidjeti Simeon Djankov, Darshini Manraj, Caralee McLiesh i Rita Ramalho, „Doing Business Indicators: Why Aggregate, and How to Do It” (Svjetska banka, Washington, DC, 2005.). Metode glavne komponente ili nevidljive komponente daju rangiranje koje je gotovo identično metodi jednostavnog prosjeka jer obje metode dodjeljuju otprilike jednake pondere tim područjima s obzirom na to da nema velike razlike u korelacijama parova među pokazateljima. Alternativa metodi jednostavnog prosjeka jest različito ponderiranje područja, ovisno o tome koja se smatraju više ili manje važnima u kontekstu određenoga gospodarstva.
5. Mary Hallward-Driemeier i Lant Pritchett, „How Business Is Done in the Developing World: Deals versus Rules,” *Journal of Economic Perspectives* 29, br. 3 (2015.): 121.-40.
6. Friedrich Schneider, „The Informal Sector in 145 Countries” (Odjel za ekonomiju, Sveučilište Linz, Linz, 2005.). Vidjeti i Rafael La Porta i Andrei Shleifer, „The Unofficial Economy and Economic Development,” Tuck School of Business Working Paper 2009-57 (Dartmouth College, Hanover, NH, 2008.), dostupno na Social Science Research Network (SSRN), <http://ssrn.com/abstract=1304760>.
7. Za zbirku zakona i drugih propisa vidjeti web-mjesto <http://www.doingbusiness.org/law-library>.
8. *Doing Business* pokazatelji i dalje su usmjereni na regulatorni režim s kojim se suočavaju domaća poduzeća koja obavljaju gospodarsku djelatnost u najvećem poslovnom gradu u zemlji. *Doing Business* na početku nije bio osmišljen kao pomoć stranim investitorima za donošenje informiranih odluka, iako u praksi ovi podaci i njima mogu biti korisni kao zamjenske informacije o kvaliteti investicijske klime u zemlji. Analiza koju je provela Grupa globalnih pokazatelja Svjetske banke pokazuje da zemlje koje imaju razumna pravila za domaće gospodarske djelatnosti obično imaju i dobra pravila za djelatnosti stranih investitora uključenih u lokalnu ekonomiju.
9. Ovdje navedeni radovi samo su neki primjeri istraživanja provedenih u područjima koja mjeri *Doing Business*. Od 2003., kad je izvješće *Doing Business* prvi put objavljeno, 2.182 istraživačka rada u kojima se raspravlja o načinu na koji propisi u područjima koja mjeri *Doing Business* utječu na gospodarske ishode objavljena su u znanstvenim i stručnim časopisima s recenzijom. Još 6.296 radnih dokumenata objavljeno je online.
10. Miriam Bruhn, „License to Sell: The Effect of Business Registration Reform on Entrepreneurial Activity in Mexico,” *Review of Economics and Statistics* 93, br. 1 (2011.): 382.-86.
11. Miriam Bruhn, „A Tale of Two Species: Revisiting the Effect of Registration Reform on Informal Business Owners in Mexico,” *Journal of Development Economics* 103 (2013.): 275.-83.
12. Lee G. Branstetter, Francisco Lima, Lowell J. Taylor i Ana Venâncio, „Do Entry Regulations Deter Entrepreneurship and Job Creation? Evidence from Recent Reforms in Portugal,” *Economic Journal*, objavljeno elektronički 16. srpnja 2013. <https://doi.org/10.1111/econj.12044>.
13. Alberto Portugal-Perez i John S. Wilson, „Export Performance and Trade Facilitation Reform: Hard and Soft Infrastructure,” *World Development* 40, br. 7 (2011.): 1295.-1307.
14. Caroline Freund i Nadia Rocha, „What Constrains Africa’s Exports?” *World Bank Economic Review* 25, br. 3 (2011.): 361.-86.
15. Simeon Djankov, Caroline Freund i Cong S. Pham, „Trading on Time,” *Review of Economics and Statistics* 92, br. 1 (2010.): 166.-73.
16. Christian Volpe Martincus, Jeronimo Carballo i Alejandro Graziano, „Customs,” *Journal of International Economics* 96 (2015.): 119.-37.
17. Caroline Freund i Bineswaree Bolaky, „Trade, Regulations, and Income,” *Journal of Development Economics* 87 (2008.): 309.-21.
18. Mary Amiti i Amit K. Khandelwal, „Import Competition and Quality Upgrading,” *Review of Statistics and Economics* 95, br. 2 (2011.): 476.-90.
19. Adrian Corcoran i Robert Gillanders, „Foreign Direct Investment and the Ease of Doing Business,” *Review of World Economics* 151, br. 1 (2015.): 103.-26.
20. Jonathan Munemo, „Business Start-Up Regulations and the Complementarity between Foreign and Domestic Investment,”

Review of World Economics 150, br. 4 (2014.): 745.-61.

21. Pehr-Johan Norbäck, Lars Persson i Robin Douhan, „Entrepreneurship Policy and Globalization,” *Journal of Development Economics* 110 (2014.): 22.-38.
22. Xavier Giné i Inessa Love, „Do Reorganization Costs Matter for Efficiency? Evidence from a Bankruptcy Reform in Colombia,” *Journal of Law and Economics* 53, br. 4 (2010.): 833.-64.
23. Inessa Love, María Soledad Martínez Pería i Sandeep Singh, „Collateral Registries for Movable Assets: Does Their Introduction Spur Firms’ Access to Bank Finance?” Policy Research Working Paper 6477 (Svjetska banka, Washington, DC, 2013.).
24. Sujata Visaria, „Legal Reform and Loan Repayment: The Microeconomic Impact of Debt Recovery Tribunals in India,” *American Economic Journal: Applied Economics* 1, br. 3 (2009.): 59.-81.
25. Thorsten Beck, Chen Lin i Yue Ma, „Why Do Firms Evade Taxes? The Role of Information Sharing and Financial Sector Outreach,” *Journal of Finance* 69 (2014.): 763.-817.
26. Stijn Claessens, Kenichi Ueda i Yishay Yafeh, „Institutions and Financial Frictions: Estimating with Structural Restrictions on Firm Value and Investment,” *Journal of Development Economics* 110 (2014.): 107.-22.
27. Joana Monteiro i Juliano J. Assunção, „Coming Out of the Shadows? Estimating the Impact of Bureaucracy Simplification and Tax Cut on Formality in Brazilian Microenterprises,” *Journal of Development Economics* 99 (2012.): 105.-15.
28. Martina Lawless, „Do Complicated Tax Systems Prevent Foreign Direct Investment?” *Economica* 80, br. 317 (2013.): 1.-22.
29. Daiji Kawaguchi i Tetsushi Muraio, „Labor-Market Institutions and Long-Term Effects of Youth Unemployment,” *Journal of Money, Credit and Banking* 46, S2 (2014.): 95.-116.
30. Claudio Montenegro i Carmen Pagés, „Who Benefits from Labor Market Regulations?” Policy Research Working Paper 3143 (Svjetska banka, Washington, DC, 2003.).
31. Tih su 17 projekata ili indeksa koji koriste podatke sljedeći: *Millennium Challenge Corporation* – Katalog otvorenih podataka; *Heritage Foundation* – Indeks ekonomskih sloboda; Svjetski gospodarski forum – Indeks globalne konkurentnosti, Indeks omogućavanja trgovine, Indeks spremnosti mreže (zajedno s INSEAD-om), Indeks ljudskog kapitala i Indeks konkurentnosti putovanja i turizma; INSEAD – Globalni indeks konkurentnosti talenta (zajedno sa Sveučilištem Cornell i Svjetskom organizacijom za intelektualno vlasništvo); Institut Fraser – Ekonomske slobode u svijetu; KPMG – Indeks spremnosti za promjenu; Citi i Imperial College London – Indeks digitalnog novca; Međunarodni Institut za razvoj menadžmenta – World Competitiveness Yearbook; DHL – Indeks globalne povezanosti; PwC – *Paying Taxes 2016: The Global Picture*; i Institut Legatum – *Legatum Prosperity Index*.
32. Za više informacije o Indeksu ekonomskih sloboda koji izdaje *Heritage Foundation* vidjeti web-mjesto <https://www.heritage.org/index>.

Bilješke uz podatke

Pokazatelji prikazani i analizirani u izvješću *Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka* mjere poslovne propise i zaštitu vlasničkih prava te njihov učinak na poduzeća, posebno mala i srednja. Prvo, pokazatelji bilježe složenost propisa, kao što je broj postupaka za pokretanje poslovanja ili uknjižbu prijenosa komercijalne nekretnine. Drugo, mjere vrijeme i trošak postizanja regulatornog cilja ili postupanja u skladu s propisima, kao što su vrijeme i trošak rješavanja trgovačkog spora. Treće, mjere opseg pravne zaštite, na primjer, zaštite vlasničkih prava.

U ovom su izvješću prikazani *Doing Business* pokazatelji za 25 gradova u Češkoj, Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj. Podaci za sve skupove podataka u izvješću *Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka* važeći su na dan 15. veljače 2018. Podaci za 186 drugih gospodarstava korištenih za usporedbu temelje se na pokazateljima iz izvješća *Doing Business 2018.: Provedba reformi radi otvaranja radnih mjesta*, 15. u seriji godišnjih izvješća koje objavljuje Grupa Svjetske banke.

METODOLOGIJA

Podaci za *Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka* prikupljeni su na standardiziran način. Najprije je tim *Doing Business* upitnike prilagodio za specifičnu studiju u Češkoj, Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj i preveo ih na hrvatski, češki, portugalski i slovački. U upitnicima se koristi jednostavan

poslovni slučaj kako bi se osigurala usporedivost svih lokacija i gospodarstava tijekom vremena, uz pretpostavke o pravnom obliku poduzeća, njegovoj veličini, lokaciji i prirodi poslovanja. Upitnici su dostavljeni lokalnim stručnjacima, uključujući odvjetnike, poslovne konzultante, arhitekta, inženjere, javne službenike, suce i druge stručnjake koji svakodnevno obavljaju poslove ili pružaju savjete iz područja pravnih i regulatornih zahtjeva. Ti su stručnjaci u nekoliko navrata komunicirali s projektnim timom, što je uključivalo konferencijske pozive, pisanu korespondenciju i posjete tima. Podaci iz upitnika podvrgnuti su nizu provjera, što je dovelo do izmjena ili proširenja prikupljenih informacija.

Doing Business metodologija nudi nekoliko prednosti. Transparentna je, koristi činjenične informacije o odredbama zakona i propisa i omogućuje višestruke interakcije s lokalnim ispitanicima radi pojašnjenja mogućih pogrešno protumačenih pitanja. Reprezentativni uzorci ispitanika nisu nužni. *Doing Business* nije statističko istraživanje; tekstovi relevantnih zakona i propisa prikupljaju se te se provjerava točnost odgovora. Metodologija nije skupa i može se jednostavno primijeniti tako da se podaci mogu prikupljati na velikom uzorku lokacija i gospodarstava. Budući da se pri prikupljanju podataka koriste standardne pretpostavke, usporedbe i mjerila vrijede na svim lokacijama. Konačno, u podacima se ne naglašava samo opseg specifičnih regulatornih prepreka za poslovanje, nego se i utvrđuje njihov izvor te upućuje na moguće reforme.

OGRANIČENJA PREDMETA MJERENJA

Doing Business metodologija ima četiri ograničenja koja bi trebalo uzeti u obzir pri tumačenju podataka. Prvo, podaci su često usmjereni na određeni oblik poduzeća, obično društvo s ograničenom odgovornošću (ili njegov pravni ekvivalent) određene veličine, i možda nisu reprezentativni za uređenje drugih poduzeća (na primjer, obrta). Drugo, transakcije opisane u standardiziranom scenariju slučaja odnose se na specifičan skup pitanja i možda nisu reprezentativne za sva pitanja s kojima se poduzeće susreće. Treće, mjere vremena uključuju element procjene koju daju ispitani stručnjaci. Kad izvori upućuju na različite procjene, pokazatelji vremena navedeni u izvješću *Doing Business* predstavljaju srednje vrijednosti nekoliko odgovora danih pod pretpostavkama standardiziranog predmeta.

Konačno, u metodologiji se pretpostavlja da poduzeće ima sve informacije o tome što je potrebno i ne troši nepotrebno vrijeme pri obavljanju postupaka. U praksi obavljanje postupka može trajati dulje ako poduzeću nedostaju određene informacije ili ono ne može odmah odgovoriti na postavljene zahtjeve. S druge strane, poduzeće može odlučiti zanemariti neke opterećujuće postupke.

Karakteristike gospodarstava

Bruto nacionalni dohodak

Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka oslanja se na podatke o dohotku po stanovniku za 2016. koji su objavljeni u izvješću Svjetske banke *World Development Indicators 2017*. Dohodak se izračunava korištenjem Atlas metode (važeći USD). Za pokazatelje troška izražene kao postotak dohotka po stanovniku, kao nazivnik se koristi bruto nacionalni dohodak (BND) po stanovniku za 2016. po važećem tečaju USD. Dohodak po stanovniku za 2016. u Hrvatskoj iznosi 12.110 USD (79.803 HRK), Češkoj 17.570 USD (420.720 CZK), Portugalu 19.850 USD (17.544 EUR) i Slovačkoj 16.810 USD (14.857 EUR).

Podjela prema regiji i dohotku

Doing Business koristi klasifikacije skupina prema regiji i dohotku koje je odredila Svjetska banka i koje su dostupne na <http://data.worldbank.org/about/country-and-lending-groups>. Regionalni prosjeci prikazani na slikama i u tablicama u izvješću *Doing Business u Europskoj uniji 2018.*: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka uključuju gospodarstva svih dohodovnih skupina (niški, niži srednji, viši srednji i visoki dohodak).

Tečajevi

Tečajevi za USD korišteni u izvješću *Doing Business u Europskoj uniji 2018.*: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka iznose kako slijedi: 1 USD = 6,5899 hrvatskih kuna (HRK); 1 USD = 23,9454 čeških kruna (CZK); te 1 USD = 0,8838 eura (EUR), valute koja se upotrebljava u Portugalu i Slovačkoj. Tečajevi za euro korišteni u izvješću stope su Europske središnje banke na dan 15. veljače 2018.: 1 EUR = 25,37 CZK; i 1 EUR = 7,44 HRK.

POKRETANJE POSLOVANJA

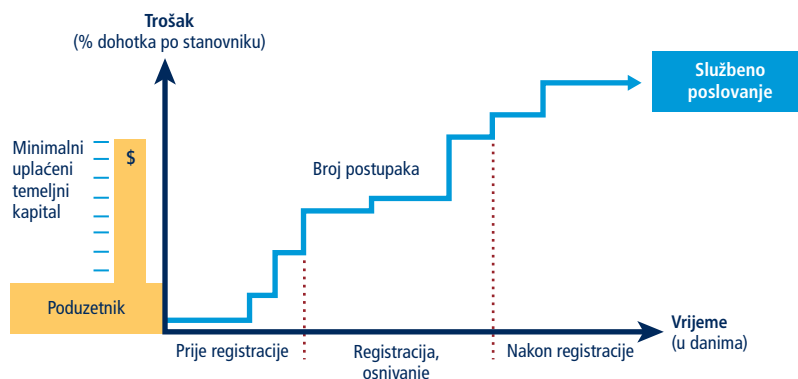
Doing Business bilježi sve postupke koji su službeno potrebni, ili se obično obavljaju u praksi, a koje poduzetnik treba izvršiti kako bi osnovao i službeno vodio industrijski ili trgovačko poduzeće te vrijeme i trošak za dovršetak tih postupaka, kao i minimalni temeljni kapital koji treba uplatiti (slika 8.1.). Ti postupci uključuju procese koje poduzetnik prolazi pri dobivanju svih potrebnih odobrenja, licencija i dozvola te ishođenju svih potrebnih obavijesti, provjera i upisa društva i zaposlenika pri relevantnim tijelima.

Lokacije se prema lakoći pokretanja poslovanja rangiraju prema svojim rezultatima u pogledu udaljenosti od graničnog broja bodova za pokretanje poslovanja. Ti su rezultati jednostavan prosjek udaljenosti od graničnog broja bodova za svaki od pokazatelja komponenti (slika 8.2.). Udaljenost od graničnog broja bodova pokazuje koliko je gospodarstvo ili lokacija udaljena od graničnog broja bodova koji proizlazi iz najefikasnije prakse ili najvećeg broja bodova prema svakom pokazatelju.

U metodologiji u području pokretanja poslovanja uzimaju se u obzir dvije vrste društava s ograničenom odgovornošću. One su jednake u svakom pogledu, osim što je jedno društvo u vlasništvu pet udanih žena, a drugo u vlasništvu pet oženjenih muškaraca. Udaljenost od graničnog broja bodova za svaki pokazatelj prosjek je rezultata dobivenih za svaki pokazatelj komponente za ta dva standardizirana društva.

Nakon ispitivanja zakona, propisa i javno dostupnih informacija o osnivanju poduzeća, izrađuje se detaljan popis postupaka, zajedno s vremenom i troškom za izvršenje svakog postupka u uobičajenim okolnostima te potrebnim minimalnim uplaćenim kapitalom. Nakon toga, lokalni odvjetnici specijalizirani za osnivanje poduzeća, javni bilježnici i državni službenici popunjavaju i provjeravaju podatke.

SLIKA 8.1 Koji su vrijeme, trošak i minimalni uplaćeni kapital te broj postupaka potrebni za pokretanje lokalnog društva s ograničenom odgovornošću?

SLIKA 8.2 Pokretanje poslovanja: osnivanje i pokretanje lokalnog društva s ograničenom odgovornošću

Rangiranje se temelji na udaljenosti od graničnog broja bodova za četiri pokazatelja

Prikupljaju se informacije i o redosljedu postupaka koje treba izvršiti te mogu li se oni obaviti istodobno. Pretpostavlja se da su sve potrebne informacije dostupne i da poduzetnik neće platiti mito. Ako se odgovori lokalnih stručnjaka razlikuju, ispitivanja se nastavljaju dok se podaci ne usklade.

Kako bi se mogli usporediti podaci za različite lokacije, koristi se nekoliko pretpostavki o poduzećima i postupcima.

Pretpostavke o poduzeću

Poduzeće:

- Društvo s ograničenom odgovornošću (ili pravni ekvivalent). Ako u zemlji postoji više vrsta društva s ograničenim odgovornošću, odabire se oblik koji je najčešći među domaćim poduzećima. Informacije o najčešćem obliku dobivaju se od odvjetnika specijaliziranih za osnivanje poduzeća ili ureda za statistiku.
- Posluje u odabranom gradu.
- U 100-postotnom je domaćem vlasništvu i ima pet vlasnika, od kojih nijedan nije pravni subjekt.
- Ima početni kapital 10 puta veći od dohotka po stanovniku.

- Obavlja opće industrijske ili komercijalne djelatnosti, kao što je proizvodnja ili prodaja proizvoda ili usluga javnosti. Poduzeće se ne bavi međunarodnom trgovinom i trguje proizvodima koji podliježu posebnom poreznom režimu, kao što su alkohol ili duhan. Nema proizvodne procese koji jako zagađuju okoliš.
- Zakupilo je postrojenje ili ured i nije vlasnik nekretnine. Iznos godišnje zakupnine za uredski prostor jednak je dohotku po stanovniku. Cijeli uredski prostor ima površinu od otprilike 929 kvadratnih metara (10.000 kvadratnih stopa).
- Ne ispunjava uvjete za poticaje za ulaganja ili bilo kakve posebne naknade.
- Ima najmanje od 10 do 50 zaposlenika mjesec dana nakon početka poslovanja, od kojih su svi državljani predmetne zemlje.
- Ima promet najmanje 100 puta veći od dohotka po stanovniku.
- Ima društveni ugovor od 10 stranica.

Vlasnici:

- Punoljetni su i mogu donositi odluke kao odrasle osobe. Ako ne postoji zakonska dobna granica za punoljetnost, pretpostavlja se da imaju 30 godina.
- Psihički i fizički su zdravi i sposobni te nekažnjavani.
- U monogamnom su braku koji je registriran kod nadležnih tijela.

Postupci

Postupak se definira kao svaka interakcija osnivača društva s vanjskim stranama (na primjer, državnim tijelima, odvjetnicima, revizorima ili javnim bilježnicima) ili bračnim drugovima (ako je zakonski potrebno). Interakcije među osnivačima ili između direktora društva i zaposlenika ne računaju se kao postupci. Postupci koji se moraju izvršiti u istoj zgradi, ali u različitim uredima ili na različitim šalterima računaju se kao zasebni postupci. Ako osnivači moraju isti ured posjetiti nekoliko puta zbog različitih uzastopnih postupaka, svaki se posjet računa zasebno. Pretpostavlja se da

osnivači sami obavljaju sve postupke, bez posrednika, pomoćnika, računovođa ili odvjetnika, osim ako je korištenje takve treće strane propisano zakonom ili je zahtijeva većina poduzetnika. Ako su potrebne usluge stručnjaka, postupci koje ti stručnjaci obavljaju u ime društva računaju se kao zasebni postupci. Svaki elektronički postupak računa se kao zaseban postupak. Dobivanje odobrenja bračnog druga za pokretanje vlastitog poduzeća ili napuštanje doma smatra se postupkom ako je to propisano zakonom ili ako bi u suprotnom, na temelju zakona, ta osoba pretrpjela posljedice, kao što je gubitak prava na financijsko uzdržavanje. Dokumenti ili dopuštenja potrebna samo za jedan spol za upis i vođenje društva, otvaranje bankovnog računa ili dobivanje nacionalne osobne iskaznice smatraju se dodatnim postupcima.

Bilježe se postupci i prije i nakon osnivanja koji su službeno potrebni ili se obično izvršavaju u praksi te ih poduzetnik mora izvršiti kako bi mogao službeno poslovati (tablica 8.1.). Svaka interakcija s vanjskom stranom unutar tri mjeseca od registracije smatra se postupkom, osim upisa u registar obveznika PDV-a ili poreza na robu i usluge koji se računa kad god pretpostavljeni promet premaši određeni prag.

Uključeni su i postupci potrebni za službenu korespondenciju ili transakcije s javnopravnim tijelima. Na primjer, ako je za službene dokumente, kao što su porezne prijave, potreban službeni žig ili pečat, uračunava se vrijeme potrebno za dobivanje tog žiga ili pečata. Slično tome, ako društvo mora otvoriti bankovni račun kako bi moglo obaviti daljnji postupak, kao što je upis u registar obveznika PDV-a ili dostavljanje dokaza o uplaćenom minimalnom temeljnom kapitalu, ta se transakcija uključuje u postupak. Skraćeni postupci računaju se samo ako ispunjuju četiri kriterija: zakoniti su, dostupni su široj javnosti, koristi ih većina društava i njihovo neprimjenjivanje dovodi do kašnjenja.

Obuhvaćeni su samo postupci koji se zahtijevaju od svih poduzeća. Isključeni

TABLICA 8.1 Što pokazatelji pokretanja poslovanja mjere?**Postupci za zakonsko pokretanje i službeno vođenje društva (broj)**

Prije registracije (na primjer, provjera ili rezervacija imena, ovjera)

Registracija u odabranom gradu

Nakon registracije (na primjer, prijava za socijalno osiguranje, pečat društva)

Dobivanje odobrenja bračnog druga za pokretanje poslovanja, napuštanje doma radi upisa društva ili otvaranje bankovnog računa

Dobivanje bilo kakvog dokumenta za upis i vođenje društva, dobivanje nacionalne osobne iskaznice ili otvaranje bankovnog računa, koji je specifičan za određeni spol

Vrijeme potrebno za dovršetak svakog postupka (u kalendarskim danima)

Ne uključuje vrijeme potrebno za prikupljanje informacija

Svaki postupak započinje na novi dan (dva postupka ne mogu započeti isti dan) - iako su iznimka postupci koji se u cijelosti mogu obaviti *online*

Proces upisa smatra se dovršenim nakon što je zaprimljen konačni dokument o osnivanju ili društvo može službeno početi poslovati

Nema prethodnog kontakta sa službenicima

Trošak potreban za dovršetak svakog postupka (% dohotka po stanovniku)

Samo službeni troškovi, bez mita

Bez naknada za stručnjake, osim ako je usluga propisana zakonom ili uobičajena u praksi

Uplaćeni minimalni kapital (% dohotka po stanovniku)

Sredstva koja se polažu u banku ili kod javnog bilježnika prije registracije (ili do tri mjeseca nakon osnivanja)

su postupci specifični za određenu industriju. Na primjer, postupci koji se odnose na poštovanje propisa o zaštiti okoliša uključeni su samo ako se primjenjuju na sva poduzeća koja obavljaju opće komercijalne ili industrijske djelatnosti. Postupci koje društvo obavlja kako bi dobilo priključak za električnu energiju, vodu i plin ili usluge zbrinjavanja otpada nisu uključeni u pokazatelje pokretanja poslovanja.

Vrijeme

Vrijeme se bilježi u kalendarskim danima. Tom se mjerom bilježi srednja vrijednost vremena koje je odvjetnicima specijaliziranim za osnivanje društava ili javnim bilježnicima u praksi potrebno

za izvršenje postupka uz minimalne daljnje interakcije s državnim tijelom i bez neslužbenih plaćanja. Pretpostavlja se da je minimalno vrijeme potrebno za svaki postupak jedan dan, osim za postupke koji se mogu u cijelosti obaviti putem interneta, za koje se bilježi pola dana. Iako se postupci mogu obavljati istodobno, ne mogu započeti istog dana (odnosno, istodobni postupci započinju na uzastopne dane), ponovno uz iznimku postupaka koji se u cijelosti mogu obaviti *online*. Proces registracije smatra se dovršenim nakon što društvo zaprimi konačni dokument o osnivanju ili može službeno početi poslovati. Ako se postupak može zakonito ubrzati uz dodatan trošak, odabire se najbrži postupak ako je ta opcija korisnija za rangiranje grada. Za dobivanje odobrenja bračnog druga pretpostavlja se da se odobrenje daje bez dodatnog troška, osim ako ga treba ovjeriti kod javnog bilježnika. Pretpostavlja se da poduzetnik ne želi trošiti nepotrebno vrijeme i da namjerava sve preostale postupke izvršiti bez odgode. Vrijeme koje poduzetnik potroši na prikupljanje informacija ne uzima se u obzir. Pretpostavlja se da je poduzetnik otpočeka upoznat sa svim zahtjevima za osnivanje poduzeća i njihovim redoslijedom, ali da nije imao prethodne kontakte s bilo kojim uključenim službenicima.

Trošak

Trošak se bilježi kao postotak dohotka po stanovniku u zemlji. Uključuje sve službene naknade i nagrade za pravne ili stručne usluge ako su te usluge propisane zakonom ili uobičajene u praksi. Naknade za kupnju i ovjeravanje poslovnih knjiga uključene su ako su te transakcije propisane zakonom. Iako se upis u registar obveznika PDV-a može računati kao zaseban postupak, porez na dodanu vrijednost nije dio troška osnivanja. Zakon o trgovačkim društvima, zakonik o trgovini, specifični propisi i tarife o naknadama koriste se kao izvori za izračun troškova. Ako ne postoje tarife o naknadama, procjena državnog službenika uzima se kao službeni izvor. Ako ne postoji procjena državnog službenika, koriste se procjene odvjetnika specijaliziranih za osnivanje

poduzeća. Ako nekoliko odvjetnika specijaliziranih za osnivanje poduzeća pruži različite procjene, primjenjuje se srednja od prijavljene vrijednosti. U svim slučajevima trošak isključuje mito.

Minimalni uplaćeni temeljni kapital

Minimalni uplaćeni temeljni kapital iznos je koji poduzetnik treba položiti u banku ili kod javnog bilježnika prije upisa ili do tri mjeseca nakon osnivanja te se bilježi kao postotak dohotka po stanovniku u zemlji. Taj je iznos obično određen u zakoniku o trgovini ili zakonu o trgovačkim društvima. U brojnim zemljama zahtijeva se minimalni temeljni kapital, ali se poduzećima dopušta da prije registracije uplate samo dio, a ostatak nakon prve godine poslovanja. Na primjer, u Turskoj je u lipnju 2017. potrebni minimalni kapital iznosio 10.000 turskih lira, od čega je jednu četvrtinu trebalo platiti prije registracije. Stoga se za Tursku minimalni uplaćeni temeljni kapital bilježi u iznosu od 2.500 turskih lira ili 7,8 % dohotka po stanovniku.

Pojednosti o pokretanju poslovanja nalaze se na <http://www.doingbusiness.org>. Ovu su metodologiju razvili Simeon Djankov, Rafael La Porta, Florencio López-de-Silanes i Andrei Shleifer („The Regulation of Entry,” Quarterly Journal of Economics 117, br. 1 [2002.]: 1.-37.) te je ovdje usvojena uz manje izmjene.

ISHODENJE DOZVOLA ZA GRADNJU

Doing Business bilježi sve postupke koje poduzeće u građevinskoj industriji treba izvršiti za izgradnju skladišta, zajedno s vremenom i troškom svakog postupka. Uz to, *Doing Business* uključuje indeks kontrole kvalitete gradnje, ocjenu kvalitete građevinskih propisa, mehanizme za kontrolu kvalitete i sigurnost, odgovornost i sustave osiguranja te zahtjeve u pogledu profesionalnih certifikata. Informacije se prikupljaju u okviru upitnika koji se dostavlja stručnjacima za dozvole u graditeljstvu, uključujući arhitekta,

građevinske inženjere, odvjetnike u ovom području, građevinska poduzeća, pružatelje komunalnih usluga i javne službenike koji se bave građevinskim propisima, uključujući odobrenja, izdavanje dozvola i inspekcije.

Lokacije se prema lakoći ishođenja dozvola za gradnju rangiraju prema svojim rezultatima u pogledu udaljenosti od graničnog broja bodova za ishođenje dozvola za gradnju. Ti su rezultati jednostavan prosjek udaljenosti od graničnog broja bodova za svaki od pokazatelja komponenti (slika 8.3.).

EFIKASNOST ISHOĐENJA DOZVOLA ZA GRADNJU

Za izvješće *Doing Business* proces izgradnje skladišta u upitniku je podijeljen na različite postupke te se traže podaci za izračun vremena i troška dovršetka svakog postupka (slika 8.4.). Ti postupci uključuju, ali nisu ograničeni na sljedeće:

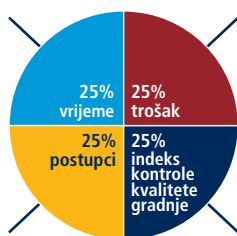
- Ishođenje i podnošenje nadležnim tijelima sve relevantne projektne dokumentacije (na primjer, planova gradnje, karata lokacije i urbanističkih dozvola).
- Angažiranje vanjskih nadzornika, inženjera ili inspektora kao trećih strana (ako je potrebno).

SLIKA 8.3 Ishođenje dozvola za gradnju: efikasnost i kvaliteta građevinskih propisa

Rangiranje se temelji na udaljenosti od graničnog broja bodova za četiri pokazatelja

Dani za dovršetak formalnosti za izgradnju skladišta

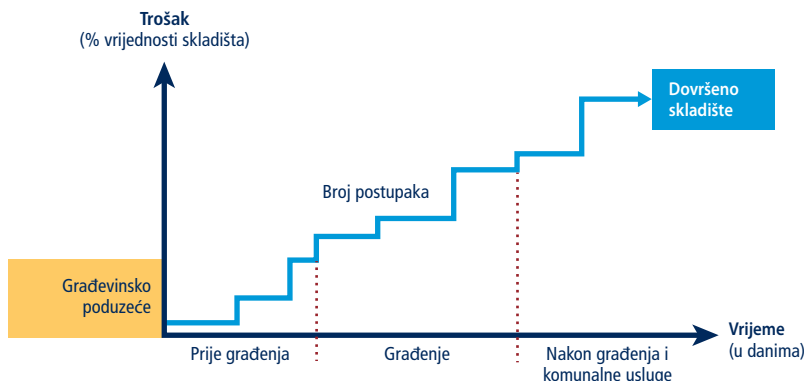
Trošak ispunjavanja formalnosti, kao % vrijednosti skladišta

Koraci za ispunjavanje formalnosti; dovršeni po primitku konačnog dokumenta

Kvaliteta građevinskih propisa i njihova provedba

SLIKA 8.4 Koji su vrijeme, trošak i broj postupaka potrebni za ispunjavanje formalnosti za izgradnju skladišta?

- Dobivanje svih potrebnih potvrda, licenci, dozvola i certifikata.
- Dostavljanje svih potrebnih obavijesti.
- Podnošenje zahtjeva i provedba svih potrebnih inspekcija (osim ako ih inspektor obavlja kao privatna treća strana).

Doing Business bilježi i postupke za dobivanje priključka na vodu i kanalizaciju. Broje se i postupci potrebni za registraciju skladišta tako da se može koristiti kao instrument osiguranja ili prenijeti na drugi subjekt.

Kako bi se mogli usporediti podaci za različite lokacije, koristi se nekoliko pretpostavki o građevinskom poduzeću, projektu izgradnje skladišta i komunalnim priključcima.

Pretpostavke o građevinskom poduzeću

Građevinsko poduzeće:

- Društvo s ograničenom odgovornošću (ili pravni ekvivalent).
- Posluje u odabranom gradu.
- U 100-postotnom je domaćem privatnom vlasništvu.
- Ima pet vlasnika, od kojih nijedan nije pravni subjekt.
- Ima sve dozvole i osiguranje za izvođenje građevinskih projekata, kao što je izgradnja skladišta.
- Ima 60 građevinara i drugih zaposlenika, od kojih su svi državljani

predmetne zemlje te imaju tehničko znanje i profesionalno iskustvo potrebno za ishođenje dozvola i potvrda za gradnju.

- Ima ovlaštenog arhitekta i inženjera koji su upisani u registar lokalnog udruženja arhitekata ili inženjera. Pretpostavlja se da građevinsko poduzeće nema drugih zaposlenika koji su tehnički ili ovlašteni stručnjaci, kao što su geološki i topografski stručnjaci.
- Platilo je sve poreze i sklopilo sva potrebna osiguranja primjenjiva za njegovu opću poslovnu djelatnost (na primjer, osiguranje od nesreće za građevinske radnike i osiguranje od odgovornosti prema trećim osobama).
- Vlasnik je zemljišta na kojem će izgraditi skladište koje će prodati nakon njegova dovršetka.

Pretpostavke o skladištu

Skladište:

- Koristit će se za opće skladištenje, kao što je skladištenje knjiga ili uredskog materijala. Skladište se neće koristiti za robu za koju su potrebni posebni uvjeti, kao što su hrana, kemikalije ili farmaceutski proizvodi.
- Imaće dvije nadzemne etaže ukupne izgrađene površine od približno 1.300,60 kvadratnih metara (14.000 kvadratnih stopa). Svaki će kat biti visok 3 metra (9,10 stopa).
- Imaće pristup cesti i nalazit će se u periurbanom području odabranoga

grada (odnosno, u predgrađu, ali još uvijek unutar njegovih službenih granica).

- Neće se nalaziti u posebnoj gospodarskoj ili industrijskoj zoni.
- Nalazit će se na zemljišnoj čestici od otprilike 929 kvadratnih metara (10.000 kvadratnih stopa) koja je u 100-postotnom vlasništvu građevinskog poduzeća te je valjano upisana u katastar i zemljišne knjige.
- Ima vrijednost 50 puta veću od dohotka po stanovniku.
- Bit će nova građevina (na zemljištu nije bilo prethodnih izgradnji); na čestici nema drveća, prirodnih izvora vode, prirodnih rezervata ili povijesnih spomenika bilo koje vrste.
- Ovlašteni arhitekt izradit će sve arhitektonske i tehničke planove. Ako su za izradu planova potrebni dodatni koraci kao što je ishođenje dodatne dokumentacije ili prethodnih odobrenja od vanjskih agencija, oni se računaju kao postupci.
- Uključivat će svu tehničku opremu potrebnu za potpuno funkcioniranje.
- Bit će potrebno 30 tjedana za izgradnju (isključujući sva kašnjenja zbog administrativnih i regulatornih zahtjeva).

Pretpostavke o komunalnim priključcima

Priključci za vodu i kanalizaciju:

- Bit će udaljeni 150 metara (492 stope) od postojećeg izvora vode i priključnog mjesta na kanalizaciju. Ako na lokaciji ne postoji infrastruktura za isporuku vode, iskopat će se bušotina za vodu. Ako ne postoji kanalizacijska infrastruktura, postaviti će se ili izgraditi najmanja moguća septička jama.
- Neće biti potrebna voda radi zaštite od požara; umjesto toga koristit će se sustav za gašenje požara (suhi sustav). Ako je mokri sustav za zaštitu od požara propisan zakonom, pretpostavlja se da niže opisana potrošnja vode obuhvaća i vodu potrebnu za zaštitu od požara.
- Koristit će se u prosjeku 662 litre (175 galona) vode dnevno i u prosjeku 568

litara (150 galona) otpadnih voda dnevno. Najveća potrošnja vode bit će 1,325 litara (350 galona) vode dnevno i 1,136 litara (300 galona) otpadnih voda dnevno.

- Tijekom cijele godine neće se mijenjati potrošnja vode i količina otpadnih voda.
- Promjer priključka za vodu bit će 1 inč, a za kanalizaciju 4 inča.

Postupci

Postupak je svaka interakcija zaposlenika ili direktora društva, ili bilo koje stranke koja djeluje u ime društva, s vanjskim stranama, uključujući državna tijela, javne bilježnike, zemljišne knjige, katastar, komunalna društva i javne inspektore, te angažiranje vanjskih privatnih inspektora i tehničkih stručnjaka ako je potrebno. Interakcije među zaposlenicima društva, kao što su izrada planova skladišta i pregledi koje obavljaju zaposlenici, ne broje se kao postupci. Međutim, interakcije s vanjskim stranama koje su potrebne kako bi arhitekt izradio planove i nacрте (kao što je ishođenje topografskih ili geoloških karata) ili kako bi ih vanjske strane odobrile ili stavile pečat, broje se kao postupci. Uključeni su postupci koje društvo obavlja kako bi se skladište priključilo na vodovod i kanalizaciju. Broje se svi postupci za izgradnju skladišta koji su propisani zakonom ili ih u praksi obavlja većina društava, čak i ako se mogu izbjeći u iznimnim slučajevima. To uključuje ishođenje tehničkih uvjeta za električnu energiju ili potvrde elektroenergetskih projekata samo ako su potrebni za ishođenje građevinske dozvole (tablica 8.2.).

Vrijeme

Vrijeme se bilježi u kalendarskim danima. Ova mjera bilježi srednju vrijednost vremena koje je, prema izjavama lokalnih stručnjaka, potrebno za dovršenje postupka u praksi. Pretpostavlja se da je minimalno vrijeme potrebno za svaki postupak jedan dan, osim za postupke koji se mogu u cijelosti obaviti putem interneta, za koje se bilježi pola dana. Iako se postupci mogu obavljati istodobno, ne mogu započeti istog dana (odnosno, istodobni postupci

TABLICA 8.2 Što se mjeri pokazateljima efikasnosti ishođenja dozvola za gradnju?

Postupci za zakonitu izgradnju skladišta (broj)

Dostavljanje svih relevantnih dokumenata i ishođenje svih potrebnih potvrda, licencija, dozvola i certifikata

Dostavljanje svih potrebnih obavijesti i zaprimanje svih potrebnih inspekcija

Dobivanje priključka za vodu i kanalizaciju

Registracija skladišta nakon njegova dovršetka (ako je potrebno da bi se koristilo kao instrument osiguranja ili za prijenos skladišta)

Vrijeme potrebno za dovršetak svakog postupka (u kalendarskim danima)

Ne uključuje vrijeme potrebno za prikupljanje informacija

Svaki postupak započinje na novi dan – iako su iznimka postupci koji se u cijelosti mogu obaviti *online*

Proces upisa smatra se dovršenim nakon što je zaprimljen konačni dokument

Nema prethodnog kontakta sa službenicima

Trošak potreban za dovršetak svakog postupka (% vrijednosti skladišta)

Samo službeni troškovi, bez mita

započinjnu na uzastopne dane), ponovno za iznimku postupaka koji se u cijelosti mogu obaviti *online*. Ako se postupak može ubrzati uz dodatni trošak i ubrzani postupak primjenjuje većina društava, odabire se najbrži postupak. Pretpostavlja se da građevinsko poduzeće ne želi trošiti nepotrebno vrijeme i da namjerava svaki preostali postupak izvršiti bez odgode. Vrijeme koje građevinsko poduzeće potroši na prikupljanje informacija ne uzima se u obzir. Pretpostavlja se da je građevinsko poduzeće otpočetka poznato sa svim zahtjevima za gradnju i njihovim redoslijedom.

Trošak

Trošak se bilježi kao postotak vrijednosti skladišta (uz pretpostavku da je ona 50 puta veća od dohotka po stanovniku). Bilježe se samo službeni troškovi. Bilježe se sve naknade povezane s dovršetkom postupaka za zakonitu izgradnju skladišta, uključujući naknade povezane s ishođenjem odobrenja za korištenje zemljišta i potvrda na glavni projekt, zaprimanje inspekcija prije, tijekom i nakon građenja, dobivanje komunalnih priključaka i upis

prava vlasništva nad skladištem. Bilježe se i jednokratni porezi potrebni za dovršetak projekta izgradnje skladišta. Ne bilježe se porezi na promet (kao što je porez na dodanu vrijednost) ili porezi na kapitalnu dobit. Ne bilježe se ni depoziti koji se moraju unaprijed platiti i koji se kasnije vraćaju. Zakon o gradnji, informacije lokalnih stručnjaka, specifični propisi i tarife o naknadama koriste se kao izvori za izračun troškova. Ako nekoliko lokalnih partnera pruži različite procjene, primjenjuje se srednja od prijavljene vrijednosti.

KONTROLA KVALITETE GRADNJE

Indeks kontrole kvalitete gradnje temelji se na šest drugih indeksa koji se odnose na kvalitetu građevinskih propisa, kontrolu kvalitete prije građenja, kontrolu kvalitete nakon izgradnje, odgovornost i sustave osiguranja te profesionalne certifikate (tablica 8.3.). Pokazatelj se temelji na istim pretpostavkama iz studije slučaja kao mjere efikasnosti.

Indeks kvalitete građevinskih propisa

Indeks kvalitete građevinskih propisa ima dvije komponente:

- Jesu li građevinski propisi lako dostupni. Dodjeljuje se 1 bod ako su građevinski propisi (uključujući zakon o gradnji) ili propisi koji se odnose na ishođenje dozvola za gradnju dostupni na web-mjestu koje se ažurira kad se donesu novi propisi; 0,5 ako su građevinski propisi dostupni bez naknade (ili uz nominalnu naknadu) u relevantnom tijelu za izdavanje dozvola; 0 ako se građevinski propisi moraju kupiti ili ako nisu nigdje jednostavno dostupni.
- Jesu li zahtjevi za dobivanje građevinske dozvole jasno navedeni. Dodjeljuje se 1 bod ako se u građevinskim propisima (uključujući zakon o gradnji) ili na bilo kojem dostupnom web-mjestu, u brošuri ili letku jasno navodi popis dokumenata koje treba dostaviti, naknade koje treba platiti i sva potrebna predodobrenja nacrt

ili planova (na primjer, za električnu energiju, vodu i kanalizaciju ili zaštitu okoliša) koje treba ishoditi od relevantnih agencija; 0 ako ni u jednom od tih izvora nisu navedeni nikakvi zahtjevi ili ako ti izvori navode manje od tri ovdje navedena zahtjeva.

Indeks je u rasponu od 0 do 2, pri čemu više vrijednosti upućuju na jasnije i transparentnije građevinske propise. Na primjer, na Novom Zelandu svi se relevantni propisi nalaze na službenoj vladinoj stranici (1 bod). U propisima se navodi popis dokumenata koje treba dostaviti, naknade koje treba platiti i sva potrebna predodobrenja nacrti ili planova relevantnih agencija (1 bod). Zbrajanjem tih bodova Novi Zeland dobiva 2 boda na indeksu kvalitete građevinskih propisa.

Indeks kontrole kvalitete prije građenja

Indeks kontrole kvalitete prije građenja ima jednu komponentu:

- Je li zakonom propisano da ovlaštenu arhitekt ili ovlaštenu inženjer treba biti član odbora ili tima koji preispituje i odobrava zahtjeve za ishođenje građevinske dozvole te ima li ta osoba ovlaštenje odbiti zahtjev ako planovi nisu u skladu s građevinskim propisima. Dodjeljuje se 1 bod ako nacionalno udruženje arhitekata ili inženjera (ili njegov ekvivalent) mora preispitati planove gradnje, ako neovisno poduzeće ili stručnjak koji je ovlašten arhitekt ili inženjer mora preispitati planove, ako arhitekt ili inženjer koji je izradio planove mora tijelu za izdavanje dozvola dostaviti potvrdu da su planovi u skladu s građevinskim propisima ili ako je ovlašten arhitekt ili inženjer član odbora ili tima koji odobrava zahtjeve pri relevantnom tijelu za izdavanje dozvola; 0 ako ovlašten arhitekt ili inženjer nije uključen u preispitivanje planova kako bi se osiguralo da su u skladu s građevinskim propisima.

Indeks je u rasponu od 0 do 1, pri čemu više vrijednosti upućuju na bolju kontrolu

TABLICA 8.3 Što se mjeri pokazateljima kontrole kvalitete gradnje?

Indeks kvalitete građevinskih propisa (0-2)

Dostupnost građevinskih propisa

Jasnoća zahtjeva za ishođenje građevinske dozvole

Indeks kontrole kvalitete prije građenja (0-1)

Odobravaju li ovlaštenu ili tehnički stručnjaci planove gradnje

Indeks kontrole kvalitete tijekom građenja (0-3)

Vrste inspekcija tijekom građenja koje su propisane zakonom

Provedba zakonom propisanih inspekcija u praksi

Indeks kontrole kvalitete nakon izgradnje (0-3)

Završna inspekcija nakon građenja koja je propisana zakonom

Provedba zakonom propisane završne inspekcije u praksi

Indeks odgovornosti i sustava osiguranja (0-2)

Stranke koje se smatraju zakonski odgovornima za strukturne nedostatke nakon početka uporabe građevine

Stranke koje su zakonom obvezne sklopiti osiguranje radi pokrića strukturnih nedostataka nakon početka uporabe građevine ili osiguranje koje se obično sklapa u praksi

Indeks profesionalnih certifikata (0-4)

Zahtjevi u pogledu kvalifikacija osoba koje odobravaju planove gradnje

Zahtjevi u pogledu kvalifikacija osoba koje nadziru građenje ili provode inspekcije

Indeks profesionalnih certifikata (0-15)

Zbroj indeksa koji se odnose na kvalitetu građevinskih propisa, kontrolu kvalitete prije građenja, kontrolu kvalitete tijekom građenja, kontrolu kvalitete nakon građenja, odgovornost i sustave osiguranja te profesionalne certifikate.

kvalitete pri preispitivanju planova gradnje. Na primjer, u Ruandi gradska uprava u Kigaliju mora preispitati zahtjev za ishođenje građevinske dozvole, uključujući planove i nacрте, te su i ovlaštenu arhitekt i ovlaštenu inženjer članovi tima koji preispituje planove i nacрте. Stoga se Ruandi dodjeljuje 1 bod prema indeksu kontrole kvalitete prije građenja.

Indeks kontrole kvalitete tijekom građenja

Indeks kontrole kvalitete tijekom građenja ima dvije komponente:

- Propisuje li zakon inspekcije tijekom građenja. Dodjeljuje se 2 boda ako je unutarnji nadzorni inženjer (odnosno,

zaposlenik građevinskog poduzeća), vanjski nadzorni inženjer ili državno tijelo zakonom obvezna provoditi inspekcije na temelju rizika. Dodjeljuje se 1 bod ako je unutarnji nadzorni inženjer (odnosno, zaposlenik građevinskog poduzeća), vanjski nadzorni inženjer ili vanjsko poduzeće koja obavlja inspekcije zakonom obvezno provoditi tehničke preglede u različitim fazama tijekom izgradnje građevine ili ako je državno tijelo zakonom obvezno provoditi samo tehničke preglede u različitim fazama građenja. Dodjeljuje se 0 bodova ako je državno tijelo zakonom obvezno provoditi nenajavljene inspekcije ili ako tehnički pregledi nisu propisani zakonom.

- Provode li se inspekcije tijekom građenja u praksi. Dodjeljuje se 1 bod ako se zakonom propisane inspekcije tijekom građenja uvijek provode u praksi; 0 ako se zakonom propisane inspekcije ne provode u praksi, ako se inspekcije provode u većini slučajeva, ali ne uvijek ili ako inspekcije nisu propisane zakonom, neovisno o tome provode li se obično u praksi.

Indeks je u rasponu od 0 do 3, pri čemu više vrijednosti upućuju na bolju kontrolu kvalitete tijekom procesa građenja. U Antigvi i Barbudi, na primjer, Ured za kontrolu građenja obvezan je u skladu sa Zakonom o prostornom planiranju iz 2003. provoditi inspekcije u fazama (1 bod). Međutim, Ured za kontrolu građenja rijetko provodi te inspekcije u praksi (0 bodova). Zbrajanjem tih bodova Antigva i Barbuda dobiva 1 bod na indeksu kontrole kvalitete tijekom građenja.

Indeks kontrole kvalitete nakon izgradnje

Indeks kontrole kvalitete nakon izgradnje ima dvije komponente:

- Je li zakonom propisana završna inspekcija kako bi se provjerilo je li građevina izgrađena u skladu s odobrenim planovima i postojećim građevinskim propisima. Dodjeljuje se 2 boda ako je unutarnji nadzorni inženjer (odnosno, zaposlenik

građevinskog poduzeća), vanjski nadzorni inženjer ili vanjsko poduzeće koja obavlja inspekcije zakonom obvezno provjeriti je li građevina izgrađena u skladu s odobrenim planovima i postojećim građevinskim propisima ili ako je državno tijelo zakonom obvezno provesti završnu inspekciju nakon dovršetka izgradnje; 0 ako završna inspekcija nakon građenja nije propisana zakonom i ako nijedna treća strana nije obvezna provjeriti je li građevina izgrađena u skladu s odobrenim planovima i postojećim građevinskim propisima.

- Provodi li se završna inspekcija u praksi. Dodjeljuje se 1 bod ako se zakonom propisana završna inspekcija nakon građenja uvijek provodi u praksi ili ako nadzorni inženjer ili poduzeće potvrđuje da je građevina izgrađena u skladu s odobrenim planovima i postojećim građevinskim propisima; 0 ako se zakonom propisana završna inspekcija ne provodi u praksi; ako se zakonom propisana završna inspekcija provodi u većini slučajeva, ali ne uvijek ili ako završna inspekcija nije propisana zakonom neovisno o tome provodi li se obično u praksi.

Indeks je u rasponu od 0 do 3, pri čemu više vrijednosti upućuju na bolju kontrolu kvalitete nakon procesa građenja. Na Haitiju, na primjer, općina Port-au-Prince obvezna je provesti završnu inspekciju u skladu s nacionalnim Zakonom o gradnji iz 2012. (2 boda). Međutim, u većini se slučajeva završna inspekcija ne provodi u praksi (0 bodova). Zbrajanjem tih bodova Haiti dobiva 2 boda na indeksu kontrole kvalitete nakon izgradnje.

Indeks odgovornosti i sustava osiguranja

Indeks odgovornosti i sustava osiguranja ima dvije komponente:

- Je li bilo koji sudionik u gradnji zakonski odgovoran za skrivene nedostatke, kao što su strukturni nedostaci ili problemi u građevini, nakon početka njezine uporabe. Dodjeljuje se 1 bod ako su najmanje dvije sljedeće strane

zakonski odgovorne za strukturne nedostatke ili probleme s građevinom nakon početka njezine uporabe: arhitekt ili inženjer koji je projektirao građevinske planove, stručnjak ili tijelo koja je obavilo tehničke preglede, ili građevinsko poduzeće; 0,5 ako je samo jedna od tih strana zakonski odgovorna za strukturne nedostatke ili probleme s građevinom nakon početka njezine uporabe; 0 ako nijedna strana nije zakonski odgovorna za strukturne nedostatke ili probleme s građevinom nakon početka njezine uporabe, ako je odgovoran samo vlasnik projekta ili investitor, ako se odgovornost utvrđuje na sudu ili ako je odgovornost propisana ugovorom.

- Je li bilo koji sudionik u gradnji zakonski obvezan sklopiti policu osiguranja od odgovornosti za skrivene nedostatke ili desetogodišnju policu osiguranja radi pokrića mogućih strukturnih nedostataka ili problema s građevinom nakon početka njezine uporabe. Dodjeljuje se 1 bod ako je arhitekt ili inženjer koji je projektirao planove građevine, stručnjak ili tijelo koje je obavilo tehničke preglede, građevinsko poduzeće, ili vlasnik projekta ili investitor prema zakonu obvezan sklopiti desetogodišnju policu osiguranja od odgovornosti ili policu osiguranja od odgovornosti za moguće strukturne nedostatke ili probleme s građevinom nakon početka njezine uporabe ili ako desetogodišnju policu osiguranja ili policu osiguranja od odgovornosti za skrivene nedostatke u praksi obično sklapa većina tih strana, čak i ako to nije propisano zakonom. Dodjeljuje se 0 bodova ako nijedna strana prema zakonu nije obvezna sklopiti desetogodišnju policu osiguranja ili policu osiguranja od odgovornosti za skrivene nedostatke i takvo osiguranje nijedna strana obično ne sklapa u praksi, ako je zahtjev za sklapanje police osiguranja propisan ugovorom, ako bilo koja strana mora sklopiti osiguranje od profesionalne odgovornosti ili policu osiguranja od svih rizika za pokriće sigurnosti

radnika ili drugih nedostataka tijekom građenja, ali ne i desetogodišnju policu osiguranja ili policu osiguranja od odgovornosti za skrivene nedostatke nakon početka uporabe građevine, ili ako je bilo koja strana obvezna platiti naknadu štete koju je prouzročila bez obveze sklapanja police osiguranja.

Indeks je u rasponu od 0 do 2, pri čemu više vrijednosti upućuju na strože režime odgovornosti i sustava osiguranja. Na Madagaskaru, na primjer, u skladu s člankom 1792. Građanskog zakonika i arhitekt koji je projektirao planove i građevinsko poduzeće zakonski su odgovorni za skrivene nedostatke u razdoblju od 10 godina nakon dovršetka građevine (1 bod). Međutim, nijedna strana nije zakonski obvezna sklopiti desetogodišnju policu osiguranja za pokriće strukturnih nedostataka niti to većina strana čini u praksi (0 bodova). Zbrajanjem tih bodova Madagaskar dobiva 1 bod na indeksu odgovornosti i sustava osiguranja.

Indeks profesionalnih certifikata

Indeks profesionalnih certifikata ima dvije komponente:

- Zahtjevi u pogledu kvalifikacija stručnjaka odgovornog za provjeru usklađenosti arhitektonskih planova ili nacрта s građevinskim propisima. Dodjeljuju se 2 boda ako taj stručnjak mora imati minimalni broj godina praktičnog iskustva, sveučilišnu diplomu (najmanje prvostupnika) u području arhitekture ili inženjerstva te ili biti registrirani član nacionalnog udruženja arhitekata ili inženjera ili položiti kvalifikacijski ispit. Dodjeljuje se 1 bod ako taj stručnjak mora imati sveučilišnu diplomu (najmanje prvostupnika) u području arhitekture ili inženjerstva te ili imati i minimalni broj godina praktičnog iskustva ili biti registrirani član nacionalnog reda (udruženja) arhitekata ili inženjera ili položiti kvalifikacijski ispit. Dodjeljuje se 0 bodova ako taj stručnjak mora ispuniti samo jedan od zahtjeva, ako mora ispuniti dva zahtjeva, ali ako nijedan ne uključuje sveučilišnu

diplomu, ili ako ne podliježe nikakvim kvalifikacijskim zahtjevima.

- Zahtjevi u pogledu kvalifikacija stručnjaka koji obavlja tehničke preglede tijekom građenja. Dodjeljuju se 2 boda ako je zakonom propisano da taj stručnjak mora imati minimalni broj godina praktičnog iskustva, sveučilišnu diplomu (najmanje prvostupnika) u području inženjerstva i biti ili registrirani član nacionalnog udruženje inženjera ili položiti stručni ispit. Dodjeljuje se 1 bod ako je zakonom propisano da taj stručnjak mora imati sveučilišnu diplomu (najmanje prvostupnika) u području inženjerstva te ili imati minimalni broj godina praktičnog iskustva ili biti registrirani član nacionalnog udruženja inženjera ili arhitekata ili položiti stručni ispit. Dodjeljuje se 0 bodova ako je zakonom propisano da taj stručnjak mora ispuniti samo jedan od zahtjeva, ako mora ispuniti dva zahtjeva, ali ako nijedan ne uključuje sveučilišnu diplomu, ili ako nikakvi nacionalni ili državni propisi ne određuju kvalifikacijske zahtjeve za takvog stručnjaka.

Indeks je u rasponu od 0 do 4, pri čemu više vrijednosti upućuju na veće zahtjeve u pogledu stručnih certifikata.

U Albaniji, na primjer, stručnjak koji obavlja tehničke preglede tijekom građenja mora imati minimalni broj godina iskustva te relevantnu sveučilišnu diplomu, kao i biti registrirani arhitekt ili inženjer (2 boda). Međutim, stručnjak odgovoran za provjeru usklađenosti arhitektonskih planova ili nacрта s građevinskim propisima mora imati samo minimalni broj godina iskustva i sveučilišnu diplomu u području arhitekture ili inženjerstva (1 bod). Zbrajanjem tih bodova Albanija dobiva 3 boda na indeksu profesionalnih certifikata.

Indeks kontrole kvalitete gradnje

Indeks kontrole kvalitete gradnje zbroj je rezultata indeksa koji se odnose na kvalitetu građevinskih propisa, kontrolu

kvalitete prije građenja, kontrolu kvalitete tijekom građenja, kontrolu kvalitete nakon izgradnje, odgovornost i sustave osiguranja te profesionalne certifikate. Indeks je u rasponu od 0 do 15, pri čemu više vrijednosti upućuju na bolju kontrolu kvalitete i sigurnosne mehanizme u sustavu građevinskih propisa.

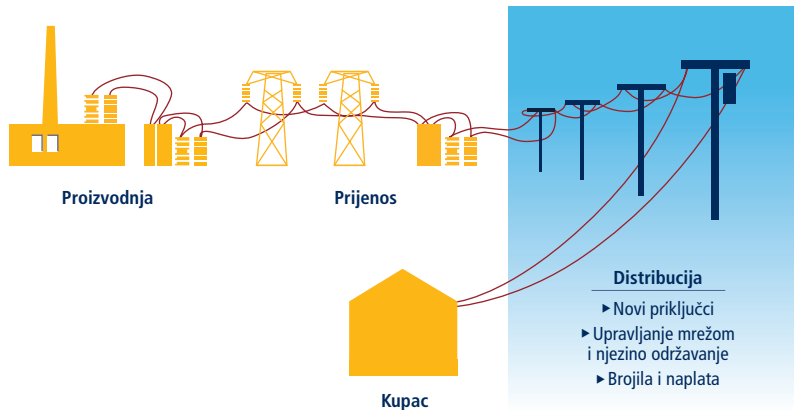
Pojednosti o ishodu dozvola za gradnju nalaze se na <http://www.doingbusiness.org>.

DOBIVANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Doing Business bilježi sve postupke koji su poduzeću potrebni za dobivanje stalnog priključka i opskrbe električnom energijom za standardizirano skladište (slika 8.5.). Ti postupci uključuju podnošenje zahtjeva i sklapanje ugovora s energetske tvrtkama, sve potrebne inspekcije i potvrde distributera električne energije i drugih tijela te vanjske završne radove na priključku. U upitniku je proces dobivanja električne energije podijeljen na posebne postupke te se traže podaci za izračun vremena i troška dovršetka svakog postupka.

Uz to, *Doing Business* uključuje indeks pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa (uključen u agregiranu udaljenost od graničnog broja bodova i rangiranje prema lakoći poslovanja) te mjeri cijenu električne energije (ispušteno iz tih agregiranih mjerenja). Indeks pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa obuhvaća kvantitativne podatke o trajanju i učestalosti prekida u opskrbi energijom te kvalitativne informacije o mehanizmima koje je distributer uspostavio radi praćenja prekida i ponovne uspostave opskrbe energijom, izvješća koja distributer dostavlja regulatornom tijelu o prekidima u opskrbi, transparentnost i dostupnost tarifa te izriču li se distributeru financijske sankcije kojima je cilj ograničiti prekide u opskrbi (kao što je zahtjev da se kupcima nadoknadi šteta ili da distributer plati financijske kazne kad prekidi premaše određenu granicu).

SLIKA 8.5 Doing Business mjeri proces priključenja na razini distributera

Lokacije se prema lakoći dobivanja električne energije rangiraju prema svojim rezultatima u pogledu udaljenosti od graničnog broja bodova za dobivanje električne energije. Ti su rezultati jednostavan prosjek udaljenosti od graničnog broja bodova za svaki od pokazatelja komponenti, osim cijene električne energije (slika 8.6).

Podaci o pouzdanosti opskrbe prikupljaju se od operatera distribucijskog sustava ili regulatornih tijela, ovisno o specifičnoj

tehničkoj prirodi podataka. Ostatak podataka, uključujući podatke o transparentnosti tarifa i postupcima za dobivanje priključka na mrežu, prikupljaju se od svih sudionika na tržištu, odnosno operatera distribucijskog sustava, energetske regulatorne agencije i nezavisnih stručnjaka kao što su električni inženjeri, izvođači elektroinstalacija i građevinska poduzeća. Operator distribucijskog sustava kojeg se ispituje, operator je koji pokriva područje (ili područja) u kojem se skladišta nalaze. Ako postoji više distributera, odabire se onaj koji pokriva najveći broj kupaca.

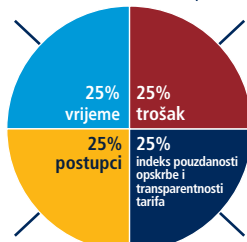
Kako bi se mogli usporediti podaci za različite lokacije, koristi se nekoliko pretpostavki o skladištu, priključku na mrežu i mjesečnoj potrošnji.

SLIKA 8.6 Dobivanje električne energije: efikasnost, pouzdanost i transparentnost

Rangiranje se temelji na udaljenosti od graničnog broja bodova za četiri pokazatelja

Dani za dobivanje priključka na el. mrežu

Trošak dobivanja priključka, izražen kao % dohotka po stanovniku

Postupci za podnošenje zahtjeva za priključak, izrada projekta, dovršetak radova, dobivanje potvrda, obavljanje inspekcija, postavljanje brojila i potpisivanje ugovora o opskrbi

Prekidi u opskrbi i regulatorni mehanizmi uspostavljeni za njihovo praćenje i smanjenje, transparentnost tarifa

Napomena: Cijena električne energije mjeri se, ali se ne uključuje u izračun ranga.

- Ima dvije nadzemne etaže ukupne površine od približno 1.300,60 kvadratnih metara (14.000 kvadratnih stopa). Površina zemljišne čestice na kojoj je izgrađeno iznosi 929 kvadratnih metara (10.000 kvadratnih stopa).
- Koristi se za skladištenje robe.

Pretpostavke o priključku na mrežu

Priključak na mrežu:

- Stalan je.
- Trofazni je, četverožični Y priključak s nazivnom snagom od 140 kilovolt-ampera (kVA) s faktorom snage 1, kad je 1 kVA = 1 kilovat (kW).
- Duljine je 150 metara. Priključak na niskonaponsku ili srednjenaponsku distribucijsku mrežu, nadzemni ili podzemni, koji god je uobičajeniji u području u kojem se skladište nalazi.
- Potrebni su radovi koji uključuju prelazak ceste od 10 metara (iskopom ili nadzemnim vodovima), ali svi se obavljaju na javnom zemljištu. Ne prelazi se privatno zemljište drugih vlasnika jer skladište ima pristup cesti.
- Tek je neznatne dužine na privatnom zemljištu kupca.
- Nisu potrebni radovi za izvođenje unutarnjeg ožičenja skladišta. To je već izvedeno do kupčeve upravljačke ili razvodne ploče i brojila.

Pretpostavke o mjesečnoj potrošnji za ožujak

- Skladište posluje 30 dana mjesečno od 9 do 17 sati (8 sati dnevno), uz prosječnu 80-postotnu iskorištenost kapaciteta opreme te nema prekida u opskrbi (pretpostavlja se radi jednostavnosti).
- Mjesečna potrošnja energije iznosi 26.880 kilovolt-sati (kWh); potrošnja u satu iznosi 112 kWh.
- Ako postoji više opskrbljivača električnom energijom, skladište opskrbljuje najjeftiniji.
- Tarife koje se primjenjuju u ožujku tekuće godine koriste se za izračun cijena električne energije skladišta. Iako ožujak ima 31 dan, za potrebe izračuna koristi se samo 30 dana.

Pretpostavke o skladištu

Skladište:

- U vlasništvu je lokalnog poduzetnika.
- Nalazi se u odabranom gradu.
- Nalazi se u području gdje se obično nalaze slična skladišta. U tom području novi priključak na mrežu ne ispunjuje uvjete za poseban sustav za promicanje ulaganja (koji, na primjer, nudi posebne subvencije ili bržu uslugu).
- Nalazi se u području bez fizičkih ograničenja. Na primjer, zemljište nije u blizini željeznice.
- Riječ je o novoj građevini koja se prvi put priključuje na elektroenergetsku mrežu.

Postupci

Postupak se definira kao svaka interakcija zaposlenika društva ili njegova glavnog električara ili inženjera elektrotenike (odnosno osobe koja je mogla izvesti unutarnje ožičenje) s vanjskim stranama, kao što su operater distribucijskog sustava, opskrbljivač el. energije, državna tijela, izvođači elektroinstalacija i poduzeća za električne radove. Interakcije među zaposlenicima društva i koraci povezani s unutarnjim ožičenjem, kao što su projektiranje i izvršenje planova unutarnjeg ožičenja, ne broje se kao postupci. Postupci koji se moraju izvršiti s istim operatorom, ali različitim odjelima računaju se kao zasebni postupci (tablica 8.4.).

Pretpostavlja se da zaposlenici društva sami izvršavaju sve postupke, osim ako je angažiranje treće strane obvezno (na primjer, ako samo električar registriran pri distributeru može podnijeti zahtjev). Ako društvo može, ali nije obvezno, zatražiti usluge stručnjaka (kao što je privatno poduzeće umjesto distributera za vanjske radove), ti se postupci bilježe ako se obično provode. Za sve postupke broje se samo najvjerojatniji slučajevi (na primjer, u više 50 % slučajeva distributer ima materijal) i oni koji se u praksi primjenjuju za priključivanje skladišta na mrežu.

Vrijeme

Vrijeme se bilježi u kalendarskim danima. Ova mjera bilježi srednju vrijednost vremena koje je distributeru i stručnjacima, prema njihovim izjavama, potrebno u praksi, a ne vrijeme propisano zakonom, za dovršetak postupka uz minimalnu daljnju interakciju i bez dodatnih plaćanja. Pretpostavlja se da je minimalno vrijeme potrebno za svaki postupak jedan dan. Iako se postupci mogu obavljati istodobno, ne mogu započeti istog dana (odnosno, istodobni postupci započinju na uzastopne dane).

Pretpostavlja se da društvo ne želi trošiti nepotrebno vrijeme i da namjerava sve preostale postupke izvršiti bez odgode. Vrijeme koje društvo potroši na prikupljanje informacija ne uzima se u obzir.

Pretpostavlja se da je društvo otpočetak upoznato sa zahtjevima za priključak na mrežu i njihovim redoslijedom.

Trošak

Trošak se bilježi kao postotak dohotka po stanovniku u zemlji. Troškovi se bilježe bez poreza na dodanu vrijednost. Bilježe se sve naknade i troškovi povezani s izvršenjem postupaka za priključivanje skladišta na mrežu, uključujući one koji se odnose na dobivanje potvrda od državnih tijela, podnošenje zahtjeva za priključanje, zaprimanje inspekcija gradilišta i unutarnjeg ožičenja, kupnju materijala, ishođenje stvarnih radova na priključenju i plaćanje sigurnosnog pologa. Informacije lokalnih stručnjaka, specifični propisi i tarife o naknadama koriste se kao izvori za izračun troškova. Ako nekoliko lokalnih partnera pruži različite procjene, primjenjuje se srednja od prijavljene vrijednosti. U svim slučajevima trošak isključuje mito.

Sigurnosni polog

Distributeri mogu zatražiti sigurnosne pologe kao jamstvo u slučaju da kupci ne plate svoje račune za potrošnju el. energije. Stoga se sigurnosni polog za novog kupca najčešće računa kao funkcija kupčeve procijenjene potrošnje.

Doing Business ne bilježi puni iznos sigurnosnog pologa. Ako se polog temelji na kupčevoj stvarnoj potrošnji, ta se osnova pretpostavlja u studiji slučaja. Umjesto punog iznosa sigurnosnog pologa, *Doing Business* bilježi sadašnju vrijednost kupčeva gubitka zarade od kamata jer distributer sigurnosni polog drži dulje vrijeme, u većini slučajeva do isteka ugovora (uz pretpostavku od pet godina). Ako se sigurnosni polog koristi za pokriće prvih mjesečnih računa za potrošnju, tada se ne bilježi. Za izračun sadašnje vrijednosti izgubljene zarade od kamata, primjenjuju se kamatne stope navedene u *International Financial Statistics* Međunarodnog monetarnog fonda na kraju 2016. Ako se sigurnosni polog vraća uz kamate, razlika između kamatne stope i kamate koju plati distributer koristi se za izračun sadašnje vrijednosti.

TABLICA 8.4 Što pokazatelji dobivanja električne energije mjere?

Postupci za dobivanje priključka na el. mrežu (broj)

Dostavljanje svih relevantnih dokumenata i ishođenje svih potrebnih potvrda i dozvola

Dostavljanje svih potrebnih obavijesti i zaprimanje svih potrebnih inspekcija

Ishođenje vanjskih instalacijskih radova i moguća kupnja materijala za te radove

Sklapanje potrebnog ugovora o opskrbi i dobivanje konačne opskrbe

Vrijeme potrebno za dovršetak svakog postupka (u kalendarskim danima)

Najmanje jedan kalendarski dan

Svaki postupak započinje na novi dan

Ne uključuje vrijeme potrebno za prikupljanje informacija

Odražava vrijeme potrošeno u praksi, uz manju daljnju interakciju i bez prethodnog kontakta sa službenicima

Trošak potreban za dovršetak svakog postupka (% dohotka po stanovniku)

Samo službeni troškovi, bez mita

PDV isključen

Indeks pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa (0-8)

Trajanje i učestalost prekida opskrbe

Alati za praćenje prekida opskrbe

Alati za ponovnu uspostavu opskrbe

Praćenje distributera od strane regulatora

Financijske sankcije u cilju ograničenja prekida

Transparentnost i dostupnost tarifa

Cijena el. energije (centi po kilovat-satu)

Cijena se temelji na mjesečnom računu za komercijalno skladište iz studije slučaja

Napomena: Iako *Doing Business* mjeri cijenu električne energije, ti se podaci ne uključuju u izračun udaljenosti od graničnog broja bodova za dobivanje električne energije ili rangiranje prema lakoći dobivanja električne energije.

U nekim zemljama sigurnosni polog može se dati u obliku jamstva: društvo može od banke ili osiguravajućeg društva dobiti garanciju izdanu na temelju imovine koju drži u toj financijskoj instituciji. Za razliku od scenarija u kojem kupac distributeru polog plaća u gotovini, u ovom scenariju društvo ne gubi vlasničku kontrolu nad punim iznosom i može ga nastaviti koristiti. Zauzvrat će društvo banci platiti proviziju za izdavanje jamstva. Naplaćena provizija

može se razlikovati ovisno o kreditnoj sposobnosti društva. Pretpostavljaju se najbolja moguća kreditna sposobnost i, stoga, najniža moguća provizija. Ako se može dostaviti jamstvo, bilježi se polog u vrijednosti godišnje provizije uvećane za pet godina koliko se pretpostavlja da će ugovor trajati. Ako postoje obje mogućnosti, bilježi se jeftinija.

U Posebnom upravnom području Hong Konga, Kina, kupac koji bi u ožujku 2017. zatražio priključak na mrežu od 140 kVa, morao bi osigurati sigurnosni polog od 63.600 HKD (oko 7.850 USD) u novcu ili čeku te bi se polog vratio tek po isteku ugovora. Umjesto toga, kupac bi mogao taj novac uložiti po prevladavajućoj kamatnoj stopi od 5,0 %. Tijekom pet godina trajanja ugovora to bi dovelo do sadašnje vrijednosti izgubljene zarade od kamata od 13.760 HKD (1.700 USD). Za razliku od toga, ako bi se kupac odlučio za polog u obliku bankovne garancije po godišnjoj stopi od 1,5 %, gubitak tijekom pet godina iznosio bi samo 4.770 HKD (590 USD).

Indeks pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa

Doing Business koristi indeks prosječnog trajanja prekida napajanja sustava (SAIDI) i indeks prosječne učestalosti prekida napajanja sustava (SAIFI) za mjerenje trajanja i učestalosti prekida napajanja na svakoj od odabranih lokacija. SAIDI je prosječno ukupno trajanje prekida tijekom godine dana za svakog kupca, dok je SAIFI prosječan broj prekida usluge na kupčevu području u godinu dana. Godišnji podaci o SAIDI-ju i SAIFI-ju (koji obuhvaćaju kalendarsku godinu) prikupljaju se od distributera i nacionalnih regulatornih tijela. Procjene SAIDI-ja i SAIFI-ja trebale bi uključivati planirane i neplanirane prekide te rasterećenje sustava.

Lokacija može dobiti bodove na indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa ako distributer prikuplja podatke o prekidima opskrbe (tako da mjeri prosječno ukupno trajanje prekida po kupcu

i prosječan broj prekida po kupcu) te ako je vrijednost SAIDI-ja niža od praga od 100 sati, a SAIFI-ja niža od praga od 100 prekida.

Budući da je fokus na mjerenju pouzdanosti opskrbe električnom energijom, lokacija ne može dobiti bodove ako su prekidi prečesti ili dugotrajni da bi se opskrba smatrala pouzdanom, odnosno ako vrijednost SAIDI-ja ili SAIFI-ja premašuje utvrđeni prag. Lokacija ne može dobiti bodove ni ako se podaci o prekidima opskrbe ne prikupljaju ili se prikupljaju tek djelomično (na primjer, ako se podaci o planiranim prekidima ili rasterećenju ne uključuju u izračun SAIDI-ja i SAIFI-ja) i ako je minimalno trajanje prekida koje se uzima u obzir za izračun SAIDI-ja i SAIFI-ja dulje od 5 minuta.

Za sve lokacije koje ispunjuju kriterije kako su utvrđeni za *Doing Business*, rezultat prema indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa izračunava se na temelju sljedećih šest komponenti:

- Koje su vrijednosti SAIDI-ja i SAIFI-ja. Ako SAIDI i SAIFI iznose 12 (što odgovara jednom prekidu od jednog sata svaki mjesec) ili manje, dodjeljuje se 1 bod. Ako SAIDI i SAIFI iznose 4 (što odgovara jednom prekidu od jednog sata svaka tri mjeseca) ili manje, dodjeljuje se 1 dodatni bod. Konačno, ako SAIDI i SAIFI iznose 1 (što odgovara jednom prekidu od jednog sata godišnje) ili manje, dodjeljuje se još 1 bod.
- Koje alate distributer koristi za praćenje prekida napajanja. Dodjeljuje se 1 bod ako distributer koristi automatizirane alate, kao što je sustav za nadzor, kontrolu i prikupljanje podataka (SCADA); 0 ako se oslanja samo na pozive kupaca te ručno bilježi i prati prekide.
- Koje alate distributer koristi za ponovno uspostavljanje opskrbe. Dodjeljuje se 1 bod ako distributer koristi automatizirane alate, kao što je sustav SCADA; 0 ako se oslanja samo na fizičke resurse za ponovno uspostavljanje usluge, kao što su

zaposlenici na terenu ili osoblje koje radi na održavanju.

- Nadzire li regulatorno tijelo, odnosno subjekt odvojen od distributera, pouzdanost opskrbe koju osigurava distributer? Dodjeljuje se 1 bod ako regulatorno tijelo preglede obavlja periodično ili u realnom vremenu; 0 ako ne prati prekide napajanja i od distributera ne zahtijeva izvješća o pouzdanosti opskrbe.
- Postoje li financijske sankcije radi ograničenja prekida. Dodjeljuje se 1 bod ako distributer kupcima nadoknađuje štetu kad prekidi premaše određenu granicu, ako regulatorno tijelo distributeru izriče kaznu kad prekidi premaše određenu granicu ili ako su ispunjena oba uvjeta; 0 ako ne postoji nikakav kompenzacijski mehanizam.
- Jesu li tarife električne energije transparentne i lako dostupne. Dodjeljuje se 1 bod ako su važeće tarife dostupne na internetu i kupce se o promjeni tarife obavješćuje prije cijelog obračunskog ciklusa (odnosno mjesec dana); 0 ako to nije slučaj.

Indeks je u rasponu od 0 do 8, pri čemu više vrijednosti upućuju na veću pouzdanost opskrbe električnom energijom i veću transparentnost tarifa. Na primjer, u Ujedinjenoj Kraljevini distributer UK Power Networks koristi mjerila SAIDI i SAIFI za praćenje i prikupljanje podataka o prekidu napajanja. U 2016. ukupno prosječno trajanje prekida napajanja u Londonu iznosilo je 0,326 po kupcu te je prosječno bilo 0,166 prekida po kupcu. I SAIDI i SAIFI niži su od praga i upućuju na to da je bilo manje od jednog prekida godišnje po kupcu, u ukupnom trajanju od manje od sata. Prema tome, ta zemlja ne ispunjava samo kriterije prihvatljivosti za dobivanje bodova na tom indeksu, nego dobiva i 3 boda za prvu komponentu indeksa. Distributer koristi automatski GE PowerOn Control System za utvrđivanje kvarova u mreži (1 bod) i ponovno uspostavljanje električne energije (1 bod). Ured za tržište plina i električne energije, neovisno nacionalno regulatorno tijelo, aktivno ispituje uspješnost distributera u

pružanju pouzdane opskrbe električnom energijom (1 bod) te od distributera zahtijeva da kupcima naknadi štetu ako prekidi traju dulje od maksimalnog trajanja koje je utvrdilo regulatorno tijelo (1 bod). Kupce se obavješćuje o promjeni tarifa prije sljedećeg obračunskog ciklusa te se važeće tarife mogu jednostavno provjeriti na internetu (1 bod). Zbrajanjem tih bodova Ujedinjena Kraljevina dobiva 8 bodova prema indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa.

S druge strane, nekoliko gospodarstava ima 0 bodova prema indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa. Razlozi mogu biti više od jednog prekida mjesečno te nepostojanje mehanizama i alata koji se mjere indeksom. Lokacija može dobiti 0 bodova i ako vrijednost SAIDI-ja ili SAIFI-ja (ili oboje) premašuje prag od 100 ili se pri izračunu indeksa nisu uzeli u obzir svi prekidi. U Surinamu, na primjer, distributer ne uključuje rasterećenje sustava u izračun SAIDI-ja i SAIFI-ja. Stoga, na temelju utvrđenih kriterija, Surinam ne može dobiti bodove prema tom indeksu iako distributer koristi automatizirane sustave za praćenje prekida i ponovnu uspostavu opskrbe te su tarife električne energije transparentne.

Ako u nekoj zemlji nije bilo novih priključaka na mrežu od lipnja 2016. do lipnja 2017. ili ako električna energija nije isporučena tijekom tog razdoblja, ta zemlja dobiva oznaku „bez aktivnosti“ za pokazatelje postupaka, vremena i troška. Uz to, zemlja s oznakom „bez aktivnosti“ dobiva 0 bodova prema indeksu pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa čak i ako, na primjer, regulatorno tijelo nadzire distributere u pogledu, među ostalim, prekida u opskrbi.

Cijena električne energije

Iako *Doing Business* mjeri cijenu električne energije, ti se podaci ne uključuju u izračun udaljenosti od graničnog broja bodova ili ranga u pogledu lakoće dobivanja električne energije. Podaci su dostupni na web-mjestu *Doing Business* (<http://www.doingbusiness.org>) i temelje se na standardiziranim

pretpostavkama kako bi se osigurala usporedivost različitih zemalja.

Cijena električne energije mjeri se u centima (USD) po kilovat-satu. Na temelju pretpostavki o mjesečnoj potrošnji izračunava se mjesečni račun za ožujak za komercijalno skladište u svakoj od odabranih lokacija. Kako je navedeno, skladište troši električnu energiju 30 dana mjesečno, od 9 do 17 sati, tako da se mogu primjenjivati različiti tarifni modeli ako su dostupne dnevna i noćna tarifa.

Pojedinosti o dobivanju električne energije nalaze se na <http://www.doingbusiness.org>. Početnu metodologiju razvili su Carolin Geginat i Rita Ramalho („Electricity Connections and Firm Performance in 183 Countries,” Grupa globalnih pokazatelja, Grupa Svjetske banke, Washington, DC, 2015.) te je ovdje usvojena uz manje izmjene.

UKNJIŽBA PRAVA VLASNIŠTVA

Doing Business bilježi cijeli redoslijed postupaka koje poduzeće (kupac) treba obaviti kako bi kupilo nekretninu od drugog poduzeća (prodavatelja) i prenijelo pravo vlasništva na svoje ime tako da je može koristiti za širenje svojeg poslovanja, kao instrument osiguranja pri uzimanju novih zajmova ili, ako je potrebno, da je može prodati drugom poduzeću. Mjere se i vrijeme i trošak obavljanja svakog od tih postupaka. Uz to, *Doing Business* mjeri kvalitetu sustava upravljanja zemljištem u svakom gospodarstvu. Indeks kvalitete upravljanja zemljištem ima pet dimenzija: pouzdanost infrastrukture, transparentnost informacija, geografsku pokrivenost, rješavanje zemljišnoknjižnih sporova i jednak pristup vlasničkim pravima.

Lokacije se prema lakoći uknjižbe prava vlasništva rangiraju prema svojim rezultatima u pogledu udaljenosti od graničnog broja bodova za uknjižbu prava vlasništva. Ti su rezultati jednostavan prosjek udaljenosti od graničnog broja

bodova za svaki od pokazatelja komponenti (slika 8.7.).

EFIKASNOST PRIJENOSA PRAVA VLASNIŠTVA

Kako je zabilježeno u izvješću *Doing Business*, proces prijenosa prava vlasništva započinje dobivanjem potrebnih dokumenata, kao što je preslika vlasničkog lista prodavatelja, ako je nužno, te provođenjem postupka dubinske analize ako je potrebno. Transakcija se smatra dovršenom kad je mogu osporavati treće strane i kad kupac može nekretninu upotrijebiti kao instrument osiguranja za bankovni kredit ili je prodati (slika 8.8.). Uključen je svaki postupak koji je propisan zakonom ili potreban u praksi, neovisno o tome je li za njega odgovoran prodavatelj ili kupac ili ga mora izvršiti treća strana u njihovo ime. Lokalni odvjetnici specijalizirani za imovinskopravne odnose, javni bilježnici i registri imovine pružaju informacije o postupcima te vremenu i trošku za njihovo izvršenje.

Pretpostavke o strankama

Stranke (kupac i prodavatelj):

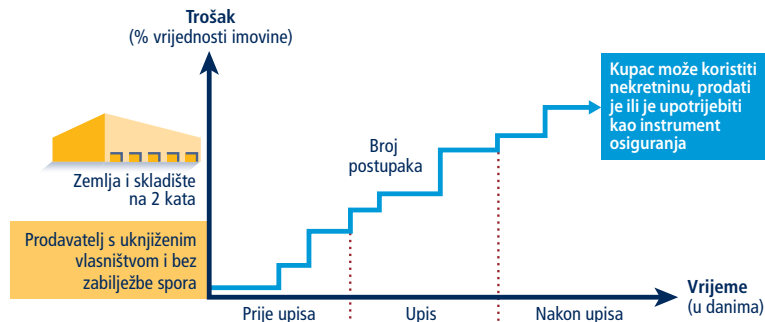
- Društva s ograničenom odgovornošću (ili pravni ekvivalent).

SLIKA 8.7 Uknjižba prava vlasništva: efikasnost i kvaliteta sustava upravljanja zemljištem

SLIKA 8.8 Koji su vrijeme, trošak i broj postupaka potrebni za prijenos prava vlasništva između dva lokalna društva?

- Nalaze se u periurbanom području odabranoga grada.
- U 100-postotnom su domaćem privatnom vlasništvu.
- Svaki ima 50 zaposlenika, od kojih su svi državljani predmetne zemlje.
- Obavljaju opće komercijalne djelatnosti.
- Neće se koristiti u posebne svrhe i nisu potrebne nikakve posebne dozvole, kao što su dozvole za stambeno korištenje, industrijska postrojenja, zbrinjavanje otpada ili određene poljoprivredne djelatnosti.
- Nema stanara i nijedna druga strana nema pravni interes u toj imovini.

Pretpostavke o imovini

Imovina:

- Ima vrijednost 50 puta veću od dohotka po stanovniku. Prodajna cijena odgovara vrijednosti.
- U cijelosti je u vlasništvu prodavatelja.
- Nema hipoteke i u istom je vlasništvu posljednjih 10 godina.
- Registrirana je u zemljišnim knjigama ili katastru, ili oboje, i nema nikakvih zabilježenih sporova
- Nalazi se periurbanoj trgovačkoj zoni i nije potrebna prenamijena zemljišta.
- Sastoji se od zemljišta i građevine. Površina zemljišta iznosi 557,4 kvadratnih metara (6.000 kvadratnih stopa). Skladište na 2 etaže od 929 kvadratnih metara (10.000 kvadratnih stopa) nalazi se na tom zemljištu.
- Skladište je staro 10 godina, u dobrom je stanju i ispunjava sve sigurnosne standarde, zakone o gradnji i druge zakonske zahtjeve. Nema sustav grijanja. Vlasništvo nad zemljištem i građevinom prenijet će se u cijelosti.
- Nakon kupnje neće biti obnove ili dodatne gradnje.
- Nema drveća, prirodnih izvora vode, prirodnih rezervata ili povijesnih spomenika bilo koje vrste.

Postupci

Postupak se definira kao svaka interakcija kupca i prodavatelja, njihovih zastupnika (ako je zastupnik propisan zakonom ili potreban u praksi) ili imovine s vanjskim stranama, uključujući državna tijela, inspektore, javne bilježnike i odvjetnike. Interakcije između direktora društva i zaposlenika ne uzimaju se u obzir. Bilježe se svi postupci koji su propisani zakonom ili se u praksi zahtijevaju za uknjižbu prava vlasništva, čak i ako se mogu izbjeći u iznimnim slučajevima (tablica 8.5.). Pretpostavlja se da kupac primjenjuje najbržu dostupnu zakonsku opciju koju koristi većina vlasnika nekretnine. Iako kupac može koristiti odvjetnike ili druge stručnjake ako je potrebno u procesu upisa, pretpostavlja se da kupac ne angažira vanjskog pomoćnika za proces upisa, osim ako je to propisano zakonom ili se zahtijeva u praksi.

Vrijeme

Vrijeme se bilježi u kalendarskim danima. Ova mjera bilježi srednju vrijednost vremena koje je odvjetnicima za imovinsko-pravne odnose, javnim bilježnicima i službenicima registra potrebno za

izvršenje postupka. Pretpostavlja se da je minimalno vrijeme potrebno za svaki postupak jedan dan, osim za postupke koji se mogu u cijelosti obaviti putem interneta, za koje se bilježi pola dana. Iako se postupci mogu provoditi istodobno, ne mogu započeti isti dan, osim postupaka koji se mogu u cijelosti obaviti putem interneta. Pretpostavlja se da kupac ne želi trošiti nepotrebno vrijeme i da namjerava svaki preostali postupak izvršiti bez odgode. Ako se postupak može ubrzati uz dodatni trošak, odabire se najbrži dostupni zakonski postupak koji koristi većina vlasnika nekretnina. Ako se postupci mogu obaviti istodobno, pretpostavlja se da se to čini. Pretpostavlja se da su uključene strane otpočetak upoznate sa svim zahtjevima i njihovim redoslijedom. Ne uzima se u obzir vrijeme potrebno za prikupljanje informacija. Ako se procjene vremena razlikuju među izvorima, koristi se srednja od prijavljene vrijednosti.

Trošak

Trošak se bilježi kao postotak vrijednosti nekretnine, uz pretpostavku da je ona 50 puta veća od dohotka po stanovniku.

TABLICA 8.5 Što se mjeri pokazateljima efikasnosti prijenosa prava vlasništva?

Postupci za zakonski prijenos prava vlasništva nad nekretninom (broj)

Postupci prije upisa (na primjer, provjera založnih prava, ovjera kupoprodajnog ugovora, plaćanje poreza na promet nekretnina)

Postupci upisa u odabranom gradu

Postupci nakon upisa (na primjer, dostavljanje vlasničkog lista općini)

Vrijeme potrebno za dovršetak svakog postupka (u kalendarskim danima)

Ne uključuje vrijeme potrebno za prikupljanje informacija

Svaki postupak započinje u zasebnom danu - iako su iznimka postupci koji se u cijelosti mogu obaviti online

Postupci se smatraju dovršenima nakon primitka konačnog dokumenta

Bez prethodnog kontakta sa službenicima

Trošak potreban za dovršetak svakog postupka (% vrijednosti nekretnine)

Samo službeni troškovi, bez mita

Bez poreza na dodanu vrijednost ili kapitalnu dobit

Bilježe se samo službeni troškovi propisani zakonom, uključujući naknade, poreze na promet, biljege i sva druga plaćanja registru nekretnina, javnim bilježnicima, javnopravnim tijelima ili odvjetnicima. Ostali porezi, kao što su porez na kapitalnu dobit ili dodanu vrijednost, isključeni su iz mjerenja troška. Uključuju se troškovi kupca i prodavatelja. Ako se procjene troška razlikuju među izvorima, koristi se srednja od prijavljene vrijednosti.

KVALITETA UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM

Indeks kvalitete upravljanja zemljištem sastoji se od pet drugih indeksa: indeksa pouzdanosti infrastrukture, transparentnosti informacija, geografske pokrivenosti, rješavanja zemljišnoknjižnih sporova i jednakog pristupa vlasničkim pravima (tablica 8.6.). Podaci se prikupljaju za svaku od odabranih lokacija.

Indeks pouzdanosti infrastrukture

Indeks pouzdanosti infrastrukture ima šest komponenti:

- Kako se isprave o pravu vlasništva na nekretninama drže u registru na odabranoj lokaciji. Dodjeljuju se 2 boda ako je većina isprava o pravu vlasništva na nekretninama u cijelosti digitalna; 1 ako je većina skenirana; 0 ako je većina u papirnatom obliku.
- Postoji li elektronička baza podataka za provjeru tereta. Ako postoji, dodjeljuje se 1 bod; 0 ako ne postoji.
- Kako se karte zemljišnih čestica drže u tijelu nadležnom za karte odabrane lokacije. Dodjeljuju se 2 boda ako je većina karata u cijelosti digitalna; 1 ako je većina skenirana; 0 ako je većina u papirnatom obliku.
- Postoji li geografski informacijski sustav – elektronička baza podataka za bilježenje granica, provjeru planova i pružanje katastarskih informacija. Ako postoji, dodjeljuje se 1 bod; 0 ako ne postoji.
- Kako su registar vlasništva nad nekretninama i tijelo nadležno za karte povezani. Dodjeljuje se 1 bod ako se informacije o vlasništvu na

TABLICA 8.6 Što se mjeri pokazateljima kvalitete upravljanja zemljištem?

Indeks pouzdanosti infrastrukture (0-8)

Vrsta sustava za arhiviranje informacija o pravu vlasništvu na nekretnini

Dostupnost elektroničke baze podataka radi provjere tereta

Vrsta sustava za arhiviranje karata

Dostupnost geografskog informacijskog sustava

Veza između zemljišnih knjiga i katastra

Indeks transparentnosti informacija (0-6)

Dostupnost informacija o pravu vlasništva na nekretnini

Dostupnost karata zemljišnih čestica

Objavlivanje tarifa o naknadama, popisa dokumenata za upis, standarda usluga

Dostupnost specifičnog i zasebnog mehanizma za pritužbe

Objavlivanje statističkih podataka o broju zemljišnoknjižnih transakcija

Indeks geografske pokrivenosti (0-8)

Pokrivenost zemljišnih knjiga na razini odabrane lokacije i zemlje

Pokrivenost agencije nadležne za karte na razini odabrane lokacije i zemlje

Indeks rješavanja zemljišnoknjižnih sporova (0-8)

Zakonski okvir za upis nekretnina

Mehanizmi za sprječavanje i rješavanje zemljišnoknjižnih sporova

Indeks jednakog pristupa vlasničkim pravima (-2-0)

Nejednaka vlasnička prava na imovinu između neoženjenih muškaraca i neudanih žena

Nejednaka vlasnička prava na imovinu između oženjenih muškaraca i udanih žena

Indeks kvalitete upravljanja zemljištem (0-30)

Zbroj indeksa pouzdanosti infrastrukture, transparentnosti informacija, geografske pokrivenosti, rješavanja zemljišnoknjižnih sporova i jednakog pristupa vlasničkim pravima

nekretninama i karte drže u jednoj bazi podataka ili u povezanim bazama podataka; 0 ako ne postoji veza između različitih baza podataka.

- Kako se utvrđuje nekretnina. Dodjeljuje se 1 bod ako postoji jedinstveni broj za utvrđivanje nekretnine za većinu zemljišnih čestica; 0 ako postoji više identifikacijskih brojeva.

Indeks je u rasponu od 0 do 8, pri čemu više vrijednosti upućuju na veću kvalitetu infrastrukture za osiguranje pouzdanosti informacija o vlasničkim pravima i granicama. U Turskoj, na primjer, zemljišnoknjižni uredi u Istanbulu vlasničke listove u cijelosti drže u digitalnom obliku (2 boda) i imaju potpuno elektroničku bazu podataka za provjeru tereta (1 bod). Uredi Katastarske uprave u Istanbulu imaju digitalne karte (2 boda), a Uprava za geografske informacije ima javni portal

na kojem korisnici mogu provjeriti planove i katastarske informacije o zemljišnim česticama zajedno sa satelitskim slikama (1 bod). Baze podataka o vlasništvu nad zemljištem i karte povezane su preko sustava TAKBIS, integriranog informacijskog sustava za zemljišnoknjižne i katastarske urede (1 bod). Konačno, postoji jedinstveni identifikacijski broj nekretnina (1 bod). Zbrajanjem tih bodova Turska dobiva 8 boda na indeksu pouzdanosti infrastrukture.

Indeks transparentnosti informacija

Indeks transparentnosti informacija ima 10 komponenti:

- Jesu li informacije o vlasništvu na nekretnini dostupne javnosti. Dodjeljuje se 1 bod ako su informacije o vlasništvu na nekretnini svima dostupne; 0 ako je pristup ograničen.

- Je li popis dokumenata potrebnih za izvršenje bilo koje vrste zemljišnoknjižne transakcije dostupan javnosti. Dodjeljuje se 0,5 bodova ako je popis dokumenata dostupan *online* ili na javnoj oglasnoj ploči; 0 ako nije dostupan javnosti ili ako se može dobiti samo osobno.
- Je li tarifa o naknadama potrebnima za izvršenje bilo koje vrste zemljišnoknjižne transakcije dostupna javnosti. Dodjeljuje se 0,5 bodova ako je tarifa o naknadama besplatno dostupna *online* ili na javnoj oglasnoj ploči; 0 ako nije dostupna javnosti ili ako se može dobiti samo osobno.
- Obvezuje li se tijelo nadležno za upis nekretnina u određenom roku isporučiti pravno obvezujući dokument koji dokazuje vlasništvo nad nekretninom. Dodjeljuje se 0,5 bodova ako je standard usluga dostupan *online* ili na javnoj oglasnoj ploči; 0 ako nije dostupan javnosti ili ako se može dobiti samo osobno.
- Postoji li specifičan i zaseban mehanizam za podnošenje pritužbi o problemu koji je nastao u tijelu nadležnom za upis nekretnina. Dodjeljuje se 1 bod ako postoji specifičan i zaseban sustav za podnošenje pritužbi; 0 ako postoji samo općeniti mehanizam ili ga nema.
- Postoje li javno dostupni službeni statistički podaci u kojima se prati broj transakcija u tijelu za upis nekretnina. Dodjeljuje se 0,5 bodova ako su se u protekloj godini na odabranoj lokaciji objavljivali statistički podaci o prijenosima vlasništva; 0 ako se nisu objavljivali takvi statistički podaci.
- Jesu li karte zemljišnih čestica dostupne javnosti. Dodjeljuje se 0,5 bodova ako su karte svima dostupne; 0 ako je pristup ograničen.
- Je li tarifa o naknadama za pristup kartama dostupna javnosti. Dodjeljuje se 0,5 bodova ako je tarifa o naknadama besplatno dostupna *online* ili na javnoj oglasnoj ploči; 0 ako nije dostupna javnosti ili ako se može dobiti samo osobno.
- Obvezuje li se tijelo nadležno za karte u određenom roku isporučiti ažuriranu

kartu. Dodjeljuje se 0,5 bodova ako je standard usluga dostupan *online* ili na javnoj oglasnoj ploči; 0 ako nije dostupan javnosti ili ako se može dobiti samo osobno.

- Postoji li specifičan i zaseban mehanizam za podnošenje pritužbi o problemu koji je nastao u tijelu nadležnom za karte. Dodjeljuje se 0,5 bodova ako postoji specifičan i zaseban sustav za podnošenje pritužbi; 0 ako postoji samo općeniti mehanizam ili ga nema.

Indeks je u rasponu od 0 do 6, pri čemu više vrijednosti upućuju na veću transparentnost sustava upravljanja zemljištem. Na primjer, u Nizozemskoj svatko tko plati naknadu može pretražiti bazu podataka o vlasništvu na nekretnini (1 bod). Informacije se mogu dobiti u uredu, e-mailom ili *online* na web-mjestu ureda Kadaster (<http://www.kadaster.nl>). Svi mogu putem interneta dobiti i informacije o popisu dokumenata za podnošenje zahtjeva za upis prava vlasništva (0,5 bodova), tarifi o naknadama za upis (0,5 bodova) i standardima usluge (0,5 bodova). Uz to, svi koji se suoče s problemom u zemljišnoknjižnom uredu mogu podnijeti pritužbu ili prijaviti pogrešku podnošenjem posebnog obrasca putem interneta (1 bod). Uz to, Kadaster statističke podatke o zemljišnoknjižnim transakcijama stavlja na raspolaganje javnosti te je 2016. izvijestio o ukupno 214.793 prijenosa prava vlasništva u Amsterdamu (0,5 bodova). Nadalje, svi koji plate naknadu mogu pretražiti katastarske karte *online* (0,5 bodova). Također se može dobiti javni pristup tarifi o naknadama za pregled karata (0,5 bodova), standardima usluga za isporuku ažurirane karte (0,5 bodova) i specifičnom mehanizmu za podnošenje pritužbi na karte (0,5 bodova). Zbrajanjem tih bodova Nizozemska dobiva 6 bodova na indeksu transparentnosti informacija.

Indeks geografske pokrivenosti

Indeks geografske pokrivenosti ima četiri komponente:

- Koliko je potpuna pokrivenost zemljišnih knjiga na razini odabrane lokacije.

Dodjeljuju se 2 boda ako su sve privatne čestice na lokaciji službeno upisane u zemljišne knjige; 0 ako nisu.

- Koliko je potpuna pokrivenost zemljišnih knjiga na razini zemlje. Dodjeljuju se 2 boda ako su sve privatne čestice u zemlji službeno upisane u zemljišne knjige; 0 ako nisu.
- Koliko je potpuna pokrivenost tijela nadležnog za karte na razini odabrane lokacije. Dodjeljuju se 2 boda ako su sve privatne čestice na lokaciji upisane na karti; 0 ako nisu.
- Koliko je potpuna pokrivenost tijela nadležnog za karte na razini zemlje. Dodjeljuju se 2 boda ako su sve privatne čestice u zemlji upisane na karti; 0 ako nisu.

Indeks je u rasponu od 0 do 8, pri čemu više vrijednosti upućuju na veću geografsku pokrivenost u pogledu upisa prava vlasništva na nekretnini i katastarskih karata. Na primjer, u Republici Koreji sve privatne čestice službeno su upisane u zemljišne knjige u Seoulu (2 boda) i u cijeloj zemlji (2 boda). Uz to, sve privatne čestice ucrtane su na karti u Seoulu (2 boda) i u cijeloj zemlji (2 boda). Zbrajanjem tih bodova Koreja dobiva 8 bodova na indeksu geografske pokrivenosti.

Indeks rješavanja zemljišnoknjižnih sporova

Indeks rješavanja zemljišnoknjižnih sporova ocjenjuje zakonski okvir za upis nekretnina i dostupnost mehanizama za rješavanje sporova. Indeks ima osam komponenti:

- Propisuje li zakon da se svaka prodaja nekretnine mora upisati u registar nekretnina kako bi je treće strane mogle osporavati. Ako je odgovor potvrđan, dodjeljuje se 1,5 bodova; 0 ako nije.
- Izdaje li se jamstvo za upis nekretnina. Dodjeljuje se 0,5 bodova ako je državno ili privatno jamstvo za upis nekretnina propisano zakonom; 0 ako se ne zahtijeva takvo jamstvo.
- Postoji li specifičan mehanizam za pokriće štete koju su stranke, koje su

postupale u dobroj vjeri u zemljišnoknjižnoj transakciji, pretrpjele zbog pogrešnih informacija koje je ovjerio registar nekretnina. Ako je odgovor potvrđan, dodjeljuje se 0,5 bodova; 0 ako nije.

- Zahtijeva li se pravnim sustavom provjera zakonske valjanosti dokumenata potrebnih za zemljišnoknjižnu transakciju. Dodjeljuje se 0,5 bodova ako voditelj registra ili stručnjak (kao što je javni bilježnik ili odvjetnik) preispituje zakonsku valjanost; 0 ako nema preispitivanja.
- Zahtijeva li se pravnim sustavom provjera identiteta stranaka u zemljišnoknjižnoj transakciji. Dodjeljuje se 0,5 bodova ako voditelj registra ili stručnjak (kao što je javni bilježnik ili odvjetnik) provjerava identitet; 0 ako nema provjere.
- Postoji li nacionalna baza podataka za provjeru točnosti identifikacijskih dokumenata. Dodjeljuje se 1 bod ako postoji takva nacionalna baza podataka; 0 ako ne postoji.
- Koliko je vremena potrebno za dobivanje prvostupanjske odluke (bez žalbe) u standardnom zemljišnoknjižnom sporu između dva lokalna poduzeća zbog vlasničkih prava u vrijednosti 50 puta većoj od dohotka po stanovniku koja se nalaze na odabranoj lokaciji. Dodjeljuje se 3 boda ako je potrebno manje od godinu dana; 2 ako je potrebno od jedne do dvije godine; 1 ako je potrebno od dvije do tri godine; 0 ako je potrebno više od tri godine.
- Postoje li javno dostupni statistički podaci o broju zemljišnoknjižnih sporova u prvom stupnju. Dodjeljuje se 0,5 bodova ako su se u protekloj godini u zemlji objavljivali statistički podaci o zemljišnoknjižnim sporovima; 0 ako se takvi statistički podaci ne objavljuju.

Indeks je u rasponu od 0 do 8, pri čemu više vrijednosti upućuju na veću zaštitu u zemljišnoknjižnim sporovima. U Litvi, na primjer, u skladu s Građanskim zakonom i Zakonom o registru nekretnina, zemljišnoknjižne transakcije moraju

se upisati u zemljišne knjige kako bi ih mogle osporavati treće strane (1,5 bodova). Za sustav prijenosa prava vlasništva jamči država (0,5 bodova) te postoji mehanizam za pokriće štete koju su stranke, koje su postupale u dobroj vjeri u zemljišnoknjižnoj transakciji, pretrpjele zbog pogreške registra (0,5 bodova). Javni bilježnik ovjerava zakonsku valjanost dokumenata u zemljišnoknjižnoj transakciji (0,5 bodova) i identitet stranaka (0,5 bodova), u skladu sa Zakonom o javnom bilježništvu (Zakon I-2882). Litva ima nacionalnu bazu podataka za provjeru točnosti identifikacijskih dokumenata (1 bod). U zemljišnoknjižnom sporu između dva litavska društva zbog vlasničkih prava na nekretnini vrijednom 770.000 EUR Okružni sud u Vilniusu donosi odluku u roku od godine dana (3 boda). Konačno, statistički podaci o zemljišnoknjižnim sporovima prikupljaju se i objavljuju; 2016. U zemlji je bilo 549 zemljišnoknjižnih sporova (0,5 bodova). Zbrajanjem tih bodova Litva dobiva 8 bodova na indeksu rješavanja zemljišnoknjižnih sporova.

Indeks jednakog pristupa vlasničkim pravima

Indeks jednakog pristupa vlasničkim pravima ima dvije komponente:

- Imaju li neoženjeni muškarci i neudane žene jednaka vlasnička prava na nekretninama. Dodjeljuje se -1 bod ako vlasnička prava na nekretninama nisu jednaka; 0 ako su jednaka.
- Imaju li oženjeni muškarci i udane žene jednaka vlasnička prava na nekretninama. Dodjeljuje se -1 bod ako vlasnička prava na nekretninama nisu jednaka; 0 ako su jednaka.

Vlasnička prava uključuju sposobnost upravljanja, kontrole, rukovođenja, pristupa, terećenja, primanja, raspolaganja i prijenosa nekretnine. Smatra se da postoji ograničenje ako se u pogledu standardnog režima podjele bračne stečevine pred zakonom s muškarcima i ženama postupaju različito. Za uobičajene zemljišnoknjižne sustave pretpostavlja se jednakost, osim ako postoji opća

zakonska odredba u kojoj se navodi različito postupanje.

Indeks je u rasponu od -2 do 0, pri čemu više vrijednosti upućuju na veću uključivost vlasničkih prava. U Maliju, na primjer, neoženjeni muškarci i neudane žene imaju jednaka vlasnička prava na nekretnini (0 bodova). Slično tome, oženjeni muškarci i udane žene mogu jednako koristiti svoju nekretninu (0 bodova). Zbrajanjem tih bodova Mali dobiva 0 bodova na indeksu jednakog pristupa vlasničkim pravima, što upućuje na jednaka vlasnička prava muškaraca i žena. S druge strane, u Tongi, u skladu sa Zakonom o zemljištu [člankom 132.], odjelcima 7., 45. i 82., neoženjeni muškarci i neudane žene nemaju jednaka vlasnička prava na nekretninama (-1 bod) te oženjeni muškarci i udane žene ne mogu jednako koristiti svoju nekretninu (-1 bod). Zbrajanjem tih bodova Tonga dobiva -2 boda na indeksu jednakog pristupa vlasničkim pravima, što upućuje na nejednaka vlasnička prava muškaraca i žena.

Indeks kvalitete upravljanja zemljištem

Indeks kvalitete upravljanja zemljištem zbroj je rezultata indeksa pouzdanosti infrastrukture, transparentnosti informacija, geografske pokrivenosti, rješavanja zemljišnoknjižnih sporova i jednakog pristupa vlasničkim pravima. Indeks je u rasponu od 0 do 30, pri čemu više vrijednosti upućuju na bolju kvalitetu sustava upravljanja zemljištem.

Ako od lipnja 2016. do lipnja 2017. privatni subjekti nisu mogli upisati prijenose prava vlasništva u nekoj zemlji, ta zemlja dobiva oznaku „bez aktivnosti“ za pokazatelje postupaka, vremena i troška. Zemlji s oznakom „bez aktivnosti“ dodjeljuje se 0 bodova na indeksu kvalitete upravljanja zemljištem čak i ako njezin zakonski okvir uključuje odredbe koje se odnose na upravljanje zemljištem.

Pojednostiti o uknjižbi prava vlasništva nalaze se na <http://www.doingbusiness.org>.

RJEŠAVANJE TRGOVAČKIH SPOROVA

Doing Business mjeri vrijeme i trošak rješavanja trgovačkog spora pred lokalnim prvostupanjskim sudom te uključuje i indeks kvalitete sudskih postupaka, kojim se ocjenjuje je li svaka zemlja usvojila niz dobrih praksi kojima se promiču kvaliteta i efikasnost sustava sudova. Podaci se prikupljaju pregledom zakona o parničnom postupku i drugih sudskih propisa te upitnicima koje popunjavaju lokalni odvjetnici specijalizirani za parnični postupak i suci. Gospodarstva se prema lakoći rješavanja trgovačkih sporova rangiraju prema svojim rezultatima u pogledu udaljenosti od graničnog broja bodova za rješavanje trgovačkih sporova. Ti su rezultati jednostavan prosjek udaljenosti od graničnog broja bodova za svaki od pokazatelja komponenti (slika 8.9.).

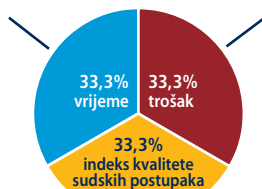
EFIKASNOST RJEŠAVANJA TRGOVAČKOG SPORA

Podaci o vremenu i trošku utvrđuju se praćenjem pojedinačnih koraka u rješavanju trgovačkog spora (slika 8.10.; tablica 8.7.). Podaci se prikupljaju za određeni sud za svaku obuhvaćenu lokaciju, pod niže opisanim pretpostavkama

SLIKA 8.9 Rješavanje trgovačkih sporova: efikasnost i kvaliteta rješavanja trgovačkog spora

Rangiranje se temelji na udaljenosti od graničnog broja bodova za tri pokazatelja

Dani za rješavanje trgovačkog spora pred sudovima
Troškovi odvjetnika, suda i ovrhe kao % vrijednosti tražbine

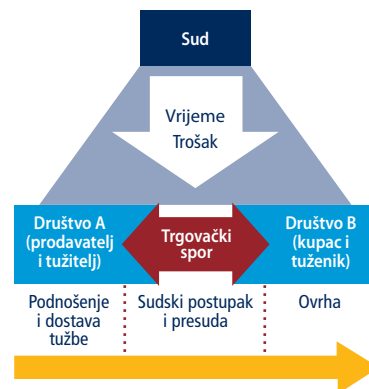
Korištenje dobrih praksi radi promicanja kvalitete i efikasnosti

o predmetu. Odabire se sud koji ima nadležnost nad sporovima u iznosu od 200 % dohotka po stanovniku ili 5.000 USD, ovisno o tome što je više. Naziv relevantnog suda u svakoj zemlji objavljuje se na web-mjestu *Doing Business* <http://www.doingbusiness.org/data/exploretopics/enforcing-contracts>.

Pretpostavke o predmetu

- Vrijednost predmeta spora iznosi 200 % dohotka po stanovniku u zemlji ili 5.000 USD, ovisno o tome što je više.
- Spor se odnosi na zakonitu transakciju između dvaju poduzeća (prodavatelja i kupca), koja se nalaze u odabranom gradu. Prema ugovoru između tih poduzeća, prodavatelj kupcu prodaje namještaj izrađen po mjeri u iznosu od 200 % dohotka po stanovniku u zemlji ili 5.000 USD, ovisno o tome što je više. Nakon što prodavatelj kupcu isporuči robu, kupac odbija platiti ugovorenu cijenu jer smatra da je roba neodgovarajuće kvalitete. Budući da je izrađena po mjeri, kupac je ne može prodati nekome drugom.
- Prodavatelj (tužitelj) tuži kupca (tuženika) kako bi naplatio iznos iz ugovora o kupoprodaji. Spor se pokreće pred sudom koji se nalazi na odabranoj lokaciji s nadležnosti nad trgovačkim predmetima u vrijednosti od 200 % dohotka po stanovniku ili 5.000 USD, ovisno o tome što je više.
- Na početku spora prodavatelj odlučuje zaplijeniti kupčeve pokretne (na primjer, uredsku opremu i vozila) jer se boji da bi kupac mogao sakriti svoju imovinu ili na drugi način postati insolventan.
- Predmet je spora kupčeva tvrdnja da je roba neodgovarajuće kvalitete. Budući da sud ne može donijeti odluku samo na temelju dokumentarnih dokaza ili ugovora kao pravne osnove, vještak daje mišljenje o kvaliteti robe. Ako je u zemlji standardna praksa da svaka stranka pozove svojeg vještaka, svaka stranka poziva po jednog vještaka. Ako je standardna praksa da sudac imenuje neovisnog stručnjaka, sudac

SLIKA 8.10 Koji su vrijeme i trošak potrebni za rješavanje trgovačkog spora pred sudovima?

TABLICA 8.7 Što se mjeri pokazateljima efikasnosti rješavanja trgovačkog spora?

Vrijeme potrebno za rješavanje trgovačkog spora na sudovima (u kalendarskim danima)

- Vrijeme potrebno za podnošenje i dostavu tužbe
- Vrijeme za sudski postupak i dobivanje presude
- Vrijeme za izvršenje presude

Trošak potreban za rješavanje trgovačkog spora na sudovima (% tražbine)

- Prosječna nagrada za rad odvjetnika
- Sudski troškovi
- Troškovi ovrhe

to čini. U ovom predmetu sudac ne dopušta osporavanje nalaza vještaka.

- Nakon vještačenja, sud odlučuje da je roba koju je isporučio prodavatelj odgovarajuće kvalitete i da kupac mora platiti ugovornu cijenu. Sudac stoga donosi konačnu presudu koja u cijelosti ide u korist prodavatelja.
- Kupac ne podnosi žalbu protiv presude. Prodavatelj odlučuje da će započeti izvršenje presude čim istekne zakonski rok za žalbu. Prodavatelj poduzima sve korake za brzo izvršenje presude. Novac se uspješno prikuplja javnom prodajom kupčevih pokretnina (na primjer, uredske opreme i vozila). Pretpostavlja se da kupac nema novca na svojem bankovnom računu, zbog čega se presuda ne može izvršiti zapljenom kupčeva računa.

Vrijeme

Vrijeme se bilježi u kalendarskim danima, računajući od trenutka kad prodavatelj podnese tužbu pred sudom do plaćanja. To uključuje i dane kada se radnje provode i čekanje između njih. Bilježi se prosječno trajanje sljedećih triju faza rješavanja spora: (i) podnošenje i dostava tužbe (ii) sudski postupak i presuda; i (iii) ovrha. Vrijeme se bilježi uzimajući u obzir prethodno opisane pretpostavke iz studije slučaja samo u mjeri u kojoj su primjenjive na nadležni sud. Bilježi se vrijeme u praksi, neovisno o zakonskim rokovima ako se ti rokovi ne poštuju u većini predmeta.

Faza podnošenja i dostave tužbe uključuje sljedeće:

- Vrijeme tijekom kojeg prodavatelj pokušava izvan suda ishoditi plaćanje putem opomene, uključujući vrijeme potrebno za njezino sastavljanje i rok dan kupcu da ispuni obvezu.
- Vrijeme potrebno lokalnom odvjetniku da sastavi tužbu i prikupi sve popratne dokumente potrebne za njezino podnošenje, uključujući potvrdu ili ovjeru tih dokumenata ako je potrebno.
- Vrijeme potrebno za podnošenje tužbe sudu.
- Vrijeme potrebno da kupac (tuženik) zaprimi tužbu, uključujući vrijeme obrade na sudu i čekanje između neuspješnih pokušaja dostave kupcu ako je obično potrebno više od jednog pokušaja.

Faza sudskog postupka i presude uključuje sljedeće:

- Vrijeme od trenutka dostavljanja tužbe kupcu do održavanja pripremnog ročišta, ako je pripreмно ročište dio tehnike za upravljanje predmetima na nadležnom sudu.
- Vrijeme od pripremnog ročišta do prvog saslušanja ako je pripreмно ročište dio tehnike za upravljanje predmetima na nadležnom sudu. Ako nije, vrijeme od trenutka dostavljanja tužbe kupcu do održavanja prvog saslušanja.
- Vrijeme za provođenje svih postupovnih aktivnosti, uključujući razmjenu

pismena i dokaza, višestruka saslušanja, čekanje između saslušanja i ishođenje mišljenja vještaka.

- Vrijeme potrebno sudu da donese konačnu presudu u pisanom obliku nakon isteka roka za izvođenje dokaza.
- Rok za podnošenje žalbe.

Faza ovrhe uključuje sljedeće:

- Vrijeme potrebno za dobivanje ovršne presude i kontaktiranje relevantnog tijela za provedbu ovrhe.
- Vrijeme potrebno za pronalazak, utvrđivanje, zapljenu i prijevoz pokretnina kupca (stranke koja je izgubila spor) (uključujući vrijeme potrebno za dobivanje sudskog naloga za zapljenu i oduzimanje imovine ako je potrebno).
- Vrijeme potrebno za oglašavanje, organiziranje i održavanje dražbe. Ako je obično potrebno više od jedne dražbe za punu naplatu iznosa tražbine u predmetu usporedivom sa standardiziranim predmetom, bilježi se vrijeme između više pokušaja dražbi.
- Vrijeme potrebno prodavatelju (stranci koja je uspjela u sporu) da naplati puni iznos tražbine nakon uspješne dražbe.

Trošak

Trošak se bilježi kao postotak tražbine, uz pretpostavku da ona iznosi 200 % dohotka po stanovniku ili 5.000 USD, ovisno o tome što je više. Bilježe se tri vrste troškova: prosječne nagrade za rad odvjetnika, troškovi suda i troškovi ovrhe.

Prosječne nagrade za rad odvjetnika jesu naknade koje prodavatelj (tužitelj) mora unaprijed platiti lokalnom odvjetniku koji ga zastupa u standardiziranom predmetu, neovisno o konačnom trošku. Troškovi suda uključuju sve troškove koje prodavatelj (tužitelj) mora unaprijed platiti sudu, neovisno o konačnom trošku koji snosi prodavatelj. Troškovi suda uključuju naknade koje se moraju platiti za dobivanje mišljenja vještaka. Troškovi ovrhe su svi troškovi koje prodavatelj (tužitelj) mora unaprijed platiti za izvršenje presude u okviru javne prodaje kupčevih pokretnina, neovisno o konačnom trošku

koji snosi prodavatelj. Mito se ne uzima u obzir.

KVALITETA SUDSKIH POSTUPAKA

Indeks kvalitete sudskih postupaka mjeri je li na nekoj lokaciji usvojen niz dobrih praksi u sudskom sustavu u četirima područjima: strukturi sudova i postupcima, upravljanju predmetima, automatizaciji sudskih postupaka i alternativnom rješavanju sporova (tablica 8.8.).

Indeks strukture sudova i postupaka

Indeks strukture sudova i postupaka ima pet komponenti:

- Postoji li specijalizirani trgovački sud ili odjel koji razmatra samo trgovačke sporove. Ako postoji, dodjeljuje se 1,5 bodova; 0 ako ne postoji.
- Postoji li sud za sporove male vrijednosti ili ubrzani postupak za sporove male vrijednosti. Dodjeljuje se 1 bod ako postoji takav sud ili postupak, ako se primjenjuje na sve građanske predmete i ako zakon određuje gornju granicu vrijednosti predmeta koji se mogu razmatrati na tom sudu ili u tom postupku. Ako sporove male vrijednosti razmatra samostalni sud, bod se dodjeljuje samo ako taj sud primjenjuje pojednostavnjeni postupak. Dodatnih 0,5 bodova dodjeljuje se ako se stranke mogu same zastupati pred tim sudom ili tijekom tog postupka. Ako ne postoje ni sud za sporove male vrijednosti ni pojednostavnjeni postupak, dodjeljuje se 0 bodova.
- Mogu li tužitelji ishoditi zapljenu tuženikovih pokretnina prije početka postupka ako se boje da se imovina može iznijeti iz područja nadležnosti suda ili na drugi način razdijeliti. Ako mogu, dodjeljuje se 1 bod; 0 ako ne mogu.
- Dodjeljuju li se predmeti nasumično i automatski sucima na cijelom nadležnom sudu.

Dodjeljuje se 1 bod ako je dodjela predmeta nasumična i automatska; 0,5 ako je

TABLICA 8.8 Što se mjeri pokazateljima kvalitete sudskih postupaka?

Indeks strukture sudova i postupaka (0-5)
Dostupnost specijaliziranog trgovačkog suda, odjela ili službe
Dostupnost suda za sporove male vrijednosti ili pojednostavnjenog postupka za sporove male vrijednosti
Dostupnost zapljene prije postupka
Kriteriji koji se primjenjuju za dodjelu predmeta sucima
Dokazna snaga iskaza žene
Indeks upravljanja predmetima (0-6)
Propisi kojima se određuju norme za rokove za ključne sudske događaje
Propisi o odgodama ili nastavku ročišta
Dostupnost mehanizama za mjerenje uspješnosti
Dostupnost pripremnog ročišta
Dostupnost elektroničkog sustava za upravljanje sporovima za suce
Dostupnost elektroničkog sustava za upravljanje sporovima za odvjetnike
Indeks automatizacije sudskih postupaka (0-4)
Mogućnost podnošenja početne tužbe elektroničkim putem
Mogućnost dostavljanja početne tužbe elektroničkim putem
Mogućnost plaćanja sudskih pristojbi elektroničkim putem
Objavljivanje presuda
Indeks alternativnog rješavanja sporova (0-3)
Arbitraža
Dobrovoljno posredovanje ili mirenje
Indeks kvalitete sudskih postupaka (0-18)
Zbroj indeksa strukture sudova i postupaka, upravljanja predmetima, automatizacije sudskih postupaka i alternativnog rješavanja sporova

nasumična, ali nije automatska; 0 ako nije ni nasumična ni automatska.

- Ima li iskaz žene jednaku dokaznu snagu na sudu kao iskaz muškarca. Dodjeljuje se -1 bod ako zakon razlikuje dokaznu vrijednost iskaza žene od iskaza muškarca; 0 ako nema razlike.

Indeks je u rasponu od 0 do 5, pri čemu više vrijednosti upućuju na sofisticiraniju i jednostavniju strukturu sudova. Na primjer, u Bosni i Hercegovini postoji specijalizirani trgovački sud (1,5 bodova) te se sporovi male vrijednosti mogu riješiti pred posebnim sudom pred kojim se stranke mogu same zastupati (1,5 bodova). Tužitelji mogu ishoditi zapljenu tuženikovih pokretnina prije postupka ako postoji strah da će je tuženik tijekom postupka razdijeliti (1 bod). Predmeti se dodjeljuju nasumično putem elektroničkog sustava za upravljanje predmetima

(1 bod). Zbrajanjem tih bodova Bosna i Hercegovina dobiva 5 bodova na indeksu strukture sudova i postupaka.

Indeks upravljanja predmetima

Indeks upravljanja predmetima ima šest komponenti:

- Sadrži li bilo koji mjerodavni zakon ili propis o parničnom postupku norme za rokove za najmanje tri ključna sudska događaja od navedenih: (i) dostavu pismena; (ii) prvo saslušanje; (iii) podnošenje iskaza obrane; (iv) dovršetak izvođenja dokaza; (v) podnošenje iska za vještaka; i (vi) dostavljanje konačne presude. Ako su takve norme za rokove dostupne i poštuju se u više od 50 % predmeta, dodjeljuje se 1 bod; 0,5 ako su dostupne, ali se ne poštuju u više od 50 % predmeta; 0 ako norme za rokove postoje za manje od tri navedena ključna sudska događaja.

- Postoje li zakoni kojima se uređuje maksimalan broj odgoda ili nastavaka ročišta koji se mogu odobriti, jesu li odgode zakonom ograničene na nepredviđene i iznimne okolnosti te poštuju li se ta pravila u više od 50 % predmeta. Dodjeljuje se 1 bod ako su ispunjena sva tri uvjeta; 0,5 ako su samo dva od tri uvjeta ispunjena; 0 ako je ispunjen samo jedan uvjet ili nijedan.
- Postoje li izvješća o mjerenju uspješnosti koja se mogu izraditi za nadležni sud radi praćenja njegovih rezultata, napretka u predmetima pred tim sudom i osiguranja usklađenosti s utvrđenim normama u pogledu rokova. Dodjeljuje se 1 bod ako su javno dostupna najmanje dva od sljedeća četiri izvješća: (i) izvješće o vremenu rješavanja predmeta (mjeri se vrijeme koje je sudu potrebno za rješavanje ili odlučivanje o predmetima); (ii) izvješće o stopi rješavanja (mjeri se broj riješenih u odnosu na broj novih predmeta); (iii) izvješće o starosti neriješenih predmeta (pruža se pregled svih neriješenih predmeta prema vrsti, starosti, posljednjoj provedenoj aktivnosti i sljedećoj zakazanoj aktivnosti); i (iv) izvješće o napretku u jednom predmetu (pruža se pregled statusa jednog predmeta). Dodjeljuje se 0 bodova ako je dostupno samo jedno ili nijedno od tih izvješća.
- Je li na nadležnom sudu pripremo ročište jedna od tehnika upravljanja predmetima te raspravlja li se tijekom tog ročišta o najmanje tri sljedeća pitanja: (i) vremenskom rasporedu (uključujući vremenski okvir za podnošenje prijedloga i drugih podnesaka sudu); (ii) složenosti predmeta i projiciranom trajanju suđenja; (iii) mogućnosti nagodbe ili alternativnog rješavanja sporova; (iv) razmjeni popisa svjedoka; (v) dokazima; (vi) nadležnosti i drugim postupovnim pitanjima; i (vii) sužavanju spornih pitanja. Dodjeljuje se 1 bod ako se na nadležnom sudu vodi pripremo ročište na kojem se raspravlja o najmanje tri navedena događaja; 0 ako to nije slučaj.

- Mogu li suci nadležnog suda koristiti elektronički sustav za upravljanje predmetima u najmanje četiri sljedeće svrhe: (i) za pristup zakonima, propisima i sudskoj praksi; (ii) za automatsku izradu rasporeda ročišta za sve predmete o kojima odlučuju; (iii) za slanje obavijesti (na primjer, e-mailom) odvjetnicima; (iv) za praćenje statusa predmeta o kojima odlučuju; (v) za pregled i upravljanje dokumentima u predmetu podnescima, prijedlozima; (vi) kao pomoć u pisanju presuda; (vii) za poluautomatsko sastavljanje sudskih naloga; i (viii) za pregled sudskih naloga i presuda u određenom predmetu. Dodjeljuje se 1 bod ako je dostupan elektronički sustav za upravljanje predmetima koji suci mogu koristiti za najmanje četiri navedene svrhe; 0 ako to nije slučaj.
- Mogu li odvjetnici koristiti elektronički sustav za upravljanje predmetima u najmanje četiri sljedeće svrhe: (i) za pristup zakonima, propisima i sudskoj praksi; (ii) za pristup obrascima koje treba podnijeti sudu; (iii) za zaprimanje obavijesti (na primjer, e-mailom); (iv) za praćenje statusa predmeta; (v) za pregled i upravljanje dokumentima u predmetu podnescima, prijedlozima; (vi) za dostavljanje podnesaka i dokumenata sudu; i (vii) za pregled sudskih naloga i odluka u određenom predmetu. Dodjeljuje se 1 bod ako je dostupan elektronički sustav za upravljanje predmetima koji odvjetnici mogu koristiti za najmanje četiri navedene svrhe; 0 ako to nije slučaj.

Indeks je u rasponu od 0 do 6, pri čemu više vrijednosti upućuju na kvalitetniji i efikasniji sustav za upravljanje predmetima. Na primjer, u Australiji su utvrđene norme za rokove za najmanje tri ključna sudska događaja u primjenjivim parničnim postupcima i poštuju se u više od 50 % slučajeva (1 bod). Zakonom je propisano da se odgode mogu odobriti samo za nepredviđene i iznimne okolnosti i to se pravilo poštuje u više od 50 % predmeta (0,5 bodova). Izvješće o vremenu rješavanja, izvješće o stopi rješavanja i

izvješće o starosti neriješenih predmeta mogu se izraditi za nadležni sud (1 bod).

Pripremno ročište jedno je od tehnika upravljanja predmetima koje se koriste na Okružnom sudu u Novom Južnom Walesu (1 bod). Elektronički sustav za upravljanje predmetima ispunjava prethodno opisane kriterije i dostupan je sucima (1 bod) i odvjetnicima (1 bod). Zbrajanjem tih rezultata Australija je ostvarila 5,5 bodova prema indeksu upravljanja predmetima, što je najveći broj bodova koji je prema tom indeksu ostvarila bilo koja zemlja.

Indeks automatizacije sudskih postupaka

Indeks automatizacije sudskih postupaka ima četiri komponente:

- Može li se relevantnom sudu tužba podnijeti elektroničkim putem preko posebne platforme (ne e-mailom ili telefaksom). Dodjeljuje se 1 bod ako je takva platforma dostupna i ako stranke u postupku ne moraju naknadno dostaviti papirnatu verziju tužbe; 0 ako to nije slučaj. Elektroničko podnošenje priznaje se neovisno o postotku korisnika, dok god nisu potrebne nikakve dodatne osobne interakcije i dok god ga lokalni stručnjaci dovoljno koriste da mogu potvrditi da u potpunosti funkcionira.
- Može li se tužba tuženiku dostaviti elektroničkim putem, preko posebnog sustava ili e-mailom, telefaksom ili SMS-om. Dodjeljuje se 1 bod ako je elektronička dostava dostupna i nije potrebna dodatna dostava pismena; 0 ako to nije slučaj. Elektronička dostava priznaje se neovisno o postotku korisnika, dok god nisu potrebne nikakve dodatne osobne interakcije i dok god ga lokalni stručnjaci dovoljno koriste da mogu potvrditi da u potpunosti funkcionira.
- Mogu li se sudske pristojbe platiti elektroničkim putem, preko posebne platforme ili *online* bankarstvom. Dodjeljuje se 1 bod ako se pristojbe mogu platiti elektronički i ako stranke u postupku ne moraju naknadno

dostaviti papirnatu potvrdu ili primjerk potvrde s pečatom; 0 ako to nije slučaj. Elektroničko plaćanje priznaje se neovisno o postotku korisnika, dok god nisu potrebne nikakve dodatne osobne interakcije i dok god ga lokalni stručnjaci dovoljno koriste da mogu potvrditi da u potpunosti funkcionira.

- Jesu li presude lokalnih sudova dostupne široj javnosti objavljivanjem u službenim listovima, novinama ili na internetu. Dodjeljuje se 1 bod ako su presude donesene u trgovačkim predmetima na svim razinama dostupne široj javnosti; 0,5 ako su široj javnosti dostupne samo presude donesene na žalbenom i vrhovnom sudu; 0 u svim ostalim slučajevima. Nikakvi se bodovi ne dodjeljuju ako se presude trebaju pojedinačno zatražiti od suda ili ako su broj spisa ili podaci o strankama potrebni za dobivanje primjerka presude.

Indeks je u rasponu od 0 do 4, pri čemu više vrijednosti upućuju na automatiziraniji, efikasniji i transparentniji sustav sudova. Na primjer, u Estoniji se početni podnesak može dostaviti *online* (1 bod), tuženiku se može dostaviti elektronički (1 bod) te se i sudske pristojbe mogu platiti elektronički (1 bod). Uz to, presude u trgovačkim predmetima na svim razinama dostupne su javnosti na internetu (1 bod). Zbrajanjem tih bodova Estonija dobiva 4 boda na indeksu automatizacije sudskih postupaka.

Indeks alternativnog rješavanja sporova

Indeks alternativnog rješavanja sporova ima šest komponenti:

- Je li domaća trgovačka arbitraža uređena zakonom ili poglavljem ili odjeljkom mjerodavnog zakona o parničnom postupku koji u bitnome obuhvaća sve njezine aspekte. Ako je odgovor potvrđan, dodjeljuje se 0,5 bodova; 0 ako nije.
- Mogu li se trgovački sporovi svih vrsta, osim onih koji se odnose na javni red i mir, javnu politiku, stečaj, potrošačka prava, radne odnose ili intelektualno

vlasništvo, podnijeti pred arbitražu. Ako je odgovor potvrđan, dodjeljuje se 0,5 bodova; 0 ako nije.

- Izvršavaju li lokalni sudovi valjane arbitražne klauzule ili sporazume u više od 50 % predmeta. Ako je odgovor potvrđan, dodjeljuje se 0,5 bodova; 0 ako nije.
- Jesu li dobrovoljno posredovanje, mirenje ili oboje priznat način rješavanja trgovačkih sporova. Ako je odgovor potvrđan, dodjeljuje se 0,5 bodova; 0 ako nije.
- Je li dobrovoljno posredovanje, mirenje ili oboje uređeno zakonom ili poglavljem ili odjeljkom mjerodavnog zakona o parničnom postupku koji u bitnome obuhvaća sve njihove aspekte. Ako je odgovor potvrđan, dodjeljuje se 0,5 bodova; 0 ako nije.
- Postoje li bilo kakvi financijski poticaji za stranke da spor pokušaju riješiti posredovanjem ili mirenjem (na primjer, povrat sudskih pristojbi za podnošenje tužbe, porezne olakšice ili slično u slučaju uspješnog posredovanja ili mirenja). Ako je odgovor potvrđan, dodjeljuje se 0,5 bodova; 0 ako nije.

Indeks je u rasponu od 0 do 3, pri čemu su više vrijednosti povezane s većom dostupnosti mehanizama za alternativno rješavanje sporova. Na primjer, u Izraelu je arbitraža uređena posebnim propisom (0,5 bodova), svi relevantni trgovački sporovi mogu se podnijeti na arbitražu (0,5 bodova) te sudovi obično izvršavaju valjane arbitražne klauzule (0,5 bodova). Dobrovoljno posredovanje priznat je način rješavanja trgovačkih sporova (0,5 bodova), uređeno je posebnim propisom (0,5 bodova) i u slučaju uspješnosti procesa nadoknađuje se dio sudskih pristojbi (0,5 bodova). Zbrajanjem tih bodova Izrael dobiva 3 boda na indeksu alternativnog rješavanja sporova.

Indeks kvalitete sudskih postupaka

Indeks kvalitete sudskih postupaka zbroj je rezultata indeksa strukture sudova i postupaka, upravljanja predmetima,

automatizacije sudskih postupaka i alternativnog rješavanja sporova. Indeks je u rasponu od 0 do 18, pri čemu više vrijednosti upućuju na bolje i efikasnije sudske postupke.

*Pojedinosti o rješavanju trgovačkih sporova za svako gospodarstvo nalaze se na <http://www.doingbusiness.org>. Ovu su metodologiju najprije razvili Simeon Djankov, Rafael La Porta, Florencio López-de-Silanes i Andrei Shleifer („Courts”, *Quarterly Journal of Economics* 118, br. 2 [2003.]: 453.–517.) te je ovdje usvojena uz nekoliko izmjena. Indeks kvalitete sudskih postupaka uveden je u izvješću Doing Business 2016. Dobre prakse ispitane u ovom indeksu razvijene su na temelju međunarodno priznatih dobrih praksi kojima se promiče efikasnost sudova.*

Ukratko o gradovima

HRVATSKA

OSIJEK

Pokretanje poslovanja	(rang među 25 gradova)	13
	(rang u okviru države)	3
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		85,50
Postupci (broj)		8
Vrijeme (dani)		10,5
Trošak (% od dohotka po glavi stanovnika)		7,3
Najniži iznos temeljnog kapitala koji je potrebno uplatiti (% od dohotka po glavi stanovnika)		12,5

Dobivanje električne energije	(rang među 25 gradova)	17
	(rang u okviru države)	4
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		81,70
Postupci (broj)		4
Vrijeme (dani)		55
Trošak (% od dohotka po glavi stanovnika)		237,1
Indeks pouzdanosti isporuke i transparentnosti tarifa (0-8)		5

Rješavanje trgovačkih sporova	(rang među 25 gradova)	2
	(rang u okviru države)	1
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		74,24
Vrijeme (dani)		510
Trošak (% od vrijednosti predmeta spora)		15,7
Indeks kvalitete sudskih postupaka (0-18)		13,0

Izdavanje dozvola za gradnju	(rang među 25 gradova)	12
	(rang u okviru države)	2
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		61,10
Postupci (broj)		22
Vrijeme (dani)		143
Trošak (% od vrijednosti skladišta)		6,8
Indeks kontrole kvalitete gradnje (0-15)		12

Uknjižba prava vlasništva	(rang među 25 gradova)	21
	(rang u okviru države)	1
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		75,86
Postupci (broj)		5
Vrijeme (dani)		32
Trošak (% od vrijednosti nekretnine)		4,0
Indeks kvalitete upravljanja zemljištem (0-30)		23,5

RIJEKA			
Pokretanje poslovanja	(rang među 25 gradova)	10	
	(rang u okviru države)	2	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		87,59	
Postupci (broj)		7	
Vrijeme (dani)		8	
Trošak (% od dohotka po glavi stanovnika)		7,4	
Najniži iznos temeljnog kapitala koji je potrebno uplatiti (% od dohotka po glavi stanovnika)		12,5	
Izdavanje dozvola za gradnju	(rang među 25 gradova)	12	
	(rang u okviru države)	2	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		61,10	
Postupci (broj)		22	
Vrijeme (dani)		136	
Trošak (% od vrijednosti skladišta)		7,2	
Indeks kontrole kvalitete gradnje (0-15)		12	
Dobivanje električne energije	(rang među 25 gradova)	13	
	(rang u okviru države)	2	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		82,87	
Postupci (broj)		4	
Vrijeme (dani)		73	
Trošak (% od dohotka po glavi stanovnika)		237,1	
Indeks pouzdanosti isporuke i transparentnosti tarifa (0-8)		6	
Uknjižba prava vlasništva	(rang među 25 gradova)	22	
	(rang u okviru države)	2	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		75,02	
Postupci (broj)		5	
Vrijeme (dani)		39	
Trošak (% od vrijednosti nekretnine)		4,0	
Indeks kvalitete upravljanja zemljištem (0-30)		23,5	
Rješavanje trgovačkih sporova	(rang među 25 gradova)	17	
	(rang u okviru države)	4	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		65,67	
Vrijeme (dani)		825	
Trošak (% od vrijednosti predmeta spora)		15,6	
Indeks kvalitete sudskih postupaka (0-18)		13,0	
SPLIT			
Pokretanje poslovanja	(rang među 25 gradova)	9	
	(rang u okviru države)	1	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		89,55	
Postupci (broj)		6	
Vrijeme (dani)		6	
Trošak (% od dohotka po glavi stanovnika)		7,4	
Najniži iznos temeljnog kapitala koji je potrebno uplatiti (% od dohotka po glavi stanovnika)		12,5	
Izdavanje dozvola za gradnju	(rang među 25 gradova)	25	
	(rang u okviru države)	5	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		43,67	
Postupci (broj)		23	
Vrijeme (dani)		227	
Trošak (% od vrijednosti skladišta)		15,1	
Indeks kontrole kvalitete gradnje (0-15)		12	
Dobivanje električne energije	(rang među 25 gradova)	15	
	(rang u okviru države)	3	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		82,66	
Postupci (broj)		4	
Vrijeme (dani)		75	
Trošak (% od dohotka po glavi stanovnika)		237,1	
Indeks pouzdanosti isporuke i transparentnosti tarifa (0-8)		6	
Uknjižba prava vlasništva	(rang među 25 gradova)	25	
	(rang u okviru države)	5	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		71,08	
Postupci (broj)		5	
Vrijeme (dani)		72	
Trošak (% od vrijednosti nekretnine)		4,0	
Indeks kvalitete upravljanja zemljištem (0-30)		23,5	
Rješavanje trgovačkih sporova	(rang među 25 gradova)	18	
	(rang u okviru države)	5	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		65,56	
Vrijeme (dani)		837	
Trošak (% od vrijednosti predmeta spora)		15	
Indeks kvalitete sudskih postupaka (0-18)		13,0	

VARAŽDIN			
Pokretanje poslovanja	(rang među 25 gradova)	14	
	(rang u okviru države)	4	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		85,38	
Postupci (broj)		8	
Vrijeme (dani)		11	
Trošak (% od dohotka po glavi stanovnika)		7,3	
Najniži iznos temeljnog kapitala koji je potrebno uplatiti (% od dohotka po glavi stanovnika)		12,5	
Izdavanje dozvola za gradnju	(rang među 25 gradova)	8	
	(rang u okviru države)	1	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		66,20	
Postupci (broj)		21	
Vrijeme (dani)		112	
Trošak (% od vrijednosti skladišta)		5,3	
Indeks kontrole kvalitete gradnje (0-15)		12	
Dobivanje električne energije	(rang među 25 gradova)	10	
	(rang u okviru države)	1	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		84,29	
Postupci (broj)		4	
Vrijeme (dani)		60	
Trošak (% od dohotka po glavi stanovnika)		237,1	
Indeks pouzdanosti isporuke i transparentnosti tarifa (0-8)		6	
Uknjižba prava vlasništva	(rang među 25 gradova)	23	
	(rang u okviru države)	3	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		74,07	
Postupci (broj)		5	
Vrijeme (dani)		47	
Trošak (% od vrijednosti nekretnine)		4,0	
Indeks kvalitete upravljanja zemljištem (0-30)		23,5	
Rješavanje trgovačkih sporova	(rang među 25 gradova)	12	
	(rang u okviru države)	3	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		69,49	
Vrijeme (dani)		685	
Trošak (% od vrijednosti predmeta spora)		15,6	
Indeks kvalitete sudskih postupaka (0-18)		13,0	
ZAGREB			
Pokretanje poslovanja	(rang među 25 gradova)	24	
	(rang u okviru države)	5	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		82,49	
Postupci (broj)		8	
Vrijeme (dani)		22,5	
Trošak (% od dohotka po glavi stanovnika)		7,2	
Najniži iznos temeljnog kapitala koji je potrebno uplatiti (% od dohotka po glavi stanovnika)		12,5	
Izdavanje dozvola za gradnju	(rang među 25 gradova)	23	
	(rang u okviru države)	4	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		54,77	
Postupci (broj)		22	
Vrijeme (dani)		146	
Trošak (% od vrijednosti skladišta)		11,7	
Indeks kontrole kvalitete gradnje (0-15)		12	
Dobivanje električne energije	(rang među 25 gradova)	18	
	(rang u okviru države)	5	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		80,43	
Postupci (broj)		4	
Vrijeme (dani)		65	
Trošak (% od dohotka po glavi stanovnika)		298,5	
Indeks pouzdanosti isporuke i transparentnosti tarifa (0-8)		5	
Uknjižba prava vlasništva	(rang među 25 gradova)	23	
	(rang u okviru države)	3	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		74,07	
Postupci (broj)		5	
Vrijeme (dani)		47	
Trošak (% od vrijednosti nekretnine)		4,0	
Indeks kvalitete upravljanja zemljištem (0-30)		23,5	
Rješavanje trgovačkih sporova	(rang među 25 gradova)	9	
	(rang u okviru države)	2	
Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)		70,60	
Vrijeme (dani)		650	
Trošak (% od vrijednosti predmeta spora)		15,2	
Indeks kvalitete sudskih postupaka (0-18)		13,0	

Ukratko o pokazateljima

Grad (Država)	POKRETANJE POSLOVANJA						
	Lakoća pokretanja poslovanja (rang među 25 gradova)	Lakoća pokretanja poslovanja (rang u okviru države)	Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)	Postupci (broj)	Vrijeme (dani)	Trošak (% of dohotka po glavi stanovnika)	Najniži iznos temeljnog kapitala koji je potrebno uplatiti (% od dohotka po glavi stanovnika)
Osijek (Hrvatska)	13	3	85,50	8	10,5	7,3	12,5
Rijeka (Hrvatska)	10	2	87,59	7	8	7,4	12,5
Split (Hrvatska)	9	1	89,55	6	6	7,4	12,5
Varaždin (Hrvatska)	14	4	85,38	8	11	7,3	12,5
Zagreb (Hrvatska)	24	5	82,49	8	22,5	7,2	12,5
Brno (Češka)	18	4	84,55	8	20,5	1,0	0,0
Liberec (Češka)	18	4	84,55	8	20,5	1,0	0,0
Olomouc (Češka)	11	1	85,56	8	16,5	1,0	0,0
Ostrava (Češka)	15	3	85,31	8	17,5	1,0	0,0
Plzen (Češka)	18	4	84,55	8	20,5	1,0	0,0
Prag (Češka)	23	7	83,55	8	24,5	1,0	0,0
Usti nad Labem (Češka)	11	1	85,56	8	16,5	1,0	0,0
Braga (Portugal)	1	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Coimbra (Portugal)	1	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Evora (Portugal)	1	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Faro (Portugal)	1	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Funchal (Portugal)	1	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Lisabon (Portugal)	1	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Ponta Delgada (Portugal)	1	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Porto (Portugal)	1	1	90,88	6	6,5	2,1	0,0
Bratislava (Slovačka)	25	5	81,97	8	26,5	1,1	17,2
Košice (Slovačka)	22	4	83,72	8	19,5	1,1	17,2
Prešov (Slovačka)	16	1	84,73	8	15,5	1,1	17,2
Trnava (Slovačka)	21	3	83,98	8	18,5	1,1	17,2
Žilina (Slovačka)	16	1	84,73	8	15,5	1,1	17,2

Grad (Država)	IZDAVANJE DOZVOLA ZA GRADNJU						
	Lakoća izdavanja dozvola za gradnju (rang među 25 gradova)	Lakoća izdavanja dozvola za gradnju (rang u okviru države)	Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)	Postupci (broj)	Vrijeme (dani)	Trošak (% od vrijednosti skladišta)	Indeks kontrole kvalitete gradnje (0-15)
Osijek (Hrvatska)	12	2	61,10	22	143	6,8	12
Rijeka (Hrvatska)	12	2	61,10	22	136	7,2	12
Split (Hrvatska)	25	5	43,67	23	227	15,1	12
Varaždin (Hrvatska)	8	1	66,20	21	112	5,3	12
Zagreb (Hrvatska)	23	4	54,77	22	146	11,7	12
Brno (Češka)	16	1	57,90	20	236	0,2	8
Liberec (Češka)	20	4	56,67	21	239	0,3	8
Olomouc (Češka)	24	7	54,45	21	270	0,2	8
Ostrava (Češka)	19	3	56,89	20	250	0,2	8
Plzen (Češka)	22	6	55,38	21	257	0,2	8
Prag (Češka)	21	5	56,17	21	246	0,2	8
Usti nad Labem (Češka)	18	2	57,24	20	245	0,3	8
Braga (Portugal)	7	7	66,58	14	259	0,8	11
Coimbra (Portugal)	9	8	65,93	14	265	0,9	11
Evora (Portugal)	3	3	73,53	14	169	0,4	11
Faro (Portugal)	4	4	73,42	14	170	0,4	11
Funchal (Portugal)	6	6	72,83	14	159	1,5	11
Lisabon (Portugal)	5	5	73,10	14	160	1,3	11
Ponta Delgada (Portugal)	2	2	73,59	14	169	0,4	11
Porto (Portugal)	1	1	74,04	14	159	0,6	11
Bratislava (Slovačka)	15	4	59,33	14	300	0,2	8
Košice (Slovačka)	14	3	60,74	14	280	0,2	8
Prešov (Slovačka)	10	1	62,91	14	250	0,2	8
Trnava (Slovačka)	11	2	61,39	15	258	0,2	8
Žilina (Slovačka)	16	5	57,90	14	320	0,2	8

DOBIVANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE							
Grad (Država)	Lakoća dobivanja električne energije (rang među 25 gradova)	Lakoća dobivanja električne energije (rang u okviru države)	Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)	Postupci (broj)	Vrijeme (dani)	Trošak (% od dohotka po glavi stanovnika)	Indeks pouzdanosti isporuke i transparentnosti tarifa (0-8)
Osijek (Hrvatska)	17	4	81,70	4	55	237,1	5
Rijeka (Hrvatska)	13	2	82,87	4	73	237,1	6
Split (Hrvatska)	15	3	82,66	4	75	237,1	6
Varaždin (Hrvatska)	10	1	84,29	4	60	237,1	6
Žagreb (Hrvatska)	18	5	80,43	4	65	298,5	5
Brno (Češka)	2	2	89,92	3	110	25,9	8
Liberec (Češka)	25	7	66,32	5	217	193,0	7
Olomouc (Češka)	24	6	67,09	6	169	282,5	7
Ostrava (Češka)	21	3	69,89	6	172	283,2	8
Plzen (Češka)	22	4	69,67	6	174	282,8	8
Prag (Češka)	1	1	95,35	3	60	25,9	8
Usti nad Labem (Češka)	23	5	67,70	5	233	193,0	8
Braga (Portugal)	16	7	82,27	6	65	38,8	8
Coimbra (Portugal)	4	1	87,49	4	65	36,1	7
Evora (Portugal)	11	5	84,19	5	57	36,1	7
Faro (Portugal)	20	8	78,83	6	68	36,1	7
Funchal (Portugal)	9	4	84,96	5	50	34,2	7
Lisabon (Portugal)	5	2	86,45	5	65	36,1	8
Ponta Delgada (Portugal)	8	3	85,12	4	58	38,6	6
Porto (Portugal)	14	6	82,71	6	61	36,2	8
Bratislava (Slovačka)	12	4	83,19	5	89	244,5	8
Košice (Slovačka)	7	3	85,29	5	75	57,2	8
Prešov (Slovačka)	6	2	86,27	5	66	57,0	8
Trnava (Slovačka)	19	5	80,07	5	89	244,5	7
Žilina (Slovačka)	3	1	88,41	4	56	55,2	7

Grad (Država)	UKNJIŽBA PRAVA VLASNIŠTVA						
	Lakoća uknjižbe prava vlasništva (rang među 25 gradova)	Lakoća uknjižbe prava vlasništva (rang u okviru države)	Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)	Postupci (broj)	Vrijeme (dani)	Trošak (% od vrijednosti predmeta spora)	Indeks kvalitete upravljanja zemljištem (0-30)
Osijek (Hrvatska)	21	1	75,86	5	32	4,0	23,5
Rijeka (Hrvatska)	22	2	75,02	5	39	4,0	23,5
Split (Hrvatska)	25	5	71,08	5	72	4,0	23,5
Varaždin (Hrvatska)	23	3	74,07	5	47	4,0	23,5
Zagreb (Hrvatska)	23	3	74,07	5	47	4,0	23,5
Brno (Češka)	7	2	80,10	4	24,5	4,0	25,0
Liberec (Češka)	9	4	79,98	4	25,5	4,0	25,0
Olomouc (Češka)	9	4	79,98	4	25,5	4,0	25,0
Ostrava (Češka)	6	1	80,22	4	23,5	4,0	25,0
Plzen (Češka)	11	6	79,74	4	27,5	4,0	25,0
Prag (Češka)	11	6	79,74	4	27,5	4,0	25,0
Usti nad Labem (Češka)	7	2	80,10	4	24,5	4,0	25,0
Braga (Portugal)	16	4	79,31	1	2	7,3	20,0
Coimbra (Portugal)	18	6	79,07	1	4	7,3	20,0
Evora (Portugal)	17	5	79,19	1	3	7,3	20,0
Faro (Portugal)	13	1	79,43	1	1	7,3	20,0
Funchal (Portugal)	13	1	79,43	1	1	7,3	20,0
Lisabon (Portugal)	20	8	78,35	1	10	7,3	20,0
Ponta Delgada (Portugal)	13	1	79,43	1	1	7,3	20,0
Porto (Portugal)	19	7	78,59	1	8	7,3	20,0
Bratislava (Slovačka)	4	4	90,17	3	16,5	0,0	25,5
Košice (Slovačka)	2	2	91,24	3	7,5	0,0	25,5
Prešov (Slovačka)	4	4	90,17	3	16,5	0,0	25,5
Trnava (Slovačka)	1	1	91,48	3	5,5	0,0	25,5
Žilina (Slovačka)	3	3	91,00	3	9,5	0,0	25,5

RJEŠAVANJE TRGOVAČKIH SPOROVA

Grad (Država)	Lakoća izvršenja ugovora (rang među 25 gradova)	Lakoća izvršenja ugovora (rang u okviru države)	Udaljenost od graničnog broja bodova (0-100)	Vrijeme (dani)	Trošak (% od vrijednosti predmeta spora)	Indeks kvalitete sudskih postupaka (0-18)
Osijek (Hrvatska)	2	1	74,24	510	15,7	13,0
Rijeka (Hrvatska)	17	4	65,67	825	15,6	13,0
Split (Hrvatska)	18	5	65,56	837	15,0	13,0
Varaždin (Hrvatska)	12	3	69,49	685	15,6	13,0
Zagreb (Hrvatska)	9	2	70,60	650	15,2	13,0
Brno (Češka)	25	7	51,95	840	33,8	9,5
Liberec (Češka)	24	6	53,86	770	33,8	9,5
Olomouc (Češka)	22	4	55,64	705	33,8	9,5
Ostrava (Češka)	21	3	56,05	690	33,8	9,5
Plzen (Češka)	20	2	56,32	680	33,8	9,5
Prag (Češka)	19	1	56,38	678	33,8	9,5
Usti nad Labem (Češka)	23	5	54,96	730	33,8	9,5
Braga (Portugal)	3	2	73,78	540	17,2	13,5
Coimbra (Portugal)	1	1	74,60	510	17,2	13,5
Evora (Portugal)	4	3	73,23	560	17,2	13,5
Faro (Portugal)	7	6	72,28	595	17,2	13,5
Funchal (Portugal)	5	4	72,82	575	17,2	13,5
Lisabon (Portugal)	13	8	67,91	755	17,2	13,5
Ponta Delgada (Portugal)	5	4	72,82	575	17,2	13,5
Porto (Portugal)	8	7	71,32	630	17,2	13,5
Bratislava (Slovačka)	16	5	66,12	775	20,5	13,5
Košice (Slovačka)	10	1	69,95	635	20,5	13,5
Prešov (Slovačka)	11	2	69,81	640	20,5	13,5
Trnava (Slovačka)	14	3	67,90	710	20,5	13,5
Žilina (Slovačka)	15	4	67,08	740	20,5	13,5

Pojedinosti o pokazateljima

POKRETNJE POSLOVANJA U HRVATSKOJ - POTREBNI POSTUPCI ZA POKRETNJE POSLOVANJE, PO GRADU

Standardni oblik trgovačkog društva: Društvo s ograničenom odgovornošću (d.o.o.)
Najniži iznos temeljnog kapitala koji je potrebno uplatiti: 10.000,00 HRK
Podaci od: 15. veljače 2018.

	Ostijek	Rijeka	Split	Varaždin	Zagreb	Komentari
1. Provjera raspoloživosti imena društva/ Rezervacija imena društva	Vrijeme (dani) Trošak (HRK)	2 bez troška	0,5 bez troška	0,5 bez troška	3 10	Provjera raspoloživosti imena društva je besplatna i može se učiniti elektronskim putem za manje od jedan dan. Rezervacija imena nije obavezna ali se u praksi pokazala kao potrebna kako bi se izbjeglo odbijanje nakon što zahtjev za osnivanje društva bude podnesen. Naknada za rezervaciju imena iznosi 10,00 HRK. Sudski registar provjerava ime društva unutar 2 do 3 dana.
2. Javni bilježnik priprema osnivački akt	Vrijeme (dani) Trošak (HRK)	1 bez troška	1 bez troška	1 bez troška	1 10	Javni bilježnik priprema dokumentaciju koju potom potpisuju osnivači društva i koja se potvrđuje.
3. Osnivanje društva na Trgovačkom sudu*	Vrijeme (dani) Trošak (HRK)	3 5,545	2 5,925***	5 5,545	14** 5,545	Elektronsko osnivanje se provodi unutar 24 sata. Međutim, nakon elektronskog osnivanja, društva moraju podnijeti svu dokumentaciju u tiskanom obliku i ishoditi sudsku odluku u izvorniku, što se obično omogućuje 1 do 4 dana kasnije. Osnivanje društva osobno pred sudom moguće je provesti u roku od 15 dana.
4. Naručivanje pečata društva	Vrijeme (dani) Trošak (HRK)	1 100 to 250	1 100 to 250	1 100 to 250	1 100 to 250	Izrada pečata nije obavezna, ali je u praksi u većini slučajeva korištena. Službeni pečati se mogu nabaviti u specijaliziranim prodavaonicama. Pečati se također mogu naručiti putem Hitro.hr ureda za dodatnu pristojbu, kao što se to čini u Splitu.
5. Zahtjev za dodjelu statističkog broja	Vrijeme (dani) Trošak (HRK)	1 80	(uključeno u postupak 3.) bez troška	1 80	1 55	Zahtjev za izdavanje statističkog broja može biti podnesen u Državnom zavodu za statistiku (jedino u Zagrebu), putem Hitro.hr ureda (uz pristojbu od 25,00 HRK) ili putem pošte.
6. Otvaranje bankovnog računa	Vrijeme (dani) Trošak (HRK)	1 bez troška	1 bez troška	1 bez troška	1 bez troška	Prilikom osnivanja društva, osnivači otvaraju privremeni račun u svrhu uplate temeljnog kapitala. Kada novo društvo bude osnovano i upisano u sudskom registru te odluka o tome bude donesena, banka viši promjenu postojećeg privremenog računa u transakcijski račun društva.
7. Upis u registar obveznika PDV-a i poreza na dobit****	Vrijeme (dani) Trošak (HRK)	1 bez troška	1 bez troška	1 bez troška	1 bez troška	Jednom kad je društvo osnovano pred sudskim registrom Trgovačkog suda i registrirano pred Državnim zavodom za statistiku, podaci o društvu automatski se unose u registar obveznika plaćanja poreza. Ako je ukupni oporeziv prihod društva veći od 300.000,00 HRK, društvo se također mora registrirati u registar obveznika PDV-a.
8. Upis u registar Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZMO) i Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO)*****	Vrijeme (dani) Trošak (HRK)	0,5 bez troška	0,5 bez troška	0,5 bez troška	0,5 bez troška	Društvo se mora registrirati pred Hrvatskim zavodom za mirovinsko osiguranje unutar 24 sata od kada je počelo poslovati. Društvo također mora registrirati svoje zaposlenike, što se isključivo viši elektronskim putem. Na temelju podataka dostavljenih Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje automatski se vrši prijava i na zdravstveno osiguranje.

Izvor: baza podataka za Doing Business.

*Polovica ili više novih društava s ograničenom odgovornošću u Rijeci i Splitu podnose zahtjev za osnivanje u Hitro.hr uredima gdje istovremeno mogu podnijeti zahtjev za registracijom pred Državnim zavodom za statistiku. Korištenje Hitro.hr usluga je manje u drugim gradovima.

**Među gradovima obuhvaćenima mjerenjem, Zagreb je jedini gdje većina društava s ograničenom odgovornošću nije osnovana korištenjem usluge e-tvrtka.

***Uključuje naknade za Hitro.hr usluge i trošak registracije pri Državnom zavodu za statistiku (u Splitu također uključuje i trošak naručivanja pečata društva kod Hitro.hr).

****Odvija se istodobno s prethodnim postupkom.

POPIS POSTUPAKA
ISHOĐENJE DOZVOLA ZA GRADNJU

HRVATSKA

Osijek

Vrijednost skladišta: HRK 3.990.156,00
(USD 605.500)
Podaci od: 15. veljače 2018.

Postupak 1. Ishođenje geomehaničke studije (studija zemljišta)

Agencija: društvo u privatnom vlasništvu
Vrijeme: 15 dana
Trošak: HRK 12.750,00

Postupak 2.* Angažiranje geodetskog inženjera za izradu geodetske studije

Agencija: društvo u privatnom vlasništvu
Vrijeme: 15 dana
Trošak: HRK 7.250,00

Postupak 3.* Ishođenje suglasnosti od službe za odvoz smeća

Agencija: Služba za odvoz smeća
Vrijeme: 14 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 4.* Ishođenje suglasnosti od nadležnog lokalnog vodoopskrbnog tijela

Agencija: Vodovod - Osijek d.o.o.
Vrijeme: 14 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 5.* Ishođenje suglasnosti od Ministarstva unutarnjih poslova - Inspekcije zaštite od požara i eksploziva

Agencija: Ministarstvo unutarnjih poslova - Inspekcija zaštite od požara i eksploziva
Vrijeme: 11 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 6.* Ishođenje suglasnosti od HEP - Operatora distribucijskog sustava

Agencija: HEP Operator distribucijskog sustava - Elektroslavonija Osijek
Vrijeme: 11 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 7. Pribavljanje potvrde od HEP - Operatora distribucijskog sustava

Agencija: HEP Operator distribucijskog sustava - Elektroslavonija Osijek
Vrijeme: 25 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 8.* Pribavljanje potvrde od nadležnog lokalnog vodoopskrbnog tijela

Agencija: Vodovod - Osijek d.o.o.
Vrijeme: 13 dana
Trošak: HRK 626,00

Postupak 9.* Pribavljanje potvrde Sanitarne inspekcije

Agencija: Sanitarna inspekcija
Vrijeme: 10 dana
Trošak: HRK 70,00

Postupak 10.* Pribavljanje potvrde od Ministarstva unutarnjih poslova - Inspekcije zaštite od požara i eksploziva

Agencija: Ministarstvo unutarnjih poslova - Inspekcija zaštite od požara i eksploziva
Vrijeme: 7 dana
Trošak: HRK 350,00

Postupak 11.* Pribavljanje zemljišnoknjižnog izvotka za predmetno i susjedna zemljišta

Agencija: Zemljišno-knjižni odjel
Vrijeme: 1 dan
Trošak: HRK 20,00

Postupak 12. Podnošenje zahtjeva i ishođenje građevinske dozvole

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo
Vrijeme: 30 dana
Trošak: HRK 1.070,00

Postupak 13. Pribavljanje rješenja nadležnog općinskog tijela u vezi komunalnog doprinosa

Agencija: Nadležni ured općine
Vrijeme: 30 dana
Trošak: HRK 117.045,00

Postupak 14.* Plaćanje vodnih doprinosa državnom poduzeću Hrvatske vode

Agencija: Hrvatske vode
Vrijeme: 30 dana
Trošak: HRK 39.210,00

Postupak 15.* Angažiranje vanjskog nadzornog inženjera za provedbu nadzora tijekom izgradnje

Agencija: društvo u privatnom vlasništvu
Vrijeme: 1 dan
Trošak: HRK 79.803,00

Postupak 16. Prijava početka gradnje

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo
Vrijeme: 1 dan
Trošak: HRK 20,00

Postupak 17.* Nenajavljena inspekcija Ministarstva rada i mirovinskog sustava - Inspektorata rada u vezi zaštite na radu

Agencija: Ministarstvo rada i mirovinskog sustava - Inspektorat rada
Vrijeme: 1 dan
Trošak: Bez troškova

Postupak 18.* Nenajavljena inspekcija Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja

Agencija: Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja - građevinska inspekcija
Vrijeme: 1 dan
Trošak: Bez troškova

Postupak 19. Priključak na vodu i kanalizaciju

Agencija: Vodovod - Osijek d.o.o.
Vrijeme: 15 dana
Trošak: HRK 9.000,00

Postupak 20.* Zahtjev za izdavanje uporabne dozvole

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo
Vrijeme: 1 dan
Trošak: HRK 20,00

Postupak 21. Završni pregled

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo
Vrijeme: 1 dan
Trošak: HRK 2.000,00

Postupak 22. Ishođenje uporabne dozvole

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo
Vrijeme: 21 dan
Trošak: HRK 1.070,00

ISHOĐENJE DOZVOLA ZA GRADNJU

Rijeka

Vrijednost skladišta: HRK 3.990.156,00
(USD 605.500)
Podaci od: 15. veljače 2018.

Postupak 1. Ishođenje geomehaničke studije (studija zemljišta)

Agencija: društvo u privatnom vlasništvu
Vrijeme: 15 dana
Trošak: HRK 25.000,00

Postupak 2.* Angažiranje geodetskog inženjera za izradu geodetske studije

Agencija: društvo u privatnom vlasništvu
Vrijeme: 15 dana
Trošak: HRK 13.000,00

Postupak 3.* Ishođenje suglasnosti od HEP - Operatora distribucijskog sustava

Agencija: HEP Operator distribucijskog sustava - Elektroprimorje Rijeka
Vrijeme: 22 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 4.* Ishođenje suglasnosti od nadležnog lokalnog vodoopskrbnog tijela

Agencija: Vodovod i kanalizacija d.o.o. Rijeka
Vrijeme: 17 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 5.* Ishođenje suglasnosti od Ministarstva unutarnjih poslova - Inspekcije zaštite od požara i eksploziva

Agencija: Ministarstvo unutarnjih poslova - Inspekcija zaštite od požara i eksploziva
Vrijeme: 17 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 6.* Ishođenje suglasnosti od službe za odvoz smeća

Agencija: Služba za odvoz smeća
Vrijeme: 9 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 7. Pribavljanje potvrde Sanitarne inspekcije

Agencija: Sanitarna inspekcija
Vrijeme: 15 dana
Trošak: HRK 70,00

Postupak 8.* Pribavljanje potvrde od nadležnog lokalnog vodoopskrbnog tijela

Agencija: Vodovod i kanalizacija d.o.o. Rijeka
Vrijeme: 15 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 9.* Pribavljanje potvrde od Ministarstva unutarnjih poslova - Inspekcije zaštite od požara i eksploziva

Agencija: Ministarstvo unutarnjih poslova - Inspekcija zaštite od požara i eksploziva
Vrijeme: 15 dana
Trošak: HRK 350,00

Postupak 10.* Pribavljanje potvrde od HEP - Operatora distribucijskog sustava

Agencija: HEP Operator distribucijskog sustava - Elektroprimorje Rijeka
Vrijeme: 9 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 11.* Pribavljanje zemljišnoknjižnog izvotka za predmetno i susjedna zemljišta

Agencija: Zemljišno-knjižni odjel
Vrijeme: 1 dan
Trošak: HRK 20,00

Postupak 12. Podnošenje zahtjeva i ishođenje građevinske dozvole

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo
Vrijeme: 30 dana
Trošak: HRK 1.070,00

Postupak 13. Pribavljanje rješenja nadležnog općinskog tijela u vezi komunalnog doprinosa

Agencija: Nadležni ured općine
Vrijeme: 23 dana
Trošak: HRK 107.915,00

Postupak 14.* Plaćanje vodnih doprinosa državnom poduzeću Hrvatske vode

Agencija: Hrvatske vode
Vrijeme: 15 dana
Trošak: HRK 39.210,00

Postupak 15.* Angažiranje vanjskog nadzornog inženjera za provedbu nadzora tijekom izgradnje

Agencija: društvo u privatnom vlasništvu
Vrijeme: 1 dan
Trošak: HRK 79.803,00

Postupak 16. Prijava početka gradnje

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo
Vrijeme: 1 dan
Trošak: HRK 20,00

Postupak 17.* Nenajavljena inspekcija Ministarstva rada i mirovinskog sustava - Inspektorata rada u vezi zaštite na radu

Agencija: Ministarstvo rada i mirovinskog sustava - Inspektorat rada
Vrijeme: 1 dan
Trošak: Bez troškova

Postupak 18.* Nenajavljena inspekcija Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja

Agencija: Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja - građevinska inspekcija
Vrijeme: 1 dan
Trošak: bez troškova

Postupak 19. Priključak na vodu i kanalizaciju

Agencija: Vodovod i kanalizacija d.o.o. Rijeka
Vrijeme: 23 dana
Trošak: HRK 17.000,00

Postupak 20.* Zahtjev za izdavanje uporabne dozvole

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo
Vrijeme: 1 dan
Trošak: HRK 20,00

Postupak 21. Završni pregled

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo
Vrijeme: 1 dan
Trošak: HRK 2.040,00

Postupak 22. Ishođenje uporabne dozvole

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo
Vrijeme: 15 dana
Trošak: HRK 1.070,00

ISHOĐENJE DOZVOLA ZA GRADNJU

Split

Vrijednost skladišta: HRK 3.990.156,00 (USD 605.500)
Podaci od: 15. veljače 2018.

Postupak 1. Ishođenje geomehaničke studije (studija zemljišta)

Agencija: društvo u privatnom vlasništvu
Vrijeme: 15 dana
Trošak: HRK 20.000,00

Postupak 2.* Angažiranje geodetskog inženjera za izradu geodetske studije

Agencija: društvo u privatnom vlasništvu
Vrijeme: 15 dana
Trošak: HRK 11.500,00

Postupak 3.* Ishođenje suglasnosti od HEP - Operatora distribucijskog sustava

Agencija: HEP Operator distribucijskog sustava - Elektrodalmacija Split
Vrijeme: 30 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 4.* Ishođenje suglasnosti od Ministarstva unutarnjih poslova - Inspekcije zaštite od požara i eksploziva

Agencija: Ministarstvo unutarnjih poslova - Inspekcija zaštite od požara i eksploziva
Vrijeme: 12 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 5.* Ishođenje suglasnosti od službe za odvoz smeća

Agencija: Služba za odvoz smeća
Vrijeme: 12 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 6.* Ishođenje suglasnosti od nadležnog lokalnog vodoopskrbnog tijela

Agencija: Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split
Vrijeme: 12 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 7. Pribavljanje potvrde od HEP - Operatora distribucijskog sustava**Agencija:** HEP Operator distribucijskog sustava - Elektrodalmacija Split**Vrijeme:** 20 dana**Trošak:** Bez troškova**Postupak 8.* Pribavljanje potvrde od Ministarstva unutarnjih poslova - Inspekcije zaštite od požara i eksploziva****Agencija:** Ministarstvo unutarnjih poslova - Inspekcija zaštite od požara i eksploziva**Vrijeme:** 20 dana**Trošak:** HRK 350,00**Postupak 9.* Pribavljanje potvrde od službe za odvoz smeća****Agencija:** Služba za odvoz smeća**Vrijeme:** 10 dana**Trošak:** bez troškova**Postupak 10.* Pribavljanje potvrde Sanitarne inspekcije****Agencija:** Sanitarna inspekcija**Vrijeme:** 10 dana**Trošak:** HRK 70,00**Postupak 11.* Pribavljanje potvrde od nadležnog lokalnog vodoopskrbnog tijela****Agencija:** Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split**Vrijeme:** 10 dana**Trošak:** bez troškova**Postupak 12.* Pribavljanje zemljišnoknjižnog izvotka za predmetno i susjedna zemljišta****Agencija:** Zemljišno-knjižni odjel**Vrijeme:** 3 dana**Trošak:** HRK 20,00**Postupak 13. Podnošenje zahtjeva i ishođenje građevinske dozvole****Agencija:** Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo**Vrijeme:** 90 dana**Trošak:** HRK 1.070,00**Postupak 14. Pribavljanje rješenja nadležnog općinskog tijela u vezi komunalnog doprinosa****Agencija:** Nadležni ured općine**Vrijeme:** 20 dana**Trošak:** HRK 458.621,00**Postupak 15.* Plaćanje vodnih doprinosa državnom poduzeću Hrvatske vode****Agencija:** Hrvatske vode**Vrijeme:** 15 dana**Trošak:** HRK 39.210,00**Postupak 16.* Angažiranje vanjskog nadzornog inženjera za provedbu nadzora tijekom izgradnje****Agencija:** društvo u privatnom vlasništvu**Vrijeme:** 1 dan**Trošak:** HRK 59.852,00**Postupak 17. Prijava početka gradnje****Agencija:** Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo**Vrijeme:** 1 dan**Trošak:** HRK 20,00**Postupak 18.* Nenajavljena inspekcija Ministarstva rada i mirovinskog sustava - Inspektorata rada u vezi zaštite na radu****Agencija:** Ministarstvo rada i mirovinskog sustava - Inspektorat rada**Vrijeme:** 1 dan**Trošak:** Bez troškova**Postupak 19.* Nenajavljena inspekcija Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja****Agencija:** Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja - građevinska inspekcija**Vrijeme:** 1 dan**Trošak:** Bez troškova**Postupak 20. Priključak na vodu i kanalizaciju****Agencija:** Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split**Vrijeme:** 30 dana**Trošak:** HRK 8.000,00**Postupak 21.* Zahtjev za izdavanje uporabne dozvole****Agencija:** Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo**Vrijeme:** 1 dan**Trošak:** HRK 20,00**Postupak 22. Završni pregled****Agencija:** Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo**Vrijeme:** 1 dan**Trošak:** HRK 2.000,00**Postupak 23. Ishođenje uporabne dozvole****Agencija:** Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo**Vrijeme:** 30 dana**Trošak:** HRK 1.070,00

ISHOĐENJE DOZVOLA ZA GRADNJU

Varaždin*Vrijednost skladišta: HRK 3.990.156,00 (USD 605.500)**Podaci od: 15. veljače 2018.***Postupak 1. Ishođenje geomehaničke studije (studija zemljišta)****Agencija:** društvo u privatnom vlasništvu**Vrijeme:** 15 dana**Trošak:** HRK 12.000,00**Postupak 2.* Angažiranje geodetskog inženjera za izradu geodetske studije****Agencija:** društvo u privatnom vlasništvu**Vrijeme:** 15 dana**Trošak:** HRK 9.000,00**Postupak 3.* Ishođenje suglasnosti od Ministarstva unutarnjih poslova - Inspekcije zaštite od požara i eksploziva****Agencija:** Ministarstvo unutarnjih poslova - Inspekcija zaštite od požara i eksploziva**Vrijeme:** 14 dana**Trošak:** Bez troškova**Postupak 4.* Ishođenje suglasnosti HEP - Operatora distribucijskog sustava****Agencija:** HEP Operator distribucijskog sustava - Elektra Varaždin**Vrijeme:** 14 dana**Trošak:** Bez troškova**Postupak 5.* Ishođenje suglasnosti od službe za odvoz smeća****Agencija:** Služba za odvoz smeća**Vrijeme:** 14 dana**Trošak:** Bez troškova**Postupak 6.* Ishođenje suglasnosti od nadležnog lokalnog vodoopskrbnog tijela****Agencija:** Vodoopskrba i odvodnja - Varkom d.d.**Vrijeme:** 14 dana**Trošak:** Bez troškova**Postupak 7. Pribavljanje potvrde od nadležnog lokalnog vodoopskrbnog tijela****Agencija:** Vodoopskrba i odvodnja - Varkom d.d.**Vrijeme:** 14 dana**Trošak:** HRK 358,00**Postupak 8.* Pribavljanje potvrde od HEP - Operatora distribucijskog sustava****Agencija:** HEP Operator distribucijskog sustava - Elektra Varaždin**Vrijeme:** 8 dana**Trošak:** Bez troškova

Postupak 9.* Pribavljanje potvrde Sanitarne inspekcije**Agencija:** Sanitarna inspekcija**Vrijeme:** 5 dana**Trošak:** HRK 70,00**Postupak 10.* Pribavljanje potvrde od Ministarstva unutarnjih poslova - Inspekcije zaštite od požara i eksploziva****Agencija:** Ministarstvo unutarnjih poslova - Inspekcija zaštite od požara i eksploziva**Vrijeme:** 8 dana**Trošak:** HRK 350,00**Postupak 11.* Pribavljanje zemljišnoknjižnog izvotka za predmetno i susjedna zemljišta****Agencija:** Zemljišno-knjižni odjel**Vrijeme:** 1 dan**Trošak:** HRK 20,00**Postupak 12. Podnošenje zahtjeva i ishođenje građevinske dozvole****Agencija:** Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo**Vrijeme:** 15 dana**Trošak:** HRK 1.070,00**Postupak 13. Pribavljanje rješenja nadležnog općinskog tijela u vezi komunalnog doprinosa****Agencija:** Nadležni ured općine**Vrijeme:** 30 dana**Trošak:** HRK 58.520,00**Postupak 14.* Plaćanje vodnih doprinosa državnog poduzeću Hrvatske vode****Agencija:** Hrvatske vode**Vrijeme:** 15 dana**Trošak:** HRK 39.210,00**Postupak 15.* Angažiranje vanjskog nadzornog inženjera za provedbu nadzora tijekom izgradnje****Agencija:** društvo u privatnom vlasništvu**Vrijeme:** 1 dan**Trošak:** HRK 79.803,00**Postupak 16. Prijava početka gradnje****Agencija:** Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo**Vrijeme:** 1 dan**Trošak:** HRK 20,00**Postupak 17.* Nenajavljena inspekcija Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja****Agencija:** Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja - građevinska inspekcija**Vrijeme:** 1 dan**Trošak:** Bez troškova**Postupak 18. Priključak na vodu i kanalizaciju****Agencija:** Vodoopskrba i odvodnja - Varkom d.d.**Vrijeme:** 10 dana**Trošak:** HRK 7.000,00**Postupak 19.* Zahtjev za izdavanje uporabne dozvole****Agencija:** Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo**Vrijeme:** 1 dan**Trošak:** HRK 20,00**Postupak 20. Završni pregled****Agencija:** Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo**Vrijeme:** 1 dan**Trošak:** HRK 2.375,00**Postupak 21. Ishođenje uporabne dozvole****Agencija:** Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo**Vrijeme:** 21 dan**Trošak:** HRK 1.070,00

ISHOĐENJE DOZVOLA ZA GRADNJU

Zagreb*Vrijednost skladišta: HRK 3.990.156,00 (USD 605.500)**Podaci od: 15. veljače 2018.***Postupak 1. Ishođenje geomehničke studije (studija zemljišta)****Agencija:** društvo u privatnom vlasništvu**Vrijeme:** 15 dana**Trošak:** HRK 25.000,00**Postupak 2.* Angažiranje geodetskog inženjera za izradu geodetske studije****Agencija:** društvo u privatnom vlasništvu**Vrijeme:** 15 dana**Trošak:** HRK 10.000,00**Postupak 3.* Ishođenje suglasnosti od Ministarstva unutarnjih poslova - Inspekcije zaštite od požara i eksploziva****Agencija:** Ministarstvo unutarnjih poslova - Inspekcija zaštite od požara i eksploziva**Vrijeme:** 15 dana**Trošak:** Bez troškova**Postupak 4.* Ishođenje suglasnosti od HEP - Operatora distribucijskog sustava****Agencija:** HEP Operator distribucijskog sustava - Elektra Zagreb**Vrijeme:** 15 dana**Trošak:** Bez troškova**Postupak 5.* Ishođenje suglasnosti od službe za odvoz smeća****Agencija:** Služba za odvoz smeća**Vrijeme:** 15 dana**Trošak:** Bez troškova**Postupak 6.* Ishođenje suglasnosti od nadležnog lokalnog vodoopskrbnog tijela****Agencija:** Zagrebački Holding d.o.o. - Vodoopskrba i odvodnja**Vrijeme:** 15 dana**Trošak:** Bez troškova**Postupak 7. Pribavljanje potvrde od službe za odvoz smeća****Agencija:** Služba za odvoz smeća**Vrijeme:** 30 dana**Trošak:** Bez troškova**Postupak 8.* Pribavljanje potvrde Sanitarne inspekcije****Agencija:** Sanitarna inspekcija**Vrijeme:** 24 dana**Trošak:** HRK 70,00**Postupak 9.* Pribavljanje potvrde od HEP - Operatora distribucijskog sustava****Agencija:** HEP Operator distribucijskog sustava - Elektra Zagreb**Vrijeme:** 15 dana**Trošak:** Bez troškova**Postupak 10.* Pribavljanje potvrde od nadležnog lokalnog vodoopskrbnog tijela****Agencija:** Zagrebački Holding d.o.o. - Vodoopskrba i odvodnja**Vrijeme:** 14 dana**Trošak:** Bez troškova**Postupak 11.* Pribavljanje potvrde od Ministarstva unutarnjih poslova - Inspekcije zaštite od požara i eksploziva****Agencija:** Ministarstvo unutarnjih poslova - Inspekcija zaštite od požara i eksploziva**Vrijeme:** 25 dana**Trošak:** HRK 350,00**Postupak 12.* Pribavljanje zemljišnoknjižnog izvotka za predmetno i susjedna zemljišta****Agencija:** Zemljišno-knjižni odjel**Vrijeme:** 1 dan**Trošak:** HRK 20,00**Postupak 13. Podnošenje zahtjeva i ishođenje građevinske dozvole****Agencija:** Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo**Vrijeme:** 30 dana**Trošak:** HRK 1.070,00

Postupak 14. Pribavljanje rješenja nadležnog općinskog tijela u vezi komunalnog doprinosa

Agencija: Nadležni ured općine

Vrijeme: 22 dana

Trošak: HRK 292.613,00

Postupak 15.* Plaćanje vodnih doprinosa državnom poduzeću Hrvatske vode

Agencija: Hrvatske vode

Vrijeme: 15 dana

Trošak: HRK 65.272,00

Postupak 16.* Angažiranje vanjskog nadzornog inženjera za provedbu nadzora tijekom izgradnje

Agencija: društvo u privatnom vlasništvu

Vrijeme: 1 dan

Trošak: HRK 59.852,00

Postupak 17. Prijava početka gradnje

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo

Vrijeme: 1 dan

Trošak: HRK 20,00

Postupak 18.* Nenajavljena inspekcija Ministarstva graditeljstva i prostornoga uređenja

Agencija: Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja – građevinska inspekcija

Vrijeme: 1 dan

Trošak: Bez troškova

Postupak 19. Ishođenje priključka na vodu i kanalizaciju

Agencija: Zagrebački Holding d.o.o. – Vodoopskrba i odvodnja

Vrijeme: 20 dana

Trošak: HRK 8.000,00

Postupak 20.* Zahtjev za izdavanje uporabne dozvole

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo

Vrijeme: 1 dan

Trošak: HRK 20,00

Postupak 21. Završni pregled

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo

Vrijeme: 1 dan

Trošak: HRK 2.040,00

Postupak 22. Ishođenje uporabne dozvole

Agencija: Nadležni ured općine za prostorno uređenje i graditeljstvo

Vrijeme: 21 dan

Trošak: HRK 1.070,00

ISHOĐENJE DOZVOLA ZA GRADNJU - INDEKS KONTROLE KVALITETE GRADNJE		
HRVATSKA		
	Odgovor	Rezultat
Indeks kontrole kvalitete gradnje (0-15)		12
Indeks kvalitete građevinskih propisa (0-2)		2
Na koji način su dostupni građevinski propisi (uključujući zakon o gradnji) ili propisi koji se bave dozvolama za gradnju? (0-1)	Dostupni su elektroničkim putem, besplatno.	1
Koji su zahtjevi za ishođenje građevinske dozvole jasno određeni u građevinskim propisima ili nekoj dostupnoj internetskoj stranici, brošuri ili letku? (0-1)	Popis potrebne dokumentacije; naknade koje se moraju platiti; potrebne prethodne suglasnosti.	1
Indeks kontrole kvalitete prije gradnje (0-1)		0
Tko je dio odbora ili tima koji pregledava i odobrava prijave za izdavanje građevinske dozvole u tijelu nadležnom za izdavanje dozvole? (0-1)	Državni službenik.	0
Indeks kontrole kvalitete tijekom gradnje (0-3)		2
Koje vrste inspekcija (ako postoje) je potrebno provoditi tijekom gradnje sukladno propisima? (0-2)	Inspekcije od strane vanjskog inženjera ili poduzeća; nenajavljene inspekcije.	1
Da li se zakonski propisani inspeksijski nadzori provode u praksi tijekom gradnje? (0-1)	Obavezne inspekcije se u praksi uvijek provode.	1
Indeks kontrole kvalitete nakon izgradnje (0-3)		3
Postoji li zakonom propisana završna inspekcija kako bi se provjerilo je li zgrada izgrađena u skladu s odobrenim planovima i propisima? (0-2)	Da, konačnu inspekciju provodi vladino tijelo; da, vanjski inženjer podnosi izvješće o završnoj inspekciji.	2
Da li se u praksi provode propisane završne inspekcije? (0-1)	Završne inspekcije se uvijek u praksi provode.	1
Indeks odgovornosti i sustava osiguranja (0-2)		1
Koje osobe (ako ih ima) su zakonom odgovorne za strukturne nedostatke ili probleme u zgradi nakon što je zgrada u uporabi? (0-1)	Arhitekt ili inženjer; stručnjak zadužen za nadzor; građevinsko poduzeće.	1
Koje osobe (ako ih ima) su zakonom obavezne pribaviti police osiguranja za pokrivanje mogućih strukturnih nedostataka ili problema u zgradi nakon što je zgrada u uporabi? (0-1)	Nijedna stranka nije zakonski obavezna ishoditi osiguranje.	0
Indeks profesionalnih certifikata (0-4)		4
Koji su kvalifikacijski kriteriji za stručnjake odgovorne za provjeru da su arhitektonski projekti i nacrti u skladu s postojećim građevinskim propisima? (0-2)	Najmanji broj godina iskustva; diploma sveučilišnog studija arhitekture ili inženjerstva; biti registrirani arhitekt ili inženjer.	2
Prema zakonu, koji su kvalifikacijski kriteriji za stručnjaka koji provodi nadzor gradnje na terenu? (0-2)	Najmanji broj godina iskustva; diploma sveučilišnog studija arhitekture, inženjerstva ili upravljanja gradnjom; biti registrirani arhitekt ili inženjer; položen stručni ispit.	2

Izvor: baza podataka za Doing Business.

POPIS POSTUPAKA
DOBIVANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

HRVATSKA

Osijek

Naziv opskrbljivača: HEP ODS Elektroslavonija
Osijek
Podaci od: 15. veljače 2018.

Postupak 1: Predaja zahtjeva i ishođenje prethodne suglasnosti za priključak i ugovor

Agencija: HEP ODS – Elektroslavonija Osijek
Vrijeme: 15 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 2: Prihvaćanje procjene i čekanje dovršenja vanjskih radova opskrbljivača

Agencija: HEP ODS – Elektroslavonija Osijek
Vrijeme: 30 dana
Trošak: HRK 189.184,00 [HRK 1.350,00 po kVA za naknade za priključak (1.350,00*140=HRK 189.000,00) + HRK 184,00 za administrativne naknade]

Postupak 3: Predaja certifikata o internim električnim instalacijama opskrbljivaču i zahtjev za konačni priključak

Agencija: HEP ODS – Elektroslavonija Osijek
Vrijeme: 9 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 4: Dolazak opskrbljivača u svrhu pokretanja brojila

Agencija: HEP ODS – Elektroslavonija Osijek
Vrijeme: 1 dan
Trošak: Bez troškova

DOBIVANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Rijeka

Naziv opskrbljivača: HEP ODS Elektroprimorje
Rijeka
Podaci od: 15. veljače 2018.

Postupak 1: Predaja zahtjeva i ishođenje prethodne suglasnosti za priključak i ugovor

Agencija: HEP ODS – Elektroprimorje Rijeka
Vrijeme: 28 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 2: Prihvaćanje procjene i čekanje dovršenja vanjskih radova opskrbljivača

Agencija: HEP ODS – Elektroprimorje Rijeka
Vrijeme: 30 dana
Trošak: HRK 189.184,00 [HRK 1.350,00 po kVA za naknade za priključak (1.350,00*140=HRK 189.000,00) + HRK 184,00 za administrativne naknade]

Postupak 3: Predaja certifikata o internim električnim instalacijama opskrbljivaču i zahtjev za konačni priključak

Agencija: HEP ODS – Elektroprimorje Rijeka
Vrijeme: 14 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 4: Dolazak opskrbljivača u svrhu pokretanja brojila

Agencija: HEP ODS – Elektroprimorje Rijeka
Vrijeme: 1 dan
Trošak: Bez troškova

DOBIVANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Split

Naziv opskrbljivača: HEP ODS Elektrodalmacija
Split
Podaci od: 15. veljače 2018.

Postupak 1: Predaja zahtjeva i ishođenje prethodne suglasnosti za priključak i ugovor

Agencija: HEP ODS – Elektrodalmacija Split
Vrijeme: 30 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 2: Prihvaćanje procjene i čekanje dovršenja vanjskih radova opskrbljivača

Agencija: HEP ODS – Elektrodalmacija Split
Vrijeme: 30 dana
Trošak: HRK 189.184,00 [HRK 1.350,00 po kVA za naknade za priključak (1.350,00*140=HRK 189.000,00) + HRK 184,00 za administrativne naknade]

Postupak 3: Predaja certifikata o internim električnim instalacijama opskrbljivaču i zahtjev za konačni priključak

Agencija: HEP ODS – Elektrodalmacija Split
Vrijeme: 14 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 4: Dolazak opskrbljivača u svrhu pokretanja brojila

Agencija: HEP ODS – Elektrodalmacija Split
Vrijeme: 1 dan
Trošak: Bez troškova

DOBIVANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Varaždin

Naziv opskrbljivača: HEP ODS Elektra Varaždin
Podaci od: 15. veljače 2018.

Postupak 1: Predaja zahtjeva i ishođenje prethodne suglasnosti za priključak i ugovor

Agencija: HEP ODS – Elektra Varaždin
Vrijeme: 20 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 2: Prihvaćanje procjene i čekanje dovršenja vanjskih radova opskrbljivača

Agencija: HEP ODS – Elektra Varaždin
Vrijeme: 30 dana
Trošak: HRK 189.184,00 [HRK 1.350,00 po kVA za naknade za priključak (1.350,00*140=HRK 189.000,00) + HRK 184,00 za administrativne naknade]

Postupak 3: Predaja certifikata o internim električnim instalacijama opskrbljivaču i zahtjev za konačni priključak

Agencija: HEP ODS – Elektra Varaždin
Vrijeme: 9 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 4: Dolazak opskrbljivača u svrhu pokretanja brojila

Agencija: HEP ODS – Elektra Varaždin
Vrijeme: 1 dan
Trošak: Bez troškova

DOBIVANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Zagreb

Naziv opskrbljivača: HEP Operator Distribucijskog Sustava Elektra Zagreb
Podaci od: 15. veljače 2018.

Postupak 1: Predaja zahtjeva i ishođenje prethodne suglasnosti za priključak i ugovor

Agencija: HEP Operator Distribucijskog Sustava – Elektra Zagreb
Vrijeme: 25 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 2: Prihvaćanje procjene i čekanje dovršenja vanjskih radova opskrbljivača

Agencija: HEP Operator Distribucijskog Sustava – Elektra Zagreb
Vrijeme: 30 dana
Trošak: HRK 189.184,00 [HRK 1.350,00 po kVA za naknade za priključak (1.350,00*140=HRK 189.000,00) + HRK 184,00 za administrativne naknade]

Postupak 3: Predaja certifikata o internim električnim instalacijama opskrbljivaču i zahtjev za konačni priključak

Agencija: HEP Operator Distribucijskog Sustava – Elektra Zagreb
Vrijeme: 9 dana
Trošak: Bez troškova

Postupak 4: Dolazak opskrbljivača u svrhu pokretanja brojila

Agencija: HEP Operator Distribucijskog Sustava – Elektra Zagreb
Vrijeme: 1 dan
Trošak: Bez troškova

DOBIVANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE - INDEKS POUZDANOSTI OPSKRBE I TRANSPARENTNOSTI TARIFA	
	HRVATSKA
Indeks pouzdanosti opskrbe i transparentnosti tarifa (0-8)	6 (Rijeka, Split, Varaždin) 5 (Osijek, Zagreb)
Ukupno trajanje i učestalost obustave isporuke električne energije po kupcu godišnje (0-3)	2 (Rijeka, Split, Varaždin) 1 (Osijek, Zagreb)
Indeks sistemskog prosječnog trajanja obustave (SAIDI)	1,90 (Varaždin) 2,57 (Split) 2,73 (Rijeka) 4,97 (Zagreb) 5,49 (Osijek)
Indeks sistemskog prosječnog broja obustava (SAIFI)	1,14 (Varaždin) 1,57 (Split) 1,67 (Zagreb) 1,80 (Rijeka) 3,61 (Osijek)
Mehanizmi za praćenje obustave isporuke (0-1)	1
Koristi li distributer automatizirane alate za nadzor nad obustavama isporuke?	Da
Mehanizmi za ponovnu uspostavu usluge (0-1)	1
Koristi li distributer automatizirane alate za ponovnu uspostavu usluge?	Da
Regulatorno praćenje (0-1)	1
Prati li regulatorno tijelo koje je neovisno o distributeru, pouzdanost pružanja usluge opskrbe distributera?	Da
Mehanizmi novčanih kazni vezano uz obustavu usluge (0-1)	1
Mora li distributer platiti naknadu kupcima ili se suočava s novčanim kaznama od strane regulatora (ili oboje) ako obustave prekida prekorače određeni broj?	Da
Komunikacija tarifa i promjena tarifa (0-1)	1
Jesu li tarife dostupne putem interneta?	Da
Jesu li kupci obaviješteni o promjenama tarifa prije obračunskog razdoblja?	Da

Izvor: baza podataka za Doing Business.

UKNJIŽBA PRAVA VLASNIŠTVA U HRVATSKOJ

*Postupci koji se zahtijevaju za uknjižbu prava vlasništva, po gradu
Vrijednost nekretnine: HRK 3.990.155,80 (EUR 536.433,80)
Podaci od: 15. veljače 2018.*

	Osiijek	Rijeka	Split	Varaždin	Zagreb	Komentari
1. Ishoditi zemljišnoknjižni izvadak od zemljišnoknjižnog odjela nadležnog suda	Vrijeme (dani)	1	1	1	1	Kao dio postupka dubinske analize, kupac treba provjeriti status nekretnine u zemljišnoknjižnom upisniku. U praksi, kupac pribavlja osobno zemljišnoknjižni izvadak od zemljišnoknjižnog odjela nadležnog Općinskog suda iako je moguće pribaviti neslužbeni izvadak i elektronskim putem.
	Trošak (HRK)	20	20	20	20	
2. Javni bilježnik ovjerava kupoprodajni ugovor	Vrijeme (dani)	1	1	1	1	Javni bilježnik mora ovjeriti ugovor o kupoprodaji nekretnine. Javnobilježnička pristojba za ovjeru potpisa prodavatelja iznosi HRK 40,00 (EUR 5,38).
	Trošak (HRK)	40	40	40	40	
3. Uknjižba prijenosa prava vlasništva u zemljišnoknjižnom odjelu nadležnog suda	Vrijeme (dani)	28	37	45	45	Strane podnose zahtjev za uknjižbu prava vlasništva zemljišnoknjižnom odjelu nadležnog Općinskog suda. Pristojba za uknjižbu se plaća zemljišnoknjižnom odjelu i iznosi HRK 200,00 (EUR 26,89) te biljeg od HRK 50,00 (EUR 6,67). Od 2017. odvjetnici i javni bilježnici koji ishode posebnu certifikaciju mogu preuzeti u ime i za račun klijenata cjelokupni proces uknjižbe prava vlasništva elektronskim putem.
	Trošak (HRK)	250	250	250	250	
4. Podnošenje kupoprodajnog ugovora nadležnoj ispostavi porezne uprave radi procjene poreza na promet nekretnina	Vrijeme (dani)	29*	30*	30*	30*	Kupac obično podnosi kupoprodajni ugovor nadležnoj ispostavi porezne uprave (iako je javni bilježnik zakonski u obvezi to također učiniti).
	Trošak (HRK)	-	-	-	-	
5. Plaćanje poreza na promet nekretnina, biljege i pristojbe za uknjižbu u komercijalnoj banci ili poštanskom uredu	Vrijeme (dani)	1*	1*	1*	1*	Kupac mora platiti porez na promet nekretnina čiji iznos je smanjen 1. siječnja 2017. sa 5% od vrijednosti nekretnine na 4%.
	Trošak (HRK)	159.606	159.606	159.606	159.606	

*Izvor: baza podataka za Doing Business.
Odvija se istodobno s drugom procedurom

UKNJIŽBA PRAVA VLASNIŠTVA - INDEKS KVALITETE UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM

	HRVATSKA	
	Odgovor	Rezultat
Indeks kvalitete upravljanja zemljištem (0-30)		23,5
Indeks pouzdanosti infrastrukture (0-8)		6
U kojem obliku se čuva većina isprava o prijenosu prava vlasništva u najvećem poslovnom gradu - u papirnatom ili računalnom obliku (scan ili potpuno digitalno)? (0-2)	Računalo/ Potpuno digitalno	2
Postoji li elektronička baza podataka za provjeru tereta (založna prava, hipoteka, ostala ograničenja i dr.) (0-1)	Da	1
U kojem obliku se u najvećem poslovnom gradu vodi većina karata zemljišta - u papirnatom ili računalnom obliku (scan ili potpuno digitalno)? (0-2)	Računalo/Scan	1
Postoji li elektronička baza podataka za upis granica, provjeru planova i pružanje katastarskih informacija (geografski informacijski sustav)? (0-1)	Da	1
Jesu li informacije o nekretninama koje prikupljaju zemljišnoknjižni odjeli i katastar sadržane u istim bazama podataka ili različitim bazama podataka koje su povezane ili se vode u različitim bazama? (0-1)	Različite baze podataka koje su povezane	1
Koriste li zemljišnoknjižni odjeli i uredi za katastar iste identifikacijske oznake nekretnina? (0-1)	Ne	0
Indeks transparentnosti informacija (0-6)		3,5
Tko sve može dobiti informacije o vlasništvu nad zemljištem pred nadležnim zemljišnoknjižnim tijelom u najvećem poslovnom gradu? (0-1)	Svi koji plate službenu pristojbu	1
Da li je popis isprava koje su potrebne za bilo kakav promet nekretninama javno dostupan - i ako da, na koji način? (0-0,5)	Da, elektroničkim putem	0,5
Da li je važeći popis pristojbi za svaki promet nekretninama pred nadležnim zemljišnoknjižnim tijelom u najvećem poslovnom gradu javno dostupan - i ako da, na koji način? (0-0,5)	Da, elektroničkim putem	0,5
Da li je nadležno zemljišnoknjižno tijelo obvezno dostaviti zemljišnoknjižni izvadak kojim se dokazuje pravo vlasništva u određenom roku - i ako da, kako se komuniciraju standardi usluga? (0-0,5)	Ne	0
Postoji li specifičan i neovisan mehanizam za podnošenje pritužbi o problemu koji je nastao pred nadležnim zemljišnoknjižnim tijelom? (0-1)	Ne	0
Postoje li javno dostupni službeni statistički podaci o broju transakcija pred nadležnim zemljišnoknjižnim tijelom? (0-0,5)	Da	0,5
Tko može dobiti uvid u katastarske planove u najvećem poslovnom gradu? (0-0,5)	Slobodan pristup svima	0,5
Je li popis pristojbi za pribavljanje katastarskih planova javno dostupan - i ako da, na koji način? (0-0,5)	Da, elektroničkim putem	0,5
Je li ured za katastar obvezan dostaviti ažurirani plan u određenom roku - i ako da, kako se komuniciraju standardi usluga? (0-0,5)	Ne	0
Postoji li specifičan i neovisan mehanizam za podnošenje pritužbi o problemu koji je nastao pred katastarskim uredom? (0-0,5)	Ne	0
Indeks geografske pokrivenosti (0-8)		8
Je li svaka zemljišnoknjižna čestica u privatnom vlasništvu u gospodarstvu službeno upisana u zemljišnim knjigama? (0-2)	Da	2
Je li svaka zemljišnoknjižna čestica u privatnom vlasništvu u poslovnom gradu službeno upisana u zemljišnim knjigama? (0-2)	Da	2
Postoje li katastarski planovi za svaku zemljišnoknjižnu česticu u privatnom vlasništvu u gospodarstvu? (0-2)	Da	2
Postoje li katastarski planovi za svaku zemljišnoknjižnu česticu u privatnom vlasništvu u poslovnom gradu? (0-2)	Da	2
Indeks rješavanja zemljišnoknjižnih sporova (0-8)		6
Je li zakonom propisano da se sve kupoprodajne transakcije moraju upisati u zemljišne knjige kako bi bile obvezujuće za treće strane? (0-1,5)	Da	1,5
Podliježe li sustav upisa prava vlasništva nekretnina davanju državnog ili privatnog jamstva? (0-0,5)	Da	0,5

UKNJIŽBA PRAVA VLASNIŠTVA - INDEKS KVALITETE UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM (nastavak)

	HRVATSKA	
	Odgovor	Rezultat
Postoji li mehanizam naknade štete koju su strane koje su u dobroj vjeri sudjelovale u prometu nekretnina pretrpjele zbog pogrešnih informacija u zemljišnim knjigama? (0-0,5)	Da	0,5
Zahtijeva li se pravnim sustavom kontrola zakonitosti dokumenata potrebnih za promet nekretnina (npr. provjera usklađenosti ugovora sa zakonom propisanim uvjetima)? (0-0,5)	Da	0,5
Zahtijeva li se pravnim sustavom provjera identiteta stranaka u prometu nekretnina? (0-0,5)	Da	0,5
Postoji li nacionalna baza podataka za provjeru točnosti identifikacijskih dokumenata? (0-1)	Ne	0
Koliko je u prosjeku vremena potrebno za odluku prvostupanjskog suda u takvom predmetu (bez žalbe)? (0-3)	Između 1 i 2 godine	2
Postoje li statistički podaci o broju zemljišnoknjižnih sporova u prvom stupnju? (0-0,5)	Da	0,5
Indeks jednakog pristupa vlasničkim pravima (-2-0)		0
Imaju li neoženjeni muškarci i neudane žene jednaka vlasnička prava na nekretninama?	Da	0
Imaju li oženjeni muškarci i udane žene jednaka vlasnička prava na nekretninama?	Da	0

Izvor: baza podataka za *Doing Business*.

**RJEŠAVANJE TRGOVAČKIH SPOROVA -
VRIJEME I TROŠAK POTREBNI ZA RJEŠAVANJE TRGOVAČKOG SPORA, PO GRADU**

Grad (Država)	Vrijeme (dani)				Trošak (% of vrijednosti predmeta spora)			
	Dostava podnesaka	Suđenje i donošenje odluke	Prisilno izvršenje sudske odluke	Ukupno vrijeme	Odvjetnička nagrada	Sudske pristojbe	Troškovi ovršnog postupka	Ukupni troškovi
Osijek (Hrvatska)	40	280	190	510	8,6	4,5	2,6	15,7
Rijeka (Hrvatska)	45	300	480	825	8,6	4,4	2,6	15,6
Split (Hrvatska)	75	397	365	837	8,0	4,4	2,6	15,0
Varaždin (Hrvatska)	130	255	300	685	8,6	4,4	2,6	15,6
Zagreb (Hrvatska)	50	365	235	650	8,6	4,0	2,6	15,2
Brno (Češka)	60	600	180	840	13,1	5,7	15,0	33,8
Liberec (Češka)	90	530	150	770	13,1	5,7	15,0	33,8
Olomouc (Češka)	75	510	120	705	13,1	5,7	15,0	33,8
Ostrava (Češka)	90	480	120	690	13,1	5,7	15,0	33,8
Plzen (Češka)	75	480	125	680	13,1	5,7	15,0	33,8
Prag (Češka)	88	410	180	678	13,1	5,7	15,0	33,8
Usti nad Labem (Češka)	70	510	150	730	13,1	5,7	15,0	33,8
Braga (Portugal)	30	330	180	540	10,7	6,0	0,5	17,2
Coimbra (Portugal)	30	300	180	510	10,7	6,0	0,5	17,2
Evora (Portugal)	30	350	180	560	10,7	6,0	0,5	17,2
Faro (Portugal)	30	385	180	595	10,7	6,0	0,5	17,2
Funchal (Portugal)	30	365	180	575	10,7	6,0	0,5	17,2
Lisabon (Portugal)	30	545	180	755	10,7	6,0	0,5	17,2
Ponta Delgada (Portugal)	30	365	180	575	10,7	6,0	0,5	17,2
Porto (Portugal)	30	420	180	630	10,7	6,0	0,5	17,2
Bratislava (Slovačka)	70	525	180	775	14,0	6,4	0,1	20,5
Košice (Slovačka)	55	455	125	635	14,0	6,4	0,1	20,5
Prešov (Slovačka)	60	455	125	640	14,0	6,4	0,1	20,5
Trnava (Slovačka)	70	490	150	710	14,0	6,4	0,1	20,5
Žilina (Slovačka)	70	490	180	740	14,0	6,4	0,1	20,5

Izvor: baza podataka za Doing Business.

RJEŠAVANJE TRGOVAČKIH SPOROVA - INDEKS KVALITETE SUDSKIH POSTUPAKA

		HRVATSKA	
		Odgovor	Rezultat
Indeks kvalitete sudskih postupaka (0-18)			13
Ustroj suda i postupaka (0-5)			5,0
1. Postoji li sud ili odjel suda koji odlučuje samo u trgovačkim predmetima? (0-1,5)		Da	1,5
2. Sud za sporove male vrijednosti (0-1,5)			1,5
2.a. Postoji li sud ili žurni postupak za sporove male vrijednosti?		Da	
2.b. Ako da, da li je samozastupanje dozvoljeno?		Da	
3. Da li je pljenidba kao prethodna mera dozvoljena? (0-1)		Da	1,0
4. Da li se novi predmeti dodeljuju sucima nasumično? (0-1)		Da, automatizmom	1,0
5. Ima li svjedočenje žene istu dokaznu snagu na sudu kao svjedočenje muškarca? (-1-0)		Da	0,0
Upravljanje predmetima (0-6)			3,5
1. Rokovi (0-1)			1,0
1.a. Postoje li propisi kojima se općenito uređuju rokovi trajanja ključnih sudskih radnji u građanskom predmetu?		Da	
1.b. Ako da, postoje li rokovi trajanja za najmanje tri sudske radnje?		Da	
1.c. Poštuju li se ti rokovi u više od 50% slučajeva?		Da	
2. Odgode (0-1)			0,5
2.a. Da li je zakonom propisan maksimalan broj odgoda koji može biti dozvoljen?		Ne	
2.b. Jesu li odgode ograničene samo na nepredviđene i izvanredne okolnosti?		Da	
2.c. Ako postoje pravila o odgodama, poštuju li se ona u više od 50% slučajeva?		Da	
3. Mogu li se dva od ova četiri izvješća sastaviti o Nadležnom sudu: (i) izvješće o vremenu odlučivanja; (ii) izvješće o riješenim predmetima; (iii) izvješće o trajanju predmeta u tijeku; i (iv) izvješće o napretku pojedinog predmeta? (0-1)		Da	1,0
4. Je li pripremno ročište način upravljanja predmetima kojima se koristi nadležni sud? (0-1)		Da	1,0
5. Da li je pri nadležnom sudu uspostavljen elektronički sustav upravljanja predmetima koje mogu koristiti suci? (0-1)		Ne	0,0
6. Da li je pri nadležnom sudu uspostavljen elektronički sustav upravljanja predmetima koje mogu koristiti odvjetnici? (0-1)		Ne	0,0
Automatizacija sudstva (0-4)			2,0
1. Može li se tužba podnijeti elektronički, putem namjenske platforme nadležnog suda? (0-1)		Ne	0,0
2. Može li se tužba podnesena nadležnom sudu elektronički dostaviti tuženiku? (0-1)		Ne	0,0
3. Mogu li se sudske pristojbe nadležnog suda platiti elektroničkim putem? (0-1)		Da	1,0
4. Objava presuda (0-1)			1,0
4.a. Jesu li odluke u trgovačkim predmetima donesene na svim razinama javno dostupne objavom u službenim glasilima, novinama ili na internetu/web-stranicama suda?		Da	
4.b. Jesu li odluke u trgovačkim predmetima donesene u povodu pravnih lijekova od žalbenog suda ili Vrhovnog suda javno dostupne objavom u službenim glasilima, novinama ili na internetu/web-stranicama suda?		Da	
Alternativno rješavanje sporova (0-3)			2,5
1. Arbitraža (0-1,5)			1,5
1.a. Je li domaća trgovačka arbitraža uređena zasebnim zakonom ili poglavljem/odjeljkom važećeg zakona o parničnom postupku kojim se materijalno objedinjuju svi njezini aspekti?		Da	
1.b. Postoje li trgovački sporovi, osim onih koji se odnose na javni poredak ili javnu politiku, o kojima se ne može odlučivati arbitražom?		Ne	
1.c. Provode li sudovi arbitražne klauzule ili arbitražne sporazume?		Da	
2. Dobrovoljna medijacija/mirenje (0-1,5)			1,0
2.a. Jesu li dobrovoljna medijacija/mirenje dostupni?		Da	
2.b. Jesu li medijacija i mirenje uređeni zasebnim zakonom ili poglavljem/odjeljkom važećeg zakona o parničnom postupku kojim se materijalno objedinjuju svi njihovi aspekti?		Da	
2.c. Postoje li finansijske olakšice za stranke koje pokušaju riješiti spor u medijaciji ili mirenju (npr. u slučaju uspješne medijacije ili mirenja, povrat sudskih pristojbi, porezne olakšice ili slično)?		Ne	

Zahvale

Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka izradio je tim koji su vodili Madalina Papahagi, Tommaso Rooms, Pilar Salgado Otónel i Julien Vilquin. Tim su činili Iria Buxan Raposo, Laura Sagnori Diniz, Marko Grujičić, Anushavan Hambarzumyan, Nikola Ilić, Matej Janković, Branislav Kralik, Matus Muron, Daša Musulin, Denisa Pacholska, Diogo Pereira i Erick Tjong. Izvješće je pripremljeno pod vodstvom Mierte Capaul.

Tim se zahvaljuje na korisnim komentarima kolega diljem Grupe Svjetske banke. Alejandro Espinosa Wang, Todor Milchevski i Tea Trumbić pregledali su cijeli tekst. Pri izradi pojedinih poglavlja tim se savjetovao sa stručnjacima iz svakog od pet mjerenih područja: Jeanom Arletom, Yuriyem Avramovim, Karim Belayachi, Camille Bourguignon-Roger, Diane Davoine, Klausom Deckerom, Marie Lily Delion, Andrejom Marušić, Fredericom Meunierom, Arisom Molfetas-Lygkjarisom, Albertom Noguésom i Comasom, Nadijom Novik, Marijom Antonijom Quesada i Alessijem Zanellijem.

Arup Banerji, Elisabetta Capannelli, Marcus Bernhard Heinz, Marta Mueller Guicciardini, Rita Ramalho, Tony Thompson i Isfandyar Zaman Khan pružili su smjernice i vodstvo. Antonio Borges, Katherine Angela Haynes, Ružica Jugović, Anna Karpets, Ana Krnić, Bogdanka Krtinić, Trimor Mici, Joanna Nasr, Monique Pelloux, Ivanka Perković, Patrizia Poggi i Sylvia Stoynova pružili su vrijednu pomoć u različitim fazama projekta. Komunikacijsku kampanju osmislila je i vodila Indira Chand u

suradnji s Oliverom Joyem u Bruxellesu i Vanjom Frajtić u Zagrebu. Web stranicu (<http://www.doingbusiness.org/EU2>) izradili su Varun Doiphode, Fengsheng Huang, Kamallesh Sengaonkar i Bishal Raj Thakuri. Izvješće je uredila Alison Strong, dok je prijelom pripremio Luis Liceaga.

Istraživanje je financirala Europska komisija, Glavna uprava za regionalnu i urbanu politiku, a provedeno je pod pokroviteljstvom češkog Ministarstva trgovine i industrije, hrvatskog Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta, portugalskog Ministarstva predsjedništva i modernizacije uprave te slovačkog Ministarstva gospodarstva i Ministarstva financija. Vrijednu podršku pružile su gradske uprave u Češkoj, Hrvatskoj, Portugalu i Slovačkoj, koje su bile domaćin sastanaka projektnog tima s lokalnim javnim službenicima i sucima tijekom faze provedbe.

Za informacije i podršku pruženu tijekom projekta projektni tim posebno se zahvaljuje (i) Ministarstvu unutarnjih poslova, Energetskom regulatornom uredu, Financijskoj upravi, Ministarstvu pravosuđa i Državnoj upravi za izmjeru zemljišta i katastar u Češkoj; (ii) Agenciji za investicije i konkurentnost, Financijskoj agenciji (FINA), HEP ODS-u, HITRO.HR-u, Ministarstvu graditeljstva i prostornog uređenja, Ministarstvu pravosuđa i zemljišno-knjižnim odjelima, Državnoj geodetskoj upravi i Poreznoj upravi u Hrvatskoj; (iii) Glavnoj upravi za energetiku i geologiju, Glavnoj upravi za pravosudnu politiku, Institutu registara i javnih bilježnika te Poreznoj upravi u Portugalu; i (iv) Ministarstvu pravosuđa,

Ministarstvu unutarnjih poslova, Financijskoj upravi, Ministarstvu prometa i graditeljstva, Regulatornom uredu za mrežne industrije te Uredu za geodeziju, kartografiju i katastar u Slovačkoj.

Podaci su prikupljeni u suradnji s društvima (i) *Asociace Energetických Manazeru* (tim pod vodstvom Lucie Janouskove), Češkom komorom arhitekata (tim pod vodstvom Tereze Michalove) i društvom *PRK Partners* (tim pod vodstvom Jakuba Lichnovskog i Petre Stupkove) u Češkoj; (ii) *Nada projekt d.o.o.* (tim pod vodstvom Tatjane Halapija i Michaela Glazera) i *Hanžeković & Partneri* (tim pod vodstvom Irine Jelčić koji su činile Petra Gjurašić, Petra Penić i Ana Jurić) u Hrvatskoj; (iii) *PLMJ Advogados, SP, RL* (tim pod vodstvom Luísa Miguela Paisa Antunesa i Nune Pimentela Gomesa) u Portugalu; te (iv) *alianciaadvokátov ak, s.r.o.* (tim pod vodstvom Gerte Sámelove Flassikove koji je uključivao i Janu Bačekovu), *Slovačkom komorom arhitekata* (tim pod vodstvom Olge Mihálikove koji su činili Kornel Kobák, Eva Martanovicova i Maria Sefcova) i *Elektrik s.r.o.* (tim pod vodstvom Martine Malákove koji je uključivao i Zuzanu Mihálikovu) u Slovačkoj. Korisne povratne informacije i podatke dostavili su i odvjetničko društvo *Marohnič, Tomek & Gjoić* u Hrvatskoj i Agencija za modernizaciju uprave, Nacionalno udruženje odvjetnika i ovršitelja te Nacionalni laboratorij za građevinarstvo u Portugalu, kao i Češka komora javnih bilježnika, Češka komora ovršitelja i Slovačka komora javnih bilježnika.

Više od 700 odvjetnika, javnih bilježnika, inženjera, elektrotehničara,

arhitekata, građevinskih stručnjaka, pružatelja komunalnih usluga, javnih službenika, sudaca i ovršitelja sudjelovalo je u istraživanju *Doing Business u Europskoj uniji 2018.: Češka, Hrvatska, Portugal i Slovačka*. Tim se posebno zahvaljuje nacionalnim i lokalnim javnim službenicima i članovima pravosudnih tijela koji su sudjelovali u projektu i koji su pružili korisne komentare tijekom postupka savjetovanja i analize podataka. Na sljedećim stranicama navedena su imena osoba koje su željele biti navedene u Zahvalama.

SURADNICI IZ PRIVATNOG SEKTORA

HRVATSKA

OSIJEK

Juraj Marinić
ODVIJETNIK

Marija Lončarević Latković
ODVIJETNICA

Mislav Matijević
ODVIJETNIK

Zlatko Zvonarević
ODVIJETNIK

Damir Miljački
ELECTRA NATURA D.O.O.

Sreten Baljak
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
VUČKOVIĆ BALJAK

Mirela Džoja Petrić
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
ZAGOŠČAK I PARTNERI D.O.O.

Tihomir Zec
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
ZEC I PARTNERI D.O.O.

Vedrana Švedl Blažeka
ZAJEDNIČKI ODVIJETNIČKI URED ŽELJKO
ŠVEDL I VEDRANA ŠVEDL BLAŽEKA

Danijel Fridl
SIRRAH - PROJEKT D.O.O.

Kresimir Lešić
SIRRAH - PROJEKT D.O.O.

RIJEKA

Boris Cimaš
CIMAŠ ARHITEKTURA D.O.O.

Martina Gudac
EXPONO D.O.O.

Maja Stanin
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
MAČEŠIĆ I PARTNERI D.O.O.

Miran Mačešić
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
MAČEŠIĆ I PARTNERI D.O.O.

Marina Žic
ODVIJETNICA

Marko Puhovac
ODVIJETNIK

Ingrid Jurcan - Lakičević
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
VUKIĆ I PARTNERI D.O.O.

Zoran Vukić
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
VUKIĆ I PARTNERI D.O.O.

Tatjana Rakovac
URBANISTIČKI STUDIO RIJEKA D.O.O.

SPLIT

Ana Dora Bego Lovrinčević
ARIOZO D.O.O.

Ana Mahmutović
ODVIJETNICA

Ante Vujčić
ODVIJETNIK

Boris Ivančić
ODVIJETNIK

Mario Boras
ODVIJETNIK

Ante Kraljević
EPS

Marina Krka
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
KRKA & KRKA D.O.O.

Marina Mrklić
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
MRKLIĆ & PARTNERI J.T.D.

Mihael Perković
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
MRKLIĆ & PARTNERI J.T.D.

VARAŽDIN

Davorin Teobar
EDISON D.O.O.

Jelena Damjanović Barić
ZAJEDNIČKO ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
MAJDA DAMJANOVIĆ, SREČKO
GOLENKO, ROMANA BELOVARI ZLATAREK
I JELENA DAMJANOVIĆ BARIĆ

Majda Damjanović
ZAJEDNIČKO ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
MAJDA DAMJANOVIĆ, SREČKO
GOLENKO, ROMANA BELOVARI ZLATAREK
I JELENA DAMJANOVIĆ BARIĆ

Ana Petrić
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
PETRIĆ I DR. D.O.O.

Hrvoje Petrić
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
PETRIĆ I DR. D.O.O.

Krunoslav Vukalović
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
UŠKOKOVIĆ & PARTNERI D.O.O.

Zdenka Šarolić
STUDIO NEXAR D.O.O.

ZAGREB

Iva Rukavina
ARHI GRUPA

Džemal Redžić
BIRO REDŽIĆ

Marko Kolar
K.O.L. - PROCES D.O.O.

Lovro Kovačić
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO GUGIĆ
& KOVAČIĆ D.O.O.

Irena Vinter Gregorić
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO ILIĆ,
OREHOVEC I PARTNERI D.O.O.

Ivna Medić
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO KALLAY
& PARTNERI D.O.O.

Marko Kallay
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO KALLAY
& PARTNERI D.O.O.

Vedran Plasaj
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO KALLAY
& PARTNERI D.O.O.

Tin Težak
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
MADIRAZZA & PARTNERI D.O.O.

Natalija Perić
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO MAMIĆ,
PERIĆ, REBESKI, RIMAC D.O.O.

Vladimir Mamić
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO MAMIĆ,
PERIĆ, REBESKI, RIMAC D.O.O.

Tena Tomek
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO MAROHNIC,
TOMEK & GJOIĆ D.O.O.

Boris Porobija
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
POROBIJA & POROBIJA J.T.D.

Ivo Pletikosa
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
ŠUNIĆ I PARTNERI J.T.D.

Vlatko Kregar
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
ŠUNIĆ I PARTNERI J.T.D.

Tin Matić
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO TIN
MATIĆ I PARTNERI D.O.O.

Ana Vrsaljko Metelko
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
ŽURIĆ I PARTNERI D.O.O.

Dino Simonoski Bukovski
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
ŽURIĆ I PARTNERI D.O.O.

Edin Karakaš
ODVIJETNIČKO DRUŠTVO
ŽURIĆ I PARTNERI D.O.O.

Mario Šulc
PROJEKTI BIRO NAGLIĆ D.O.O.

Višnja Kljajić
ZEMLJANA GRUPA D.O.O.

SURADNICI IZ JAVNOG SEKTORA

HRVATSKA

OSIJEK

Damir Feher
GRAD OSIJEK

Gordana Njari
TRGOVAČKI SUD U OSIJEJU

Dubravka Biterski
FINANCIJSKA AGENCIJA (FINA)

Marija Pezelj
FINANCIJSKA AGENCIJA (FINA)

Berislav Tonkovic
HEP ODS D.O.O.

ELEKTROSLAVONIJA OSIJEK

Darko Lesar
OPĆINSKI SUD U OSIJEJU

Boris Vuković
JAVNI BILJEŽNIK

Vedran Borić
JAVNI BILJEŽNIK MIRJANA BORIĆ

RIJEKA

Ljiljana Buljan
GRAD RIJEKA

Lena Rakipov
TRGOVAČKI SUD U RIJECI

Tina Ružić Škrobonja
TRGOVAČKI SUD U RIJECI

Koraljka Vahtar Jurković
PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA

Marija Pezelj
FINANCIJSKA AGENCIJA (FINA)

Sonja Ježić Kardum
FINANCIJSKA AGENCIJA (FINA)

Arnold Marot
OPĆINSKI SUD U RIJECI

Mirela Popović Brletić
OPĆINSKI SUD U RIJECI

Helena Keler
MINISTARSTVO FINANCIJA -
POREZNA UPRAVA RIJEKA

SPLIT

Enija Kalinić
GRAD SPLIT

Marija Peželj
FINANCIJSKA AGENCIJA (FINA)

Željka Marić
FINANCIJSKA AGENCIJA (FINA)

Amadeo Senko
OPĆINSKI SUD U SPLITU

Dijana Nenadić
OPĆINSKI SUD U SPLITU

Tomislav Ivanda
OPĆINSKI SUD U SPLITU

Ana Marinović
MINISTARSTVO FINANCIJA -
POREZNA UPRAVA SPLIT

Ivana Bezjak
MINISTARSTVO FINANCIJA -
POREZNA UPRAVA SPLIT

VARAŽDIN

Damir Mikulić
GRAD VARAŽDIN

Kristina Ljubek
GRAD VARAŽDIN

Stjepan Slunjski
GRAD VARAŽDIN

Jasna Lekić
TRGOVAČKI SUD U VARAŽDINU

Ksenija Flack Makitan
TRGOVAČKI SUD U VARAŽDINU

Alan Pretković
OPĆINSKI SUD U VARAŽDINU

Dario Niseteo
OPĆINSKI SUD U VARAŽDINU

Robert Hunjak
OPĆINSKI SUD U VARAŽDINU

Rankica Benc
JAVNI BILJEŽNIK

Ivana Galović
MINISTARSTVO FINANCIJA -
POREZNA UPRAVA VARAŽDIN

ZAGREB

Maja Josipović
TRGOVAČKI SUD U ZAGREBU

Marina Pavić
ZAGREBAČKA ŽUPANIJA

Iva Bendak
FINANCIJSKA AGENCIJA (FINA)

Marija Peželj
FINANCIJSKA AGENCIJA (FINA)

Blanka Pavleković
MINISTARSTVO PRAVOSUDBA

Erika Kaločira Reljić
MINISTARSTVO PRAVOSUDBA

Ivica Anoković
MINISTARSTVO PRAVOSUDBA

Jasminka Aličić
MINISTARSTVO PRAVOSUDBA

Martina Vrdoljak
MINISTARSTVO PRAVOSUDBA

Mirela Fučkar
MINISTARSTVO PRAVOSUDBA

Petra Jurina
MINISTARSTVO PRAVOSUDBA

Ana Santini
OPĆINSKI SUD U ZAGREBU

Lana Putrić
OPĆINSKI SUD U ZAGREBU

Nemanja Bačić
OPĆINSKI SUD U ZAGREBU

Nenad Kunc
OPĆINSKI SUD U ZAGREBU

Nikola Vučić
DRŽAVNA GEODETSKA UPRAVA

www.doingbusiness.org/EU2

